TRACTATUS 3. CLARISSIMORUM VIRORUM, D. FRIDERICI PRUCKMANNI, SEBASTIANI MEDICES...

Friedrich Pruckmann, Georg Mor, Sebastiano Medici

TRACTATVS III.

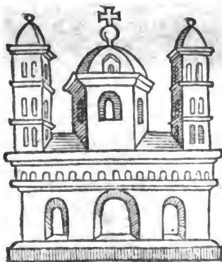
CLARISSIMORVM VIRORVM, D. FRIDERICI PRVCKMANNI, SEBASTIANI MEDICES FLORENTINI, ET D. GEORGII MOR. de Nigro-monte Brigantini, vtiles, quotidiani & summe necessarii.

De Venatione, Piscatione & Aucupio.

IN QVIBVS TOTA MATERIA DE IVRE VENANDI, Aucupandi & Piscandi non solum exactissime, sed & doctissime ac solidissime quoad forum, tractatur & deciditur in gratiam eorum, qui hisce egregijs exercitationum generibus delectantur.

EDITIO SECVNDA *priore correctius edita, reiectis innumeris mendis, allegationibusque à textu characterum varietate distinctis, adiecta disputatione quadam de eadem materia habita Ingolstadij.*

Accessit demum INDEX rerum & verborum notabilium locupletissimus.

SPIRÆ NEMETVM.
Sumptibus HELIÆ KEMBACH, Bibliopolæ Spirensis.
ANNO M. D. CV.

ILLVSTRISSIMO ET CELSISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DN. FRIDERICO IV. COMITI PALATINO ad Rhenum, Sacri Romani Imperij Archidapifero & Electori, Duci vtriusque Bauariæ, Comiti in Veldentz & Sponhaim, &c. Domino suo Clementissimo.

EMO sapiens vnquam negauit, excellentissimam omnium virtutum esse Iustitiam, ILLVSTRISSIME PRINCEPS, *vt quæ vim suam ad communem omnium gentium salutem & consolationem late effundat. Hoc est, quod Aristoteles summus ille Philosophus libro quinto Ethicorum ex Theognidis sententia omnes in ea virtutes contineri testatus est. Quam quidam reliquarum omnium virtutum parentem & altricem; quidam optimarum virtutum perfectionem; quidam omnis boni participem & rerum cunctarum perfectricem; alij deniq; omnium aliarum virtutum dominam & reginam nominare non dubitauerunt, eo quod ab illa in omne hominum genus leges & iura manauerunt: quæ culta magna Imperia constituit, regit, conseruat; neglecta conuellit, dissipat, subuertit: quæ benefactis honores & præmia; malefactis igno-*

ignominias & supplicia proponit; studia bonorum excitat, improbitatem malorum coercet, qua sublata non domus vlla, ciuitas, mortalium inter se societas, non ipsa denique vniuersitas rerum stare, & se vel punctum temporis tueri potest. Neque etiam sine ea fieri potest, vt quisquam aut temperans sit, fortis aut prudens. Quæ cum ita sint, magnam sane eius laudis conseruationem vtrumque Ius Canonicum & Ciuile sibi vendicat, nempe quod à Iustitia tanquam flumen producitur: Quam enim vim sub fonte iustitia continet, ius quodam veluti effectu distribuit, vt quoties vel leges sciscuntur, vel legum præscripta, iam vigor iuris à iustitia in humanas actiones transiisse intelligatur, vt ita fons & origo in iustitia resideat, legitimæ actiones iure consistant. Nec profecto quenquam mouere debet, quod iura aliquando vel parum æque produntur, vel ad tempora demutantur, quasi hoc abhorrere à iustitia forsan videri possit: Eam enim variationem nec iustitiæ, nec iuri, sed rerum conditioni acceptam referri conuenit: quæ iura sæpius non simpliciter absoluta, sed quæ personis, rebus, tempori sint accommodata, efflagitat, adeoque quamuis legislator optimo proposito semper feratur: fit tamen interdum vel euentu, vel occasione, quod res ipsa diuariet. Quod vel maxime in hisce iuribus, de quib. in hisce tractatibus differitur, euenisse compertum est. Nam etsi iure naturæ omnia sunt re ipsa communia; possunt tamen à Principibus, qui eorum, quæ in nullius bonis sunt, vt feræ, volucres, pisces & reliqua animalia, dispensationẽ habent, quædam priuatis ita concedi, vt postea

ea pri-

ea priuata, non communia sint, etiam sine corporali occupatione. Iure siquidem naturali omnia à principio fuerũt communia, & tamen distinctio rerum lege humana inter priuatos facta est, post quam distinctionem cuiquam rem alteri lege priuata addictam occupare non licet. Neque his obstat, quod dicitur, Principem ea, quæ iuris naturalis sunt, tollere non posse, cum iura naturalia sint immutabilia: propria autem iuris naturalis sit libertas venandi, piscandi & aucupandi. Etenim feræ, volucres & pisces iure naturæ non sunt communia positiue & affirmatiue, quia omniũ propria sunt communis dominij causa, sed negatiue, quia nullius sint, & iure naturæ nulli applicentur. Quamobrem lex humana vni ea potius, quam alteri ex causa concedere potest. Ex quibus recte colligitur venationem & piscationem iure naturali omnibus permissam ex varijs causis per Principes prohiberi posse: neque huiusmodi iura, leges vel constitutiones, venationem, piscationem & aucupium prohibentes, rationi rectæ aut ipsi iustitiæ repugnant & refragantur, modo ea requisita, de quibus hoc loco agitur, interueniant. Nam sicut in amnibus videmus puritatem quidem fontis perpetuam, sed quæ ab eo producuntur flumina, sæpe variare, vt pro aluei natura vel terræ ingenio nunc sint turbida, iam colorem mutent, sæpe collidantur, efferuescant, & in planiores decursus subsidant. Nemo tamen est ita sanæ rationis expers, qui flumina cum fontibus esse homogenea non fateatur. Ita in humanis actionibus accidere solet, in quibus diuinæ constantis & immutabilis iustitiæ splendor & puritas perpetuo elu-

rescit, sed quæ ab ea, tanquam perenni fonte proficiscuntur iura, sæpe pro rei, loci, personæ & temporis occasione varient, nunc hoc, nunc illud vel affirmatiue, vel negatiue præcipiendo statuant, vti ex his iuribus venādi, aucupandi & piscandi clarißime apparet. Et quis quæso iura cum iustitia esse homogenea negaret? Ius enim à iustitia nuncupatur, sicut filia à matre, & ius à iustitia, ceu riuulus vberrimus defluit. Ideo autem potissimum hosce de iure venandi, aucupandi & piscandi tractatus in lucem edi curaui, vt ijs, qui hisce egregijs exercitationum generibus delectantur, illorum ius, quo nempe iure, quave iustitia tam in foro conscientiæ, quam exteriori venari queant, vtcunque planum & apertum fiat. Huius autem dedicationis duæ è pluribus sunt præcipuæ causæ. Prima est humilima mea & summa erga V. C. totamq; Domum Palatinatus, in qua ego natus & educatus sim, obseruantia & pietas. Ad quam me vehementer incitant, & mirifice inflammant V. C. virtutum amor, atque admiratio, vt nihil mihi vnquam dulcius & suauius sit, quam de illis legere, loqui vel audire. Altera est, dictorum Tractatuum materia nobilis, quia cum venatio sit exercitium nobile, & peculiare Regum, Principum, Comitum, Baronum & Nobilium; nulla enim re hi omnes magis delectantur & recreantur, quam venatione, cum sit meditatio rei bellicæ, in qua omnia bellica exercentur. Etenim in ea summo mane surgere, equitare, currere, atroces feras obseruare, excipere & iaculo petere, æstum frigusque perferre, sæpe etiam famem pati necesse est. Vnde plane decuit, hosce Tractatus sub V. C. patrocinio in lucem

prodire,

prodire, quo Zoilorum morsus securius euitare possint. Sed ne longior sim, quam epistolæ leges ferant, dicendi finem faciam; illud tantum reliquum esse video, vt quanta possum animi veneratione ac submissione, hosce V. C. dicatos tractatus commendem, ac rogem, vt hoc qualecunque munusculum, & mei erga V. C. testificandi amoris atque obseruantiæ indicium clementissime suscipiat, adeoque me ad maiora pro insita vel potius innata magnanimitate sua accendat: id si fecerit V. C. nulla res mihi dubitationem affert: quin ex ea re mirificam animo voluptatem aliquando sit perceptura. Deus Opt. Maxim. V. C. ad suæ diuinæ Maiestatis gloriam, & totius Domus Palatinatus incrementum, propagationemque atque adeo omnium denique subditorum conseruationem, defensionem, pacem & tranquillitatem, saluam & incolumem quam diutissime tueatur & conseruet. Spiræ Nemetum, Anno redemptionis nostræ M. D. C V.

V. C.

Deuotissimus atque
humillimus,

HELIAS KEMBACH, *ciuis*
& Bibliopola Spirensis.

ELEN-

ELENCHVS CAPITVM HOC IN TRACTATV Dn. Friderici Pruckmanni I C. de Venatione, contentorum.

ELENCHVS QVÆSTIONVM, QVÆ IN HOC Tractatu D. Sebastiani Medices I C. Clariss. de Venatione, Aucupio & Piscatione continentur.

PARS I.

XIV. An

PARS II.

ELENCHVS CAPITVM HOC IN TRACTATV Dn. Georgii Mor de Nigro-monte Brigantini, de iure Venandi, Aucupandi & Piscandi contentorum.

PARS I.

PARS II.

CLA-

CLARISSIMI VIRI DN. FRIDERICI PRVCKMANNI, FRANCOFVRTI AD ODERAM, I. V. D. &c. TRActatus siue Explicatio

§. VENATIO.

Partitio 1. §. Venatio.

VTI, dum Rubricam capituli nostri auspicari exordiebamur, polliciti sumus, Rubricæ explicationi, de Venationibus doctrinam, connectere: Ita, id nobis reipsa explere, indiuiduæ trinitatis postulato suffragio, nunc cordi est. Conficietur autem idipsum, sequenti methodo. Videbimus enim

1. *Venatio an sit regalibus connumeranda.*
2. *Quid sit Venatio.*
3. *Quotuplex.*
4. *Cui permissa.*
5. *Quando permissa.*
6. *Vbi venatum exercere liceat.*
7. *An si in Sylua mea alius venandi ius habeat, possim arbores complures simul & semel excindere.*
8. *Glandis legendæ ius in Sylua, quæ Venationem debet, cuius sit, an eius, qui Venationis iura possidet, an domini, cuius Sylua est propria.*

CAPVT I.

Venatio an sit regalibus computanda?

1. *Verba legis vbi deficiunt, ipsa quoq; deficit dispositio.*
2. *Casus omissus in dispositione iuris communis remanet.*
3. *Lex quæ non dicit, nec nobis dicenda.*

4 *Ea, quæ notabiliter fieri debent, nisi expresse ponuntur, consulto quasi omissa videntur.*

5 *Si id, quod minus videtur inesse, inest, multo magis id, quod magis est, inerit.*

6 *Expressum non id tantum dicitur, quod verbis expressum est, sed & id, quod ex mente legis seu verborum eiusdem infertur, atq; colligitur.*

7 *Lex maius dubium decidens, minus dubium decisum velle, ambigi non oportet.*

8 *Opinio, quam adiuuat consuetudo, reliquis omnibus præferenda.*

1 SVbsistendum ideo † videbatur quorsum referēda esset Venatio, qui Imperator in textu nostro omnes regaliorum species enumerare sibi proponens, nullam tamen venationis mentionem facit. Vnde consequens erat. Venationes regaliorum albo haud insculpendas, cum iuris clari sit: Tum, quod, vbi deficiunt legis verba, ipsa quoque deficiat dispositio. *l. quod constitutum. ff. de testa. milit. l. ita autem. in princ. ff. de admin. tut. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. c. indemnitatibus. §. sed cum eas. de elect. libr. 6. Bald. l. illam. num. 1. C. de collat. Angel. l. qui se patris. num. 136. C. vn. lib. Hipp. de Mars. l. qui falsam. num. 66. ff. ad l. Corn. de fals. Crott. l. 1. §. si quis simpliciter. num. 16. ff. de verb. oblig. Cæsar. Contard. l. diffamari. c. 4. num. 152. C. de ingen. manum. Zoanet. l. 2. nu. 94. C. de pact. int. emt. & vendit. Thom. Ferrat caut. 9. nu. 4. Tiraq. de vtroq; retr. p. 1. §. 2. gl. 1. nu. 15. Tiraq. rep. l. si vnquam verb. libertis. nu. 2. C. de reuoc. donat. vbi complurimos alios in id congessit Borg. Caualc. tract. de tut. & curat. num. 98. Menoch. tract. de remed. poss. adip. remed. 4. nu. 133. Gail. lib. 1. de pac. pub. c. 13. num. 17. & lib. de pignorat. c. 14. num. 10.*

2 Tum: quod casus † omissus, in dispositione iuris communis remanere debeat. *l. si extraneus. ibi Bart. nu. 1. Raph. Fulg. in pr. Ias. num. 1. & DD. ff. de cond. caus. dat. caus. non sec. l. si cum dotem. in pr. ff. sol. matr. l. commodissime. ibi Bart. in pr. Alex. nu. 2. Ias. n. 1. & DD. ff. de lib. & posthu. c. susceptū. de rescr. lib. 6. Ferrat. caut. 24. nu. 2. Dil. tract. de art. test. tit. 5. caut. 5. nu. 1. & caut. 25. n. 1. Afflict. decis. 238. num. 1. Boer. in consuet. Bitur. tit. de præscrip. §. 6. gloss. 2. ibi apost. Cur. tract. feud. 2. p. 3. p. p. nu. 54. Euerard. in top. in l. ab æquipoll. nu. 13. Peckius tr. test. coniug. lib. 4. c. 37. n. 1. & lib. 5. c. 1. ante n. 1. c. 2. n. 2. & c. 20. n. 1. Mantic. tract. de coniect. vlt. vol. libr. 3. tit. 19. sub. num. 5. Tiraq. tract. de iur. primig. q. 40. n. 194. Borg. Caualc. tr. tut. & curat. num. 82. Hartman. Pistor. q. 3. n. 22. libr. 1. Rayner. de Forliu. l. omnes populi. n. 104. ff. de iust. & iur. Ioh. Hanibal. l. naturaliter. n. 286. ff. de vsucap. Sapia. l. 1. num. 61. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. Hanib. l. nemo potest n. 254. ff. de leg. 1. Crott. rub. num. 36. ff. de acquir. poss. Neuizan. Syl. nupt. lib. 1. num. 208. ad fin. Seraphin. de Seraphin. tract. de priuil. iuram. priuil. 73. num. 31. Hippolyt. de Mars. consil. 13. num. 14. cons. 30. num. 1. consil. 61. n. 2. cons. 101. num. 6.*

3 Tum: quod ea, quæ † lex non dicit, nec nobis quoque dicenda sint, *l. illam. §. de collatione. ibi Cyn. post pr. Bart. nu. 1. Salyc. nu. 1. Alex. nu. 1. Ias. nu. 6. Dec. nu. 5. & DD. C. de collat. l. fin. C. vnd. vi. c. consuluisti 2. q. 5. c. inter corporalia. §.*

sed neq;

sed neq; extra de translat. epis. c. illa. extra. ne sed. vac. c. is qui. de sent. excom. lib. 6. Bald. tract. schismat. in pr. n. 3. Cæsar. Contard. l. vn. notab. 1. n. 5. C. si de moment. poss. fuer. appel. NeuiZ. Syl. nupt. lib. 1. n. 223. Hipp. de Mars. cons. 53. n. 33. Rol. à valle cons. 45. nu. 38. vol. 1. Tiber. Decian. cons. 1. num. 149. & cons. 62. nu. 78. vol. 3.

Tum: quod ea, quæ notabiliter fieri debent, nisi expresse ponantur, consulto quasi omissa, neglectaq; videantur. *gl. auth. qua in prouincia. verb. excipitur. C. vbi de crim. agi oport. Tiraq. de LL. connub. gl. 7. num. 98. Pinellus l. 2. p. 1. c. 1. num. 3. C. de resc. vendit. text. l. item apud Labeonem. ff. de iniur. cum aliis doctorum auctoritatibus superius allegatis.* 4

Sed his nil † quicquam obstantibus, in contrariam eundum est sententiam. Textus enim noster hic expresse piscationum meminit; & inter regalia recenset. Iam vero nemo tantopere rerum omnium ignarus est, qui Venationem ferarum nobiliorem, præstantioremq;, piscium piscationi esse, inficias ibit: Consequitur ergo, Venationem ius regale esse, textu nostro, satis concinne decidi posse. Si enim, quod minus videtur inesse, inest, multo magis & id, quod magis, inerit. *l. fin. ibi gl. verb. septuagenario. C. qui at. lib. 10. l. 3. C. de condict. indeb. l. si quando. C. de testib. l. si non singuli. C. si cert. pet. auth. multo magis. C. de sacros. eccles. l. 1. §. sed consulto. ff. de his quæ in test. delent. l. qui pignoris. ibi Ioh. de Imola. n. 1. de acquir. poss. l. 2. §. quædam. ibi gloss. verb. vt non sit. ff. de interd. l. penult. ff. si quis caut. l. si adulterium cum incæstu. §. liberto. ff. ad l. Iul. de adult. §. filius familias. vers. quis enim ibi. Bald. nu. 2. Inst. quib. mod. ius. pat. pot. sol. c. quæsta. 13. q. 2. c. cum in cunctis. in pr. ibi Abb. num. 5. & DD. extra. de elect. c. inter corporalia in pr. ibi Ant. de Butr. notab. 4. ex. de transl. epis. c. quemadmodū. vers. alioqui. ext. de iureiur. Abb. c. Venerabilem. n. 6. per ill. tex. ext. qui fil. sint legit. Ias. l. quæ de legato. n. 4. ff. de leg. 1. Ias. l. si quādo. §. & generaliter in fine. C. de inoff. testā. NeuiZ. Syl. nupt. lib. 1. n. 223. vers. à maiori.* 5

Nec obstant † in contrarium adductæ rationes, quia casum Venationis satis in textu nostro exprimi, expresseq; poni palā est. Tum, quia expressum in lege, non id tantum, quod verbis expressum est, verum etiam quod ex mente legis, seu verbis ipsius infertur, atq; colligitur, dicitur. *Bart. l. prætor ait. in pr. n. 1. ibi Iohan. de Imola. n. 2. Alex. n. 1. Raph. Cum. in. nu. 5. Ias. n. 3. cum seqq. per ill. text. ff. de oper. nou. nunc. Bald. l. ad probationem. lect. 1. n. 3. C. de probat. Bald. l. fin. nu. 10. C. de his qui ant. ap. tab. Tiraq. de LL. connub gl. 7. n. 85. Aym. Crau. tr. de ant. temp. p. 1. §. ampliatur. nu. 38. Borg. Caualc. tr. de tut. & cur. n. 84.* quam esse communem opinionem post Baptist. à Villalob. attestatur Eman. Soarez. *in suis com. opin. lit. E. n. 133. Marius Salomon. l. Gallus. in prin. vers. mihi noua. n. 22. ff. de lib. & posth. Lancell. Galiaula l. centurio. nu. 301. ff. de vulg. & pupill. Fr. Niconitius Rubr. n. 52. C. de edend. Cranel. l. cum filio. nu. 7. & 9. ff. de leg. 1. Tiber. Dec. cons. 34. nu. 98. & 101. vol. 3. Cephal. cons. 342. nu. 84. cons. 368. nu. 47. vol. 3. per l. 1. §. si autem. ibi Bart. & l. quoties. §. 1. ff. de hered. inst.* 6

a 2 Tum:

7 Tum: quia lex † maius dubium (de piscatione puta) decidens, quod minus dubium est, decisum velle, ambigendum non est. *Hieron. Laurentius l. in fideicommissariam. num 59. ff. ad Trebell. per trad. Bart. l. nec in ea, num. 2. ff. ad l. Iul. de adult. iuncta l. non debet. ff. de reg. iur.*

8 Quod si ex textu † nostro, Venationem inter regalia referri, elici non potuisset, dicendum, quandoquidem consuetudo totius Germaniæ hoc stricte obseruat, nihilominus fuisset idipsum. Iuris enim indubitati est, opinionem, quæ consuetudinem receptam, approbatamq; habet sociam, reliquis omnibus missis, sequendam, sectandamque esse. *Bertach. in repert. verb. opinio. vers. 8. Ias. l. post dotem. num. 100. ff. solut. matr. Alc. tra. de præsumpt. 30. num. 3. post Mathesilan. quem allegat Octauius Simoncellus tr. decret. tit. 1. nu. 68. vbi Dec. Roch. Curt. & Corac. idem tradentes refert & esse communem opinionem attestatur Eman. Soarez in suis comm. opin. lit. O. num. 17. Abb. cons. 26. num. 5. lib. 2. Alexand. cons. 19. num. 13. volum. 7. Tiber. Decian. consil. 44. nu. 9. cons. 46. num. 130. & 133. & cons. 52. num. 1. vol. 2. per l. cum de interpretatione. ff. de LL. c. cum dilectus. extra de consuetud.*

CAPVT I.I.

Quid sit Venatio?

1 *Diffinitio Venationis.*

2 *Venatio ius est reale, secundum aliquos, quorum opinio notatur.*

3 *Personalia cum Persona exstinguuntur.*

4 *Venatio à re Personæ debetur.*
Ius reale, seu prædiale est, quod à re rei pro vsu, vtilitateque, vicini prædij debetur.

5 *Fundi appellatione totus etiam populus continetur.*

6 *Ius prædiale seu reale consistere non potest, nisi in duobus prædiis, quorum alterum dominans, alterum seruiens erit, & confusione horum exstinguitur.*

7 *Actio & passio in vno eodemque subiecto minime insunt simul, & vno respectu.*

8 *Res sua nemini seruit.*

9 *Venatio est fructus iurisdictionis secundum Zoanettum, qui similiter redarguitur.*

10 *Princeps arcem suam mercatori, vel alij cuipiam vendens, ratione arcis venditæ, minime venandi ius in eum transfert.*
Effectus absq; causa esse nequit, ibid.

11 *Venatio in generali concessione vel alienatione non comprehenditur, cum sit ius regale, sed specialiter concedatur oportet.*

12 *Venatio est ius personale, mere & simpliciter.*

13 *Venatio cum persona cuiusq; qui venandi ius habet extinguitur, sed hæredi de-*

functi

functi noua inuestitura redintegratur, illique nouum venandi ius acquiritur.

Vsusfructus pro se, & haredibus constitui potest, qui nouus in persona haredis exoritur, ibid.

14 *Bestiæ appellatione, nisi aliud communi loquendi vsu introductum sit, feræ tantum animalia veniunt.*

15 *Aduocatus non opus habuisset falsis allegationibus vti, ad probandum id, quod asinus bestia non sit, de quo aduocato habetur apud Mathesilan.*

16 *Res nullius cedunt occupanti.*

17 *Bestiæ in sylua principis eius non sunt, sed tum demum, cum capiuntur, eius fiunt.*

18 *Feræ viuariis inclusæ, vti aues in cauea, pisces in piscina, sunt includentis, & capientis non fiunt.*

19 *Feræ prius viuariis inclusæ, inde elapsæ, pristinæq; laxitati restitutæ, cedunt occupanti.*

20 *Ceruus cicuratus, qui in pascua ire redireq; solet, quam diu reuertendi animum retinet, occupanti non cedit.*

21 *Capricorni in Valesia cicurantur, vt domo exire, redireq; soleant.*

22 *Syluia apud Virg. iustam quiritandi causam habuit, ceruo eius domato ab Ascanio sagitta confixo.*

23 *Ceruum cicuratum vel aliud animal capiens, furtum committit.*

24 *Bestia cicurata animum reuertendi deposuisse tunc iudicatur, cum viso domino, aut familiaribus eiusdem, quibus assueuerat eos fugit, vel quæ diu in Syluis, non tamen aberrans, hæsit.*

25 *Bestia, an pristinæ sese laxitati receperit nec ne, iudicis erit arbitrium.*

26 *Bestia à Titio vulnerata, à Sempronio vero capta, fit Sempronij*

27 *Intellectus ad gl.* l. naturalem. §. illud. ff. de acquir. rer. dom.

28 *Venatori, qui bestiam vulnerauerat, quam diu eam persequitur, ea eripi iure non potest.*

29 *Idem quoq; iuris est, Si canes eiusdem bestiam vulneratam insectentur.*

30 *Bestia in rete, vel laqueari alicuius capta, ei cedit, qui è casse, vel laqueari dissoluit.*

31 *Lepus vel cuniculus ædes alicuius ingressus, si dum dominus ædium eos includere cupit, elabuntur, & à tertio includuntur, fiunt includentis.*

32 *Animal meum à lupis raptum, atq; tuis canibus lupo abactum, tuum non fit, sed mihi restituendum est.*

33 *Bestiam alicuius esse, apparet ex signis.*

34 *Ceruus monili, vel falco sonaleis argenteis ornati, occupari non debent, sed si caperentur, & penes capientem morerentur, capiens in factum actione teneretur.*

35 *Ceruus monili ornatus, pristinæ laxitati sese recepisse videtur, si ex annorum numero monili insculpto appareat, multum iam effluxisse temporis, cum torques collo alligaretur atque tunc capienti ceruus cedet.*

36 *Bestia vt ex signis, alicuius esse, æstimari possit, oportet signa non esse naturalia, sed talia, quæ hominis manum, atq; operam deposcant.*

37 *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*

38 *Principes multum delectantur Venatu.*

39 *Alexander Magnus insignis Venator.*

40 *Heroes alij Venatores.*

41 *Alberti Imperatoris apophthegma.*

42 *Henricus I Imperator, aucupis cognomen ex Venationis studio inuenit.*

43 *Maximilianus I. Imperator, aliquoties, dum venaretur, in vita discrimen adductus.*

44 *Venatio immodica non laudatur.*

45 *Commodum pecuniarum proprium rusticorum & mercatorum principibus autem & nobilibus res indignissima.*

46 *Venatio, typus veræ militiæ, & rerum bellicarum.*

47 *Pelopidas ex Venatione rerum bellicarum administrationem excogitauit.*

48 *Venatio animum acuit, corpusq; robustius efformat.*

1 Circa secundum † caput concludo: Venationem esse ius personale hodie solis principibus & nobilibus concessum, quo bestias, quæ, in dominio nullius sunt, cum canibus vel absq; canibus in fundo proprio, vel alieno delectationis, vel cõmodi gratia persequi, & capere licet.

2 Genus huius † diffinitionis personale est, de quo genere maxima inter nostrates est controuersia. Alij enim Venationem ad seruitutum realium speciem crinibus quasi trahere conantur, antesignano *Zasio singul. intell. lib. 1. c. 11. per tot. Zas. in §. æque. n. 24. Inst. de action. Zasio cons. 6. col. fin. lic. 2. quem sequitur Gail. lib. de pignor. obseru. vlt. n. 7.* Pro qua opinione iudicatum in Camera imperiali attestatur idem *Gail. obs. 66. num. 2. lib. 2.*

3 Eo innixti fundamento: quod Venatio † ad hæredes transmittitur, quæ tamen, si personale esset ius, seu seruitus, vna cum persona extingueretur, *l. vsus aquæ. ff. de vsu & hab. l. Lucius. ff. de seruit. rustic. præd. l. sicut in annos. §. morte. l. si vsusfr. ciuitati. ff. quib. mod. vsusfruct. amit. l. cum in fundo. in pr. ff. de iur. dot. l. in omnibus causis id obseruatur. & l. priuilegia. ff. de Reg. Iur. l. Stychus. §. Titia. ff. de alim. leg. l. non solum. la. 2. §. tale. ff. de liber. leg. §. finitur. ibi Bald. n. 1. Inst. de vsufr. c. priuilegium de Reg. Iur. lib. 6. gl. l. si quis binas. ff. de vsufru. gl. l. 1. ff. de seruit. Bart. l. Sempronius. n. 1. ff. de vsufr. l. Bald. l. vn. §. exceptio. nu. 2. C. de cad. toll. Ias. §. æque. num. 9. Inst. de act. Capol. tract. de seruit. vrb. prædior. c. 3. n. 1. Bald. caut. 8. Dilect. tract. de art. test. tit. 6. caut. 42. num. 1. & caut. 57. num. 3. Marian. Soc. l. 4. §. Cato. n. 153. ff. de verb. obl. Bertach. in repert. verb. seruitus perditur. vers. 4.*

verſ.4.Gomez.var.reſolut.lib.2.c.15.n.19.Menoch.tract.de remed. poß.retin.remed. 6.num.26. Borgn.Caualc.tract.de vſufr.mul.rel.num.81.

Sed hoc fundamentum † ea facile euertitur ratione, ſi conſidera- 4
uerimus, Venationem non à re rei, ſed perſonæ, illi etiam, quę in vicinia prædium nullum poſſidet deberi. Igitur ius reale, ſeu prædiale minime erit: Cum ius reale ſeu prædiale illud ſit, quod à re rei, pro vſu, vtilitateque vicini prædij debetur. *l. quoties.la.1. in pr.ff.de ſeruit.l.ergo. §. nec hauſtū. ff.de ſeruit.ruſt.præd.l. 1.ibi gl.verb.non poſſunt. & Bart. ff. comm. præd. l. qui aliena. §. fin.ibi Bart.num.1. ff.de neg.geſt. § ideo autem.Inſtit.de ſeruit.l.vnus ex ſociis. ff.de ſeruit.ruſtic.præd.Azo.in ſum.verſic.& eſt hoc generale. C.de ſeruit. Bart. l.1. n.2. ff.eod.Bart. l.vt Pomum.ibi Caſtr.n.1.2.& 3.Fulgoſ.n.1.ff.eod.tit.Bald.l.ergo.§. Neratius.n.1.2.& 3.ff.de ſeruit.ruſtic.præd.Bald.l.qui filios.nu.3. C.quæ res pig.obl. poſſ.Caſtr.l.2.n.3.ff.ſi ſeru.vend.Caſtr.rub.n.1.ibi Fulg.n.4.ff.de ſeruit.Caſtr.l.ſi ædes.§.libertas.nu.2.ff.de ſer.vrb.præd.Raphael.Fulg.l.pecoris paſcendi.num.2. ff. de ſeru.ruſt.præd.Aug.Aret.§.inter ruſticorum.n.2.Inſtit.de ſeruit.Capol.tract.de ſeru. vrb.præd.c.2.in princ.Iaſ.l. ſi domus.§.ſi fundus.nu.22.ff. de leg. 1. Iaſ. l. huiuſmodi. §. ædes. num. 2. ff.eod.tit. Iaſ. l. ſi prius.nu. 11. ff. de oper.nou.nunc.Boer.Deciſ.212. num.22.Menoch.tract.remed.poſſ.ret.remed.6.num.28.*

Quod obſtaculum † multum ſibi obuerſari Zaſius cernens, con- 5
fitendo remotum iri arbitratur; dicit enim Venationem omnimodo à re rei deberi, puta ex hoc nemore, ſylua, arbuſto, ſaliceto, &c. Vicinæ villæ, ciuitati, monaſterio, nobilium familiæ &c. Imo fundi vocabulo totos populos, ex Cicerone *pro M.Marcello* (quod tamen Cicero ibi, *parcant mihi ampliſſimi viri manes*, minime dixit, ſed *pro L. Cornelio Balbo*, fundi Vocabulo, in ea ſignificatione aliquoties vſus eſt) contineri affert. *Zaſius in locis ſuperius alleg.* Sed Zaſius dum elabi nititur, in priſtinum Labyrinthum incidit, nec quicquam ad contrarij reſolutionem rationes adductæ conducunt. Quod enim dicitur, ius Venationis ex hoc nemore villæ vicinæ deberi, non de villa ipſa, quid enim ad Venatum ineptius? Sed de hominibus villæ habitatoribus intelligitur. Si igitur hominibus, & ſic perſonæ debetur, qui ius reale, ſeu prædiale eſſe poterit?

Accedat quoq; contra Zaſium † & aſſeclas Venationem plerumq; 6
illi deberi, cuius eſt territorium. Ergo ius prædiale non erit. Ius enim prædiale duo requirit prędia, alterum dominans, alterū ſeruiens, & per acquiſitionem amborum prædiorum (quam confuſionem noſtri appellitant) extinguitur, adeo quidē, vt interitu alterutrius prædij ſemel exſtinctū, minime reuiuiſcat, ſed in perpetuum extinctum remaneat. *l. ſi quis ædes.ibi Bart.Florian. Caſtr.num.2.& DD.ff.de ſeru.vrb.præd.l.ſi communi.ibi Bart.ff. de ſeru.ruſt.præd.l. Papinianus.ff.de ſeruit.l.pluribus.§.1.ff.de verb.obli.Bertach.in repert.verb.ſeruitus perditur.n.20.verſ.vlt.& n.30.verſ.30. Capol. tract. de ſeruit.vrb.præd.c.24.num.2.*

Actio

7 Actio enim & paſſio † vni eidemque ſubiecto ineſſe minime poſſunt. *l. Vranius.verſic.ſed cum duo.ff.de fideiuſſ.l.ſi hominem.§. qui debitorem.ff.de ſolut.l.debitor.ff.de ſeparat.l. ſi vxor tua.ibi Bald.num.1. C. de bon. author. iud. poſſ.l.ſi quis pro eo.§.1.ff.de fideiuſſ.gloſſ.magna.l.frater à fratre.ff.de condict. indeb. Iaſ.l.debitori.num.4.ibi Curt.n.2.C.de pact.Iaſ.l.huiuſmodi.§.ædes.num.2.ff.de leg.1.Iohan.de Arnon.caut.70.Iaſ.l.cum filiofam.n.16.ff.de leg.1.And.ab Exea tr.de pact.num.365.Bertach.in repert.verb.actio.el 1.num.7.verſ.8.Carol.Molin.in conſuetud.Pariſ.tit.2.§.55.gl.3.nu.3.Ripa reſp.86.num.5.Schurpff.int.conſ.Bruni conſ.141.n.8.Tib.Decian.conſ.36.nu.38.vol.1.conſ.45.nu.16.conſ.106.nu.3.vol.2.*

8 Nec res † propria alicuius illi ſeruire poteſt. *l. vti frui.ff.ſi vſusfruct.pet.l.in re communi.ibi Caſt.num.5.ff.de ſer.vrb.præd.1.proprium. & l. quicquid.ff.com.præd.l.cum in fundo.ff.de iur.dot.gl.inſt.de vſufr.in pr. verb. alienis. Iaſ d.l.huiuſmodi.§.ædes.nu.2.ff.de leg.1.Cæpol.tract.de ſeru.vrb.præd.c.24.nu.1.Afflict.deciſ.361.nu.25.Ludou.Bologn.l.qui viam.n.49.ff.de oper.no.nunc. Molinæus in conſuetu.Pariſ.tit.2.§.55.gl.3.num.3.Ronchegall.l. ſi id quod.num. 5.ff. de duob. reis. Menoch.tr.remed.poſſ.retin.remed.6.num.6.*

9 Alij deinde mediam quaſi viam eligentes, venationem † ſeruitutem realem eſſe, negarunt, ſed nec ſimpliciter ius perſonale eſſe voluerunt. Quapropter ius, ſeu fructum iuriſdictionis cenſuerunt. Quæ eſt opinio *Zoanetti l.2.nu.204.C.de pact.int.emt.& vendit.*

Idq; ab effectu demonſtrare nititur multis Germaniæ nobilibus
10 poſt bellum † proteſtantium, Anno Chriſti 1546. aut ſopitum, aut confectum, iuriſdictionem inquit, ob crimen læſæ maieſtatis ereptam eſſe, quos poſtea reſtitutos ſimpliciter, prius tamen venandi ius nõ recuperaſſe, quam iuriſdictionem receperint. Item principẽ, vendendo arcem, quam prius inhabitarat, cuipiam mercatori, aliumq; locum, abiectum licet, vt domicilium, conſtituendo, nullo modo tamen ius venandi in mercatorem emtorem tranſtuliſſe. Rationem exiſtimat acutiſſimus Zoanettus eam, quod Iuriſdictio penes principem remanſerit, vnde mercatori emtori venationem competere non poſſe infert, ſiquidem effectus abſq; cauſa eſſe nequeat. *Marius Salomonius l. Gallus. §. quid ſi is. num. 23.ff. de lib. & poſth. arg. l. penult. ff. quæ res pig. obl. poſſ. l. huiuſmodi.ff. quand. dies leg. ced.*

11 Aſt, labitur † doctiſſimus Zoanettus, non cauſam enim, vt cauſam ponit. Etenim quod proſcriptus ab imperio, deinde bannitorum albo exemptus, aq; principe in gratiam ſimpliciter receptus, Venatione non fruatur, item quod mercator, à principe emens arcem, Venatum non adipiſcatur, non ea ratio cauſaque eſt, quod Venatio fructus ſit, emolumentumque iuriſdictionis, ſed quod Venatio ius perſonale regaliorum ſit, quod abſque ſpeciali, & nomine facta conceſſione, ſiue

abſque

absque noua inuestitura non conceditur. Vt supra, *circa Rub. cap. 5.* abundantissime ostendimus.

Ego itaq; † apprime consideratis rationibus pro vtraque opinio- 12
ne militantibus, Venationem simpliciter ius personale esse, definiendam statui. Nec obstat, quod ad hæredes sit transitoria, cum tamen ius personale cum persona dispareat, atq; euanescat:

Nam & Venationem † cum qualibet persona, quæ ius Venatio- 13
nis habet, exstingui dico, sed deinde per nouam inuestituram in cuiusq; hæredis persona redintegrari affirmo. Exemplo eius, quod de vsufructu pro se, hæredeque suo stipulato, iure cautum est, valere nempe stipulationem: Sed nouum in persona hæredis vsumfructum, iure quo vtimur oriri. *l. stipulatio ista. §. si quis ita. ibi Bart. num. 1. & 3. Castr. num. 1. Fulg. num. 2. Iohan. de Imola. num. 16. Alex. num. 1. & 5. Ias. num. 3. & DD. de verb. oblig. Paulus de Castr. l. ambiguitates, num. 3. C. de vsufruct. Fortun. Garc. l. Gallus. §. quidam recte. num. 64. ibi Anton. Rub. num. 133. ff. de lib. & posthum. Dil. tract. de ar. rest. tit. 6. caut. 57. num. 4.*

Dico bestias: *Bestiæ* † enim appellatione proprie, & nisi commu- 14
ni loquendi vsu aliud introductum sit, fera tantum animalia continentur, *l. 1. §. bestias. ibi Bart. in §. remouet. num. 1. ff. de postul. Bertach. in repert. verb. bestia. Ias. l. 3. §. Nerua. num 10. ff. de acquir. poss. Cactialup. l. omnes populi. nu. 243. ff. de iust. & iur. Ferrat. caut. 52. nu. 3. Ioseph. Mascard. tr. de prob. conclus. 190. n. 2.*

Vnde opus † non fuisset aduocato, Rubricam (quæ non habe- 15
tur) *C. asin. pro best. non hab. lib. 12.* Montono iudici allegare, falsisq; allegationibus vti, de quo aduocat. Mathes. *sing. 96.* & alij passim.

Dico: quæ in dominio † nullius sunt: illæ enim tantum bestiæ: 16
volucres, piscesq; maris, quæ antea nullius sunt, capientis fiunt: diuersum est, si dominum habeant. *§. feræ igitur bestiæ. ibi Bald. num. 1. Ang. nu. 1. Ioh. de Plat. num. 15. Porc. num. 3. & DD. Inst. de rer. diuis. l. 1. in fine, cum 2. LL. seqq. ff. de acquir. rer. dom. l. 1. in princ. ibi Ias. num. 7. ff. de acquir. poss. l. vsufructuarium. ff. de vsufruct. Azo in summa Instit. de rer. diuis. Luc. de Penna l. fin. quæst. 23. C. de quibus mun. nem. lic. se excus. lib. 10. Isern. c. 1. §. nemo retia. num. 31. de pac. ten. Fortun. Garcia l. 1. §. ius naturale. num. 29. ff. de iust. & iur. Anton. Rubeus l. naturaliter. §. nihil commune. num. 19. ff. de acquir. poss. Chassan. consuet. Burg. Rub. 13. §. 1. numer. 1. vers. & primo gloss. Latina art. 61.* Landtrecht *libro 2. Roland. à valle consil. 9. num. 22. volum. 2.*

Nec obstat: quod bestiæ † plerumque à principibus & nobilibus 17
in syluis, nemoribusque propriis capiantur. Non minus enim in dominio nullius sunt, & ab hora captiuitatis demum in dominio principis capientis esse censentur. *Ias. l. 3. §. Nerua. nu. 12. per ill. text. ff. de acquir. poss. Cuiac. obs. lib. 4. c. 2. text. d. l. vsufructuarium. ff. de vsufruct.*

18 Ex prædictis verbis † taliter declaratis, infertur primo: Feras in Viuariis, aues in ornithone, pisces in piscina captos, capientium non fieri, quia in dominio alicuius sunt. *gl. German. vlt. art. 62.* Landtrecht *lib. 2. Boer. in consuet. Bitur. tit. de consuet. præd. §. 5. Pirrh. in consuet. Aurelian. tit. de stagnis c. 1. Cuiac. d. lib. 4. obseruat. c. 2. d. l. vsufructuarium. §. si in viuariis. ff. de vsufruct. l. 3. §. item feras. ff. de acquir. poss.*

19 II. Inde infertur, animalia † prius viuariis inclusa, si inde elapsa fuerint, quandoquidem pristinæ laxitati restituta sunt, capienti cedere, *d. l. vsufructuarium. §. si in Viuariis. ff. de vsufruct. d. §. feræ. versic. quicquid. l. 3. ff. de acquir. rer. dom. Hostiens. in summa. num. 4. extra de rest. spoliat. Castr. l. 3. §. feras. num. 1. ff. de acquir. poss. Chassan. d. rub. 13. §. 1. num. 1. Vasq. in præfat. illustr. controu. num. 25. Col. eius num. 4.*

20 III. Consequitur: † Ceruum cicuratum, vel similem feram, quæ in syluam ire redireq; assueuit, quamuis fera bestia sit, occupantis tamē non fieri, nisi prius reuertendi morem deposuerit. *§. ceruos. ibi. DD. Inst. de rer. diuis. l. naturalem. §. ceruos. ff. de acquir. rer. dom. l. 3. §. item feras. ff. de acquir. poss. Bald. §. pauonum. nu. 1. Inst. de rer. diuis. Mascard. tract. de probat. conclus. 157. n. 2. Host. in summa. num. 4. extra de caus. possess.*

21 Et adhuc capricornos in † Valesia primæ ætatis captos, ab habitantibus cicurari, vt ex consuetudine pastum ire redireq; soleant, autor est *Munst. in sua Cosmograph. folio mihi 349.*

22 Proindeq; liquet, iustam † quiritandi, rogitandiq; causam, apud *Virg. lib. 7. Æneid.* habuisse Syluiam, quod ceruus eius, qui animum remeandi non deposuerat, ab Ascanio sagitta confixus esset: quod ex nostris refert Mascard. *d. conclus. 157. num. 8.*

23 Cęterum eiusmodi † animalia capiens, nisi animos reuertendi abiecerint, furtum committit. *l. si Pauonem. ff. de fur. Guido Papa decis. 218. nu. 1. ibi Steph. Ranch. in addit.*

24 Pristinam autem † libertatem animalia cicurata recepisse tunc videntur, cum visis, domini cuius erant, domesticis, fugerint, vel diu in syluis, latebrisque, non tamen aberrantia, hæserint: *Iohann. Fab. versi. reuertendi. num. 1. Instit. de rer. diuis. Ang. §. Pauonum. num. 4. Instit. eod. tit. arg. l. 2. §. si tamen. ff. de ædil. edict.*

25 Vel quod verius, † iudicis id definiendum relinquitur arbitrio, vt rectius censet *Aldobr. d. vers. quicquid. Inst. de rer. diuis.*

26 IV. Hinc quoq; † deciditur: cum fera globulo tormentario icta, vel ense, vel venabulo vulnerata, adhuc vulnerantis non sit, recte tertij, qui cœperit, eam fieri. *§. illud ibi Bald. num. 1. Iohan. de Plat. num. 29. & Ang. Inst. de rer. diuis. l. naturalem. §. illud. ff. de acquir. rer. domin. Aluar. 1. §. nemo retia. num. 2. de pac. iur. fir. Cap. tract. d. seruit. rustic. præd. c. 21. num. 5.* Licet contrarium

trarium de consuetudine obseruari attestatur. *gl. d. l. naturalem. §. illud. ff. de acquir. rer. domin.*

Sed gl. † ista nihil nos remoratur, quoniam de consuetudine quadam locali, intelligenda videtur. 27

Verum præcedentia ita demum vera erunt, si venator, qui vulnerauerat bestiam, vulneratam non persequatur. Quandiu enim eam persequitur, è manibus persequentis iure non eripitur. *d. §. illud. & d. l. naturalem. §. illud. ff. de acquir. rer. domin.* 28

Idem quoque erit, si canes Venatoris, qui Venabulo, vel mucrone bestiam perstrinxerat, eam indagarentur; proinde enim erit, ac si ipse Venator prædam sectaretur. *Chassan. in consuet. Burg. Rub. 13. §. 7. gl. 1. nu. 9. arg. c. qui facit. de reg. iur. lib. 6.* 29

V. Hinc quoq; † patet, quid dicendum sit eo casu, quando fera laqueari alicuius illaqueata, vel quæ in foueam à certo homine effossam inciderat, ab aliquo prætereunte enodetur & auferatur. Dissoluentis enim & auferentis, eo quia in nullius bonis est, erit. *l. in laqueum. ibi gl. verb. meum. & Bart. in princ. ff. de acquir. rer. domin. Paul. de Castr. l. 1. in princ. num. 18. ff. de acquir. poss. Iohan. de plat. d. §. illud. num. 29. Instit. de rer. diuis. Aluar. d. c. 1. §. nemo retia. num. 2. de pac. tenend. Iacob. de S. Georg. tract. feud. verb. & cum venationibus. num. 5. Capol. tract. de seru. rustic. præd. in consuet. Burg. Rub. 13. §. 7. gloss. 1. num. 9.* 30

VI. In tali quoque † facti contingentia quid iuris sit, hinc facile enucleabitur: nempe si lepus vel cuniculus ædes alicuius casu intrarit, cui, dum includere concupierat, elabitur, & ab alio capitur. Fieri nimirum eum, quoniam apprehensione opus est, capientis, non vero eius, qui includere concupiuerat, vt recte resoluit *Raphael Cumanus l. 3. §. Nerua. num. 3. ff. de acquir. poss. per l. 1. in princ. ff. eod. tit.* 31

Postremo: ambigi † non oportet, animal meum, quod à lupo rapitur, cui canibus tuis robustis persequendo, prædam extorques, tuum non fieri, sed mihi restituendum esse, in cuius puta dominio remanserit. *l. Pomponius. ff. de acquir. rer. dom. Iacob. de S. Georg. d. verb. & cum Venationibus. num. 6. Aluar. d. §. nemo retia. num. 2. Capoll. d. c. 21. num. 6. Bertach. in repert. verb. animal.* 32

Cæterum bestiam † alicuius esse, ex signis apparebit. *Bart. l. stigmata. num. 1. per ill. text. ibi Luc. de Penna. verb. agnosci. C. de Fabricens. lib. 11. Bald. c. causam. nu. 2. extra de probat. Bertach. in repert. verb. signum. vers. 9. Saison in cons. Turonens. tit. 5. art. 2. gl. 1. col. 2. Chassan. in consuet. Burg. Rub. 13. §. 1. num. 7. Afflict. decis. 23. num. 3. Cacherr. decis. 40. num. 3. Neuiz. Syl. nupt. lib. 2. nu. 90. Stracch. tract. de mercat. p. 2. num. 72. & 73. Mascardus. tract. de probat. conc. 91. n. 1. 2. & 3. & conclus. 157. n. 3. l. quod si neq; in fin. ff. de peric. & com. rei vend. c. displicet. versic.* 33

vnde idem. Salomon.23.q.4.c.si iudex.ibi Domin.de S.Gemin.§ idem esse.num.3. de sentent.excom.libr.6.

34 Vnde si ceruus † monili, vel accipiter sonaleis argenteis, ornati fuerint, quoniam inde apparet, alicuius eos esse, occupantis non fient, imo si apud occupantem morerentur, in factum actione teneretur. *Bart. tract.de Falcone.Bertach.in repert.verb.accipiter.& verb.rusticus.num. 40.vers.1. Iacob. de S. Georg. tr.feud. verb.& cum Venationibus.num. 7.Capol.tract.de seru. rustic.pred. c. 21.num. 7.*

35 Quod verum † non est, si ex annis domini monili insculptis appareret, multum iam effluxisse temporis, cum monile illud collo cerui alligaretur. Tunc enim capienti cedet, eo quod pristinæ laxitati sese recepisse videatur. *Per d. §.fera.vers.quicquid.Inst.de rer.diuis.*

36 Similiter, vt ex signis † bestiam alicuius esse appareat, opus est, vt signa illa non sint naturalia, sed talia, quæ absq; manu, factoq; hominis bestiæ accidere non possint. Vnde si ceruo, cornu fractum fuerit, vel auis vnguibus caruerit, quandoquidem id aliter, quam hominis facto contingere potest præsumptio dominij ex eiuscemodi signis non exorietur. *Chassan.d.§.1.n.8.Mascard.d.conclus.157.num.4.*

37 Non † enim hoc probat esse, quod ab hoc contingit abesse. *l. non hoc. ibi Ias. num. 2. & DD. C. vn. legit. c. in præsentia. extra. de probat. c. fin. de success. ab intestat.*

38 Dico † *delectationis*: Principes enim & nobiles multum Venationibus delectantur. *Tiraquell. tractat.nobilit.cap.37. num. 139. Gail. obseruat. 67.num.3. libr. 2.*

39 Et in specie, † Alexandrum Magnum multam à prandio venatui nauasse operam, auctor est *Plutarch.in vita eiusdem.*

40 Heroes item † recensentur à Tiraquello, ex variis historiarum monumentis Venationibus dediti, Chiron, Melanion, Hippolytus, Mnesteus, Pollux, Antilochus, Menelaus, Cœphalus, Nestor, Palamedes, Diomedes, Machaon, Æneas, Scamandrius, Æsculapius, Theseus, Vlysses, Castor, Podalirius, Achilles, Pelopidas, Philopœmenes, Pompeius. Nec non & Imperatores, Traianus, Antonius pius, Alexander Seuerus, Hadrianus, Antonius Philosophus, Alphonsus rex, Dornadilla rex Scotorum, & alij. *Tiraq.d.c.37.num.141.cum seqq.*

41 Albertus Imperator † Venationem, virilem esse exercitationem, saltationem muliebrem dixit. *Tiraq.d.c.37.num.146.*

42 Henricus I. auceps † dictus est, eo quod cum diadema imperiale, & insignia imperij reliqua afferentur, Venationis fuisset studio occupatus. *auctore Munstero in sua Cosmograph.fol.296.*

43 Patrum † memoria Maximilianus I. Romanorum Imperator summe

summe ibi cum Venatione exhilaratus, vsque adeo operam illi dedit, vt sæpissime per saxa auia atque prærupta ascendens, inque vitæ discrimen præsens adductus, vix DEI benignitate clauum tenente hinc emerserit.

Dico *delectationis* † *gratia*; immodica enim venatio, quæ fit, rebus aliis necessariis semper postpositis, improbanda est. *Tiraquell. d. tract. nobilit. cap. 37. num. 149.* 44

Dixi *commodo*: † quod non de commodo pecuniario intellectum volo. Quippe illud rusticorum, & mercatorum, qui omnia ex lucro metiuntur, proprium est: Principibus autem & nobilibus res indignissima, & turpissima. *Per l. nobiliores. C. de commer. & mercat.* 45

Sed vel de commodo † exercitationis. Est enim Venatio, species quasi militiæ strepitus armorum meditatio. In qua summo mane è thalamo surgere, currere, equitare, ferocissimas bestias indagare, inuentas lacessere, impetum facientes excipere, teloq; ceu hostem prosternere, & sudoris & algoris tædio non affici, nec famis, sitisq; desiderio defatigari oportet, vt Venatio, palæstra quasi verissima sit, in qua militiæ assuefieri principes, nobilesq; possint. *Tiraq. d. tract. de nobilit. c. 37. nu. 141. Gail. d. obs. 67. num. 1. lib. 2.* post Xenophontem, & Aristotelem, quos laudant. 46

Imo Pelopidam † Thebanum, primum ex venationis meditatione bellica instituta inuenisse placet. *Plut. in vita Pelopid.* 47

Vel Valetudinis † accipi debet. Vnde animum acui, promtioremque, corpusq; alias obtorpescens, agilius effici perhibent. *Tiraq. d. tract. de nobilit. d. c. 37. num. 141. & num. 148.* 48

CAPVT III.

Quotuplex sit Venatio?

1 *Venationem complures quadruplicem constituerunt.*
2 *Quid sit Venatio oppressiua.*
3 *Quid sit Venatio adulatoria.*
4 *Quid sit Venatio arenaria.*
Matronis conspectus Venationis arenariæ ob crudelitatem eiusdem interdictus olim, ibid.
5 *Venatio arenaria hominum ingenuorum non erat.*
6 *Pugnantes cum bestiis sunt de iure infames.*
7 *Virtutis causa, non quæstus gratia cum bestiis in arena pugnantes, infames non sunt.*
8 *Venator occidens bestiam patriæ nociuam extra arenam, pactus de premio, infamiam metuere non debet.*

9 *Moschi pugnant cum bestiis iussu sui tyranni, etiam hodie.*
10 *Genus à quo remouetur, qualibet remouetur species.*
11 *Venatio Saltuosa recte diuiditur in eam, quæ fit cum canibus, & eam, quæ fit absque canibus.*
12 *Venatio, quæ fit absq; canibus, qualis sit.*

1 VEnationem pleriq; † ex nostratibus triplicem, vel quadruplicem constituere: oppressiuam nimirum, adulatoriam, arenariam & saltuosam. *gl. c. qui Venationibus. 86. distinct. Host. in summ. num. 1. extra de cleric. Venat. Abb. c. 1. num. 1. extra eod. tit. Bertach. in repert. verb. Venatio. Chassan. in consuet. Burg. Rub. 13. §. 7. num. 8. Saison in consuet. Turonens. lit. 5. art. 1. Gail. obseru. 68. num. 9. libr. 2.*

2 Oppressiuam † Venationem vocant, qua homines opprimuntur, ideo tyrannidem esse facile conspicis. Quo referunt illud sacri codicis dictum: *Nemrod robustus Venator erat coram domino. Genes. c. 10. n. 9.*

3 Adulatoriam † ad histriones, caprimulgos, parasytos Geldtnarren Schalcksnarren & alia turpissimorum hominum theatra referũt. Quibus solenne est, bonum malum, malum bonum dicere, lucem tenebras, tenebrasq; lucem vocare, qui quicquid alij laudant, arridere sibi affirmant, si displicuerit idipsum, rursus vituperant, quorum finis propositumq; est, omnibus assentari. Quippe vti nunc sunt mores, hic quæstus longe est vberrimus. *c. væ qui dicitis. 11. quæst. 3.*

4 Arenaria est, qua † in ludis Circensibus cum bestia pugnaturi, in arenam prodibant. Quod tantæ fuit crudelitatis spectaculum, vt matronam his interesse, nefas putarint. *Auctor est Rosin. antiquit. Romanarum, libr. 5. cap. 24.*

5 Ast hæc † cum bestiis pugna ingenuorum non erat, sed hominum seruilium, & abiectissimorum, vt tradit idem *Rosin. d. l. 5. c. 5.*

6 Præterea infamiæ † iure nostro labe istiusmodi pugnatores aspergebantur, à postulando, reliquisq; dignitatibus arcebantur. *l. 1. §. item ex senatusconsulto. ff. de postul. l. 2. in fin. ff. de his qui not. infam. Azo in summa. n. 11. C. ex quib. caus. infam. irrog.*

7 Quod verum est, si quæstus gratia hoc facerent, quod si virtutis suæ probandæ causa id obirent, infamiæ macula reformitanda non erat. *d. l. 1. §. deniq; ff. de postul. l. athletæ. in princ. ff. de his qui not. infam.*

8 Idem quoq; erit, si † bestiam multum ferocientem, sæuientemq; patriæq; pauperiem facientem, accepta pecunia, quis occidere non in circo aggressus fuerit. Hoc enim factum, laude dignum est, à quo procul submota sit omnis infamia. *d. l. 1. §. denique. ff. de postul. Gail. d. obseruat. 68. num. 9. libr. 2.*

9 Cæterum nostro æuo, huius † arenariæ Venationis nusquam gentium.

tium, præsertim mansuetiorum vsus est, sed tanquam facinus crudelissimum ab omnibus execratur, nisi quod Moschus in vsu adhuc habeat, pugnam quorundam rusticorum cum Vrsis cicuratis pro recreatione legatorum, exterarum nationum, instituere, vt scriptis prodiderunt Sigismundus liber baro ab Herbenstein *in sua Moscouiæ descriptione. Paulus Oderborn in vita Iohannis Basilidis Moschorum tyranni lib. 3. ad finem fere.*

Videmus igitur omnes† huc vsq; recensitas Venationum species, 10 minime venationis veræ & propriæ species esse. Priores enim duas: quod attinet, non nisi figurate, & per Metaphoram Venationes dicuntur, vti & posterior nihil cum nostra Venatione commune habet. Illa non nisi terræ filiis congruebat, nostra principibus, & nobilibus: Illa infamia inquinabatur, nostra inter regalia computatur: Illa ipsa denique, quod nostræ genus est, ius personale, minime potest dici. Quare cum ab ea genus remoueatur, cuiuslibet quoq; sequetur speciei remotio. *l. iurisgentium. §. sed si fraudandi. ibi Bart. num. 2. Bald. num. 4. Castr. num. 2. Alex. n. 6. & DD. ff. de pact. l. 1. in fin. ff. de suis & legit. l. fundi in fine. ff. de fund. instruct. l. fin. C. de vsuf. rei iud. l. si causa cognita. ibi Bart. num. 3. Bald. num. 5. Cast. nu. 5. Sal. num. 9. Ias. nu. 10. Curt. nu. 29. & DD. C. de transact. Bald. l. si dotali. §. cum mulier. nu. 16. ff. sol. mat. Bald. c. 1. in pr. nu. 18. de prohib. feud. alien. per Feder. Butigell. l. 1. nu. 11. ff. si cert. pet. Iac. de Nig. in rub. num. 15. ff. de leg. 1. Euerard. in Loc. à gen. ad speciem. nu. 1. Zoanet. l. 2. nu. 95. C. de pact. int. emt. & vend.*

Quare recte à nobis † diuidetur Venatio saltuosa in eam, quæ fit 11 cum canibus, & eam, quæ absq; canibus conficitur. Prior nobilior, de qua mentio fit *in c. 1. extra de cleric. venat.*

Alterius nomine, † omnes intelligimus modos, quibus feris insi- 12 dias struimus, puta fossis, decipulis, item cū laquearibus sylua cingitur, vulgo der Hagen vorbinden, & si qui sint alij, de quibus loquitur text. *c. 1. §. nemo retia. de pac. tenend. in vsib. feudor. l. qui foueas. ff. ad l. Aquil.*

CAPVT IV.

Quibus permissa sit Venatio?

1 *Venatio principibus, & nobilibus permissa.*
2 *Venatio ars nequissima.*
3 *Intellectus ad* c. qui Venatoribus, 86. distinct.
4 *Venatores, & aucupes, vilissimi semper habiti sunt.*
5 *Venatores, à muneribus necessariis non sunt immunes.*
6 *Venatores, à grauioribus muneribus, eo quod commeatui prodessent, immunes habebantur.*
7 *Principes subditis suis, maxime ignobilibus Venatione interdicere possunt.*

8 Con-

8 *Contraria opinio.*
9 *Declaratio posterioris opinionis.*
10 *Causa semper in principe præsumitur.*
11 *Causa in principe non præsumitur, si aduersus ius gentium disponit. Et quomodo id intelligendum,* num.11.
12 *Intellectus ad* l.iniuriarum.§.penult.ff.de iniur.
13 *Princeps, qui per proclamata publica venari vetat, acquirit quasi possessionem iuris prohibendi, si subditi, istis proclamatis acquieuerint.*
14 *Principi à talibus proclamatis cauendum secundum Rolandum à valle.*
15 *Bestiæ à Deo illi, cuius territorium est, datæ sunt.*
16 *Quisq; rei suæ moderator & arbiter.*
17 *Venatio si omnibus indiscretim permissa, omnes Venatores efficerentur, agricultura desereretur.*
Agros coli vberioresq; effici publice interest, ibid.
18 *Vsura prohibita, etiam ex eo capite, ne omnes pecuniam fœnori dantes, parum annonæ prospicerent.*
19 *Venatio sine armis expediri nequit.*
20 *Armorum vsus interdictus.*
21 *Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.*
22 *Intellectus ad* l.1.ff.ad l.Iul.de vi pub.
23 *Venationis facultas omnibus si esset, breui omne genus bestiarum periret. Quod esset absurdum.*
24 *Argumentum ab absurdo in iure est fortissimum.*
25 *Venatio omnibus si indifferenter liceret, latæ fenestræ iurgiis, cædibus, atq; latrociniis aperirentur.*
Communio parit discordiam.
26 *Reipublicæ interest, subditos quiete viuere.*
27 *Iudex, si partes ad rixam, armaq; propendere animaduerterit, vtriq; recte rei litigiosæ possessione interdici, & possessionis sequestrum se facit.*
28 *Venationis interdicto nulla subditi iniuria molestantur.*
Venatio actus meræ facultatis, nullam causans possessionem, nullam obligationem, nullam actionem.
29 *Priuatio præsupponit habitum.*
30 *Sine actione nemo experitur.*
31 *Obligatio mater actionis est.*
32 *Subditi tenentur mandatis suorum superiorum, quæ honestati non repugnant, obtemperare.*
Maioris est imperare, minoris est obsequi, ibid.
33 *Venationis interdictum honestati non repugnat.*
34 *Principes vltra hominum memoriam de feudis suis regalibus vna cum Venationibus inuestiuntur.*

35 No-

35 *Nobiles non debent vacare mercimoniis.*
36 *Nobiles minime decet artificiis sordidis & mæchanicis incumbere.*
37 *Venationem plebeij nobilibus,& aliis,quos decet,relinquant intactam.*
Absurdum est,si promiscuis actibus rerum turbantur officia, & alij creditum alius subtrahat, ibid.
38 *Loca publica eius sunt,cuius est territorium.*
39 *Princeps deterioris,quam priuatus conditionis esse non debet.*
40 *Princeps ex causa dominium rei suæ alicui auferre potest.*
41 *Venatio consistit in nuda spe,vtq; Venator fallatur,multa occurrere possunt.*
42 *Venatio leonum,& similium bestiarum iure codicis tantum sine calumnia exercebatur,non vero reliquarum ferarum.*
Argumentum à contrario sensu in iure fortissimum.
43 *Prohibitus per iudicem,ne fundum alienum ingrediatur. Venandi gratia prædam ibi captam suam non facit,sed domino fundi restituere tenetur.*
44 *Occultator laudis alienæ furi rectè exæquatur.*
45 *Benignum est,plenumq; ingenui pudoris ,per quos profeceris,confiteri.*
46 *Bartolus dixit*:ego de omnibus mentionem facio,vt quod eorum est, furari non arguar,& in eo,quod meum est,cognoscar.
47 *Intellectus ad dictum sacræ scripturæ,quod habet*, dominamini piscib. maris,&c.
48 *Venatio est iurisgentium.*
49 *Venatio,nostris moribus,iurisgentium amplius non est.*
Consuetudo contra ius gentium valet,ibid.
50 *Metus durat,quandiu durat causa metus & violentiæ.*
51 *Præscriptio sine possessione non procedit,*
52 *Possessor malæ fidei nullo præscribit tempore.*
53 *Metus non durat,quando stat per eum,ad quem pertinet,quo minus causa metus auferatur.*
54 *Scienti,& consentienti non fit iniuria,nec dolus,& metus.*
55 *Detentio ab initio,accedente domini voluntate,conuertitur in possessionem præscriptioni sufficientem.*
56 *Scientia rei alienæ præscriptioni non officit,si verisimilibus rationibus persuasus, putarim, eam à me, volente & patiente domino possideri.*
57 *Mala vel bona fides in personalium actionum præscriptione non attenditur, sed solummodo scientia,& negligentia eius, aduersus quem præscribitur.*
58 *Pœna corporis afflictiua minima,maior est quæcunq; pecuniaria,etiā maxima.*
Princeps facilius consequitur ius prohibendi Venationem, si proclamatis suis mulctam pecuniariam,non vero vltimi supplicij pœnam inserērit,ibid.
60 *Delicta non præsumuntur,maxime vero in principe.*
61 *Iure suo vtens,neminem iniuria afficit.*
62 *Princeps non acquirit ius prohibendi Venationi,si proclamatis eius subditi contradixerint,& ad superiorem appellauerint.*

62 *Princeps contra facientem proclamatis illis venatoriis pœna sanguinis affici non debet, comminari tamen eam poterit.*

63 *Sententia Scabinorum Lipsensium post Speculum Saxonicum, Rubrica,* von Peen der Wildtprathbeschädiger *longe iniustissima.*

64 *Anima hominis quibuslibet rebus preciosior.*

65 *Natura cuncta hominis gratia edidit.*

66 *Qui principi resistit, DEI ordinationi resistit.*

67 *In vna eademq; sylua duo simul ius venandi habere possunt.*

68 *Vsufructuarius alicuius fundi non habet ius venandi.*

Venatio non est in fructu, ibid.

69 *Venatio tum demum vsufructuario competit, si omnes fundi reditus in venatione consistunt, vsufructusq; absq; Venatione plane esset inutilis.*

70 *Princeps aliqua vel vidua nobilis vsufructuaria relicta, Venationis exercitium si alicuius, alias vsusfr. est vtilitatis non habet.*

Lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda, vt personas quoque in dignitate constitutas complectatur, ibid.

71 *Vsufructu alicuius fundi cum pertinentiis relicto, venit quoq; Venatio.*

72 *Clerici non debent venari.*

73 *Idem in monacho.*

74 *Clericus ob Venationes sæpius reiteratas ab officio suspenditur, si in maiori ordine fuerit constitutus.*

75 *Clericus in minoribus ob Venationes arbitrio iudicis punitur.*

76 *Trina monitio præcedere debet, antequam clericus Venator puniatur.*

77 *Clerici canes venatorios, & accipitres alere non debent.*

78 *Clerici tunc venatui operam dare possunt, quando omnes monasterij reditus in Venatione consistunt.*

79 *Clerici, quando reditus monasterij in Venatione consistunt, Venationem per alios expedire debent, non ipsi interesse.*

80 *Sublimitatur.*

81 *Episcopus, etiamsi reditus monasterij in Venatione consistunt, minime tamen Venatum ire debet.*

82 *Contrarium.*

Intellectus ad c.1.34.distinct.*ibid.*

83 *Clerici, quando prouentus monasterij in sola Venatione positus est, laqueo & rete, non canibus, & accipitribus venari debent.*

84 *Clericus causa recreationis, & valetudinis, rariuscule tamen, & cum modestia venari potest.*

85 *In dubio clericus præsumitur iuisse venatum causa recreationis, non voluptatis.*

86 *Clericus venatui iure operam dat, si necessitate ad id compellitur, puta si feræ segetes vastarent.*

87 Cle-

87 *Clericus, qui nihil aliud, quo vescatur, habet, vt carnibus ferarum satietur, venatum proficiscitur iure.*
88 *Necessitas, alias illicita, licita facit.*
89 *Negotiatio omnis clericis probro est, & interdicta.*
90 *Clericus negotiator, ceu pestis vitandus est.*
91 *Clericus negociari potest, necessitate compulsus.*

VIros nostræ ætatis † longe præstantissimos, huius subiecti tractationem arripientes, male ob id vulgo audiuisse, quasi plus æquo, blanditus hac in re principibus, indulserint, me non latet. Quare, vt assentationis vitium, cuius me fatalem hostem profiteor, eluderem, diu substiti, atque cogitaui. Verum re apprime pensata, minime à maiorum vestigiis recedendum esse, visum est, quandoquidem iure optimo conniuente, locutos exploratum habebam, quo minus metuenda reprehensio. Cõcludo igitur primo: Principibus, nobilibusq; iure quasi proprio venationem permissam. *Tiraq. tr. de nobilit. c. 37. n. 139.* 1

Nec obstat, † Venationem artem dici nequissimam. *c. qui venatoribus, el 1. & 2. 86. distinct.* 2

Id enim vel respectu † clericorum, quibus venatus vsus, vt suo loco dicetur, est interdictus, dictum esto, vt placet. *Tiraq. d. c. 37. num. 148.* Vel quod verius mihi videtur, de Venatione improprie & abusiue sic dicta, puta qua adulatione assentationeq; quæstum quærunt, vel quæ in arena peragitur, non vero de nostra, quæ vere nobilis est, principib. nobilibusq; competens, accipiendum erit, quæ est opinio optimi iureconsulti, & domini mei, piæ memoriæ *Matth. Wesenb. in suis paratit. n. 7. ff. de acquic. rer. dom. & ante eum Hostiens. in summa nu. 2. ext. cleric. venat.* 3

Similiter † non obstat, Venatores, aucupesque, eo quod seruilia erant ministeria, inter vilissimos fuisse habitos. *Tiraq. d. tr. nobilit. c. 34. n. 59. per l. seruis Vrbanis. §. venatores. ff. de leg. 3.* Id enim in iis, quorum opera retia expanduntur, & alia Venationis, aucupiiue præparamenta expediuntur, quorum etiamnum haud magna habetur ratio, procedit, non vero de eo, qui summo Venationi imperio præest. 4

Venationem † deniq; iure nostro minime sordidam, illicitamque ingenuis fuisse, vel ex eo constat, quod etsi ob hãc solam professionem, à muneribus necessariis immunitas nulli largiretur. *l. venatorib. C. de excusat. mun. lib. 10. Cæpoll. tract. de seru. rust. præd. c. 21 num, 11.* 5

A grauioribus tamen † muneribus, tanquã vtiles commeatui & annonæ, Venationib. dediti, vacationẽ consequerentur. *l. fin. ff. de iur. immu.* 6

Hæc conclusio † ampliatur: Vt principes subditis suis, maxime ignobilibus, Venationis vsum interdicere possint. *Ioh. de Imol. l. 3. §. Nerua. n. 20. ff. de acquir. poss. Isern. c. 1. §. nemo retia nu. 31. ibi Aluarott ante nu. 1. Præpos. num. 1.* 7

Affl.n.2.& DD.de pac.tenend.Capol.tract.de seru.rust.prædior.c.21.n.2. Iacob. de S.Georg.tr.feud.verb.& cum Venationib.n.1.& 2.Bossius tr.de regalib.n. 42. Ioan. Saison.in consuetud.Turonens.tit.5.art.1.gl.2.col.1.Chassan.in consuet.Burg.Rubr. 13.§.7.n.4.Tiraq.tr.nobilit.c.37.n.150.gl.German.artic.61. Landtrecht *lib.2. Zoanet.l.2.ex n.145.cum mult.seqq.C.de pact.int.emt.& vend.* Wesenb. *in suis parat. n.7.ff.de acquir.rer.dom.* Nicolaus Bellonus *cons.49.n.9.fac.l.2.C.de noxal.act.*

8 Licet contrarium † teneant.*Host.Ioh.And.Card.Florent.Ant. de But.c. non est.ext.de decim.quos sequitur Guilh.Bened.c.Raynut. verb. & vxorem nomine Adelasiam.n.898.extra de testam.*Emanuel Soarez communē dicens *in suis com.opin.lit.V.nu.10.Rol. à valle cons.9.nu.10.vol.2.* vbi Ias.Dec.& Afflict.in id citat Menoch.*cons.299.nu.18.per l.iniuriarum.§.penult.ff.de iniur.*

9 Sed isthæc posterior † opinio ita demum obtinebit,si princeps vel superior absq; causa venatū prohiberet,quare rarissime locum sibi vendicabit.Quandoquidem nunquam principē absq; causa id facere rationis sit,sed causa semper in principe præsumatur.*Cyn.l.rescript.n.7.ibi Bald. nu.10.C.de precib.imp.offer.Ant.de But. c. cum inter.vers.in materia. extra. de renunc.Ant.de But.c.quia plerīq; versic.Secunda opinio.extra de immu.eccles.Panormit.c.tum inter.n.9.ext.de except.Pan.c.nisi.nu.6.extra de off.leg.Panor.c.quanto. n.8.vers.ex quo infero.extra.de iureiur.Pan.c.cum olim.n.17.extra de re iud.Panor. c.cum venissent.n.8.extra de iudic.Domin.de S.Gemin.c.grandi.n.10.de suppl.negl. prælat.lib.6.Ias.l.si testamentum.n.3.*vbi hanc communem attestatur. *C. de testam.Guilh.de Perno.tract.de principe.nu.99.Cagn.l.diem functo.n. 24. ff. de off. assess.Cotta in memoral.verb.papa.Menoch.tract.de remed.poss.recup.remed. 8.nu. 60.Eman.Soarez.com.opin.lit.P.num.255. Coler.in suo processu.pag.4.c.1. num. 32. Alex.consil.2. num.20.volum.1.cons.216.nu.23.vol.2.*

10 Quod autem hic† replicari posset,principem contra ius gentium disponentem,sine causa id facere,præsumtionem esse. *Hip.de Mars.l. de vnoquoque. num. 14. ff. de re iudic. Alciat. tract. de præsumt. reg. 3. præsumt. 8. numer. 3. Gail. obseru. lib. 2 obseruat. 58. num.1. Mascard. tract. de probat. conclus. 276.num.3.volum.1.*qui plures in id allegant.

11 Verum erit in his, † quæ ex dictamine rationis passim apud omnes peræque gentes in viridi sunt obseruantia,& primo iuris præcepto, honeste nempe viuere derogant. Non vero in his, quæ quidem iuris gentium sunt,haud quaquam tamen tanti ponderis,atque æstimationis, vt est Venatio . sine qua subditus quilque, sat potest commode, sat honeste viuere. *arg.c.vbi maius.in præd. de elect.lib.6.*

12 Nihil quoq; † priorem opinionem sectantes,textu *l.iniuriarum. §. penult.ff.de iniur.* remoramur,quod enim habet:Sæpissime rescriptum est, quem non posse prohiberi aucupari, de prohibitione priuati hominis dictum esto, non vero de prohibitione,quæ fit ab eo,qui in isto territorio merum,mixtumq; imperium habet. Igitur

Igitur si princeps † proclamate publico pœnali Venatum inhibuerit, cui subditi non reclamarint, sed quo pœnam euitarent, à Venationis exercitio abstinuerint, temporisq; in id definiti, puta triginta annorum meta cucurrerit, principi hinc iuris prohibendi, quasi possessio exoritur, & Venatio à subditis perditur, vt præter Dd. plerosq; pro priori opinione recitatos, idipsum tradidere. *Fr. Balb. tract. de præscript. 5. q. 4. p. 5. p. p. num. 4.* & ipsemet Roland. à valle. *d. cons. 9. nu. 14. vol. 2.* 13

Licet rursus talia † proclamata passim diuulganda non esse suadeat ille ipse *Rol. à valle d. consil. 9. nu. 18. vol. 2.* 14

Quod vt dilucidius † constet; confirmo, I. auctoritate sacræ scripturæ, eius esse bestias, cuius est territorium dicentis, vti in specie de Nabuchodonosor, dominus per Hieremiam prophetam fatur. *Hierem. c. 27. num. 6. & c. 28. num. 14. Daniel. c. 2. num. 28.* 15

Ergo princeps † rei suæ legem, quam vult, dicere potest, cum quilibet rerum suarum moderator sit & arbiter. *l. in re mandata. C. mand. l. etiam. § licet. ff. sol. matrim. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæred. l. nemo exterus. C. de Iudæis. §. per traditionem. Inst. de rer. diuis. Stracch. tract. de mercat. p. 4. nu. 50. Andr. de Bessetis l. 1. nu. 17. C. de sacros. eccles. Dil. tract. de art. test. lit. 6. caut. 64. nu. 2. Iohan. Hanib. Rub. num. 84. ff. sol. matr. Ferdin. Loaz. l. filiusfam. §. Diu. n. 124. ff. de leg. 1. Sap. l. 1. num. 45. C. qui admit. Hartman. Pistor. q. 38. num. 50. lib. 2. Hieron. Schurpf. ff. cons. 142. int. cons. Bruni. num. 2. Iohan. Barthol. de Scaramp. int. cons. eiusdem Bruni cons. 108. num, 28. Cardin. Paris. cons. 72. num. 3. vol. 1. Rol. à valle cons. 76. num. 31. vol. 1. cons. 35. num. 8. vol. 3.* 16

II. Confirmo: Quia si † cuilibet permissum integrumq; esset, Venationi, quando, quomodoq; liberet, operam nauare, omnes ab artificiis auocarentur, agri inculti relinquerentur. Quare princeps Venationem recte subditis prohibebit, præsertim rusticis. Cum publice intersit, agros coli, vberioresq; effici. *arg. auth. agri cultores. C. quæ res pig. oblig. poss. l. 3. C. de seru. l. 1. ff. eodem. l. 1. C. de collat. fund. Patrim. lib. 11. l. 2. ff. de nundin.* cum plerisque aliis congestis per Ripam. *tract. de remed. præseruat. contra pest. num. 206. cum mult. seqq.* 17

Hinc in simili traditum † reperimus: vsuras inter cætera, vel eam ob causam esse prohibitas, ne vsurarum inescatione à grauioribus agriculturæ laboribus magno Reipub. malo abhorrerent. *Innoc. in Rubr. ibi Abb. num. 5. extra de vsur. Bald. Rub. num. 3. C. eod. tit. Salyc. auth. adhæc. num. 6. C. eod. tit. Pract. Papiens. in for. lib. in act. hypothecar. verb. sine aliqua vsurar. conuent. num. 6. Cotta in memor. verb. vsura el. 1. circa med. Anton. de prato veteri int. cons. Alexand. consil. 49. num. 17. volum. 4.* 18

III. Confirmo: Venatio † absq; armorum vsu, vt plurimum expediri nequit, sed arma † omnibus (in quo tamen contraria, nisi quo ad 19 20

c 3 rusticos,

rusticos,& plebeos,obtinuit consuetudo) sunt interdicta, *auth.armis.per tot.c.1.§.si quis rusticus.de pac.tenend.in vsib.feudor.l.1.ibi Luc. de Penna. C. vt armor. vsus lib. 11. Roman.sing.263. Iacobus Bollenc.l. capitalium. §. famosos. n. 132.ff.de pœn. Cotta in memor. verb. armorũ.Carol.Molin.in consuet.Paris.§. 1.gl. 6. num. 13. Chassan.in consuet. Burg. Rub. 1. verb. iustices. num. 109.Tiraqu. tract. de nobilit. cap.20.num.67.cum 2.seqq.Sfort.Oddus tr.de rest.in integ.q.8.num.103. Rol.à valle cons.3.num.32.volum.2.cons.90.nu.21.vol.4.*

21 Ergo & Venatio † recte prohiberi poterit.Nam cum quid prohibetur,omnia quæ sequuntur ex illo,prohibita censentur. *c.deniq; distinct. 4. c. eos.distinct.81. c.pastoralis. extra de appellat.l. fin.C.de reb.alien.non alien.c. cum quid prohibetur.de R.I.lib.6.Iaf.l.2.n.25.ff.de iurisd.omn.iud.*

22 Nec obstat † : quod *l.1.ff.ad l.Iul.de vi pub.* arma in vsum Venationis habere licere,permissum est.Id enim de Venatione arenaria, cuius tum temporis maximus apud Quirites erat vsus,vehemensq; delectatio,non de nostra,quæ syluas peragrando,effecta datur,accipi debet.

23 IV. Confirmo: Ni enim princeps † venandi studium vetaret,breui ferarum genus ad internecionem vsq; depopularetur. Quare vt inconueniens, & absurdum illud euitetur, princeps ne indiscriminatim venatui operam dare cuilibet liceat, edicto cauere poterit. *Tiraqu.d.tract. de nobilit. d. c.37.num. 150.*

24 Argumentum enim ab † absurdo in iure nostro, maximi est vigoris & fortitudinis. *l.fin. C. de auth.præst.l. vnic.§.pro secundo. C.de cad.toll. c.in Genesi.extra de elect.c. ex ore. ibi Panormit. num.2.extra de priuil.c.dubium.ibi gl. verb.absurdum.de prabend.lib.6.l.nam absurdum.ff de bon.libert.l.2.C. de condit. insert.Bart.l.furti.§.pactus.n.2.ff.de his qui not.infam.Bald.l.conuenticulam.n.4. C.de episc.& cleric.Iaf.l. diuortio.in pr.per ill. text.nu.12.ff.sol.matrim. Iaf. l.si sic stipulatus l. 2.n.15.per illum tex.ff.de verb.obligat. Iaf.l.existimo n.3.ff.eod.tit.Iaf.l. de pupillo.§.si quis forte.nu.1.ff.de oper.nou.nunc.Panor.c.iniustum.n.2.ext. de rer. permut.Euerard.in top.in loc.ab absurdo.n.1.Neuiz.Syl.nup.lib.1.nu. 192.Marian. Soc.l.cum filiofamilias.n.195.& n.205.ff.de leg.1.Butigella.l. 1.§. qui præsens.n. 29. ff.de verb.oblig. Capic.decis.169.n.6.Cacheran.decis.107.nu.5.*

25 Confirmo V. Nam indifferens, † omnibusq; concessus Venationis vsus,maximum cædium & latrociniorum est fomentum. Equidem fera istius telo vulnerata,ab illo persequeretur, vel illi fas non esse, hoc in loco Venationem exercere,hic contenderet,& vt aliis modis infinitis iurgia & tumultus hanc ob rem gliscere, concitarique possent. Quare princeps, ne ad arma concurratur,pax,tranquillitasq; contineatur publica,omnis dissidiorum occasio prescindatur,recte auctoritatem suam interponendo,& Venationem quasi sequestrando,illam ipsam ad se auocat. Tum quia communio parit discordiam. *l.cum pater.§.dulcissimis ff. de leg.2.*

de leg. 2. l. in re communi. ff. de seru. vrb. præd. l. sancimus. §. ne autem. ibi Sichard. n. 5. C. de donat. l. 2. C. quand. & quib. quarta pars lib. 10. l. qui neq; §. fin. ff. de reb. cor. l. si non sortem. §. centum. ff. de condict. indeb. gl. c. nullus 17. q. 4. gl. c. illud 71. distinct. Castr. l. non amplius. §. fin. ibi Ioh. de Imol. n. 4. Iaſ. n. 12. ff. de leg. 1. Iaſ. l. qui Romæ. §. cohæredes. n. 16. ff. de verb. oblig. Pract. Pap. in for. lib. pro hæred. vel re sing. diuid. verb. omnis communio ibi Zilett. in add. Marian. Soc. l. 4. §. Cato. num. 218. ibi Hormannoct. Det. nu. 154. & Syl. Aldob. in add. ff. de verb. oblig. Paul. de Monte Pico. l. in quartam. num. 143. ff. ad l. Falcid. Bertach. in repert. verb. communio. Iaſ. §. quadam. num. 34. Instit. de action. Menoch. tract. de arbit. iud. quæst. casu 164. num. 4. Gabr. Mudæus. l. si conuenerit. num. 12. ff. pro soc.

Tum quia Reipublicæ † interest, subditos concordiam alere, *auth. armis. in pr. l. si quis ingenuam. §. fin. ff. de capt. l. æquissimum. ff. de vsufru.* 26

Tum quia alias videmus † iudicem, si inter partes rixam exarsurã, armorumq; strepitum timeat, ob possessionem, de qua lis est, iure facere, si possessionis litigiosæ sequestrum quasi se faciat, & vtriq; parti eius possessionis vsu interdicat. *Bart. l. si vsusfr. §. sed si inter duos. n. 1. per ill. text. ff. de vsufr. Specul. tit. de petit. & possess. §. 1. num. 38. Specul. tit. de sequest. possess. & fruct. nu. 1. Innocent. c. in præsentia. nu. 2. ext. de probat. Bald. l. fin. n. 3. ibi Dec. num. 6. Zuchard. 123. C. de edict. D. Hadr. toll. Bald. l. nullus. num. 3. per ill. text. C. de sum. trinit. & fid. Cath. Bald. l. vn. num. 3. C. de prohib. seq. pecun. Iaſ. l. quidam æstimauerunt. nu. 4. ff. si cert. pet. Panormit. c. 2. n. 12. extra de sequest. possess. Guido Papæ decis. 578. ibi Ranchin. in add. Capyc. decis. 96. num. 10. Plot. tract. de in lit. iur. §. 3. num. 28. & num. 47. Neuiz. Syl. nu. nupt. lib. 1. num. 81. Menoch. tract. de remed. poss. adip. rem. 6. num. 13. Gail. obseruat. 5. nu. 2. lib. 1. Raymund. Fichard. caut. 59. caut. 62. & caut. 64. Alex. cons. 7. nu. 12. vol. 5. Mandell. cons. 78. num. 3. per l. communi diuidundo. §. cum de vsufr. ff. comi. diuid.* 27

Confirmo VI. Nam subditi, qui † à Venatione superioris proclamate arceantur, iniuriam sibi fieri, conqueri nequeunt, quia nec dominio, nec possessione aliqua priuantur. Cum in loco aliquo Venationi incumbere, actus sit mere facultatis, vnde nulla possessio, nulla obligatio, nulla deniq; actio proficiscitur. *gl. German. 1. art. 61. Landtrecht / lib. 2. Zoan. l. 2. n. 154. C. de pact. int. emt. & vend. per trad. Bar. l. 1. n. 4. ff. de cond. ex lege.* 28

Vnde spoliatis † nullum competit ad redintegrandam Venationẽ remediũ. Non possessoriũ, quia possessione, quam nunquã habuerunt, nec adipisci (cęteris tamẽ paribus) possunt, spoliati nõ sunt; priuatio vero habitũ suũ præsupponit. *c. ad dissoluendũ. extr. de despons. impub. c. quod vero nõ formatũ. 32. q. 2. l. remittit. ff. de iureiur. Panorm. c. de infidelib. n. 5. per ill. tex. extra de consang. & affin. Iaſ. l. si quis maior. n. 23. C. de transact. Euerar. in top. in loc. à priu. ad hab. n. 1. Ballion. de Nobil. auth. ex causa. n. 32. C. de lib. prat. Igneus l. necessarios. §. nõ alias. p. 1. n. 75. ff. ad S. C. Syll. Lud. Bolog. l. qui viã. n. 31. ff. de oper. nou. nunc.* 29

Bologn.

Bolog. l. 4. §. Cato.num.5.8. & 133.ff. de verb. oblig. Gail. obseruat. 21. num. 1.lib. 1. & libr. 2. de pac. pub. c. 11. num. 13. Tiraquell. *Decian. consil. 10. num. 80. volum. 1. & consil. 31.num. 3. volum. 2.*& alios adduxi in repet. *l.in multis memb. 3.artic.20.num.2. ff. de stat.hom.*

30 Non petitorium, quia nulla adest obligatio, vel quid simile obligationi, qua princeps astringeretur, ne vsum Venationis interdiceret Ergo nec actio, cum sine actione nemo experiatur, *l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg.gest. Bart. l. vinum. num. 14. ff. si cert. pet. Ias. l. vbi pact. num.10. C. de transact. Pract.pap. in for.respons.rei conuent.verb. quo ad impediendum processum. num. 3. ibi Masuer.in addit. Marant.tract.de ord.iud.p. 4.distinct. 3.num.3.Tiraq. de LL. connub. gloss.2.num.40. Gomez. var. resol. libr. 2. c. 11.num.24. Cæsar Contard. l. diffamari.c. 4.num. 153. C. de ingen.manum. Gail. obseru. 17.numer. 3. & obseru. 27. num. 6. lib. 2. & lib. 2. de pac.pub. c. 12. num. 13. & lib. de pignorat. c. 5. num. 12. Corasius l. si Titius. num. 4. ff. de verb. obligat. Exea tract.de pact.n. 268.Sichard. l. actione. num. 8. C.de transact. Anton.de Petrut.l.1. nu. 430.ff. de iureiur. Menoch.tr.de remed.poss.adip.rem.6.n.46.l.quoties.§.ita si temporali.ff.de admin.tut. l. si quis.§.illud.ff.de petit.hæred.l.nam. & postea.in pr.ff.de iureiur.*

31 Obligatio vero mater † actionis sit. *l. licet. §. ea obligatio ponderando verbum parit. ff. de procurator.gl.1.Rub.Inst.de verb.obli.gl.l.1.verb.iustitia. ibi Fortun.Garzia.nu.33.ff.de iust.& iur.Specul.tit.de locato.§.nunc aliqua.n.52.Br.l.1.in pr.n.5.ff.de pecul.Ias.§.superest.nu.5.& 7.Inst.de act.Exea tr.de pact.nu.337.*

32 Confirmo VII. Nam † subditi seu inferiores mandatis suorũ principum & superiorum, siquidem contra honestatem non sit, obedire atque obtemperare iure conniuente obstricti sunt. Decet namq; inferioris sortis homines maioribus honorem & reuerentiam exhibere, maioris est imperare, minoris cedere atq; obsequi. *l. potioris. in princ. C. de offic. rect. prouinc. l. 1. ad fin.C. de off. præf. vrb. l. tyrones. C.de tyronibus.lib. 12 l.1. & 2. C. vt. dignitat.ord.seruet.eodem lib. l. 3.in princ.ff.de alien.iud.mut.caus.fact. l. 1.§.denique.§.sed et si vicinus.ff. de aq.pluu. arc. c. est. ordo naturalis 33. quæst. 3. & fac. pleraque tradita. Fel. in Rubr. extra de maior.& ob. item Vasq.in præfat illust. contr. num. 18. cum seqq.*

33 Sed præceptum † seu edictum, vt à Venatione subditi abstineant, contra honestatem non est. Non enim quicquam subdito, quod suum est, adimitur, religio & conscientia libera relinquitur, res familiaris sarta tecta remanet, coniugum, liberorumque pudicitia non violatur. Ergo subditi illi præcepto atque edicto sui superioris, in signum præeminentiæ eiusdem, suæq; submissionis acquiescent.

34 Confirmo IIX. Nam vsu consuetudineq; † hominum memoriã superante, totius Germaniæ, receptum est, principum inuestituris clausulam: *Et cum Venationibus,* &c. inseri. *Vt toto die in inuestituris principum* Germa-

Germaniæ videre est, & attestatur Zoanettus *d. l, 2. num. 169. C. de pact. inter emt. & vendit.*

Igitur, cum tali inuestiturarum formulæ subditi sese non opposuerint, sed sub hac figura principes inuestiri pertulerint; consequitur, etiam absq; vllo proclamatum terrore ex hac inuestiendi consuetudine, temporisq; immemorialis lapsu imperatori directum Venationum dominium, principibus vero & nobilibus taliter inuestitis vtile cum iure alios prohibendi fuisse acquisitum, vti hac ratione commotus, in specie decidit. *Iacob. de S. Georg. tr. feud. verb. & cum Venationib. nu. 9.*

Confirmo IX. Vti enim † nobiles negationum quæstibus inhiare. 35
l. nobiliores. C. de commerc. & mercat. Luc. de Penna. l. mulieres. col. final. vers. primo. C. de dignit. lib. 12. Anton. de Butr. Rubr. extra. ne cler. vel monachi Mart. Laud. tract. de dignit. conclus. 66. Guido papa decis. 196. num. 1. Tiraq. tract. nobilitatis. c. 33. num. 2. Sais. in consuet. Turonens. tit. 24. art. 8. Col. 8. in fin. Neuiz. Syl. nupt. lib. 5. num. 49. Stracch. tract. mercat. p. 2. num. 17. & p. 3. nu. 14. Gab. Mud. l. si fratres. in princ. num. 5. ff. pro soc.

Artificiisq; sordidis. & † mechanicis operam nauare non addecet. 36
Bald. d. l. nobiliores. num. 2. per ill. text. C. de comm. & mercat. Bertach. in repert. verb. nobilis. versic. 13. Felin. c. super eo. num. 5. extra de testib. Ignent. l. necessarios. §. non alias. p. 4. nu. 143. ff. ad S. C. Syllan. Chassan. in consuetud. Burg. Rubr. 4. §. 19. gl. 2. num. 30. Crauet. consil. 163. num. 2.

Ita è diuerso negociatores, & plebeij † sua agant Venationem, iis, 37
quos decet, relinquentes. Absurdum namque est, si promiscuis actibus rerum turbentur officia, & alij creditum, alius subtrahat. *l. consulta diualia. C. de testam. l. fin. C. de assess. l. quisquis. §. fin. C. de postul. Abb. Rubr. ad fin. extra. ne cler. vel mon.*

Confirmo 10. Loca enim † publica principis, cuius est territoriũ, 38
sunt. *§. thesaurus. Inst. de rer. diuis. l. 2. & l. 3. ff. ne quid in loc. pub. l. deprecatio. ff. ad l. Rhod. de iact. l. 3. C. de quadr. præsc. l. bona ciuitatis. ff. de verb. signif. Raimund. senilis. l. eum qui vectigal. num. 15. de verb. significat.* Vnde consequitur, quemadmodum dominus loci priuati, ne quis rem suam Venandi gratia ingrediatur, prohibere potest, vt suo loco dicemus.

Itaque que † principem, ne quis in loco publico venatui stu- 39
deat, vetare posse, cum princeps deterioris, quam priuatus, conditionis esse minime debeat. *l. item veniunt. §. ait senatus. ibi gl. verb. in publica. ff. de petit. hered. l. 1. & 2. C. de priuil. fisci. l. 1. C. de conduct. & procurat. præd. fisc. lib. 11. Couarr. var. resolut. lib. 1. c. 16. num. 2.*

Confirmo II. Nam princeps ex causa † dominium rei suæ auferre 40
potest alicui. *l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vend. l. Lucius. ff. de euict. l. 2. ff. de restit. natal. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. pub toto tit. C. in quibus*

cauſ.ſer.pro prem. lib. accip. Fortun. Garcia. l. conuentionum. num. 17.ff. de pact. Crottus l. Gallus.§.& quid ſi tantum.n.121.ibi Lancell.Galiaula.nu.59.ff. de lib. & poſthum. & tradunt innumeri, quos referunt Arius Pinel. *Rubr. p.1.c.1. num. 31. C.de reſc. vendit. Vaſq. ill.contr.c. 5. nu.1. Anton. Gabr.Roman. tr. regul: lib.3. tit. de iur. quaeſt. non toll.concluſ.1.nu.1.*

41 Ergo multo magis † venatione interdicere, quæ tota in ſpe conſiſtit, & in qua multa, vt Venatorem ſpes fallat, contingere poſſunt. *§. illud. Inſt. de rer. diuiſ. l. naturalem. §. illud ff. de acquir. rer. dom.*

42 Confirmo 12. Nam prohibitus † per iudicem fundum alterius Venandi cauſa ingredi, prædam ſuam non facit, ſed domino fundi reſtituat, oportet, vt infra ſuo loco. Ergo multo minus præda eius erit, qui contra principis edictum venari attentarit.

43 Confirmo 13. & † vltimo: per textum in id expreſſum. *l. vnica. ibi. Azo in ſumma. C. de venat. ferar. lib. 11.* dum enim occidendorum Leonum nulla metuenda calumnia poteſtatem facit (quod ex identitate rationis ad ſimiles beſtias, humano generi inſidiantes, extenditur, haud perperam à contrario ſenſu recte ex eo colligitur) ſubditis alias beſtias tantopere hominibus non nociuas, venari, occidereq; fas non eſſe, imo cõtra facientibus calumnias metuendas fore. Quod argumentum à contrario ſenſu in iure noſtro eſt fortiſſimum. *l. 1. in princ. ibi Bart. num. 4. & num. 7. Bald. nu. 2. Alex. num. 9. Caſtr. num. 10. Fulg. nu. 10. Iaſ. n. 36. Decius. nu. 38. Paul. Orian. nu. 73. Iacob. de Nigr. n. 41. Sapia. num. 21. & Doctores. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſdict. l. inter ſocerum. §. cum inter. ff. de pact. dotal. l. apud antiquos. C. de furt. l. ſi quis locuples. ff. de manum. teſtam. l. qui teſtamento l. 2. §. mulier. ff. de teſtam. c. cum apoſtolica. in fin. extra de his, quæ fiunt à præl. ſin. conſ. cap. c. cum virum. extra de regular. Euerard. in top. in loc. à contrar. ſenſ. nu. 1. Neuiz. Sylu. nupt. lib. 1. num. 212. Tiraq. V. R. p. 1. §. 6. gl. vn. num. 5. Ioh. Hanib. l. poſt contractum. num. 192. ff. de donat. Guido Papa deciſ. 380. n. 2. Plot. tract. de in lit. iur. §. 3. nu. 24. Canalc. tract. tut. & curat. nu. 83. & 84.*

44 Atque has Zoanetto & † acutiſſimo domino & præceptori meo, piæ memoriæ Weſenbecio rationes, pluribus equidem additis acceptas fero. Non enim ignarus ſum, laudis alienæ occultatorem furi recte exæquari, vt dicit *Bald. in proœm. feudor. num. 2. Iaſ. §. fin. num. 31. Inſt. de action. text. l. hæreditatum. §. fin. ff. ad l. Falcid.*

45 Item benignum † plenumq; ingenui pudoris eſſe, per quos profeceris fateri, vt ait *Cotta in memoral. verb. gemma. Neuiz. Syl. nupt. lib. 6. numer. 58. circa. med.*

46 Non deniq; me † latent, quæ Bartolus ſcripta reliquerit, dum inquit: Ego de omnibus mentionem facio, vt quod eorum eſt, furari non arguar, & in eo, quod meum eſt, agnoſcar. *Bart. l. non ſolum. §. morte. n. 10. ff. de oper. nou. nunc.*

Igitur

Igitur, vt è semita † in viam reuertar, receptissimæ huic opinioni altera sacræ scripturæ autoritas non obstat, quæ habet: Dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram. *Genes. cap. 1. num. 28.* 46

Dominatum enim illum, de quo præcedens textus, in venatu consistere, omnino nego: Sed hoc sibi velle dominatum istum edico, vt ferocissima quæque bestia sit, hominem tamen expauescat, & ceu dominum suum reuereatur, quæ expositio ipsimet sacræ scripturæ optime est consentanea, comprobaturque ex eadem *Genesi cap. 9. num. 2. ibid.* Et terror vester, & tremor, &c. 47

Eadem quoque ratione † non obstat. Venationem iuris esse gentium. *§. feræ igitur. Inst. de rer. diuis. l. 1. ff. de acquir. rer. dom. l. 1. in pr. ff. de acquir. poss.* Quibus Virg. astipulatur *1. Georg.* autoritas: *Tum laqueis captare feras, & fallere visco. Inuentum, & magnos canibus circumdare saltus.* 48

Quia id minime † procedit iure totius Germaniæ consuetudinario vltra tempus, quod hominum memoria capi potest, introducto, quo principes Germaniæ ab Imperatoribus de feudis suis regalibus vna cum Venatione sunt inuestiti. Qua inuestitura deinde, ceu medio principes Venationem subditis vetarunt, subditisq; interdicto acquiescentibus venatu soli vsi sunt. Quare Venationem vlterius iurisgentium esse, recte non dicimus. Cum gentium iuri per consuetudinem maxime, cuius initij in contrarium memoria non existit, ex causa sit derogatum, quæ consuetudo valet. *Abb. c. fin. n. 1. & n. 22. per ill. text. ext. de consuet.* Incertus autor *in repet. l. de quibus. n. 12. ibi Zasius n. 39. cum seqq. ff. de LL.* 49

Pariter quoque † nil nobis negocij facesset, id quod obiici potest, subditos pœnæ sanguinis metu perterritos, proclamatis illis sui principis ausos non esse contradicere. Quapropter nunquam in quasi possessione iuris prohibendi subditis Venationem erit princeps, cum subditi etsi metu per longum, vel etiam longissimum tempus tacentes, non tamen consentiant. sed quandoquidem causa metus, violentiæque durat, metus quoq; ipse violentiaq; iuris præsumtione constabit. *Bart. l. 2. nu. 7. ibi Bal. n. 10. Sichar. n. 6. C. quod met. caus. Bart. l. ob turpem. n. 5. ff. de condict. ob. turp. caus. Bald. l. 2. num. 4. C. de his. qui prop. met. iud. non appellau. Ias. l. qui in aliena. §. Celsus. num. 9. ff. de acquir. hered. Ias. l. Titia. in pr. sub nu. 6. ff. de verb. oblig. Abb. c. 1. nu. 1. & 12. per ill. tex. extra de his, quæ vi met. caus. Felin. c. causam, matrimonij in 2. declarat. in fin. extra de off. deleg. Neuiz. Sylu. nupt. lib. 2. n. 119. Anton. Rub. l. hoc edicto. §. morte. n. 214. ff. de oper. nou. nunc. Crottus l. stipulatio hoc modo. nu. 72. ff. de verb. obl. Nicolaus Mil. in suo repert. verb. metus illatus. Raymund. Fichard. caut. 9. Sfortia Odd. tr. de rest. in integ. q. 7. n. 109. Mascard. tr. de probat. conclus. 104 nu. 34. vol. 2. Mandellus. cons. 77. nu. 14. & cons. 78. num. 12.* 50

51 Consequitur ergo † ius illud nunquam à principe præscriptum, cum sine possessione non procedat præscriptio. *c. sine præscriptione. ibi DD. de R. I. lib. 6. l. qui in seruitute est. ff. eod. tit. c. Porro. 16. quæst. 3. c. causam quæ extra de præscript. l. vnic. C. de vsucap. transform. Instit. de vsucap. in pr. l. 1. & 3. ff. eod. tit. Vasq. illustr. controu. c. 57. num. 1.*

52 Vt taceam, † principem ob metum subditis illatum, in mala fide esse. Malæ vero fidei possessorem nullo præscribere tempore. *c. vigilanti. & cap. extra de præscript. c. possessor. ibi Couarr. & DD. de R. I. lib. 6. Balb. tractat. de præscript. 2. p. 3. p. p. quæst. 2. num. 2. Pinell. auth. nisi tricennale. num. 56. C. de bon. matern. Vasq. ill. controu. c. 79. num. 1.*

53 Illud ipsum † inquam (posito, quod princeps feras capientibus vltimum supplicium minatus sit) nil nobis facessit negocij. Quod enim de causa metus, metusq; duratione affertur, tantisper verum est, quantisper per subditos non stat, vt ad superiorem recurrendo, proclamata ista pœnalia refigi faciant, *per trad. Innoc. c. 2. extra de regular.* & ita seipsum & textum ibidem explicat Abb. *d. c. 1. num. 12. extra de his, quæ vi met. caus.* Quare cum subditis iuribus suis vel priuandis à principibus, vel durius tractandis, ad Cameram Imperialem vel ipsum Imperatorem pateat recursus, refugiumque, vt supra, *in fin. Rub.* disseruimus.

54 Illi ipsi vero † ad Cameram vel Imperatorem minime prouocarint, liberæ voluntatis & renunciationis, qua in principes suos omnem Venatus potestatem transferunt, hoc erit signum, & scientibus consentientibusque non fiet, neque iniuria, neque dolus, consequenterque nec metus. *l. cum donationis. ibi Bart. num. 1. Bald. num. 7. Sal. num. 1. Curt. nu. 1. Ias. nu. 1. & DD. C. de transact. l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniur. l. nemo videtur. ff. de reg. iur. l. venditor. C. de resc. vend. l. 1. in fin. ff. de act. emti. Iacob. de Beluiso in pract. crim. Rub. de iniur. verb. quod dictus. num. 29. & Rubr. de furt. num. 11. Rebuff. l. vnic. num. 566. C. de sentent. quæ pro eo quod interest, profert. Paulus de Monte Pico l. in quartam. num. 104. ff. ad l. Falcid. Coras. l. filium quem habentem. num. 169. C. fam. herc. Hipp. de Mars. l. vnic. nu. 24. C. de rapt. virgin. Dilect. tr. de art. test. tit. 6. caut. 18. n. 2. & tit. 11. caut. 19. nu. 4. Tiraq. de Vtr. Retract. p. 1. §. 11. gl. 1. num. 17. Raym. Fich. caut. 49. Iodoc. Damhoud. Pract. crim. c. 137. nu. 14.*

55 Quæ de possessione dicta sunt: etsi prædicta ratione, quod metus subditorum taciturnitate purgatur, concidant: attamen & alio demoliri modo possunt. Certum enim est principem proclamatis suis detentionem Venationis acquirere: Iam vero sufficit à primordio in detentione esse, cui si deinde domini voluntas accesserit (quod in præsenti subiecto, dum ad superiorem subditi non recurrunt, fit) quin detentio in possessionem ad præscribendum legitimam vertatur, dubium non est, vt scite admodum tradit *Vasqu. ill. controuers. cap. 69. numero 8.*

per l.

per l. qua ratione. §. interdum. ff. de acquir. rer. domin. §. interdum. Institut. de rerum diuis.

Malam fidem, † de qua superius, quod attinet, eam demum rei alienæ scientiam præscriptioni nocere dixerim quam comitatur, domini aduersus quem præscribitur voluntas: quod si scio, rem esse alterius illam vero à me sciente, & patiente domino, vel vere, vel præsumtiue (vti in nostro themate) possideri, crediderim, isthæc rei alienæ scientia præscriptioni minime officiet. *Vasq. tract. ill. controu. c. 32. num. 10. & ca. 79. num. 7. per l. si id quod. vers. nam & si ff. pro derel.* 56

Denique cum hic † agatur de præscriptione actionum personalium, bona vel mala fides præscribentis non attenditur: Sed solummodo eius, qui præscribi patitur, scientiam & negligentiam requirimus, Vt complures alios adducens, tenent *Alex. cons. 99. num. 1. volum. 4.* vbi hanc opinionem veram esse Carol. Molin. *in addit.* attestatur. *Capell. Tholos. decis. 74. ibi Steph. Aufr. in addit. latissime.* 57

Aliud esse omnes † fatentur, si princeps proclamatibus suis mulctam pecuniariam, non vero corporis afflictiuam pœnam adiecerit. Tunc enim, vt minor est metus: ita iustiorem principis præscriptionem fore arbitrantur. Cum pœna corporalis, quantumuis minima, maior sit regulariter quacunque pœna pecuniaria, etiam maxima. *text. l. in seruorum in fin. ff. de pœn. Bart. l. 1. in fin. ff. de pœn. Ias. rep. l. admonendi. num. 221. ff. de iureiur. Dec. l. si quis id quod num. 25. ff. de iurisd. omn. iud. Cap. l. si fugitiui. num. 57. C. de seru. fugit. Tiraq. tract. de pœn. caus. 31. num. 29. Capyc. decis. 5. num. 5. Menoch. tract. de arbit. iud. quæst. quæst. 90. nu. 39.* 58

Vnde alia consequitur prædicti fundamenti de metu durante destructio. Cum enim versemur in iis terminis, in quibus principibus vltra memoriale tempus ius à venatione subditos coercendi fuit, nec sciamus, an primis illorum proclamatis pœna corporalis, an mulcta pecuniaria tantum, fuerit, à Venatione non abstinentibus, indicta, eccur mulctam tantum contaminatoribus indictam fuisse, non presumemus, cum illa, hominem puta ad DEI imaginem conditum, ob bestiam captam, vel interficiendo, vel mutilando, princeps grauissime peccet, hac vero minime delinquat. Delicta vero (in principe cum primis) nunquam præsumenda sint, *c. 1. extra. de scrutin. c. fin. in fin. extra de præsumt. c. 2. extra de reg. iur. l. igitur, vers. & generaliter. ff. de lib. caus. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Sadolet. l. quod te. n. 125. ff. si cert. pet. Fr. Niconit. rubr. nu. 66. ff. de oper. nou. nunc. Rub. l. penult. §. ad crimen. ff. de pub. iudic. Ioh. Purpur. l. is apud quem. n. 52. C. de edend. Ioh. Hanibal l. post contractum. n. 66. ff. de donat. Caccheran. decis. 42. nu. 7. Tiraq. de vtr. retr. p. 2. ad fin. tit. nu. 127. Ant. Gab. Rom. tr. reg. lib. 7 tit. de malefic. conclus. 2. n. 1. Card. Paris. cons. 77. in pr. vol. 3. Rol. à valle cons. 58. n. 7. vol. 4.* 59

Clem.tract.de pat.pot.eff.5.num.13. Octau. Simonc. tract.decret.tit.8. num.143. Rol. à valle,consil.69.num.29.cons.98.num.33.vol.1.cons.70.num.35.volu. 2. Tiber. Decian.consil. 63.num.8.vol.3.

Ad animum aduocet,† cuncta natura,hominis gratia,edita esse.§. *in pecudum.Inst.de rer.diuis.Bertach.tr.gabel.1.p.8.p.p.n.2.* 65

Subditi vero,præsertim qui Christiani nominis vere esse cupiunt, obnixe operam dabunt,ne principis iram,ius suum peruicaciter defendendo,irritent in se,sint memores superiorum edicta, etsi rigorem sapiant,toleranda attamen esse,ne qui principi resistit, Dei ordinationi resistere se,haud impune experiatur.*Paul.ad Rom.13.nu.2.* 66

Secundo concludo: In vna eademq; sylua † duobus principib. vel nobilibus Venationem simul vel vno,vel diuersis modis ac formis competere posse,videlicet,vt hic feras maiores,ille minores Venatione insectetur, Daß dieser macht habe das hohe Wildt zu jagen vnd zu schlagen/jener nur das niedrige vti hoc quotidie videmus,& Germaniæ totius consuetudine recipi,attestatur *Gail.lib.de pignor.c.vlt.nu.6.* 67

Tertio concludo:Vsufructuariũ † alicuius feudi,vel fundi venandi ius non habere. Venatio enim in fructu non est.*l.venationem.ff. de vsur.* 68

Quæ conclusio fallit primo:Si omnes fundi reditus ex Venatione constent. Tunc enim dubium non est,quin & vsufructuarius, ne vsusfructus inutilis plane sit, Venationem exercere possit.*d.l.Venationem. ibi gl.ff.de vsur.l.item.§.aucupiorum.ff.de vsufr.l.vsufructuarium junct.ibi gl.1. ff. eod. tit.Chassan.in consuet.Burg.Rub.13.§.7.gl.1.nu.7.* 69

Vnde infero; Principem † aliquam,vel viduam nobilem vsufructuariam relictam,Venationem,nisi in ea totius vsufruct. vtilitas consistat,minime exercere posse. Textus enim allegati generaliter & indistincte loquuntur,quamobrem indistincte,vt principem & reliquas in dignitate positas personas complectantur,intelligendi erunt.*l. 1.§. quod autem.ff.de aleator.l.in fraudem.in fin.ff.de test.milit.Neuiz.Syl.nupt.lib.1.n.218. Curt.tract.feud.2.p.3.p.p.nu. 40. Plot.tract.de in lit.iur.§.3.nu.5.in fin. Caball. tract.de enict.§.2.nu.12.& §.3.nu.79.Stracch.tr.Sponsion.p.4.vers.finge modo. n. 1. Gail.obseru. 88. num. 2. lib.1. obseru. 33.nu. 2.obs 80.nu.2.lib. 2.& lib 2.de pac. pub.c.13.num.13.Octau.Simoncel.tract.de decretis.tit.8.nu.34. Cæsar. Contard. l. diffamari.c.5.num.108.C.de ing.manum. Lancell. Galiaul.1. l. centurio. num. 13. ff. de vulg. & pub. Anton. Rub.l. Titia Seio.§. imperator.num. 178.ff. de leg. 2. Zuchard. l. 1. num. 115. C.qui adm.* 70

II. Hæc conclusio fallit: Si vsusfr.alicuius † rei relinquatur cum pertinentiis eiusdem; Tunc enim dubitandum non est, Venationem quoq; contineri,vt superius circa Rubricam annotauimus. 71

IV Concludo. Venationem clericis † minime permitti. *toto rub. &* 72

nig. ibi Panormit. & DD.extra. de cler. venator.gl.1. Esau. distinct. 86. c.1. 34. distinct.Host.in summa. num. 2. extra de cleric. venat. Specul.tit. de cleric. venat. ibi Henric.Ferrand.in addit.Bertach.in reper.verb.venatio. Cepolla tr.de seruit. rust. præd.c.21.nu.11.Iacob.de S.Georg.tr.feud. verb. & cum Venationibus.nu. 8. Sais. in consuet.Turonens.tit.5.artic.1.gl.2.col.1. Tiraq.tract.de nobilit. c. 37. n.148.

73 Hæc conclusio † ampliatur primo: Vt procedat etiam in monacho: Nam & ei quoque omne Venationis interdictum est exercitium, *Clement. ne in agro. §.porro. ibi Ioh.de Imol.1.nu.6.& DD.de stat.monach. Bert. in repert.verb.monachus.el 1.vers.8.*

74 II. Ampliatur †, Vt ob venationes sæpius reiteratas à clericis, si episcopus sit, à communione tribus mensibus, si præsbyter duobus, si diaconus, ab omni officio suspendatur. *c.1.ibi Abb. in pr. extr. de cler. venat. Host.in summ. num. 4. extr.eod. tit.*

75 In minoribus † vero ordinibus constituti, arbitrio iudicis puniantur. *Host.in loc.modo citato.arg.c.de causis.ext.de off.deleg.*

76 Quæ pœna † irrogari vt possit, trina omnimodo procedat, oportet monitio. *Host. in sum.num. 4. extra de cler.venat. Iacob. Menoch. consil. 221. num. 52. vbi Henric. Boic. & Anan.in id citat. arg. c. omnes. el. 1. 16.quæst.7.c.fin. extra de vit. & honest. cleric.*

77 III. Hæc conclusio † ampliatur, Vt non solum Venationi studere non possint clerici, & monachi: Verum etiam, nec canes, nec accipitres, aut alia id genus animalia ad venandum promta, habere, atq; alere. *c. 1.extra ne cler.vel monachi.d. c.1. ibi Abb.notab.1. ext.de cler.venat.d. Clem. 1.§.porro.ibi Ioh.de Imol.n.6.de stat.monach.Clem. 2.de censib.*

78 Limitatur autem hęc † conclusio primo: Vt non procedat, si reditus omnes clericorum in Venationibus consistant: Tunc enim licite Venationi operam dare poterunt. *Panormit.post Host.in d.c.1.ad fin. fere. & in c. 2.extr.de cler.venat.Host.in summa. num. 3.in fin.extra eodem. Saison in consuetud. Turonens. d. art. 1. gloss. 2. colum. 2.in princ.argum.l. adigere. §. quamuis. ff.de iur.patro.c.præsentium 7.quæst.1.*

79 Quæ limitatio † rursus sublimitatur I. Vt vera non sit religiosorum ratione. Hi enim vtilitatis quidem causa personaliter venationi interesse non poterunt, licet per alios expedire possint, *gl. Dd. Clem. 1.§. porro. verb. personalem.* quam sequitur Zenzelin. ibi & Iohan.de Imola. *n. 23.per illum text.de stat. Monach.*

80 Quam sublimationem † hanc rursus recipere restrictionem crediderim, vt vera sit, ita demum, si monachi familiam, quæ venetur, alere possint, quod si monasterij egestas venatores alere nō siuerit, tunc monachos ipsos Venationi, tempore tamen licito, incumbere posse omnimodo putarim. *arg.DD.Clem.1.§.porro.de stat.monach.*

Sub-

II. Sublimitatur † vt non procedat in episcopo, Hunc enim ex causa vtilitatis Venationi operam nauare, minime decet, *gl. d. c. 1. verb. voluptate. ext. de cler. Venator. arg. c. 1. 34. distinct.* 81

Quam glossam † minime veram esse arbitror. Nec obstat textus, *cap. 1. distinct. 34.* per glossam allegatus, quia in eo episcopus, non quod vtilitatis causa venatus esset: sed quod totus venatui esset deditus, arguitur. Vti in id propositum præfatum quoque textum expendit. *Abb. cap. 2. extra. de cler. venat.* 82

III. Sublimitatur, † Vt vtilitatis causa laqueo & rete monachi & clerici venari possint, non autem canibus & accipitribus. *d. Clem. 1. §. porro. ibi Iohan. de Imola. num. 23. de stat. monach. Bertach. in repert. verb. clericus artifex. versiculo 5.* 83

II. Hæc conclusio † limitatur: Vt non procedat, si causa recreationis & valetudinis adiuuandæ, rariuscule tamen ad Venandum clericus, quod absque clamore, & cum modestia fiat, prosiluerit. *Host. in summa. num. 3. post med. extra. de cleric. venat. Innoc. c. dudum. el 2. num. 13. ibi Panorm. num. 37. extra de elect. Panorm. d. c. 1. ad fin. fere. extra de cleric. venat. Felin. c. auditis. num. 13. extra de præscript. Domin. de S. Gemin. c. 1. num. 11. de iurament. calumn. libr. 6. Bertach. in repert. verbor. clericis succedit. num. 70. versiculo vltimo. Saif. d. gloss. 2. colum. 2. Tiraquell. tract. de nobilitat. c. 37. num. 148. Menoch. consil. 221. num. 50.* 84

III. Hæc conclusio limitatur †, seu potius declaratur, Vt in dubio, si constat, clericum fuisse venatum, magis sit, vt dicamus, recreationis, quam voluptatis causa id eum fecisse, vt tradunt nonnulli ex proxime citatis, & vltra ibidem citatos idipsum voluere *Felin. c. fin. numero vndecimo, extra de præsumtione. Sebast. Sap. in addit. ad Panormit. d. c. 1. extra de cleric. venat. Alexand. consil. 72. num. 13. volum. 1. argument. l. merito. ff. pro socio.* 85

IV. Hæc conclusio limitatur, † Vt non procedat, si clericus necessitate, puta si feræ segetes depascerent, lupi armentorum, gregumque stabulis insidiarentur, compulsus, venaretur. Hoc enim ei fas erit. *Host. in summ. num. 3. extra de cleric. venat. Saif. in consil. Turonens. titul. 5. art. 1. gloss. 2. colum. 2. argum. c. 1. ponderando verbum voluptatis. extra de cleric. venat.* 86

Idem quoque † iuris erit, si vt famem toleraret, feras insectaretur, carnibus earum vesciturus clericus. *arg. DD. capit. primo extra de cleric. venation.* 87

Quod confirmatur, † Tum quia necessitas multa alias illicita, licita facit, *gloss. cap. pastoralis verb. mortis. extra de offic. ordin. gloss. c. cepit. verb.* 88

e *perci-*

perciperet.24.quæst.1. Iacob.de Belu. pract. crimin. Rubr. de iniur. verb. falsarium. num.43. Bald. l. Diuus Pius. lect.1. sub num.1. ff. de petit. hæred. Fr. Curtius l. admonendi. num. 241. ff. de iureiur. Sapia l.1. num.27. & 76. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. Valascus l. imperium. num.186. ff. de iurisdict. omn. iud. Hipp. de Marsi. l. 1. §. præterea. num.130. ff. de CC. Iohan. Hanibal. l. nemo potest. num. 51. ff. de leg. 1. Sichard. in auth. sed nouo iure. num. 19. C. de ser. fugit. Curt. tract. feud. 2. p. p. nu. 107. Hartman. Pistor. q.6. num.51. p.2. Coler. in suo processu. p.2. c.1. num.81. Seraphin. de Seraphin. tract. de priuil. iurament. priuileg.52. num.6. Tiber. Decian. consil. 20. nu. 14. volum.1. text. c. quod non est licitum. extra de reg. iur. & plures in id adduxi in repet. *l. in multis membr.5. art.3. num.11.*

89 Tum quia iure † cautum & à DD. traditum est, etsi negociatio omnis clericis opprobrio sit, atque interdicta iure canonico, quam seuerissime. *dict. 88. per tot. c. canonum.14. quæst. 4. c.1. ibi Innoc. num. 3. Abb. nu. 6. & DD. extra ne clericus vel monach. secul. neg. se s. immisc. Host. in summa. num. 2. extra eodem tit. Abb. c. fin. num. 14. extra de vit. & honest. cler. Strach. tract. de mercat. p.3. numero 4. Bertach. tract. de gabell. p.3. numero 2. Mozzius tract. de contract. tit. de emt. & vendit. Rubr. pers. quæ em. poss. num. 4. Rol. à valle. consil. 38. num. 24. volum.2.*

90 Quod vsque adeo † verum est, vt ceu pestis, clericus negociator fugiendus sit. *c. negociatorem. 88. distinct. Dom. de S. Gemin. c. quanquam, numero decimo, de censib. libr. 6. Strach. tract. de mercat. p.3. num.4. Roland. à valle. d. consil. 38. num. 28. volum.2.*

91 Telo tamen † duræ id necessitatis vrgente, licite per clericum eam expediri. *d. c.1. ibi Anton. de But. in princ. Abb. sub num. 6. & DD. extra ne cleric. sec. neg. Bertach. in repert. verb. clericus beneficiatus. numero 50. versic. 11. Vincen. Caroc. tract. loc. cit. quibus non est perm. conduct. eff. numero quarto, argument. c. fin. 86. distinct.*

CAPVT V.

Venatio quando permissa?

1 *Venatio non debet fieri diebus festis, ieiuniorum temporibus.*
2 *Venatio, si in diebus festis, vt fames restinguatur atq; sopiatur, fiat, licita.*
3 *Venatio diebus honori diuino, cultuiq; dictis, permissa, si, vt à ferarum deuastatione agri conseruentur, fiat.*
Reipub. interest. frumentum & annonam conseruari, ibid.
Vtilitas magna æquiparatur necessitati, ibid.
4 *Commoditas, cœlesti prouisione concessa, temporis momento, vt pereat, ferendum non est.*

Circa

Circa quintum caput † concludo: Venatorem tam laicum, quam clericum diebus honori Dei, ieiuniis, precibusq; pro totius Christianismi incolumitate fundendis, dictis, à Venatu abstinere debere. *c. an putatis. 86. distinct. c. irreligiosa. de consecrat. distinct. 3. c. ieiunia. de consecrat. distinct. 5. Bertach. in repert. verb. Venatio. versic. 7.* Licet his refragetur auctoritas (qua tamen nil quicquam remoror) Virgilij, *Georgicorum libro primo* canentis. 1

Quippe etiam festis quædam exercere diebus,
Fas & iura sinunt: riuos deducere nulla.
Religio vetuit, segeti prætendere septem,
Insidias auibus moliri, &c.

Hæc conclusio † limitatur I. Vt non procedat, fame dira Venationem fieri iubente. Tunc enim cum necessitas exlex sit, legesque sibi resistentes frangat, hoc erit permissum. *iuribus & rationibus in fin. præced. cap. adductis.* 2

II. Limitatur: Vt non † procedat, si diebus festis repentino excursu bestiæ segetes conculcarent, atq; deuastarent. Tunc enim bestias diebus etiam honori cœlestis numinis consecratis capi posse crediderim. Tum quia deuastationem frumenti præstare, maxime Reipub. est vtile. Et certum est, quod vtilitas magna necessitati sit exæquanda. *Curt. l. principalib. ff. si cert. pet.* quem refert & sequitur Sap. *l. 1. num. vigesimo septimo, ibi Paulus de Orian. num. 128. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisdict. per gloss. fin. Clement. 1. de procurator.* 3

Tum quod commoditatem † cœlesti prouisione concessam, temporis momento perire, minime legum conueniat humanitati. *l. 3. C. de fer. Tiraq. de vtr. retract. p. 1. §. 1. gl. 1. num. 12.* 4

CAPVT VI.

Venatio vbi permissa?

1 *Venatio permissa, non solum in fundo proprio, sed in alieno etiam.*
2 *Ingrediens fundum alienum domino inuito, quicquid ibi capit, nihilominus suũ facit ex communi opinione.*
3 *Contrarium.*
4 *Ingrediens fundum alterius, domino inuito, committit in legem. Ex facto, cui lex resistit, lucri quid sperandum non est.*
5 *A primordio tituli posterior formatur euentus.*
6 *Possessor malæ fidei rem vna cum fructibus restituere debet.*
7 *Pœna delicto commensuranda.*
8 *Priuati prohibitio non impedit dominij translationem.*

9 *Lex ingredi venandi causa fundum alterius vetans, ingressum vitiat tantum, non Venationem post ingressum secutam.*
10 *Pœna priuationis non habet locum, nisi in casibus in iure expressis.*
11 *Regula est:* Res nullius, occupantis fieri.
12 *Regulæ standum, donec de exceptione doceatur.*
13 *Commodatarius, cui res subtracta erat à fure, furti actione duplum vel quadruplum consecutus, domino rei rem tantum, non duplum aut quadruplum reddit. Id namq; suo discrimine percepit.*
14 *Venator, quod in fundo alieno contra prohibitionem domini ceperat, domino restituit, si fructus omnis, vtilitasq; fundi consistit in Venatione: alias secus secundum aliquos, quorum opinio non placet.*
Doctori distinguenti potius adhibenda fides, quam indistinctim aliquid proferentibus, ibid.
15 *A separatis non fit illatio.*
16 *Venator ideo prohibetur, domino inuito, fundum eius ingredi, quod dominus incertus est, an Venator venerit possessionis adipiscendæ animo, an vero feras insectandi.*
Ratio legis vbi cessat, ipsa quoque cessat lex, ibid.
17 *Initium quando est illicitum, finis vero licitus, finem spectamus, & non initium.*
18 *Exitus acta probat, finis, non pugna coronat.*
19 *Intellectus ad* l. si fundum. & l. certum. C. de rei vendic.
20 *Damnatus iniuriarum, nisi per procuratorem litigauerit, fit infamis.*
21 *Factum legitime pœnam non meretur.*
22 *Bestiæ in fundo meo ante non sunt meæ, quam eas incluserim.*
22 *Priuatio præsupponit habitum.*
24 *Restitutio est in pristinum statum repositio.*
25 *Prohibitus per iudicem fundum alterius ingredi, quæ ibi ceperat, sua non facit, sed domino restituenda sunt.*
26 *Ingrediens fundum alienum domino inuito, tenetur iniuriarum.*
27 *Actio iniuriarum, vt contra ingredientem, me inuito, fundum meum, locum inueniat, oportet, ingredientem à me prohiberi, priusquam intret. Cæterum si prohibitio ingressum sequatur, cessat.*
28 *Dominus ingredienti se inuito fundum etiam venandi gratia, armata manu resistere potest.*
29 *Venator quicquid in fundo alterius, eo nolente ceperat, id suum non facit, hoc ita disponente consuetudine.*
30 *Venator, qui fundum alterius contra eius voluntatem ingreditur, ab eo capi & detineri non potest.*

Circa

CIrca sextum caput † concludo: Venari non solum posse in fundo 1
proprio: Verum etiam in alieno. *§. fera. versic. nec interest. ibi gloss. Iohan. Fab. num. 1. Bald. num. 1. Iohan. de Plat. num. 26. Ang. num. 1. notab. 5. Porc. num. 3. & Dd. Instit. de rer. diuis. l. 3. §. 1. de acquir. rer. domin. l. Diuus Pius. ff. de seruit. rustic. præd. Capol. tract. de seruit. rust. præd. c. 21. num. 1. Boßius tract. de principe. tit. de regalibus. num. 43. Pyrrh. in consuet. Aurelianens. Rubr. de stagn. & cunicul. c. 1. Sais. in consuet. Turonens. tit. 5. art. 1. gl. 2. in princ. Cuiac. obseru. lib. 4. c. 2. Rol. à valle cons. 9. num. 22. vol. 2.*

Hæc conclusio † ampliatur primo: Vt etiamsi inuito domino, 2
fundum quis alienum ingrediatur, capta nihilominus ibidem bestiarum præda, capientis fiat. *gl. d. l. Diuus ibi Castr. num. 4. & Raph. Fulg. ff. de seruit. rust. præd. gloss. d. l. 3. §. 1. ff. de acquir. rer. domin.* quas communiter receptas attestatur Bald. *d. §. fera. num. 1. ibi Iohan. Fab. num. 1. Plat. num. 26. Ang. num. 1. versic. in gloss. si ingrediatur. & Aldobr. Instit. de acquir. rerum domin. Iacob. de S. Georg. tract. feud. verb. & cum Venationibus. num. 3. Capolla d. c. 21. num. 2. Chassan. in consuetud. Burg. Rubr. 13. §. 7. num. 5. Rol. à valle d. consil. 9. num. 23.* Et hanc esse communem opinionem, quam communiter in praxi obseruamus, nouissime attestatur *Emanuel Soarez in suis commun. opin. lit. V. num. 12.*

Licet contrarium † teneant, *gloss. d. §. fera. ibi Christoph. porc. num. 8.* 3
Instit. de rer. diuis. Affl. decis. 321. num. 13. gloss. Latin. vlt. art. 62. Landrecht *libro 2. Cuiac. obseruat. lib. 4. c. 2.*

Nec desunt vtrique † opinioni suæ rationes, Et hanc quidem ad- 4
iuuat, Tum quod ingrediendo domino inuito, fundum alienum, committitur in legem, quare consequens est, neutiquam aliquid facto, cui lex resistit, lucrari deberi. *Vulgatiss. l. non dubium. C. de LL. cap. ex eo, de reg. iur. libro sexto.*

Tum, quod initium † vitiosum est. Ergo quicquid ex eo conse- 5
quitur. Cum à tituli primordio posterior formari euentus soleat. *l. vn. C. de imper. lucr. descript. libro decimo. Andr. ab Exea tract. de pact. nu. 76. Neuiz. Syl. nupt. lib. 1. num. 202.*

Tum deniq; quod malæ † fidei possessor rem vna cum fructibus 6
restituere debeat. *l. si fundum. & l. certum. C. de rei vend.*

Nec obstat, † quod replicari posset, satis esse, vt domino inui- 7
to ingrediens (sicuti mox dicetur) iniuriarum teneatur. Quia respondetur, Venatorem quandoque plus ex venatione consecutum, quam iniuriarum damnatus sentiret dispendij. Quapropter alicui adhuc pœnæ subiugandum, capta scilicet, vt restituat. Ita enim demum pœna, quod iuris est, delicto commensurabitur *l. respiciendum. ff. de*

bis quib. vt indign. Hormannoct. Det. l. 4. §. Cato. num. 127. ff. de verbor. obligation. Menoch. tract. de arbitr. iud. CC. lib. 1. quaest. 90. num. 58. Seraphin. de Seraphin. tract. de Priuil. iuram. priuil. 137. num. 7.

8 Pro communi opinione † militat: Tum quod prohibitio priuati dominij translationem non impedit. *l. ea lege. iunct. ibi gloss. 2. C. de condict. ob caus. facit l. filiusfam. §. Diui. ff. de leg. 1.*

9 Tum quod lex † prohibens fundum alterius ingredi, ingressum tantum, non vero venationis actum afficit. *arg. l. virilu. §. sed si adiret. ff. de leg. praest. l. in laqueum. ff. de acquir. rer. dom.*

10 Tum quia si is, qui † quid venatione ceperat, restituere idipsum cogeretur, commodo laboris sui priuaretur, quod nulla lex dicit. Et certum est, quod pœna priuationis, nunquam nisi in casibus à lege expressis, locum sibi vendicet. *text. §. cum igitur. auth. de non elig. sec. nub. Alex. l. etiam. §. licet. num. 7. ff. solut. matrim. Thom. Parpal. l. 2. num. 25. ff. eodem. tit. Parpal. l. si quis maior. num. 68. C. de transact. Crottus Rubr. num. 15. ff. de oper. nou. nunc. Crott. l. 1. num. 22. ff. eodem tit. Iohan. de Garronib. l. 1. num. 89. C. de secund. nupt. gloss. in summa 15. quaest. 8. gloss. c. fin. extra de iur. Patron. Bald. c. 1. §. Vasallus el 1. num. 5. si de feud. fuer. contr. Gozad. l. 2. num. 183. C. de pact. inter emt. & vendit. Niconitius Hubr. num. 51. C. de edend. Tract. incerti autoris de crimin. laes. maiest. quaest. 5. num. 5. Cacher. decis. 147. num. 4. Hartm. Pistor. quaest. 27. num. 12. & quaest. 50. num. 32. pag. 2.* & tradunt complures alij, relati per Soar. *com opin. lit. p. num. 126.*

11 Tum quia regula est † res nullius occupanti cedere, vt supra circa definition. diximus.

12 Huic ergo regulae † donec de exceptione (occupata nimirum in fundo alieno, domino inuito, occupantis non fieri) doceatur, standum erit. *l. ab ea parte. ff. de probat. l. suus quoq. ff. de hered. instit. c. 2. extra de coniug. lepros. c. ad decimas. extra de restit. spoliat. gl. Clem. fin. de rescr. Bart. l. 1. § nunciato. n. 29. ibi Crottus. n. 74. ff. de oper. nou. nunc. Bald. l. si tutor. n. 5. C. de ser. pig. dat. manum. Bald. c. vn. nu. 2. extra de alien. iud. mut. caus. fact. Bart. l. quoties la. 2. ff. si quis caut. Ias. l. ex quacunq. sub n. 33. ff. si quis in ius voc. non ier. Ias. l. à Diuo Pio. in pr. n. 7. ff. de re iudic. Panorm. c. fin. nu. 22. extra de iudic. Mathesilan. sing. 19. Euerard. in top. in loc. ab except. ad regul. nu. 12. Crottus l. si constante. n. 34. ff. sol. mat. Crottus l. re coniuncti. nu. 10. ff. de leg. 3. Gozad. l. qui se patris. n. 110. ibi Fab. Acorambon. nu. 116. C. vnd. lib. Zoanet. l. 2. nu. 26. C. de pact. int. emt. & vend. Cas. Contard. l. vnic. qu. 21. num. 7. & 8. C. si de mom. poss. fuer. appel. Exea tract. pact. nu. 194. Tiraq. de vtr. retr. p. 1. § 1. gloss. 9. nu. 211. Couar. var. resolut. lib. 2. c. 12. n. 4. Strach. tr. de merc. tit. contr. mercat. n. 24. Ioh. Bapt. Asin. in sua praxi. § 2. c. 12. nu. 55. Mantic. tr. coniect. vlt. volunt. lib. 5. tit. 15. num. 31. Vas. ill. cont. c. 103. num. 17.*

Tum

Tum textus *l. fin.* † *§. sed cum in secunda. C. de furt.* Vbi commodatarius, cui res subtracta erat, furti actionem, contra furem instituens, & 13
eum in duplum, quadruplumve condemnari impetrans, domino rei aduersus se agenti, rem tantummodo, vel æstimationem eius præstat, non vero dupli, quadruplive lucrum ex condemnatione consecutum. Quippe, suo egit furti discrimine. Pariter quoque in nostro subiecto lis dirimetur, sufficere nempe rem, id est, quietam possessionem, in qua venator ingressu suo dominum turbauerat, non vero commodum ex venatione redundans, quandoquidem id periculo suo consecutus sit, domino restitui.

Hoc dubium nonnulli, mediam quasi viam eligendo † distinctio- 14
nibus sopiri posse, crediderunt, antesignano Angelo Perusino, Baldi fratre, & Floriano, seu, vt refert Chassanæus (quod tamen typographicum mendum esse crediderim) Alberico de Rosate: Vt scilicet prior opinio, quam communem dixi, vera sit, cum reditus fundi minime in venatione consistat: Posterior vero cum in venatione omnis fundi reditus positus sit, procedat. Quibus quidem assipulatur notissima iuris regula, doctoribus distinctim loquentibus potius, quam indiscriminatim loquentibus fidem adhibendam habens, quam tradidere, *gloss. l. apud antiquos. verb. omnibus discretis. C. de furt. gl. fin. l. si vehenda. ff. ad l. Rhod. de iact. Salyc. l. filia cuius. num. 5. vers. expeditis. C. fam. herc. Ang. Aret. Inst. de emt. & vendit. in princ. num. 2. ad finem. Neuiz. Syl. nupt. lib. 5. num. 32. Ponzin: b. tra. de lamiis. num. 55. Cæsar Contard. l. diffamari. c. 5. nu. 114. C. de ing. manum. Hartm. Pist. qu. 3. nu. 21. p. 2. Octau. Simoncell. tract. de decret. tit. 8. num. 228. Cardin. Paris. consil. 92. num. 32. vol. 2. Cephal. cons. 195. num. 26. cons. 208. n. 2 cons. 240. n. 21. consi. 283. nu. 21. vol. 21. volum. 2. Menoch. cons. 256. nu. 82. volum. 3.* Cuius distinctionis meminere *Angel. Chassan. & Rol. à valle in loc. modo citat.*

Verum ego † primam, vt communem & verissimam indistincte 15
sequendam esse, plane censuerim. Neque enim distinctio à doctoribus tradita, vlli iuri innititur, neq; fundamenta pro posteriori opinione allata alicuius sunt momenti. Primum enim quod attinet, responsio est facilis, alium videlicet esse ingressionis actum, alium item actum esse venationis. Illum à lege domino inuito prohibitum: hunc prohibitum esse, nulla præcipit iuris dispositio. Quare ab vno, maxime cum de pœnis sit tractatus ad alium, tanquam diuerso & separato, illationem non sumendam esse. *l. Papinianus exuli. ff. de minor. Curt. tract. feud. 1. p. 3. p. p. num. 12. Neuiz. Syl. nupt. lib. 1. num. 222.*

Quod si rationem † prohibitionis de non ingrediendo fundum 16
alienum inuito domino inuestigauerimus paulo altius, hanc esse conspica-

ſpicabimur, quod per talem ingreſſum dominus poſſeſſione ſua ſpoliari, priuarique poſſet. Latet enim animus ingredientis, num poſſeſſionis adipiſcendæ, num Venandi cauſa, fundum intrarit. Quæ ratio nihil cum Venatione commune habet. Apparet nempe animus venantis, cui, domino poſſeſſionem ſuam interuertere cordi non eſt, ſed fera, deſtinata eſt finis. Vnde cum prohibitionis cauſa abſit, qui, vt prohibitiua diſpoſitio locum haberet, fieret? contra *l. cum ceſſante. ff. de appellat. l. quod dictum. ff. de pact. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. Patron. l. vnicam. §. 1. ff. de fonte.*

17 Secundum quoque † fundamentum facile corruet, ſi cogitauerimus, axioma illud de initio ſpectando eſſe (vt vetuſtiores locuti ſunt) brocardicon, in quo regula fere poni non poteſt ob iurium diuerſitatem, nunc initium, nunc medium, nunc finem, nunc pariter omnia ſpectanda eſſe, iubentia. Proindeque locum ſibi in noſtro ſubiecto haudquaquam reperiet. Iura enim, quæ pro ſtabiliendo illo axiomate adduci ſolent, de vno eodemque actu loquuntur, non vti hic eſt, cum duo ſeparati, diuerſique ſunt actus, actus nimirum, vt adhuc ſemel inculcem, ingreſſus, & actus venationis. Poſito vero, ſed non conceſſo, locum eſſe illi, quod initium ſpectandum ſit regulæ, opponemus illi aliud receptum iuris axioma, quod habet: Quando initium eſt illicitum, finis vero licitus, ſpectandum eſſe finem, & non initium, quæ eſt doctrina Bartoli communiter recepta, *in l. quod ait lex. §. quod ait lex. numero tertio. ff. ad l. Iul. de adult.* per text. in id optimum *l. qui cum maior. §. 1. ff. de bon. libert.*

18 Exitus enim eſt, qui acta † probat, non pugna, ſed finis coronat. *c. qualis. in princ. 25. diſtinct. l. rem non nouam. §. Patroni autem. C. de iudic. Euer. in top. in loc. à virt. fin. num. 2. Curt. tract. feud. 4. p. p. num. 16. Neuiz. Syl. nupt. 1. num. 27. Hipp. de Marſ. conſ. 52. num. 14.*

Textus *in l. ſi fundum*, & *l. certum. C. de rei vendicat.* quod attinet, eſt
19 quod dicamus, in terminis † illorum textuum duo requiri, perceptionem nimirum, & bonam fidem, ad hoc, vt poſſeſſor fundi fructus ſuos faciat. Qui ſi malæ fidei ſit, non habet, quod de reſtitutione fructuum conqueratur. In noſtro vero ſubiecto vnum ſufficit, nimirum occupatio, ſiue ea bonam, ſiue malam fidem coniunctam habeat, quæ eſt reſolutio *Ioh. Fab. d. §. feræ. Inſt. de rer. diuiſ.*

20 Ad vltimum ea ſuppetit reſponſio, pœnam † condemnatione iniuriarum delicto omnino commenſurari abſq; eo, quod capta venatori præda auferatur. Cum Venatori iniuriarum damnato infamiæ nota inuri queat, niſi infamiam per procuratorem litigando euaſerit, quæ eſt cau-

est cautela. *Bart. l. furti. §. si quis alieno. num. 3. per ill. text. ff. de his, qui not. infa. Cap. caut. 12. Marc. Ant. Blanch. caut. 3. Fich. caut. 38.*

Accedat, quod † Venator occupando res, quæ nullius sunt, in fundo alieno, id faciat, quod iuregentium etiam cuique liceat. Quare pœna contristandus aliqua non est. Cum factum legitime nullam mereatur pœnam. *l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. Mart. tracta. de ord. iudic. p. 6. rubr. inquisit. numero centesimo octauo. Zuchard. in Rubr. numero sexagesimo secundo. C. de bonorum possession. contr. tab. Tiraquell. de LL. connub. l. 9. numero primo. Menoch. tractat. de rem. poss. retin. remed. 3. num. 800. & tracta. de remed. possess. recup. rem. 9. num. 170.* 21

Adhæc bestiæ in † fundo meo, nisi eas incluserim, meæ non sunt. vti superius annotauimus circa definitionem. 22

Eccur igitur, mihi † restituendæ essent ab eo, qui eas in fundo meo, me inuito ceperat, cum is, me neque possessione, neque dominio earundem priuarit, nec defraudarit. Equidem priuatio, vbi habitus non antecesserit, esse non potest. *argum. l. manumissiones. ff. de iust. & iur. cap. exhibita. extra de homicid. l. Titio vsusfructus. ff. de condit. & demonstration. l. restituere. ff. de verborum obligationib. NeuiZan. Syl. nupt. libro primo, numero 198. in fine. Cacheran. decis. 24. numero vndecimo. & decis. 120. numero 7. Hartmannus Pistorius quæstione 29. num. 17. p. 2. Mascard. tracta. de probat. conclus. 13. numero 3. Seraphin. de Seraphin. tractat. de priuileg. iurament. priuileg. centesimo nono, numero secundo. Cardin. Paris. consil. 41. numero decimoquarto, volum. 2. Roland. à Valle consilio 32. numero quinquagesimoseptimo. volum. 4. Iacob. Menoch. consil. 232. numero 27. consilio 241. num. 27. volum. 3. consil. 326. num. 2. consil. 378. num. 9. volum. 4.* 23

Et restitutio † fit ita demum, quando in pristinum statum reponi possumus. *l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minor. Pract. Pap. in form. libr. quo arg. vt sent. resc. verb. fore in integr. restituendum. & in form. lib. sup. restit. in int. verb. eundemque Simonium. numero secundo. GomeZ variarum resolutionum, libro secundo. capit. decimoquarto, numero primo, versiculo, ex quo primo. Tiraquellus de vtriusque retract. part. 1. §. 32. gloss. vnic. numero 69.* qui plures ibi citat Couar. *variarum resolutionum, libro primo, capite tertio, ante numero primo. Polit. tracta. de vulg. sub. numero 77. Menoch. tractat. de remed. poss. recup. in prælud. numero quarto. & remed. 1. numero 412. Gail. libr. 1. obseruat. 114. numero secundo. & libro secundo obseru. 61. num. 15. & de pac. pub. cap. 15. num. 6. & cap. 19. num. 2. & per tot. lib. 2.* 24

Hæc ampliatio † restringitur primo: Vt non procedat, si quis per iudicem venari in alieno prohibitus esset. Tunc enim præda quoque domino, à cuius fundo iudicis mandato arcebatur, restituenda 25

erit. *Iohan. Fabr. dicto §. fera. numero secundo, institut. de rer. diuis. Iacob. de Sancto Georg. tracta. feud. d. verb. & cum Venationibus. sub numero 3. Chassan. in consuet. Burg. Rubr. 13. §. 7. gloss. 1. sub num. 8. Roland. à Valle dict. consil. 9. num. 25. volumine 2. per l. qui fundum. §. qui sciens. ff. pro emptione. l. de pollicitationibus. ff. de pollicitation.*

26 II. Restringitur † vel potius declaratur. Nam etiamsi fera, in fundo alieno, domino inuito capta, capientis maneat: tamen quia domino fundi inuito, ingressus est, datur contra eum iniuriarum actio. *l. iniuriarum actio la 1. §. fin. ff. de iniur. gloss. d. l. Diuus. ff. de ser. rust. præd. Iacob. de Beluis. princip. crimin. Rub. de iniur. verb. Falsarium. numero 41. Iohan. de Plat. d. §. fera. numero 26. Instit. de rer. diuis. Aluarot. cap. 1. §. nemo retia. ante. numero 1. ibi Isern. num. 31. de pac. tenend. in vsibus feud. Iacob. de Sancto Georg. tract. feud. verb. & cum Venationibus. sub num. 4. Capoll. tracta. de seruit. rust. præd. cap. 21. num. 1. Chassan. d. §. 7. gl. 1. nu. 3. Iul. Clar. pract. crimin. §. iniuria. nu. 2. Eman. Zoares. com. opin. lit. V. nu. 12. Rolan. à Valle. d. consi. 9. nu. 23. volum. 2.*

28 Hoc ita si dominus † Venatorem ante prohibuerit, quam fundum ingrediebatur. Cæterum si post ingressum prohibitus fuerit, iniuriarum non erit actio. *Ang. Aret. d. §. fera. num. 1. & num. 5.* per ill. tex. ponderando verbum *prauiderit. Inst. de rer. diuis. §. apium. vers. plane in illis verbis: integra re. Instit. eod. tit.*

29. III. Hæc ampliatio † restringitur, sed potius declaratur, vt Venator, armata etiam manu, à me, ne fundum meum ingrediatur, prohiberi possit. *gloss. l. 3. §. plane. ff. de acquir. rer. dom. Iacob. de S. Georg. d. verb. & cum Venationibus. sub num. 4. & Cap. tract. de seru. rustic. præd. c. 21. num. 3. arg. l. quemadmodum. vers. aliud. ff. ad l. Aquil.*

30 IV. Restringitur, † Vt non procedat, si aliud consuetudine introductum fuerit. Dubium enim non est, quin, si ob iudicis præceptum præda capientis non fiat, idipsum etiam fieri possit, consuetudine hoc ita disponente. *Iohan. Fab. d. §. fera. num. 2. Instit. de rer. diuis. Iacob. de S. Georg. ver. & cum Venatio. nu. 3. Chassan. d. §. gl. 1. nu. 8. Rol. à Valle de cons. 9. nu. 26. per §. constat. Inst. de iur. natur. gent. & ciu.*

31 Secundo hæc conclusio † ampliatur: Vt etiamsi fundi dominus venatori, dum in venatus actu est, obuenerit, capere tamen eum, vel detinere nullo iure possit. *gloss. §. aptum. verb. prauideris. ibi Ang. Aret. numero primo. Instit. de rer. diuis. gloss. l. Diuus. ff. de seru. rust. præd. Christoph. Porc. §. singulorum. numero 8. in fine. Instit. eodem titul. Iacob. de S. Georg. tracta. feud. d. verb. & cum venat. num. 4. Capol. d. c. 21. num. 3. argum. §. quia vero. auth. vt nulli iud. toto. rubr. & nig. C. ne quis in sua caus. toto rub. & nig. C. de priuat. Carber. inhib. iunct. l. 1. ff. de reg. iur.*

CAPVT

CAPVT VII.

An, si in syluamea alius venandi ius habeat, possim arbores complures simul, semelque excindere.

SVMMARIA.

1 *Arbores proceræ, quibus exstirpatis, venatio fit deterior, succindi non debent.*
2 *Ius seruitutis non debet effici deterius.*
3 *Mandatum absq; clausula in Camera Imperiali, ne decidantur arbores, propter Venationis deteriorationem conceditur.*
4 *Quod non licet in parte, multo minus in toto licebit.*
5 *Arbores fundi, qui Venationem impediunt; possunt succindi, si hinc non admodum læditur ius venationis.*
6 *Proprietas absq; vtilitate penes dominum relinqui non debet.*
7 *Charitas ordinata incipit à se ipsa.*
8 *Venatori, quibus potest modis, Venationem adiuuare fas est.*

THEMA quidem propositum facile resolui, iurisque medullis decidi posse animaduerto. Nolui tamen idipsum, quoniam nostram attingit materiam, negligere: Verum eius potius tractationem vno alteroque verbo suscipere, Circa quod concludo: † Domino syluæ arbores proceras succindere, quo venatio inde deterior fiat, nefas esse. Vti hoc in specie decidit Andreas Gail, qui solus hoc in terminis thema habet ex ijs, quos mihi videre contigit, *obseruat.67. num.5. libro secundo.* 1

Ratio in promptu est: Non enim ius seruitutis † deterius effici debet. *l. seruitutes. §. si ante. ff. de seru. vrb. præd. l. sed & si quid. §. proprietatis. ff. de vsufruct. l. etsi forte. §. fin. ff. si seru. vend. l. certo generi. §. si totus. ff. de seru. rust. præd. l. 1. §. Labeo putat. ff. de aqu. quot. & æst. l. in fraudem. §. conductor. ff. de iur. fisc. l. forma. §. si vites. ff. de censibus. Bart. l. diuortio. §. si fundum. num.3. ff. solut. matrim.* 2

Hæc conclusio ampliatur primo: Vt hoc casu, quandoquidem † de damno irrecuperabili agitur, (intra hominis enim ætatem vix, ac ne vix quidem arbores, quas dominus cæciderat, pristinæ proceritati restituuntur) in Camera Imperiali mandatum, etiam absque 3

clausula iustificatoria (mandamus, vt in termino compareas, causas, quare non tenearis mandato, allegaturus, &c.) & peti, & concedi debeant, vti hoc in Camera obseruatum in causa Comitis à Zollern, contra Comitem à Furstenberg attestatur idem *Gail. dict. obseruat. 67. numero octauo, libro secundo.*

4 II. Hæc conclusio ampliatur: Vt longe minus † dominus fundi Venationem debentis arbores funditus extirpare, euellere, eradicareque possit, & nouale efficere. Cum enim hoc in parte ei denegatum sit, in toto multo minus hoc ei non licere, est quod dicamus. *arg. auth. multo magis. C. de episc. & cler. cum simil.*

5 Limitatur autem † hæc conclusio primo: Vt non procedat, si dominus Syluæ arbores quidem excinderet, at moderate tamen, si neque iuris Venandi dispendio. Hoc enim neutiquam denegari ei posse statuo. *argum. l. 2. versicu. sed si non minimus. ff. de relig. & sumpt. funer. iunct. trad. per Pinel. l. 2. p. 2. c. 1. nu. 25. C. de resc. vend.*

6 II. Limitatur: † Vt non procedat, si nulla alia, præter Venationem, nisi in lignis cædendis, Syluæ esset vtilitas. Hoc enim casu, dummodo quantum fieri potest, sarta tecta maneat Venatio, ligna ferire, maxime ad ædificiorum refectionem ei permittendum. Tum ne nulla sit proprietatis vtilitas, contra. *l. si vsusfruct. ff. de vsu & vsufr. leg.*

7 Tum quod ordinata † charitas à se ipsa incipiat. *l. præses. ibi Bald. & Salyc. C. de seruit. & aqu. Ias. l. si ita stipulatus fuerit te sisti. §. possum. nume. 2. ff. de verborum obligationibus. Curt. tractat. feudal. 4. p. p. numero octauo. Cotta in memoralibus verb. Ecclesiast. ad finem. Afflict. decis. 290. numero octauo. & decis. 371. numero tertio. Lup. Rubr. §. 65. numero 52. extra de donat. inter virum & vxorem. Barbat. l. cum acutissimi. numero 197. ibi Sich. numero quarto. C. de fideicommiss. Bertach. in repert. verb. charitas. versic. primo. Ascan. Clem. tractat. de pat. pot. eff. 17. numero 22. Tiber. Decian. consil. 93. numero 113. volum. 2. consil. 111. numero 22. volum. 3.*

8 E diuerso † vero is, qui in quasi possessione iuris Venandi est, omnia poterit in Sylua, quæ Venationem habet, per quæ Venatio feracior efficitur, & adiuuatur. Vnde folia arida, quæ ex arboribus cassitauerunt, incendere, vt gramen, & reliqua pascua, melius, inque maiori copia bestijs crescant, arbores ætate, tempestateque corruptas, ita vt exaruerint, remouere, ne hinc pascuis detrimentum inferatur, & si quæ fuerint alia, ei fas erit. *argum. l. si iter. ff. de seruit. l. seruitutes. §. si domo. ff. de seruit. vrb. præd.*

CAPVT

CAPVT VIII.

Glandis legendæ ius in Sylua, quæ Venationem debet, cuius fit, an eius, qui Venationis iura possidet, an domini, cuius Sylua est propria.

SVMMARIA.

1 Glandis *appellatione continentur omnes omnino fructus.*
2 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
3 *Glandes fundi Venatorij, in dubio Venatori pro ferarum pascuis adiudicanda. Alimenta denegans, necare videtur,* ibid.
4 *Glandes, si qua vltra alimoniam ferarum extant, domini fundi erunt.*

CIrca hoc subiectum † illud cum primis notandum censeo. *Glandis* appellatione, omnes omnino fructus contineri. *l. vnica. ff. de gland. leg. l. qui venenum. §. glandis, ibi Alciat. ff. de verb. singnif. l. Iulianus. §. glans. ff. ad exhib. l. qui seruandarum. §. fin. ibi Bart. ff. de præscript. verb. Specul. tit. de iniur. §. 2. numero decimo nono. Capoll. tracta. de seruit. rust. præd. cap. 19. numero quinto. Bertach. in repert. verbor. glans. Pyrrh. in consuetud. Aurelian. titul. de pascuis, capit. sexto.* 1

Vnde quod de glande † dicimus, de castaneis, auellanis, reliquisque syluestribus fructibus intelligi volumus. Hinc ad decisionem propositæ quæstionis descendentes primo concludo, si qua inter dominum syluæ, & Venatorem fuerit de fructibus pactio, huic inhærendum esse. Quandoquidem contractus ex conuentione legem accipiunt. *cap. contractus, ibi Dyn. & Dd. de reg. iur. lib. 6. l. 1. §. si conueniat. ff. depos. Pract. Pap. in form. lib. quo ag. ad reuoc. feudi. verb. nec superstitibus ex eo liber. nu. 35. Lup. c. per vestras. 6. notab. §. 11. num. 3. extra de donat. inter virum & vxorem. Zoannet. l. 2. num. 36. vers. neq. ibi. Cagnol. C. de pact. int. empt. & vendit. Ias. l. sed et si quis. §. quæsitum. num. 40. ff. si quis caut. Ias. l. si ista quis promiserit. §. Seia. numero 11. ff. de verborum obligation. Petr. Rebuff. l. vnic. num. 564. C. de sent. quæ pro eo, quod interest prof. Caball. tracta. de euict. §. 4. num. 2. Stracch. tracta. de sponsionib. p. 4. versic. quæro igitur. num. 1. Gail. obseruat. 23. num. 18. lib. 2. Tiraq. de vtr. retract. p. 1. §. 26. gloss. 3. num. 43. Mozzius tract. de contract. Rub. de commod. tit. de accidental. commod. num. 6.* 2

Secundo concludo: Fructus Syluestres † in dubio Venatori in alimenta ferarum adiudicandos esse; si enim fructus omnes auferrentur, breui feræ quæque famæ perirent, venationisque exitium secum traherent. Cum alimenta denegans, necare videatur. *l. necare. ff. de libr.* 3

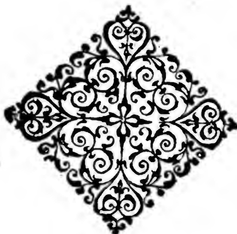
agnosc. l. si victum. ff. de re iudic. c. pasce. 86. distinct. Pract. Pap. *in form. libr. 1. pro leg. rei sing. vers. coram vobis. nu. 118.* Ias. *auth. res quæ. nu. 7. C. com. de leg.* Lud. Rub. *§. 70. nu. 24. extra de donat. inter vir. & vxor. Marius Salomon l. 1. §. ius naturale. nu. 1. ff. de iust. & iur.* Gail. *obs. 88. nu. 6. obs. 122. nu. 15. lib. 2.*

4 Quod vero restat † vltra ferarum victum, fructuum, eorum præsertim, quibus homines communiter cum bestijs vescimur, vti sunt castaneæ, domino fundi seu syluæ erit, penes quem alias penitus inutilis remaneret proprietas, contra *l. si vsufr. ff. de vsu. & vsufr. leg.*

Atque eo vsque candidissime lector, iudexq; æquissime, certis rationibus commoti, progredi potuimus. Telam tamen de plenitudine potestatis exorsos, nondum tamen filum abrupisse nos scito. Interim his vtitor fœliciter, nosq; amato.

Sat habet fautorum, qui recte facit.

TRACTA-

TRACTATVS

SEBASTIANI MEDICES FLORENTINI I. C. EQVITIS SANCTI STEPHANI, ET PROTONOTARII Apostolici.

DE VENATIONE, PISCATIONE, & Aucupio.

Pars Prima.

PRÆFATIO.

SVMMARIA.

1 *Bestiæ, volucres, & pisces capientium fiunt.*
2 *Naturali ratione quod nullius est, occupanti conceditur.*
3 *Inuocatio diuini nominis, quid operetur.*
4 *Generaliora præponi debent.*
5 *Præmissa quid operentur.*
6 *Aer est communis, & non potest impediri.*
7 *Mare quid sit, & an in eo piscari possit.*
8 *Flumen quid sit, & quando in eo piscari possit.*
9 *Lacus quid sit, & quomodo in eo possit piscari.*
10 *Stagnum quid sit, & quando in eo piscari possit.*
11 *Torrens quid sit, & an liceat piscari in eo.*
12 *Torrens vnde dicatur.*
13 *Vallis aquosa quid sit, & an ibi possit piscari.*
14 *Piscinæ pisces non possunt capi inuito Domino.*
15 *Venatio vbi fiat regulariter.*
16 *Forresta, Nemus, & Sylua in quo differant.*
17 *Bestiæ appellatione quid veniat.*
18 *Pecudum appellatione quid veniat.*
19 *Ferarum appellatione quid contineatur.*
20 *Apes, quomodo, & quando capi possint.*
21 *Fauos mellis, qui eximere possit.*
22 *Pauonum fera natura dicitur, & qualiter capiantur.*

23 Certi

1 OMNIA animalia, † quæ Mari, Cœlo, & Terra nascuntur, simul atque ab aliquo capta fuerint, iuregentium statim illius esse incipiunt: quod enim antè nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur. §. *fera. Instit. de*
2 *rer. diuis. l. 1. & seq. ff. de acquir.* † *rer. domin.* capiuntur autem bestiæ, volucres & pisces, quæ Mari, Cœlo, & Terra nascuntur, venatione, piscatione, & aucupio: de quibus Tractatum præsentem edere
3 decreui. Et inuocato diuino Trinitatis præsidio, quo consequamur † bonum initium, melius medium, & optimum finem: Doct. commu-
4 niter *Rub. ff. de oper. nou. nuntiat.* dixi ego in tract. *de leg. & stat. in proœm.* † *n. 2.* quia à generalioribus est inchoandum. *§. his igitur. Instit. de iustit. & iure.* nonnulla prius generalia præfari oportet, quæ maxime conducere vi-
5 dentur ad declarationem rei, † de qua agitur. *l. proponebatur. ff. de castr. pecul. l. 1. ff. si cert. peta.* Notandum est igitur: Primo, quod aer, eiusque vsus
6 communis est. *l. iniuriarum. §. fin. ff. ne quid* † *in loco publico. §. 1. Inst. de rerum diuis.* ideo tanquam communis perpetuo in totum occupari non potest. *l. item lapilli. vbi Bald. ff. de rerum diuis.* vnde si quis vti aere prohibuerit, actione iniuriarum tenetur. *d. §. fin.* ex quo sequitur quod aues, quæ sunt

sunt in arbore, cum dici possint esse in aere, & volucres, quæ in cœlo nascuntur, vbicunque sint, capientium fiunt, nisi expresse reperiatur prohibitum.

Secundo notandum, quod † mare est collectio multarũ aquarum salsarum. Bart. *in tract. de insula, in princip.* cuius quoq; communis est, ad cuius littus nemo accedere prohibetur. *§. 1. Instit. de rer. diuis.* in quo nemo prohibetur piscari, sicut nec etiam in flumine publico. † *d. §. 1. vers. flumina.* Cæpolla *tit. de fluminibus, cap. 31. nu. 6.* est autem flumen aliud publicum, aliud priuatum: publicum flumen, seu perenne dicitur, quod semper fluit. *l. 1. §. item fluminum. ff. ne quid in loco publico.* priuatũ est, quod ad tempus fluit. *l. 1. §. fluminum. ff. de flumin.* Proprietas fluminis publici, est Principis. Angel. *l. fluminum. ff. de damno infect.* priuati autem est eius, in cuius agro oritur, & discurrit per sua prædia vsq; ad flumen publicum, vel mare, gloss. *l. si quis diuturno. ff. si seru. vend.* Cæpol. *tit. de flumi. priua. cap. 82.* Item, quod dictum est de mari, & flumine publico, quod ibi piscari possit, intellige etiam de lacu, † & stagno, quando sunt in vsu publico, nisi id expresse prohibeatur, vt in lacu Perusino, vel nisi sit priuatus. Cæpolla *tit. de lacu. cap. 30. num. 6.* & notandum, quod lacus est, qui perpetuam habet aquam. *l. 1. §. lacus. ff. vt in flumin. public. nau. lic.* † stagnum est, quod temporalem continet aquam ibi stagnãtem, quæ quotidie plerunque hyeme augetur. *d. l. 1. §. stagnum. eod. tit.* † Quarto hoc idem in torrente existente in vsu publico, quia tunc etiam ibi licitum est vnicuique piscari, not. *l. 2. §. hoc interdicto. ff. ne quid in loco publico.* Est autem torrens, qui in hyeme currit, & perennis non est. *l. 1. §. 2. ff. de flumin.* & dicitur *torrens* à *torreo*, quod significat siccare, atque arefacere. Cæpolla *tit. de torrente, cap. 38 num. 1.* † Quinto, hoc idem in vallibus aquosis, in quibus licitum est piscari cuilibet, si sunt publicæ, secus si sint priuatæ, not. *§. dictorum. Instit. de rerum diuis.* Cæpol. *tit. de vallib. aquosis. n. 2.* non tamen licitum est piscari in piscina. † nam pisces ibi collecti possidentur à domino piscinæ. Didac. Couar. *2. part. Relectionis regula peccatum. §. 8. num. 15.*

7 8 9 10 11 12 13 14

Tertio notandum, quod plerunque bestiæ, & feræ capiuntur in nemore, & † syluis. Franciscus Zoanettus *l. 2. nu. 144. C. de pact. inter empt. & vendi.* & differunt in hoc, † quod nemus latum sine clausura & aqua, dicitur foresta: quando vero est prope fluuiũ, dicitur sylua: sed quando concluditur muris, vel palis, vocatur Barcus. Ita Veronensis *in tit. de montibus. nu. 7.* In foresta autem, & sylua licitum est venari: in viuario autem, seu barco nequaquam. Ita Didac. Couar. *d. loco proxime citato, nu. 15. vers. animalia inclusa viuarijs.*

15 16

17 Quarto notandum est, † quod in præsenti casu appellatione *bestia*, non venit mortua. *l. 1. §. bestias. ff. de postul. l. 1. §. plane si aut e. si quadr. paup. fec. dic.* not. *l. 1. ff. de caduc. pun.* Barto. *l. cu de lanionis, num. 1. in princi ff. de fund. ir. str.* similiter appellatione *bestiæ*, non veniunt animalia mansueta, & domestica, nisi aliter ex communi consuetudine vsurparetur. Ioannes *in tract. de primogen. quæst. 2. num. 7.* Bartol. *l. 1. §. remouet, in 1. not. ff. de postul.* Ioan. Bapt. *l. omnes, num. 243. ff. de iustit. & iur.* Item appellatione *bestia* veniunt tantum animalia terrestria, non aues: secus appellatione animalis, glos. *c. sexto die, vers. bestia, 35. distinct.* Item *bestia* appellatione veniunt Vrsi, Leones, Panteræ: quasi mixti sunt Elephantes, & Cameli, nam & iumentorum operam præstant, & natura eorum fera est. Pecu-
18 dum † autem numero sunt quadrupedes, quæ gregatim pascuntur, veluti oues, capræ, boues, equi, muli, asini. *l. 2. §. vt igitur. ff. ad leg. Aquil.*

19 Quinto notandum, † quod ferarum appellatione non venit canis: quia proprie fera animalia dicuntur nocentia. *c. fin. de iniur.* dicitur tamen Apium, Pauonum, Columbarum, & Ceruorum quoque fera natura. *l. naturalem. §. apium. ff. de acqui. rer. dom. §. apium. Instit. de rerum diuis.*
20 ibi, *apium quoq; † fera*, id est, *non mansueta natura est.* Itaq; apes, quæ in arbore tua consederint, antequam à te aluco, id est, vase vbi manent, includantur, non magis tuæ intelliguntur esse, quam volucres, quæ in arbore tua nidum fecerint. ideoq; si alius eas incluserit, is earum dominus erit. Fauos quoque si quos effecerint, eximere quilibet potest. Plane integra re, id est, antequam intret, vel priusque eximantur, si præui-
21 deris † ingredientem fundum tuum, poteris eum iure prohibere, ne ingrediatur. Examen quoque (id est, vniuersitas apium) quod ex alueo tuo euolauerit, eousq; intelligitur esse tuum, donec in conspectu tuo est, nec difficilis persecutio eius est: alioquin occupantis fit. Pauo-
22 num quoque & columbarum fera, id est, non prorsus domestica vel mansueta natura est, nec ad rem pertinet, quod ex consuetudine euolare, & reuolare solent. nam & apes idem faciunt, quarum constat fe-
23 ram esse naturam. Ceruos quoque † ita mansuetos habent, vt in syluas ire & redire soleant: quorum & ipsorum feram esse naturam nemo negat. In his autem animalibus, quæ ex consuetudine abire & redire solent, talis regula comprobata est, vt eousque tua esse intelligantur,
24 donec animum † reuertendi habeant. nam si reuertendi animum habere desierint, etiam tua esse desinunt, & fiunt occupantium. reuertendi autem animum videntur desinere habere tunc, cum reuertendi
25 consuetudinem deseruerint. Gallinarum † autem, & anserum, non est fera natura, idq; ex eo possunt intelligere, quod aliæ sunt gallinæ, quas

feras

feras vocamus, vt phasianos, alij sunt anseres, quos feros appellamus. Ideoque si anseres tui domestici, & gallinæ tuæ domesticæ aliquo modo turbati, turbatæve, scilicet per Vulpem, per Miluum, euolauerint: licet conspectum tuum effugerint, quocunque tamen loco sint, tui, tuæve esse intelliguntur: & qui lucrandi animo (scilicet vt habeat pennas, vel oua) ea animalia detinet, furtum committere intelligitur. *§. pauonum & gallinarum. Institut. de rer. diuis. l. naturale. §. gallinarum. ff. de acq. rer. dom.* & sic notanda sunt tria genera animalium: mansueta, vt sunt † 26
gallinæ, in quibus locum habet regula hæc, vt vbicunque sint, domini esse intelligantur, *d. §. gallinarum.* item fera prorsus, & in his † habet lo- 27
cum altera regula, quod occupanti conceduntur. *§. feræ. Instit. de rer. diuis.* item fera naturaliter, sed accidentaliter mansueta: & in his procedit † regula, vt eousque esse tua intelligantur, donec animum reuer- 28
tendi habeant. *d. §. patronum. Inst. de rer. diuis.*

Sexto principaliter notandum, quod appellatione auium, venit omnis volucris, quæ oua parit, & † pennis decorata est: dicta ab auijs, 29
id est, locis secretioribus quibus aues delectantur. Cic. *ad Heren. lib. 1.* auium dulcedo ducit ad auium: vnde auibus legatis, anseres, & phasiani, & gallinæ syluestres, & auiaria, id est, gabiæ † vbi stant aues, debentur, si 30
testator talia habebat, alias secus: Phasianarij autem, id est, serui, qui sciunt artificia capiendi aues, & pastores anserum non continentur, nisi id testator expresserit. *L. auibus. ff. de legat. 3.* Volucres autem dicuntur, quæcunque volare possunt, † vnde apes, vespæ, muscæ, papiliones, 31
volucres sunt, non tamen aues.

Septimo † notandum, quod omnia animalia degentia in aquis 32
generali nomine aquatilia dicuntur, nam alia corio & pilis teguntur, vt vituli marini: alia corio tantum, vt delphini: alia cortice, vt Testudines: alia silicium duritia, vt Ostreæ, & conchæ: alia crustis, vt locustæ: alia crustis & spinis, vt Echini: alia squamis, vt pisces. Plin. *lib. 9. cap. 12.* alia pelle, vt anguilla, eo dicta, quia specie anguem repræsentat. quæ aquatilia, si fuerint in loco publico, siue mari, † lacu, flumine, vel 33
stagno, capientium fiunt, nisi aliter prohibitum sit, vt dicetur inferius suo loco.

Octauo † notandum, quod venatio in genere sumpta, tres habet 34
species, scilicet ferinam, aucupium, & piscariam; ferina fit multis modis, scilicet retibus, † pedicis, laqueis, præcipitijs, arcubusis, iaculis, cu- 35
spide, indagine, pennarum odore, canibus, accipitribus. aucupium autem fit retibus, † laqueis, pedicis, præcipitijs, arcu, visco, hamo. piscatu- 36
ra † fit retibus, sagenis, gargustijs, hamis, iaculis. S. Ant. *1. p. tit. 1. cap. 3. §. 3.* 37
ver. venatio.

Nono & vltimo notandum, quod homini licet occidere quæcunque viuentia ratione carentia. nam Aug. *lib.1.cap.20. volum.5. de ciuit.*
38 *Dei,* † dicit, quod illud dictum (*non occides*) non accipitur de frutetis, quia nullus eis est sensus, nec de irrationalibus animalibus, quia nulla ratione nobis sociantur: restat ergo, vt intelligamus de homine, quod dictum est, *non occides,* S. Thom. *22. quæst.64. artic.1.* Dom. Soto *de iust. & iure, lib.40. quæst.1. art.1.* Pisan. *ver. homicidium. il 6. num.2.* Sylu. *il 1. num.5.* Tab. *nu.2.* nullus enim peccat ex hoc, quod vtitur re aliqua ad hoc, ad quod
39 est ordinata. in rerum autem ordine imperfectiora † sunt propter perfectiora: sicut enim in generationis via natura ab imperfectis ad perfecta procedit, & inde est, quod sicut in generatione hominis prius est viuum, deinde animal, vltimo autem homo: ita etiam ea, quæ tantum viuunt, vt plantæ, sunt propter animalia, omnia autem animalia sunt
40 propter hominem: † & ideo si homo vtatur plantis ad vtilitatem animalium, & animalibus ad vtilitatem hominis, non est illicitum. Aristo. *1. Polit. cap.5.* Inter alios autem vsus maxime necessarius esse videtur, vt animalia plantis vtantur in cibum, & homines animalibus, quod sine mortificatione eorum fieri nõ potest: & ideo licitum est, & plantas mortificare in vsus animalium, & animalia in vsus hominum. & ex ipsa ordinatione diuina dicitur Genes. 1. *ecce dedi vobis omnem herbam, & vniuersa ligna, vt sit vobis in escam, & cunctis animantibus terræ.* & cap. 9. Genes. *omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum.* Et lex ciuilis ita de
41 hoc disponit, dicens, quod videtur absurdum † hominem in fructu esse; cum omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauerit. *l. in pecudum. ff. de vsuris.* non obstat *cap.22. Exod.* vbi prohibetur occisiõ bouis & ouis. nam Resp. quod occidere animal alterius, est peccatum quidem, non quia occidit illud, sed quia damnificat hominem in re sua, vnde non continetur sub peccato homicidij; sed furti, rapinæ, vel damni dati. ita dixi ego *in summa pec. cap.p.1. tit.4. quæst.92.* His ita generaliter cognitis, deueniendum est ad specialiter dicenda: & primo ini-
42 tium † sumam à definitione: vt dixi ego, *in proœm. tract. de defi. nu.1.*

QVÆSTIO I.

Quid sit venatio, & quotuplex?

SVMMARIA.

1 *Venatio quid sit, & quid piscatio, & aucupium.*

2 *Venatio multiplex, & quæ sit oppressiua.*

3 Vena-

3 *Venatio adulatoria quæ fit.*
4 *Venatio arenaria quæ dicatur.*
5 *Venatio saltuosa quæ sit.*

PRIMO igitur quæro, † quid sit venatio? & quotuplex sit. Ad primum respondeo, quod venatio est ferarum persequutio, seu dicas, venatio est exercitium ordinatum ad captionem ferarum terrestrium: sicuti aucupium ad captionem auium, & piscatio piscium. *Sylver. venatio. num. 1. in princip.* Ad secundum respondeo, † quod quædam venatio dicitur oppressiua hominum, & hæc omnino illicita est. *cap. non est. §. his itaque. 6. dist.* Quædam adulatoria, quæ fit per verba, & hæc quoque est illicita. *cap. qui venatoribus.* † *86. dist. cap. sunt nonnulli. 46. dist. cap. sunt plurimi. 6. quæst. 1.* quædam est † arenaria, quæ fit in arena, & mala. *cap. infamis. § tria. 3. quæst. 7.* quæ permittitur laicis, sed si inde recipiunt pecuniam, infames sunt: si causa virtutis probandæ faciunt, ij non sunt infames: saluis torneamentis, quæ prohibentur. *cap. 1. de torneam.* clericis autem hæc omnino interdicitur, not. *capit. 1. de cleric. pugn. in duello.* Quædam autem est saltuosa † & clamorosa, licita laicis, clericis non, sed quieta, vel causa necessitatis vel recreatis, vt dicetur inferius suo loco. gloss. *cap. 1. ver. voluptate, de cler. ven.* Alij ponunt tres species tantum, videlicet, oppressiuam, arenariam, & saltuosam. gloss. *1. cap. qui venatoribus. 86. dist.* Sylu. tab. Angel. Rosella, & Armilla *ver. venatio.* Astexus *lib. 6. tit. 50. art.* Abb. Anton. Butrio *cap. 1. num. 3. de cler. ven.* Præpos. *dict. cap. qui venatoribus. 86. dist.* Chassan. *in consuet. Burg. rubr. 13. §. 8. versicul. sed aduerte.* Hostien. *in summa, de cler. ven. num. 1.* Turrecr. *cap. qui venatoribus, num. 2. 86. distinct.* Henricus Boich. *cap. 1. num. 1. de cler. ven.* Iacob. Menoch. *de arbitr. iud. 2. part. lib. 2. cent. 5. cas. 413. nu. 3.* Geroin. *cap. qui venatoribus. 86. dist.* Franciscus Marcus *decis. 530. num. 1. volum. 1.* Marian. Socin. Sen. *cap. 1. num. 7. de cleric. venat.*

QVÆSTIO II.

Quo iure sit inuenta venatio?

SVMMARIA.

1 *Quo iure sit introducta venatio.*
2 *Venatio est iuris gentium.*
3 *Deus creauit omnia in hominum vsum.*
4 *Animalia sunt homini subiecta naturaliter.*

5 *Imperfectiora cedunt in vsum perfectiorum.*
6 *Inferiora per superiora gubernantur.*
7 *Homo in statu innocentiæ dominabatur cunctis rebus, exceptis Angelis.*
8 *In homine quatuor considerantur.*
9 *Homo in statu innocentiæ ad quid indigeret animantibus.*

1 SECVNDO quæro, † quod iure sit inuenta venatio. Resp. esse iuris gentium. *§. feræ, inst. de rerum diuis.* Ibi, *feræ igitur bestiæ, & volucres, & pisces*, id est, *omnia animalia, quæ mari, cœlo, & terra nascuntur, simulatque ab aliquo capta fuerint. iure gentium statim illius esse incipiunt. quod enim ante nul-*
2 *lius est, id naturali ratione † occupanti conceditur.* conc. *l. 1. ff. de acq. poss.* sum-
3 mus enim Deus omnia animalia † creauit in hominum vsum, & cibum, *cap. 1. Genes.* facit *l. in pecudum. ff. de vsuris*, & Cic. *lib. 3. de finibus*, cumq; hæc omnia animalia communia ipsa natura fecerit, plane licet per eandem naturæ legem cuilibet primo capienti ea sibi acquirere. Didac. Couar. *2. p. d. relect. regul. peccatum. §. 8. num. 1.* S. Thom. *2. 2. quæst. 64. art. 1.* Rom. Sot. *lib. 4. quæst. 46. art. 4. de iustit. & iure.* Zoannettus *l. 2. num. 146. C. de pact. inter empt. & vend.* Aug. Ber. *consil. 81. num. 3. volum. 1.* Rymin. *consi. 35. num. 1.* Natta *consil. 604. volum. 3. num. 1. consil. 522. num. 6. volum. 3. consil. 375. num. 1. volum. 2.* Rolan. *consil. 9. num. 2. volum. 2.* & est communis opinio, de qua per Ias. *consil. 119. volum. 4.* Emanuel Soarez *tract. commun. opin. ver. notatio*, omnia enim animalia sunt homini naturaliter subiecta, quod ap-
4 paret ex tribus. Primo, ex ipso naturæ processu, sicut † enim in generatione rerum intelligitur quidam ordo, quo proceditur de perfecto ad imperfectum, nam materia est propter formam, imperfectior propter perfectionem, ita etiam est in vsu rerum naturalium, nam imperfectiora cedunt in vsum perfectiorum, plantæ enim vtuntur terra ad
5 sui † nutrimentum, animalia vero plantis, & homines plantis & animalibus, vnde naturaliter homo dominatur animalibus. Vnde Arist. *1. Polit. cap. 5.* dicit, qnod venatio syluestrium animalium, est iusta & naturalis, quia per eam homo vendicat sibi, quod est naturaliter suum. Secundo apparet hoc ex ordine diuinæ prouidentiæ, quæ semper inferiora per superiora gubernat. Vnde cum homo sit super cætera animalia, vtpote ad imaginem Dei factus, conuenienter eius gubernatio-
6 ni alia animalia subduntur. Tertio apparet ex † proprietate hominis, & aliorum animalium, in alijs enim animalibus inuenitur secundum æstimationem naturalem, quædam participatio prudentiæ ad aliquos particulares actus; in homine autem vniuersalis prudentia, quæ est ratio omnium agitabilium, omne autem, quod est per participationem,

subdi-

subditur ei, quod est per essentiam, & vniuersaliter; vnde patet, quod naturalis est subiectio aliorum animalium ad hominem. S. Thom. *1. p. quaest. 96. Art. 1.* In statu autem innocentiæ homo non dominabatur Angelis, sed animalibus imperando, plantis vero, & alijs inanimatis vtendo absque vllo impedimento; in ipso enim homine † quodammodo 7
sunt omnia, & ideo secundum modum, quo dominatur his, quæ in se ipso sunt, secundum hunc eundem modum competit ei dominari alijs: est autem in homine quatuor considerare, † scilicet rationem, se- 8
cundum quam conuenit cum Angelis; vires sensitiuas, secundum quas conuenit cum animalibus; vires naturales, secundum quas conuenit cum plantis, & ipsum corpus, secundum quod conuenit cum rebus inanimatis. Ratio autem in homine habet locum dominantis, & non subiecti dominio. vnde homo Angelis non dominabatur in primo statu, & quod dicitur *Genes. 1. præsit vniuersæ creaturæ*, intelligitur, quæ non est ad imaginem Dei, viribus autem sensitiuis, sicut irascibili, & concupiscibili, quæ aliqualiter obediunt rationi, dominatur anima impetrando. Vnde in statu innocentiæ animalibus alijs per imperium dominabatur viribus autem naturalibus, & ipsi corpori homo dominabatur, non quidem impetrando, sed vtendo, & sic etiam homo in statu innocentiæ dominabatur plantis, & rebus inanimatis, non per imperium † vel per immutationem, sed absque impedimento, vtendo 9
eorum auxilio, & quamuis homines in statu innocentiæ non indigebant animalibus ad necessitatem corporalem, neque ad tegumentum, quia nudi erant, & non erubescebant, nullo instante inordinatæ concupiscentiæ motu, neque ad cibum, quia ligno Paradisi vescebantur, neque ad vehiculum, propter corporis robur: indigebant tamen eis ad experimentalem cognitionem sumendam de naturis eorum, quod significatum est per hoc, quod Deus ad eum animalia adduxit vt eis nomina imponeret, quæ eorum naturas designant. S. Thom. *1. p. quaest. 96. artic. 1. ad 3. & art. seq.*

QVÆSTIO III.

Vtrum venatio sit licita?

SVMMARIA.

1 *Venatio an sit licita.*
2 *Ius gentium permittit venationem.*
3 *Ius ciuile non prohibet venationem.*
4 *Ius canonicum quando prohibeat venationem.*
5 *Oppressiua venatio prohibita.*

6 *Adulatoria venatio qualiter prohibeatur.*
7 *Adulatio triplex.*
8 *Arenaria venatio non conceditur.*
9 *Taurorum torneamenta prohibita.*
10 *Clerici pugnare non possunt.*
11 *Saltuosa venatio quando concessa, & quando prohibita.*
12 *Tempore Quadragesimæ an sit concessa venatio.*
13 *Feræ vastantes agros expelli possunt quocunque tempore.*
14 *Venatio quieta quibus permittatur.*
15 *Redditus bonorum consistentes in venatione, faciunt, vt etiam clericis venari liceat.*
16 *Monachi non possunt retinere canes venaticos in eorum monasterijs.*

1 TERTIO quæro: † vtrum venatio sit licita? Respon. quod in hoc plura iura consideranda sunt, nam si inspiciatur ius gentium, vtri-
2 que reperitur licita absolute venatio ferarum; † vt dixi supra in proxima præcedenti quæstione. De iure autem ciuili ita disponitur. *l. vnic. C. de venat. fer. lib. 11.* Ibi, *occidendorum leonum cunctis facimus potestatem, neque*
3 *aliquam sinimus quenquam calumniam formidare. Bestias autem, † quæ ad commeatum ab omnibus limitum ducibus transmittuntur, non plus quam septem diebus inter singulas ciuitates detineri præcipimus, violatoribus eorum quinque libras auri fisci iuribus illaturis.* De iure autem Canonico facit primo *cap. videns. 86. di-*
4 *stinct.* Ibi, *vident homines venatores, † & delectantur; væ miseris, si se non correxerint, qui enim venatorem vident, & delectantur, videbunt saluatorem, & tristabuntur.* Secundo facit *cap. Esau venator erat, quoniam peccator erat,* & penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem, piscatores inuenimus sanctos. Tertio, *c. quid prodest, 86. distin.* Ibi, *quid prodest ieiunare visceribus & luxuriari venatibus? abstinere à cibis, & errare peccatis, &c.* vt igitur iura iuribus concordentur, ita distinguendum
5 dicas, aut quæris de venatione hominum oppressiua, & hæc † omnino dicitur illicita. *c. non est. § his, 6. dist.* aut quæris de adulatoria, hæc sem-
6 per, & omnibus est † illicita & infamat. *c. qui venatoribus. 86. dist. c. sunt, 46. dist.* & not. quod tribus modis venatur, adulando, aut tribuendo alicui
7 bonum, quod non habet, † vel nimium extollendo bonum, quod habet, vel approbando malum, quod habet. *cap. væ qui dicitis. 11. quæst. 3.* aut
8 † quæris, vtrum sit permissa laicis. si laicis, tunc, aut hi laici pro hoc pecuniam recipiunt, & tunc non est licita, sed sunt infames talem venationem exercentes, aut non recipiunt, sed hoc faciunt causa virtutis
9 exercendæ, & tunc est permissa, † nec sunt infames, saluis torneamentis,

mentis, quæ prohibentur. *cap. 1. de torneam.* & taurorum spectaculis, vt dixi *in summa peccatum. c. p. 2. tit. 9. excom. 200.* si quæris de clericis, tunc dic, quod illis venatio † arenaria est omnino interdicta. not. *cap. 1. & seq. de* 10
cler. pugn. † *in du.* aut quæris de venatione saltuosa, & tunc aut de clamo- 11
sa, aut de quieta, seu recreatiua, si de clamosa, quæ in saltu, vel nemore fit hominum, canum, & auium multitudine congregata, tunc, aut quæris, nunquid est omnibus interdicta tempore Quadragesimæ, & ieiuniorum, seu præcipuarum Festiuitatum, *cap. 1. cap. fi. de ferijs,* quibus homines debent conuenire † in Ecclesia, & orare, & Respon. quod ista 12
tunc temporis est prohibita, siue sint clerici, siue laici. *cap. an putatis, 86. distin.* fallit, vbi necessitas famis vrgeret, vel si feræ venirent vastare segetes, † vel vineas, *l. 2. C. de fer.* aut in alijs diebus ferialibus, vel non fe- 13
rialibus, & tunc Laicis est concessa. *§. feræ. inst. de rer. diuis.* clericis vero est omnino interdicta, *cap. 1. §. fin. ne cler. vel mon. cap. 1. de cler. venat.* si de quieta seu recreatiua, puta, cum retibus, laqueis, † canibus, cum silentio, & 14
modestia, tunc, aut quæris de laicis, & illis est permissa: aut de clericis, & tunc, aut fit causa voluptatis, vel vagationis, vel nimis frequenter, & tunc est eis interdicta. *cap. 1. de cler. ven.* aut aliquando causa necessitatis vel vtilitatis, & tunc est licita, vt si fiat forsan ad excitandum calorem naturalem, vel etiam appetitum. *d. cap. 1.* argum. à contrario sensu, similiter si redditus bonorum, etiam Religiosorum † fuerint in vena- 15
tione, licebit etiam eis in proprijs personis, saltem, si familia deficiat, venationem suam recolligere & vendere, dum tamen hoc faciant tempore competenti, quia hoc non est vagari, sed necessitati, vel saltem vtilitati ecclesiæ prouidere, ad quod vnusquisque clericus est adstrictus. *can. præsentium. 7. quæst. 1. cap. qui vero, 16. quæst. 1.* non tamen possunt † Religiosi in eorum clausura, vbi habitant, venaticos canes reti- 16
nere, nec venationi exhibere corporalem, nisi vrgens necessitas aliter eos adstringat. *clem. ne in agro. §. porro de stat. monach.* Henric. Boich. *cap. 1. num. 2. & seq. de cleric. venat.* Host. *in tit. de cleric. venat. num. 2. & seq.* quibus autem modis reddatur illicita venatio, dicam in seq. quæstione.

QVÆSTIO IV.

Quibus modis seu causis non liceat venari?

SVMMARIA.

1. *Venatio quibus ex causis reddatur illicita.*
2. *Venatio inferens damnum proximo, est illicita.*

b 3 Perso-

3 *Personæ qualitas respicitur in venatione.*
4 *Tempus venandi est considerandum.*
5 *Affectus immoderatus reddit venationem illicitam.*
6 *Venari non potest in loco alterius contra voluntatem Domini.*
7 *Prohibens venationem, quando peccet.*
8 *Exercens venationem prohibitam, an peccet.*

1 QVÆRITVR, † quia dictum est, venationem secundum se esse licitam: est enim vsus naturalis dominij homini præstiti super animalia, per accidens tamen redditur illicita, ideo quæro, quibus modis
2 siue casibus non liceat venari? Respondetur pluribus. Primo videl. † si fiat cum periculo aut damno proximi, non considerando, si homo percuti possit, aut si damnum inferatur agris, & tunc iudicatur illicita secundum temeritatem, periculum, & damnum. Syl. *ver. venatio. in fine.*
3 Secundo, ex consideratione personæ, † vt quia clericus, vel monachus
4 *c. quorundam, 34. distin.* Tertio, ratione temporis, † cum impeditur debitus cultus exhibendus, vt die festo, & ieiunij. *cap. an putatis, 86. distin.*
5 Quarto, ex immoderato † affectu, ex qua causa facile omnia humana opera redduntur illicita. *Dd. c. 1. de cler. venat.* Quinto, si contra voluntatem
6 † Domini quis in eius loco venatus fuerit. *§. fera. Instit. de rerdiuis.*
7 vt dicam in seq. Sexto, si quis prohibuerit † venationem in casu, quo non possit. Septimo, si custos non seruauerit fideliter, quod promisit seruare. Nau. *man. conf. cap. 17. num. 170.* Caietan. *ver. venatio.* Domin. Soto *lib. 4. de iustitia, & iure. quæst. 6. art. 4.* Pisan. *vers. venatio.* Octauo, exercens
8 † venationem aliquam ex prohibitis, nempe oppressiuam, adulatoriam, & arenariam, modis & nominibus, quibus dixi supra proxima præcedente quæstione.

QVÆSTIO V.

Vtrum venatio possit prohiberi per Principem?

SVMMARIA.

1 *Venatio an prohiberi possit per Principem.*
2 *Ratio triplex, quare Princeps venationem prohiberi possit.*
3 *Feræ, volucres, & pisces, sunt non solum pro ornamento vniuersi, sed pro vtilitate hominum.*
4 *Princeps potest loca communia proprio vsui dicare.*
5 *Princeps inferior non potest prohibere venationem.*

6 Fera.

6 *Feræ, volucres, & pisces sunt communes* [illegible]
7 *Pœna afflictiua an possit, quando infligenda in prohibitione venationis.*
8 *Damna data ob prohibitionem venationis sunt resarcienda.*
9 *Communia, etiam iure naturæ, possunt per Principem vni applicari.*
10 *Lege humana facta est distinctio rerum.*
11 *Lege naturæ permissum, potest per legem humanam prohiberi.*
12 *Lege naturæ prohibitum, non potest humana lege concedi, &c.*

QVINTO quæro, † vtrum venatio possit prohiberi per Principem. Respond. quod sic, secundum magis communem opinionem Dd. de qua per Didac. Couarr. *secunda parte relect. reg. peccatum, nu. 1.* gloss. *cap. qui venatoribus, 86. distinct.* Caiet. *tract. quæst. 17. cap. 12.* Ioan. Medina *tractat. de restitutio. quæst. 12.* Dom. Soto *lib. 4. de iustitia, & iure. quæst. 6. art. 4. ver. pari ferme.* Faber *§. flumina. Inst. de rerum diuis.* Boer. *in consuet. Bituric. tit. de consuetudine prædiorum. §. 5.* Gulielm. *cap. Raynutius. ver. & vxorem. num. 869. de testamen.* Chassa. *in consuet. Burg. rubr. 13. §. 7.* Grammat. *decis. 67.* Rebuff. *l. 1. C. de vena. fer. lib. 11.* Bertran. *consil. 255. lib. 1. num. 9.* Tiraquel. *tracta. de nobil. cap. 37. num. 141.* Rolan. *consil. 9. num. 1. volum. 1.* Gemin. *cap. ius naturale, num. 11. dist. 1.* Natta *consil. 522. num. 7. volum. 3. consil. 904. num. 2. volum. 3. §. nemo, de pace tenen. in consu. feud. titul. 27.* Ibi, *nemo retia sua, aut laqueos, aut alia qualibet instrumenta ad capiendas venationes tendat, nisi ad vrsos, apros, vel lupos capiendos,* quibus in locis Dd. omnes concludunt, Principem iusta ex causa venationem prohibere posse, conc. Turrecr. *cap. qui venatoribus, 86. distinct.* etiam nota, quod venatio potest prohiberi per Principem, non recognoscentem superiorem triplici de causa. Primo, etsi venationis locus † sit communis Ciuitatis, aut oppidi, vetari licite 2
potest à Principe, & à Domino per viam gubernationis, nam feræ, volucres, & pisces, non solum ornamento sunt, & decori Reipublicæ, † 3
verum & necessitati seruiunt, ob idq; non est vulgi temeritati venatio committenda, sed debet ordine, ac lege fieri, ne dispereat. Secundo, quia Princeps etiam communia loca Reipubl. potest alicui proprio v-
sui † dicare, neque ad hoc, vt quidam putant, requiritur consensus po- 4
puli, iustum quippe est, vt pro sua dignitate, gratia recreandi animi, venationem habeat paratam, præterquam, quod apros, & ceruos, & id genus bestias non condecet à plebeis venatu impeti, sed vt reseruentur ingenuis, qui præliorum simulacra aduersus eas meditentur. Tertia ratio est, quia prohiberi potest venatio, nempe, quia est in loco non communi oppidi, sed proprio ipsius domini, quo suam custodit venationem: nam si potest fundi Dominus particularis prohibere, ne quis

venationis gratia illum ingrediatur, multo magis Princeps. *§. fera, ver. plane. Instit. de rerum diuis.* Ibi, *plane qui alienum fundum ingreditur venandi, aut aucupandi gratia, potest à Domino, si is præuiderit, prohiberi ne ingrediatur.* declaratur tamen. Primo, vt licet Princeps prohibere possit venationem, non tamen est eadem ratio in Magnatibus ad custodiendam sui
5 gratia, † vetandamque venationem, quanta in Principe, etiam si cum suis iuribus ea fuerit ipsis largitus. Secundo declaratur, vt non conuenidt Principi in suo territorio in totum venationem prohibere, sed pro loco, & tempore: nam grauamen hæret nimis Populo, cum feræ,
6 volucres, & pisces sint † iuris gentium communes, & auferretur libertas, tum animum recreandi, tum & quæritandi victum. Tertio decla-
7 ratur, vt in prohibitione † cauendum sit, ne pœnæ acerbæ statuantur, quia illud non æstimatur furtum, aut latrocinium, perinde, ac dum domus, ac bursæ compilantur, vnde crudele est, pœna corporali plecti ingredientes loca vetita venationis gratia, sed satis est, si duplum, aut simplum perderent, & plagas instrumentaque amitterent, quod si in his cresceret contumacia, possent relegari in insulam, seu in certum aliquem locum alterum. Si vero isto in casu adesset contemptus superioris, tunc non ratione venationis prohibitæ, sed contemptus; posset pœna corporali puniri pro modo contemptus. Quarto declaratur,
8 vt stante † prohibitione venationis, damna data ob eam resarciantur à Principe his personis, quæ damna passæ sunt, non obstat, quod iure na-
9 turæ † omnia sint communia, quia possunt nihilominus à Principibus, qui eorum, quæ in nullis bonis sunt, dispensationem habent, quædam priuatis ita concedi, vt in posterum ea priuata, non communia sint. *§. singulorum. Instit. de rerum diuis. l. 1. ff. de acquir. rer. dom.* etiam absque corporali apprehensione, ad hoc facit, quod sicut occupatio rerum, quæ nullius sunt, priuatum iure naturali efficit illud, quod prius commune erat proprium ipsius occupantis. *l. 1. ff. de acquiren. possess.* ita ipse Princeps poterit, quæ communia prius erant, nulliusque in bonis habebantur, in priuatum iure dominij transferre, iure siquidem naturali
10 omnia fuere ab initio communia, & tamen humana † lege facta est rerum distinctio inter priuatos, post quam distinctionem non licet cuiquam occupare dictam rem, & alicui priuato lege humana addictam. Conradus *lib. de contractib. quæst. 10.* Præterea Princeps facere potest, vt dominium rei priuatæ, quæ dominum habet, absq; traditione transferatur in alterum ipsius Domini consensu, qui exigitur ad tollendam iniuriam. *l. fin. C. de sacrosanct. Eccles. l. raptores. C. de Episcop. & cler.* not. *l. traditionibus. C. de pactis.* ergo earum rerum, quæ nullius sunt, & Principis dispen-

dispensationi subiacent, poterit Princeps dominium absque apprehensione corporali in priuatum transferre. Hinc etiam constat, Principem posse harum rerum, quæ communes sunt, ex causa occupationem priuatis interdicere, & sic venationem prohibere. Ad rationem autem resp. feras, volucres, & pisces, non esse communia positiue, & affirmatiue, quia omnium propria sint communis dominij causa, sed negatiue, quia nullius sint, & iure naturali nullis sint applicatæ. Sanct. Thom. *1.2.quest.artic.5.* ideo lex humana potest ea vni potius, quam alteri ex causa concedere, ex quibus infertur, venationem iure naturali omnibus permissam, ex varijs causis posse per Principem prohiberi: non enim valet consequentia, hoc est iure naturali permissum; ergo per legem humanam † prohiberi non potest, cum multa sint iure na- 11
turæ licita, quæ inspecta Reip. vtilitate, & iuxta æquissimum communitatis regimen per legem humanam prohiberi possunt. bene procedit argumentum hoc: istud est † iure naturæ prohibitum; ergo lege 12
humana permitti non potest. Princeps ergo potestatem habens legis condendæ, venationem prohibere poterit ex varijs causis: inferior autem, à Principe iurisdictionem habens, idem agere poterit ad tempus aliquod, & ex causa iustissima, non quidem per legem, quam statuere non valet, sed per edictum: perpetuo vero non potest Princeps, qui superiorem habet, prohibere venationem, nisi ius id per immemorialem præscriptionem legitime acquisiuerit; secundum Dd. communiter superius citatos, de qua præscriptione dicemus nos inferius suo loco.

QVÆSTIO VI.

Vtrum in alieno fundo venari liceat?

SVMMARIA.

1 *Venari num liceat in alieno fundo?*
2 *Domino inuito si quis ceperit feras, non tenetur restituere.*
3 *Actione iniuriarum conueniri potest ingrediens fundum alienum venandi causa, inuito Domino.*

SEXTO quæro, vtrum † liceat venari in alieno fundo? Resp. quod 1
venari licet recreationis causa, etiam in fundo alieno, auibus, & canibus, non autem laqueis, foueis, retibus, & cæteris similibus artibus fraudulentis, præterquam in occidendis, capiendisque bestijs nociuis,

 prout

propè sunt Leones, Lupi, Pantheræ & similes. *cap. 1. §. rel. de [illegible]*
2 vnde captum in agro alieno efficitur capientis, nec restituere † tenetur, gloss. *l. Diuus. ff. de seruit. rustic. prædio. l. 3. ff. de acquiren. rer. dom.* Franc. Marcell. *decis. 530. num. 14. volum. 1.* Dd. communiter. *§. feræ. Inst. de rerum diuis.* Franc. Viu. *lib. 2. commun. opin. conclus. 311.* Emanuel Soar. *in Thesauro recept. sentent. versic. venator.* Cæpoll. *de seruit. rustic. præd. cap. de aucupio*, Chassanæ. *in consuetud. Burgund. §. 7. quæst. 2.* Socin. Iun. *consil. 48. num. 2. volum. 1.* Præpos. *c. omnes, num. 20. distinct. 1.* Guid. *decis. 218.* Fallit hoc, quando dominus prohibuit. Bartol. *l. venationem. ff. de vsu.* nam si quis inuito domino ingreditur alienum fundum venandi gratia, quamuis efficiatur dominus feræ captæ, vt dicam in sequente quæstione, tenebitur tamen a-
3 ctione iniuriarum † secundum communem opinionem, Dd. *§. feræ. Instit. de rerum diuis.* Ibi, *nec interest, quoad feras bestias, & volucres, vtrum in suo fundo quis capiat, an in alieno.* Plane, qui alienum fundum ingreditur ve-
4 nandi, aut aucupandi gratia, potest à Domino, si is præuiderit, prohiberi ne ingrediatur. Quicquid autem eorum cœperis, eousque tuum esse intelligitur, donec tua custodia coercetur.

QVÆSTIO VII.

Vtrum restituendum sit, quicquid captum fuerit in venatione, piscatione, & aucupio?

SVMMARIA.

1 *Restitui an debeat, quicquid in venatione captum fuerit.*
2 *Dominium ferarum non habet Dominus fundi.*
3 *Terra non fert animalia.*
4 *Auium tria sunt genera.*
5 *Columbarium quando construi non possit.*
6 *Fera vulnerata an sit capientis.*
7 *Apes quando fiant capientium.*
8 *Pauones an fiant capientium.*
9 *Cerui quando fiant capientium.*
10 *Gallinæ non sunt capientium.*
11 *Prohibita venatione, an restitui debeat, quod capitur in ea.*
12 *Clerici an teneantur restituere, quod cœperunt in venatione.*
13 *Laici venantes in die festo, an teneantur restituere.*

14 Capta in venatione cum certis instrumentis prohibitis, an sint restituenda.
15 Iniuria fit Domino prohibenti venari in loco suo.
16 Venatio facta in loco præscripto an compellat restituere.
17 Venatio facta in loco priuilegiato, an restituere faciat.
18 Venatio facta in loco muro circumsepto, obligatur ad restitutionem.
19 Capta in viuarijs quando sint restituenda.
20 Columbæ non possint capi.
21 Capta extra viuaria quando sint restituenda.

SEPTIMO quæro, vtrum restituendum sit, quicquid captum fue- 1
rit in venatione, piscatione, & aucupio? Respond. quod vbi vena-
tio prohibetur in loco communi, arbitror ad restitutionem nullam te-
neri, quamuis culpa sit, facere contra legem, quoniam cum venatio sit
publica, non præsumitur lex obligare ad restitutionem, sed ad pœnam,
si condemnetur, quando vero locus est proprius Domini, si locum
ipsum ingrediaris, species est furti, & tunc maxime, dum muro est cin-
ctus: secus, si locus fuerit patulus, (nam licet Dominus ibi ius venan-
di habeat, & alios inde arcere valeat) non tamen habet † ipse domi- 2
nium ferarum, quæ ibidem nutriuntur, perinde atq; arborum aut ter-
ra nascentium, quia feras terra non fert, vt cæteros fructus, sed ipsa a-
nimalia se generant, † & quia eadem animalia vaga sunt, & ad quo- 3
cunque diuagandum libera; si ergo Dominus fundi non est ferarum
Dominus, non tenebitur, qui ea ceperit, ei ipsa restituere, qui autem
prohibitus feram ceperit, non sibi, sed Domino fundi obueniat, in
pœnam scilicet, quod ingressus sit fundum alienum inuito Domino,
& ante sententiam ad nihil tenetur. Circa aucupium vero dicendum
est, aues esse in triplici differentia: nam aliæ sunt meræ syluestres, &
harum aucupium defendere, etiam in fundo proprio, iniquum est. Dd.
§. feræ. † *Instit. de rerum diuisio.* quandoquidem nullibi, nisi per modum 4
transitus commorantur: aliæ sunt prorsus domesticæ, quas surripere
omnino furtum est, & ad restitutionem tenetur. *§. gallinarum. Institu. de
rer. diuis.* aliæ sunt mediæ, vt columbæ, quæ nec prorsus domesticæ sunt,
nec prorsus syluestres: tunc si lex municipalis prohibeat, vt infra cer-
tum locum non capiantur, tunc si captæ fuerint infra dictum locum,
iudicatur de his, sicuti de domesticis dictum est, non tamen sunt eo-
dem rigore vrgendi, ac si de ipso columbario illas furarentur, vbi au-
tem nullæ sunt leges ciuiles, sed solum ius naturale disponit, quod ne-
mini, reclamantibus illis, qui damni sunt accepturi, licitum sit colum-
barium extruere; † quando maxime infertur ingens damnum, & do- 5
mino.

mini

mini pabulum non esset sufficiens pro columbarum numero in columbario existentium, alioquin columbarium extrui potest, quia hoc genus auis non solum est in escam, verum etiam ratione stercorationis est valde vtile Reipub. Dom. Soto *lib. 6. de instit. & iur. quaest. 6. artic. 4.*

Similiter licet fera syluestris ab aliquo vulnerata sit, ita vt verisi-
6 militer possit capi, tamen non efficitur vulnerantis, † nisi eam coeperit, & per consequens capiens illam, non tenetur restituere, etiamsi alius eam vulnerauerit. *§. illud. Instit. de rer. diuis.* quae omnia habentur *in §. fera. Instit. de rer. diuis.* ibi, *fera bestiae, & volucres, & pisces,* id est, *omnia animalia, quae mari, coelo, & terra nascuntur, simul atq; ab aliquo capta fuerint, iure gentium statim illius esse incipiunt. quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur.* nec interest quo ad feras, bestias, & volucres, vtrum in suo fundo quis capiat, an in alieno. Plane, qui alienum fundum ingreditur venandi aut aucupandi gratia, potest à Domino, si is praeuiderit, prohiberi ne ingrediatur. Quicquid autem horum ceperis, eousque tuum esse intelligitur, donec tua custodia coercetur, cum vero tuam euaserit custodiam, & in libertatẽ naturalem sese receperit, tuum esse desinit, & rursus occupantis fit: naturalem autem libertatem recipere intelligitur, cum vel oculos tuos effugerit, vel ita sit in conspectu tuo, vt difficilis sit eius persecutio. de fera vero ita deciditur *§. illud. Instit. de rerum diuis.* Ibi, *illud quaesitum est, an si fera bestia ita vulnerata sit, vt capi possit, statim tua esse intelligatur?* Quibusdam placuit, statim esse tuam, & eousque tuam videri, donec eam persequaris, quod si desieris persequi, desinere esse tuam; & rursus fieri occupantis. Alij vero putauerunt, non aliter tuam esse, quam si eam coeperis. Sed posteriorem sententiam nos confirmamus, quod multa occidere soleant, vt eam non capias. De animalibus vero partim domesticis, & partim syluestribus, dicitur. *§. apium. Instit. de rerum diuis.* Ibi, *Apium quoq; fera natura est.* Itaque Apes, quae in arbore tua consederint, antequam à te aluco includantur, non magis tuae intelliguntur esse, quam volucres, quae in arbore tua nidum fecerint, ideoque si alius eas incluserit, is earum Dominus erit. Fauos quoque, si quos hae effecerint, eximere quilibet potest. Plane integra re, si praeuideris ingredientem fundum tuum, poteris eum iure prohibere, ne ingrediatur: Examen, quod ex aluco tuo euolauerit, eousque intelligitur esse tuum, donec in conspectu tuo est, nec dif-
8 ficilis persecutio eius est, † alioquin occupantis fit. Pauonum quoque & columbarum fera natura est, nec ad rem pertinet, quod ex consue-
9 tudine auolare & reuolare solent. † nam & apes idem faciunt, quarum constat

constat feram esse naturam. Ceruos quoque † quidam ita mansuetos 9
habent, vt in syluas ire, atque redire soleant, quorum & ipsorum feram esse naturam, nemo negat. In ijs autem animalibus, quæ ex consuetudine abire, & redire solent, talis regula comprobata est, vt eousque tua esse intelligantur, donec animum reuertendi habeant. nam si reuertendi animum habere desierint, etiam tua esse desinunt, & fiunt occupantium. Reuertendi autem animum videntur desinere habere tunc, cum reuertendi consuetudinem deseruerint, & tunc non cadit materia restitutionis, sed bene in primo casu, nisi in secundo lex municipalis aliter disponat. De animalibus etiam prorsus domesticis, ita disponitur §. *gallinarum. Inst. de rerum diuis.* ibi: † *Gallinarum autem, & anserum non* 10
est fera natura, idque ex eo possumus intelligere, quod aliæ sunt gallinæ, quas feras vocamus, item alij sunt anseres, quos feros appellamus, ideoque si anseres tui, aut gallinæ tuæ aliquo modo turbati, turbatæque euolauerint, licet conspectum tuum effugerint, quocunque tamen loco sint, tui tuæve esse intelliguntur, & qui iurandi animo ea animalia detinet, furtum committere intelligitur, & per consequens ad restitutionem tenetur. Ex superius dictis colligitur. Prima conclusio, † quod 11
prohibita venatione, ob venatoris, vel temporis rationem, aut propter aliam causam, vel publicam, vel priuatam, non tamen ex eo, quod animalia sint propria alicuius: acquisitum ex ea non est in conscientiæ iudicium restituendum, quia leges prohibentes venationem non prohibent, neque vetant acquisitionem ferarum, sed vsum vocationis causa honestatis, vel simili: idcirco nulla oritur à venatione prohibita obligatio restituendi, sicuti acquisitum ex meretricio, non est necessario in animæ iudicio restituendum, licet vsus meretricius iure diuino, & naturali damnatus sit atque prohibitus. nam si qua obligatio restituendi per venationem prohibitam contingere potest, in hac specie ea ducenda est, an commutatiua iustitia per hanc venationem infringatur: at hæc minime infringitur, cum nullum damnum detur alteri, siquidem captæ feræ, nullius sint, nec ex venatione auferatur alicui, quod eius sit proprium, vel ei debitum; igitur nulla est obligatio ad restituendum. Hoc tamen dictum limitari potest dupliciter. Primo, quando lex in pœnam venantis in loco prohibito obligaret ad restitutionem. nam tunc post sententiam restituere tenetur, non autem ante, nisi lex dicat, quod eo ipso restituere teneatur absque alia declaratione. Secundo limitatur, quando aliquis emeret ius venandi à Principe in aliquo certo loco: nam tunc, si quis caperet feras dicto in loco, ob datum, ementi tenetur restituere, vel ad interesse. Tertio limitatur, quando ve-

[illegible] esset in fructu, prout contingit pluribus in locis, nam [illegible] quando redditus bonorum consistit in venatione [illegible], si quis in tali loco prohibito muro circumscripto, aliquid caperet, tenetur restituere.

Ampliatur tamen & declaratur hæc prima principalis conclusio,
12 vt procedat etiam, si fuerit aliquid captum à clericis. † nam licet eis magis sit prohibita venatio, quam laicis, non tamen in iudicio animæ tenentur restituere.

Secundo ampliatur etiam quo ad Laicos, quibus est interdicta
13 venatio tempore † festo, ne retrahantur studio venandi a diuinis officijs, gloss. & Dd. *c. I sau. 86. distinct.* nam tunc etiam si eo tempore quis venationem exerceat, male quidem agit, sed non tenetur ad restitutionem eorum, quæ per venationem habuerit.

Tertio ampliatur, vt procedat etiam, si aliquid cœperit in vena-
14 tione prohibita, cum certis instrumentis prout sæpe contingit. † Medin. *in tit. de restit. quæst. 12.*

Quinto ampliatur hoc idem procedere, etiam si prohibitio [illegible] fuisset per iudicem, possunt tamen tolli à iudice in pœnam [illegible], non tamen per hoc sequitur, quin [illegible] capientium, & quod in foro animæ teneantur restituere, quamuis animæ grauiter peccauerint, [illegible].

15 Quinto ampliatur, vt quamuis † grauis iniuria fiat Domino fundi priuati, si venator eum ingrediatur ipso Domino prohibente. *l. interdum. §. fin. ff. de seruit. rustic.*, *ræd.* tamen ex hoc non tenebitur ad restitutionem auium, aut ferarum, qui Domino vetante fundum alienum ingressus fuerit. gloss. *l. 3. ff. de acquir. rerum domin.* Bartol. *l. 1. §. omnia. ff. eod. tit.* Et est communis opinio, vt per Ange. & Cantiunculam *§. feræ. [illegible] rerum diuis.*

Ratio est, quia etsi lege humana ob iniuriam Domini [illegible] sit, ne quis eius agrum eo inuito ingrediatur, non tamen [illegible] ferarum, quæ intra eum agrum in nullius bonis [illegible], nec per hanc prohibitionem feræ ipsius agri Domini [illegible] nec eius propriæ efficiuntur, imo adhuc liberæ manent [illegible] vt primi occupantis sunt.

Præterea hoc idem probatur tali ratione, [illegible] feræ ipsius agri priuati essent propriæ Domini fundi, [illegible] per applicationem legis, vel per occupationem [illegible], ideo adhuc [illegible] communia [illegible] suam propriam iuris naturalis rationem [illegible]

hibens.

hibens, ne quis inuito Domino agrum alienum ingrediatur, ad venationem exercendam, non impedit animalium, quæ nullius sunt, primi occupantis acquisitionem, nec ea animalia applicat Domino fundi, donec & ipse Dominus ea occupauerit iure naturali: idcirco venator ad restitutionem non tenetur eorum quidem animalium, quæ a Domino fundi non fuerunt occupata; nam res non potest absque obligatione restitutionis obtineri, quando lex humana, siue in pœnam, siue ob aliam causam impedit primam alicuius rei acquisitionem. constitutio autem prohibens venationem cum pœna, quod captum a venatore pertineat ad dominum fundi prohibentem venationem, non [illegible] hoc impedit primam illius rei acquisitionem, sed tantum [illegible] domino fundi [illegible] in pœnam vetiti ingressus: vnde, donec iudex secundum eam legem per sententiam condemnauerit venatorem ad restitutionem, legemque ipsam exequatur, minime in conscientia loco venator tenebitur ad ferarum restitutionem. Sexto ampliatur, vt procedat etiam si [illegible] agri prohibitio Domini, ne quis [illegible] ingrediatur venandi gratia, consilescentat venatione. [illegible] q. 12. quamuis in foro exteriori contrarium sit *l. [illegible] §. [illegible] com. ff. de vsufruct.* quia feræ existentes in dicto agro non pertineant ad dominum iure dominij, cum ipse in his, quæ nullius sunt, & iure naturali communia censentur, non plus iuris habeat, quam alius. Septimo ampliatur † etiam, si quis venetur in loco, alterius præscriptione acquisito, quo casu licet in foro conscientiæ restituere non teneatur, tenebitur tamen in foro exteriori *gloss. in § feræ. Instit. de rer. diuis.* Octauo ampliatur etiam, si quis venatus fuerit in loco alicui [illegible] per priuilegium Principis concesso. nam etiam eo in casu non tenetur, [illegible] in foro exteriori, restituere. Nono ampliatur hoc idem † procedere in venatione facta in locis adhuc publicis per inferiorem a Principe absque iusta causa, qui tamen præscriptione, aut priuilegio ius prohibendi acquisiuit: si quis aduersus hanc prohibitionem venetur, sibi feras acquirit, nec tenetur in foro conscientiæ eas restituere. Altera [illegible] conclusio ex supradictis, quod venatio, piscatio & aucupium ferarum, piscium, & volucrum in loco proprio, seu quæ priuatim alicuius proprij sint, prohibetur, & quicquid capitur, restitutione obnoxium dicitur esse, perinde ac si domesticum ac mite aliquod animal caperetur. Probatur hoc ratione commutatiuæ iustitiæ, a qua deducitur obligatio restituendi ex causa acceptionis iniquæ, quæ processit in damnum atque iniuriam proximi, cuius propria res capitur, & aufertur, vnde & in hoc casu potest dominus aduersus venatorem agere actione furti † gloss.

19 *linarum. Inst. de rer. diuis.* Ampliatur † primo hæc conclusio, vt venator teneatur restituere animalia capta, quæ priuatim sunt inclusa viuarijs, leporarijs, piscinis, aut stagnis, etiam si dicta animalia exire soleant, modo consuetudinem habeant eundi & redeundi. Idem erit in apibus priuato alueo inclusis, & de ceruis priuatæ syluæ muro circundatæ. *l. 3. §. item feras. ff. de acquir. possess.* procedit tamen, quando hæc viuaria facta fuerint priuata hominum opera. quod si ab ipsis animalibus naturaliter facta fuerint absq; industria priuatorum, secus erit. *§. apium. Instit. de rerum diuis.* Secundo ampliatur, vt restitutio fieri debeat, etiam si capta
20 fuerint extra locum, in quo includuntur † in vicinio, dummodo consuetudinem eundi & redeundi non amiserint: adhuc enim propria sunt illius, qui ea incluserint. Medin. *in tract. de restit. q. 12.* Tertio am-
21 pliatur, † vt si quis arte & fraude columbas deducat ab alterius columbario, atque ad proprium attrahat, tenebitur is ad columbarum restitutionem etiam in animæ iudicio, eritque in foro iudiciali puniendus. Didac. *par. 2. relect. §. 8. num. 15. de reg. iur. 6.* Alber. *l. Diuus. num. 2. ff. de seruit. rust. præd.* vbi etiam Paulus *num. 4.* Natta *consi. 375. num. 6. volum. 2.* Dd. *§. feræ. Instit. de rerum diuis.* Francisc. Marc. *decis. 530. num. 16.* Roland. *consil. 9. nu. 19. volum. 2.* Nauar. *man. confess. c. 17. num. 120.*

QVÆSTIO VIII.

Vtrum venatio liceat clericis?

SVMMARIA.

1 *Clericis an sit prohibita venatio.*
2 *Clerici non possunt alere canes.*
3 *Piscatio fit sine clamore.*
4 *Venatio magis adfert delectationem, quam piscatio.*
5 *Caro ferina luxuriam fouet.*
6 *Venatio est proximior crudelitati.*
7 *Venatio fit cum maiori periculo, quam piscatio.*
8 *Venatio est minus decora, quam piscatio.*
9 *Sanctum venatorem non inuenimus.*
10 *Apostoli fuere piscatores.*
11 *Venari est magis luxuriæ, quam rationis.*
12 *Venatio infert damnum agris alienis.*
13 *Venatio rixam parit.*
14 *Oppressiua venatio prohibita clericis.*

15 Adulte-

15 *Adulatoria venatio prohibetur clericis.*
16 *Arenaria venatio prohibita clericis.*
17 *Clamosa venatio quando permissa clericis.*
18 *Clericis quomodo & quando venari liceat.*

OCTAVO quæro, vtrum venatio † liceat clericis? Respond. quod 1
de hoc est textus expressus *c. 1. de cler. venatore*, ibi: *Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet.* quod si quis talium personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus à communione, si presbyter, duobus, si diaconus, ab omni officio suo suspendatur. & *c. 1. eod. tit.* ibi: *omnibus seruis Dei venationes, & syluaticas sagittationes † cum canibus,* 2
& accipitres, aut falcones habere interdicimus. Conc. *c. 1. 34. dist. & c. Esau, 86. dist.* Ratio † autem, quare venatio interdicatur clericis, piscatio autem 3
non est multiplex. Prima, quia piscatio fit sine clamore, venatio autem non. Secunda, propter maiorem delectationem, qua venator detentus, non potest interim de diuinis cogitare. gloss. *c. Esau, 86. dist.* Tertia, † 4
quia venatio fit cum maiori sumptu, comeduntq; bestiæ, quod Christi pauperes alere deberet, contra illud Euangelij, *non est bonum, sumere panem filiorum, & dare canibus.* Quarta, † quia carnes ferinæ luxuriam fo- 5
uent, & vitia subministrant, quod secus faciunt pisces, ideo tempore ieiunij illæ prohibentur, illi permittuntur. Quinta, quia venatio est proximior crudelitati, quam piscatio. Sexta, quia † venatio magis af- 6
fert periculum vitæ homini, † quam piscatio, quoniam, vt docet ex- 7
perientia, interimuntur sæpe homines à feris, vel semet impetu aliquo præcipites agunt in illis persequendis, quod raro contingit in ipsa piscatione. Septima ratio, quia venatio † est minus decora, quam ipsa pi- 8
scatio, & minus grauis. quid enim turpius, quam clericum huc & illuc pedibus cursitantem, aut equo volitantem videre? Octaua ratio, † 9
quia venatio caret exemplis sanctorum virorum. *cap. Esau. distinct.* ibi: *Esau venator erat*, quia peccator erat, & penitus non inuenimus in scripturis sacris sanctum aliquem venatorem, piscatores inuenimus sanctos, cum piscatio ipsos habeat Apostolos † ante & post resurrectio- 10
nem Christi, imo Christum ipsum approbantem, & iubentem retia tendi, ac de piscatione concedentem. Luc. & Ioan. *cap. fina.* Nona, quia persequi feras, appetitus magis, & luxuriæ, quam † rationis vel neces- 11
sitatis esse cognoscitur. Decima, propter damnum quod infertur à venatoribus agris † alienis. Vndecima, propter rixas multas, quæ oriun- 12
tur inter venatores, & inter dominos agrorum prohibentes † ingres- 13

QVÆSTIO X.

An venatio possit prohiberi, ne fiat cum quibusdam retibus, vel alijs instrumentis aptis ad ferarum depopulationem, vel harum periculum?

SVMMARIA.

1 *Venatio, piscatio, & aucupium, an possint prohiberi, ne exerceant aliquibus certis instrumentis?*

2 *Feræ, pisces, & volucres sunt pro ornamento vniuersi, atq; pro vtilitate hominum.*

3 *Feræ prohibentur capi cum instrumento Zonæ.*

4 *Aues prohibentur capi cum sclopo, seu arcubusio.*

5 *Pisces prohibentur capi esca.*

1 DECIMO † quæro, an venatio possit prohiberi, ne fiat cum quibusdam retibus vel alijs instrumentis, aptis ad ferarum depopu-
2 lationem, vel hominum periculum? Respond. quod sic, quia † feræ, volucres, & pisces, non solum sunt pro ornamento vniuersi, sed etiam pro vtilitate hominum, vnde Princeps prohibet venationem, quæ fit
3 cum instrumento Zonæ, quia eo plures extinguuntur, & capiuntur feræ, atque inde sequitur animalium syluestrium & ferarum innume-
4 ra extinctio, quæ † Reipubl. incommoda est: similiter, ne quis cum sclopo aucupetur, cum propter tonitrua arcubusiorum fugentur, & terreantur aues, & feræ, item prohibere potest, ne quis piscari possit
5 cum esca, qua occiduntur pisces in magna quantitate, † prout extant leges super præmissis editæ à Serenissimo Magno Hetruriæ Duce in suo magno Ducatu, quæ leges consonant cum dispositione iuris communis, not. *§. nemo retio. de pace tenen. l. qui foueas. ad l. Aquil.* Plat. & Rebuff. *l. vn. c. C. de ven. fer. lib. 11.* Bert. *consf. 155. lib. 1.* Chassan. *in consuet. Burg. rubr.* [illegible] *§. 6. num. 3.* Medina *in tract. de rest. q. 12.* Didac. *p. 2. relect. reg. peccatum. §.* [illegible] *reg. iur. in 6.*

QVÆSTIO XI.

Venatio an prohiberi possit certo tempore?

SVMMARIA.

1 *Venatio an prohiberi possit certo tempore.*

2 *Feræ prægnantes non possunt venari.*

3 Tempo-

3 *Tempore ieiunij, quando liceat venari.*
4 *Die festo quando venari liceat.*

VNDECIMO quæro, an venatio prohiberi possit † certo tempore? Respond. quod sic, nam tempore niuium quibusdam in locis, vt in Hispania, non licet venatio leporum, similiter, nec tunc licet per dies aucupari, similiter tempore, quo feræ † sunt prægnantes, & volucres faciunt nidos, ne fiat nimia depopulatio ferarum, & auium. Didac. *2. parte relect.* §. *8. nu. 3. ver. 2. de regul. iur. in 6.* item prohibetur tempore ieiunij, nisi necessitas † vrgeret, gloss. *can. qui venatoribus, 86. dist. cap. quid prodest. ead. distin.* ibi, *quid prodest ieiunare visceribus, & luxuriari venatibus? abstinere à cibis, & errare peccatis?* & *cap. an putatis, ead. distin.* ibi, *an putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo, non ad Ecclesiam vigilat, non beatorum Martyrum Sancta loca perquirit, sed surgens congregat seruulos, disponit retia, canes producit, saltus syluasq; perlustrat, seruulos* in quam, *secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes, & voluptatibus suis peccata accumulat aliena, nesciens reum se futurum tam de suo delicto, quam de perditione seruorum.* Tertio, tempore festi non est licita venatio, quando per eam † detrahimur ab audienda missa, nisi forte id faceret propter necessitatem famis. *c. licet. de fer.* Item, si apri, lupi, vel vrsi, aut similes bestiæ venirent vastare segetes & vineas, nam tum etiam clericis, vel monachis licita est venatio. Mar. Soc. Sen. *cap. 1. num. 12. de cler. ven.* Nau. Man. *conf. c. 13. nu. 11.*

1
2
3
4

QVÆSTIO XII.

An licitum sit venari cum armis?

SVMMARIVM.

1 *Armis an vti possint venatores?*

DVODECIMO quæro, an sit licitum venari cum armis? Respondetur, † quod non, nisi ad animalia periculose, vt in venatione leonum, vrsorum, luporum, & similium. Dd. *§. nemo retia. de pace tenend.* Veron. *tract. de seruit. rust. præd. c. 21. tit. de aucup. num. 10.* 1

QVÆSTIO XIII.

An licitum sit fossas aprorum, vrsorumve causa capiendorum facere, vel laqueos ponere?

SVMMARIA.

1 *Fossata an fieri possint pro venatione.*

2 *Laquei quibus tendantur.*

3 *Retia quibus tendantur.*

1 DECIMOTERTIO quæro, an sit licitum † fossas aprorum, vrsorumve causa capiendorum facere, vel laqueos ponere? Resp. quod si in itineribus fiunt, in eisq; bos vel asinus, vel aliud animal ceciderit, factum deterius est, vel laquei ponuntur in loco publico, & pecus tuum in eo ceciderit, potes agere contra facientes foueas, vel laqueos ponentes, lege Aquilia, nisi denunciassent prius Domino, vel nisi prædicta fierent in locis, vbi fieri solent. *l. qui foueas, & l. seq. ff. ad l. Aquil.* Veron. *in tract. de seruit. rust. præd. tit. de aucupatione c. 21. nu. 12.* laqueos
2 † autem & retia non tenduntur, nisi ad lupos, apros, & vrsos capiendos & similes, sicuti, nec fossæ fiunt, nisi pro istis capiendis. *§. nemo retia, de*
3 *pace tenenda.* † Veron. *d. loc. num. 8.*

QVÆSTIO XIV.

An liceat piscatoribus accendere lumen in littore maris?

SVMMARIA.

1 *Piscatores an possint accendere lumen in littore Maris.*

2 *Piscatores accendentes lumen in littore maris qua pœna puniantur.*

1 DECIMOQVARTO quæro, an liceat piscatoribus † accendere lumen in littore maris? Respond. quod de hoc est textus apertus *l. ne piscatores. ff. de incend. ruin. & naufrag.* ibi, *ne piscatores noctu lumine ostenso fallant nauigantes, quasi in portum aliquem delaturi, eoq; modo in periculum naues, & qui in eis sunt, deducant, sibiq; execrandam prædam dent, præsidijs prouinciæ religiosa constantia efficiat.* & nota quod tenentur, & puniuntur, ac si fuissent raptores. Gandin. & alij *in praxi crim. tit. si quid raptum est occasione incendij, ruina & naufragij, num. 15.* & hoc intellige, quando lumen ponitur in loco periculoso littoris maris, vt decipi, ac falli possit [illegible] nauigantes, secus autem si poneretur alibi, *gloss. 1. d. l. ne piscatores. ff. de [illegible] ruina, & naufr.* Cæpolla *tract. de seruit. rust. præd. tit. de igne, num. 6.*

QVÆSTIO XV.

Vtrum vsufructuarius habeat redditum venationis?

SVMMARIA.

1 *Vsufructuarius an habeat redditum venationis, piscationis, & aucupij.*

2 *Vsufru-*

2 *Vsufructuarius potest prohibere venationem.*
3 *Vsufructuarius potest vendere ius venandi.*
4 *Vsufructuarius non est Dominus ferarum.*

DECIMOQVINTO quæro, vtrum vsufructuarius † habeat redditum venationis? Respond. quod de hoc est text. *in l. item si, §. aucupiorum. ff. de vsufructu*, ibi, *aucupiorum quoq. & venationum redditum Casius ait lib. 8. iuris ciuilis ad fructuarium pertinere*, ergo & piscationum. Ex quo tex. notan. plura. Primum vsumfructuarium posse venari in eo fundo, in quo vsumfructum habet, nec posse à proprietario prohiberi, ne venetur ipse vsufructuarius. *l. vsumfructum. ff. de vsufructu.* secundo, quod ad vsufructuarium † pertinet, quod is permittat, vel licentiam exhibeat venandi in fundo, cuius vsumfructum habet, eademq; ratione vsufructuarius poterit prohibere, ne quis fundum ad venandum ingrediatur. Tertio, quod pecuniam pacto promissam † pro licentia venandi alicui ad vsufructuarium pertinet, quia cum ipse possit, & ius habeat prohibendi, ne fundum quis ingrediatur; poterit iuste vendere facultatem, & licentiam ingrediendi ad venandum, vel ad alium licitum vsum, non tamen sequitur feras intra † fundum enutritas, esse fundi proprium fructum, vel eas pertinere ad vsufructuarium iure dominij, cum ipse in ijs, quæ nullius sunt, & iure naturali communia censentur, non plus iuris habeat, quam quiuis alius. Didac. *parte 2. relect. reg. peccatum. §. 8. num. 9.* 1 2 3 4

QVÆSTIO XVI.

Venationis fructus, an sint fructus industriales?

SVMMARIVM.

1 *Fructus venationis an sit fructus industrialis?*

DECIMOSEXTO quæro, quia dictum † est, venationes, piscationes, & aucupia esse in fructu, *l. venationem. ff. de vsuris. l. item si. §. aucupiorum. l. vsufructuarium. ff. de vsufruct. in d. l. venationem*, dicitur, venationem in fructu fundi negauit esse, nisi fructus fundi ex venatione constaret, an sint fructus industriales? Respond. quod sic, quoniam in illis plus versatur, & operatur factum, ac industria hominis, quam natura. Aug. Ber. *in c. grauis, num. 16. de rest. spol.* 1

QVÆSTIO XVII.

Feræ, pisces, & volucres, vtrum computentur interdum mobilia, an immobilia?

SVMMARIA.

1 *Mobilia, an immobilia bona dicantur esse feræ, pisces, & volucres.*

2 *Vendito fundo an dicantur, venditi pisces existentes in eo.*

1 DECIMOSEPTIMO † quæro, vtrum feræ, pisces, & volucres computentur inter bona mobilia an immobilia? Respondetur distinguendo, quod, aut conceduntur cum fundo, & iudicatur de illis, sicuti de alijs mobilibus solo cohærentibus, aut conceditur flumen, vel lacus, & censentur immobilia. *c. 1. quæ sint regal.* si vero sine fundo, & tunc, si conceduntur certi pisces, puta qui sunt in lacu, vel piscina indubitanter censentur res mere mobiles §. *item feras Inst. de rerum divis.* aut vero conceditur ius piscandi, & tunc, aut ad certum tempus, aut in perpetuum. Primo casu erit mobilis; secundo autem immobilis. *arg. l. diuortio. §. si fundum. ff. sol. matrim.* præterea, aut pisces in stagno sunt, aut in piscina; si sunt in stagno, censentur res immobiles, si sunt in piscina, sunt res mobiles, præterea aut ponuntur in stagno, seu piscina causa custodiæ, aut vero vt multiplicentur. primo casu censentur res mobiles; secundo autem immobiles. Guid. *decis. 91. num. 5.* ita dicit intelligendam esse *l. funes, ff. de actio. empt.* Ibi, *funes, labra, salientes fistulæ quoq; quæ salientibus iunguntur, quamuis longe excurrant, extra ædificium ædium sunt.* Item canales: Pisces autem, qui sunt in piscina, non sunt ædium, nec fundi. vbi Bartol. dicit, quod vendito fundo, veniunt † omnia, quæ sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatem fundi, & ex hoc arguit à contrario, quod pisces non veniunt in venditione fundi distracti, in quo est piscina, quia non sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatem fundi, & ideo non censentur pars fundi, sed vendito stagno videntur & venditi pisces in eo existentes, quia stagna fiunt propter pisces, sicuti arua propter fruges, & sic, enim pisces sint causa finalis ipsius stagni patet, quod sunt in stagno propter eiusdem vtilitatem perpetuam, & ex consequenti, pars stagni esse intelliguntur, & hoc verum, nisi pisces essent in stagno repositi ad modicum tempus, quia tunc non censentur ibi positi ad perpetuam vtilitatem stagni. *l. fundi. § Labeo. ff. de act. empt.* addentes ad *decis. 91. num. 5.* Guid. Chassan. *in consuet. Burg. ver. totes Meubles. num. 23.* Tiraquell. *in tracta. de retract. lignagier. § 1. gloss. 2. ver. ou autres. num. 17.* & quod

quod dicitur de piscibus, intellige quoque de alijs animalibus, ex identitate rationis.

QVÆSTIO XVIII.

Venationis, piscationis, & aucupij lucrum cessans, vtrum peti possit?

SVMMARIVM.

1 *Interesse an dari possit venationis, piscatura & aucupij.*

DECIMOOCTAVO † quæro, vtrum venationis, piscationis, & 1 aucupij lucrum cessans peti possit? Resp. quod non: quoniam incertum est, an capi aliquid posset, & multa accidere possent, vt non caperent, probarique certe non potest, Strach. *tract. de merca. tit. de contract. mercat. 15. num. 5.* per *l. quemadmodum. §. plane. ff. ad l. Aquil.* Ibi, *plane si culpa nautarum id factum sit, lege Aquilia agendum, sed vbi damni iniuria agitur ob retia, non piscium, qui ideo capti non sunt, fieri æstimationem, cum incertum fuerit, an caperentur.* Idemque & venatoribus & aucupibus est probandum. Paul. *l. non vtique. §. fin. ff. de eo quod cer. loc.* Rom. *sing. 681.* Præpos. *c. iuuenis de sponsalib.* Boer. *in addi. ad Dyn. Rub. de regul. iur. in 6.* Abba. *in c. commissum. de decimis*, quod dictum procedit, vt habeat locum in littoribus, & fluminibus, vbi piscatio certa non est, sed admodum rara, & incerta, quod plerumque contingere solet, siquidem piscatores hac ratione sæpius eluduntur, quam capiant. At vbi piscatio, aut venatio vberrima & optima est, ac certissima, quæ fallere non solet, profecto tunc amissio captus piscium propinquum est interesse, & probabile, vnde æstimari potest. *l. ait lex. ff. ad leg. Aquil.* vnde impeditus piscari, aut venari ab eo, qui iure impedire non poterat, agere valeat, non solum ad retia ipsis rupta, & eorum æstimationem, sed consequenter etiam ad æstimationem piscaturæ, quæ iuxta tempus, & locum certa imminebat, quin & præter hanc æstimationem potest & altera in his piscationibus, & venationibus constitui æstimatio, si venator aut piscator certum quotidie lucrum habeat ex pacto, quod cum altero pepigerit, vt ei det centum pro cuiuslibet diei piscatura, etenim ex hac pactione piscator habere debet pro cuiuslibet diei piscatura centum, & ea certissima siue piscatio, vel venatio vberrima sit, siue sterilis. *l. si actum. ff. de act. empt.* Did. *2. p. relect. reg. peccatum. §. 8. num. 12. de reg. iur. in 6.*

QVÆSTIO XIX.

Vtrum damnum datum ex causa venationis resarciendum sit?

SVMMARIA.

1 *Damnum datum resarciendum est a venatoribus.*

2 *Principes tenentur resarcire damna, quæ proueniunt ex causa prohibitæ venationis.*

1 DECIMONONO quæro, † vtrum damnum datum ex causa venationis, sit resarciendum? Respon. primo, quod venator tenetur ad æstimationem damni, quod per venationem Domino prohibenti dedit, in qua est habenda ratio animalium, quæ nisi extraneus venatus fuisset Domino fundi, eiusque conductor, vel vsufructuarius fecisset per apprehensionem habita ratione venationis, quæ in eo fundo per dominum soli exerceri solebat. Secundo tenetur ad damnum, quod agri domino intulit venator in fructibus & segetibus, etiam si expressa prohibitio non fuerit præmissa, cum sufficiat tacita, quoad istud damnum, Didac. *2. p. relect. regu. peccatum. §. 8. n. 11. de reg. iur. in 6.* Ang. *vers. venatio, nu. 2.* † Tertio, Princeps prohibens venationem, tenetur ad damna, quæ animalia ob prohibitionem inferunt in agris alienis. Domin. Soto *lib. 4. de iust. & iure. q. 6. Artic.*

QVÆSTIO XX.

Iactus retis an possit vendi?

SVMMARIVM.

1 *Iactus retis an vendi possit.*

1 VIGESIMO quæro, † an iactus retis vendi possit? Resp. quod sic. *l. si iactum. ff. de act. empt.* Ibi, *si iactum retis emero, & retem iactare piscator noluerit, incertum huius rei æstimandum est, sed si quod extraxerit piscium, reddere mihi noluerit, id æstimari debet, quod extraxit.* vbi gl. dicit, quod illud incertum æstimandum est, quantum esset verisimile, quod esset captum, quod inspicitur, secundum quod consuetum est, etiam si maior sit æstimatio, quam pretium conuentum. nam id plerunque euenire potest. Didac. *2. p. relect. c. peccatum. c. 8. nu. 12. ver. hinc & illud. de reg. iur. in 6.*

QVÆSTIO XXI.

Decima, an Ecclesiæ expiscationibus & venationibus soluenda sit?

SVMMARIVM.

1 *Decima Ecclesiæ an sit soluenda ex venationibus, & piscationibus.*

VIGE-

VIGESIMOPRIMO, † quæro, an decima sit soluenda Ecclesiæ ex piscationibus, & venationibus? Resp. quod sic, vbi ex consuetudine soluitur, alias secus. Didac. *2. p. relect. c. 8. num. 12. c. peccatum. de reg. iur. in 6.* Matian. Socin. Sen. *c. 1. num. 12. de cler. venat.* 1

QVÆSTIO XXII.

Piscator ius in aqua habens, an expensas contribuere teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Expensas an contribuere teneatur piscator partem aquæ habens cum Molendino.*

VIGESIMOSECVNDO † quæro, si quis habeat partem in piscibus, & aquæ super quam fiunt clusæ pro molendino, & non habeat partem in molendinis, aut si fiat vna clusa propter molendinum, quæ alias non fieret: pro piscibus tantum debeat in ea contribuere habens ius in aqua propter maius commodum piscium? Resp. quod non. Brun. *tract. de augmento. concl. 20. num. 7.* decidit in puncto. 1

QVÆSTIO XXIII.

An venatoribus aliquid donare licitum sit?

SVMMARIVM.

1 *Donare aliquid venatoribus an sit licitum.*

VIGESIMOTERTIO † quæro, an sit licitum donare aliquid venatoribus? Respond. quod de hoc est tex. express. *in c. qui venatoribus. il 1. & 2. 86. dist.* ibi, *qui venatoribus donant, quare donant? dicant mihi, quare dant venatori? hoc in illo amant, quod nequissimus est, hoc in illo pascunt, hoc in illo vestiunt, ipsam nequitiam publicant spectaculis hominum. Qui dant histrionibus, qui donant meretricibus quare donant? nunquid non & ipsa hominibus donantur? non tantum naturam ibi attendant operis Dei, sed nequitiam operis humani.* & *in c. seq.* Ibi, *qui venatoribus donant, non hominibus donant, sed arti nequissimæ nam si homo tantum esset, & venator non esset, non ei donares, honoras in eo vitium, non naturam,* vbi gl. dicit, quod illi textus loquuntur de venatione arenaria, quæ est, cum quis pugnat in arena cum bestia, & ad hoc venator locat operas suas, quo casu ipse est infamis & ille, qui ei donat, peccat mortaliter, secus autem si donaret homini venatori venatione licita. 1

QVÆ-

QVÆSTIO XXIV.

Exceptio contra aliquem data, quod sit venator, de quanam venatione intelligi debeat?

SVMMARIA.

1 *Exceptio data contra aliquem, quod sit venator, de qua venatione intelligatur.*

2 *Interpretatio fieri debet in meliorem partem.*

1 VIGESIMOQVARTO † quæro, si fuerit data exceptio contra aliquem clericum, vel alterum, quod sit venator, de qua venatione intelligeretur? Respond. quod in dubio intelligi debet de venatione, quæ fiat recreationis, non autem voluptatis causa. Archid. *qui venatoribus.86.dist.* Alex. *consil.72.num.13.volum.1.cons.175.vol.2.* Sapia *in addit.ad Abb.*
2 *c.1.de cler.ven.* Diaz *in praxi crim.c.61.* Rosella venatio, † interpretatio enim fiat in meliorem partem *c.estote.de reg.iur.*

QVÆSTIO XXV.

Venator fundum alienum ingrediens, domino non prohibente, an postea expelli possit?

SVMMARIVM.

1 *Venator ingressus fundum alienum, Domino non prohibente, an possit postea expelli.*

1 VIGESIMOQVINTO † quæro, an, postquam sum in fundo alieno, causa aucupandi, Domino prohibente, possim postea expelli? Respon. quod non. *§.feræ.inst.de rerum diuis.* arg. ibi à contrario sensu, non obst. *l.quemadmodum.§.1.ff.ad l.Aquil.* nam Respond. quod ibi nullo iure possum habere appensum, vel ædificium in alieno, hîc autem causa venandi iure intro alienum, vt *d.§.feræ.* igitur post ingressum Domino sciente, & patiente, non possum prohiberi, ita in puncto Aret. *d.§.feræ.num.1.Inst.de rerum diuis.*

QVÆSTIO XXVI.

Venator an adhuc in fundo retineri possit, vt reddat, quod percepit?

SVMMARIA.

1 *Retineri an possit venator per Dominum prohibentem ingredi fundum suum.*

2 *Resiste-*

2 *Resistere manu poterit Dominus prohibens venatorem ingredi fundum, si alias non prodest.*
3 *Bestia aliena reperta in prato suo, quando retineri possit.*

VIGESIMOSEXTO † quæro, an possit venator adhuc in fundo retineri, vt reddat, quod percepit? Respon. quod non: sed Dominus aget actione iniuriarum, si intrauit eo prohibente, *l. iniuriarum actio. §. penult. ff. de iniur. gloss. l. 3. §. 1. ff. de acq. rerum dom.* Cyn. & Bart. *l. 1. §. omnia, eod. tit.* omnis enim venatio pertinet ad venatorem, & nulla violentia per dominum fieri potest, sed tantummodo actione iniuriarum contra eum agi poterit. Dominus tamen poterit volenti ingredi fundum manu † resistere, gl. *l. 3. §. plane. ff. de acq. rerum dom.* Veron. *tract. de seruit. rust. præd. tit. de aucupatione. num. 3.* not. *l. quemadmodum. ff. ad l. Aquil.* Similiter eodem modo, si tu reperias in prato tuo alienam bestiam, non est tibi licitum retinere, si dominum cognoueris, sed more ciuili debes expellere eam: si autem dominum non cognosceres, posses causa tui iuris conseruandi retinere. *l. quintus. ff. ad leg. Aquil.* Porc. *§. singulorum. nu. 23. Inst. de rerum diuis.* Bar. *l. prætor. §. si dominus. ff. de dam. infect.* 1 2 3

QVÆSTIO XXVII.

Ius venandi, piscandi & aucupandi an sit de regalibus?

SVMMARIA.

1 *Regalia an dicantur venatio, piscatio, & aucupium?*
2 *Reditus venationis, piscationis, & aucupij an sint de regalibus?*
3 *Gabella quando soluatur de his, quæ venatione capta sunt.*

VIGESIMOSEPTIMO † quæro, an ius venandi, piscandi, & aucupandi sit de regalibus? Resp. quod de hoc est tex. *c. vnic. quæ sint regalia. in vsibus feud.* Ibi, *piscationum reditus, & salinarum, & bona committentium crimen maiestatis.* qui textus intelligitur, ne sit edictum prohibitorium, ne piscari liceat, sed reseruantur Principi † reditus consueti piscariarum, vt est gabella, seu aliud tributum de his, quæ piscatores faciunt, seu de † his, quæ à mercatoribus fiunt. Roderic. Soares *in alle. 17. num. 11.* dummodo consuetudo sit talis, vt Princeps soleat exigere aliquid, & populus non præscripserit contrarium, Abbas *consil. 16. num. 11.* vel conuentio inter ipsos aliter interuenerit. 1 2 3

QVÆSTIO XXVIII.

Ius piscandi an priuilegio Principis acquiri possit?

SVMMARIA.

1 *Priuilegio Principis an acquiratur ius venandi.*
2 *Remunerationis causa an possit concedi ius venandi.*

1 VIGESIMOOCTAVO † quæro, an ius piscandi acquiri possit priuilegio Principis? Resp. quod sic, quia si facultas venandi, piscandi, & aucupandi quæritur præscriptione, vt dicam in seq. q. videtur, quod etiam priuilegio quæri possit, cum ista æquiparentur. *c. cum contingat. de foro compe. c. nouit. de iudic. c. si duo. de offic. ordin.* Andr. de Isern. *c. 1. §. nemo. de pace tenen.* Natta *cons. 522. num. 23.* quod priuilegium potest concedi à Principe, vt aliquis in aliqua parte maris seu fluminis publici venari possit, aliosque, ne id faciant, prohibere. *gl. l. venditor. ff. com. præd.*
2 Didac. *2. p. relect. §. 8. nu. 10. c. peccatum de reg. iur. in 6.* & † hoc maxime concedere potest ex causa remunerationis. Natta *d. loc. n. 30.* Zoannettus *l. 2. n. 170. C. de pact. inter empt. & vendit.*

TRACTA-

TRACTATVS SEBASTIANI MEDICES FLORENTINI IVRECONSVLTI,

DE VENATIONE, PISCATIONE, & Aucupio.

Pars Secunda.

QVÆSTIO I.

Ius venandi, piſcandi, & aucupandi, an præſcriptione quæri poſſit?

SVMMARIA.

1 *Præſcriptione, an quæri poſſit ius venandi, piſcandi, & aucupandi.*
2 *Iura negatiua an poſſint præſcribi.*
3 *Seruitutes quæ præſcribi poſſint.*
4 *Iura affirmatiua, quando præſcribi non poſſint.*
5 *Præſcriptio habet vim contractus.*
6 *Conſuetudo eſt maioris efficaciæ, quam præſcriptio.*

PRIMO † quæro, vtrum ius venandi, piſcandi, & aucupandi poſſit quæri præſcriptione? Reſp. quod ſic, quando eſt tanti temporis, cuius initium memoriam hominum excedat, vt conſuetudine legitimo conſenſu Populi ſtatuta. Bald. *Rubr. ff. de rerum diuiſ.* Aretin. *§. flumina. Inſtitut. de rerum diuiſ.* Balb. *tract. a. præſcript. 5. principali. par. 4. p. 9. 6.* Crauetta *tract. de antiq. temp. 4. par. cap. materia iſta, num. 80.* Didac. *2. p. relect. §. 8. num. 10. c. peccatum, de regul. iur. in 6.* Natta *in conſil. 251. num. 1. & ſeq. volum. 3.* declaratur hoc, dummodo quis pluribus annis piſcatus fuerit, & alios prohibuerit. Sed ſi non prohibuiſſet, quamuis frequentiſſime, & quod tot annis ſolus piſcatus fuiſſet, non quæritur ius ad alios prohibendos, ne habeant piſcari. Vnde licet iura negatiua non poſſint præſcribi, tamen poſſunt † de conſuetudine acquiri. Vnde ſi quis pluribus annis ſolus piſcatus fuerit, & alios prohibuerit, ſciente populo, & non 2

 conce-

concedente, videtur, quod possit sibi ius quærere ex tacito consensu populi, & sic cum acquirat quasi possessionem cum diuturnitate temporis præscribit, vt dicit Bo... *in consuet. Burgund. Rubr. 13. §. 2. num. 13. vers. des foresti.* not. *l. quisquam. ff. de diuer. & tempor. præscrip.* Veron. *tract. de seruit. rust. præd. tit. de piscatione, num. 4.* cum *l. præscriptio. nu. 1. ff. de vsucap.* Pro maiori declaratione huius quæstionis notandum est, quod sunt quædam
3 seruitutes, siue iura, quæ negatiua sunt, hoc est, quæ consistunt † in prohibendo, aut affirmatiua dicuntur: si sint negatiua, acquiritur quasi possessio eorum ex prohibitione alteri facta, veluti si te vicinum meum volentem altius tollere domum tuam, prohibeam, putans scilicet id mihi licere, prohibitioni ve non contradicas, tunc in quasi possessione esse incipio seruitutis, ne altius tollere queas domum tuam, gl. & Dd. *l. 1. C. de seruit. & aqua. l. fina. ff. quemadmod. seruit. amit. l. fin. ff. de itin. actuq. priu.* gl. *qui luminibus. ff. de seruit. vrb. præd.* gl. & Dd. *c. Abbate, de verbor. signif.* huic iuri, seu seruituti, si habet causam continuam, præscribitur decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes. si vero causam non habeat continuam, præscribitur tanto tempore, cuius initij nulla sit memoria. *l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aq. quot. & æst. l. 1. §. fi. ff. de aq. plu. arc.* glo & Bart. *l. 2. C. de seru. & aqua.* Quando vero sunt iura affirmatiua,
4 vtputa, † quod mihi liceat ire, agere per agrum tuum, aut aquam ducere, & similia, tunc in huiusmodi iuribus non acquiritur quasi possessio, nisi prius triginta dies eo iure fuero vsus, non vi non clam, non precario. *l. 1. §. 1. ff. de itin. actuq. priua.* Bart. *l. 1. num. 2. C. de seru. & aqua.* Vnde post inchoatam in his iuribus affirmatiuis quasi possessionem, implebitur sicuti dixi in negatiuis præscriptio decem, aut viginti annis, si causam iura hæc habeant continuam, vel si causam nõ habeant continuam, tantum desiderabitur temporis, quantum memoriam hominum excedat, quod & in præscriptione seruitutis negatiuæ dictum est. Quibus ita suppositis, si contingat, quod aliquis in alienis agris, aut nemoribus, præscriptione acquirat ius venandi, ipsi agrorum Domini poterunt iure prohiberi, vt venetur etiam in proprijs agris. Ratio est, quia quamuis ea, quæ meræ facultatis sunt, non possint præscribi. *c. possessiones, 16. quæst. 1. gloss. l. solent. ff. de offic. procons.* Bartol. *l. 2. C. de seruitu. & aqua.* Vnde si per longissimum tempus venissem ad molendinum tuum molendi causa, aut tu, sicut & tui parentes, olim antea hospitio diutissime recepisses aliquos certæ familiæ, non ero propterea obligatus molendinum tuum posthac accedere, sed molitorem alibi potero mihi quærere, quoniam illa itio mea fuit meræ facultatis, secundum Petr. Cyn. & Bald. *d. l. 1. num. 10. de seru. & aqua.* Item non eris propterea tu in

posse.

posterum obligatus recipere prædictos in domum tuam; quia ille actus
recipiendi, liberam tuam facultatem, vrbanitatemque respexit. Inno-
cen. *c. cum Ecclesia, de causa possess. & propr.* Abb. *c. Abbate, num 10. de verb. sign.*
nihilominus, si me volentem accedere ad aliud molendinum, molendi
gratia, prohibueris, putans id tibi iuris esse, egoque prohibitioni tuæ
patienter acquieuero, incipies tu quidem esse in quasi possessione illius
iuris prohibitiui, cui per tempus longissimum postea præscribi à te re-
ctè potest, & iure, tum ipse cogar non ad aliud, ac tuum molendinum
molendi causa venire. *l. si quis diuturno. ff. si seruit. vendicet.* Ias. *l. quo minus.*
num. 28. & seq. ff. de flumin. Idem erit, si te prohibente, dicti de familia do-
mum tuam recipi voluerint, si tali casu tanto tempore recepti fuerint,
cuius initij memoria non est in contrarium, hoc ius præscribere di-
centur. Si ergo quis in flumine piscatur, si alios ipse (nemine contradi-
cente) volentes inibi piscari prohibeat, & prohibitioni factæ non re-
clament illi, quorum interest, constituitur ex eo in quasi possessione
ibidem solus piscandi; ita, vt huic iuri præscribere queat. Dd. *§. flumina,*
Institut. de rerum diuis. not. *l. si quisquam. ff. de diuers. & tempor. præscript.* Bald.
l. item. ff. de rerum diuis. Vnde ingressus sæpenumero repetitus, & prohi-
bitio facta cum patientia subsequuta, bonam fidem inducunt, nec
non possessionem tribuunt, & per consequens præeunte immemora-
bilis temporis cursu præscriptio procedit, gloss. *c. Abbate, de verbor. signif.*
Dd. in *c. non est, de decim.* quæ præscripti vim obtinet traditionis, & con-
tractus, veritatisq; † vice fungitur. Bald. *l. 1. C. de seruit. & aqua. l. si pupillus.* 5
ff. de administr. tutor. qua præscriptione acquisita, non tenetur quis am-
plius causas, aut titulum iuris quæsiti ostendere, vel de illo vllam red-
dere rationem. Dd. *l. si quis diuturno ff. de seruit. & aqua.* vetustas enim pro
iure, & causa est accipienda. *l. fin. ff. de aqua plu. arcen.* & quia piscatio est
iurisgentium, constituam hanc regulam, quod loca publica iurisgen-
tium, quæ occupanti conceduntur longo tempore, post occupatio-
nem non præscribuntur, quo minus cessante occupatione redeant in
pristinam causam. Et iterum concedantur occupanti. *l. fin. ff. de vsucap.*
Limitatur hæc regula, vt non habeat locum in consuetudine, nam li-
cet ea, quæ competunt de iure gentium, præscribi non possint, tamen
consuetudine possunt acquiri. Aretin. *§. flumina. Institut. de rerum diuis.*
Ex quo infertur, quod si pluribus annis vnus solus in certa parte flu-
minis publici piscatus fuerit, & alios prohibuerit sciente populo, &
non contradicente, quod est sibi ius quæsitum ex tacito consensu po-
puli, adeo, quod de cætero ipse solus piscari poterit, & alios prohibere,
& sic aliud est consuetudo, & aliud est præscriptio: & in hoc differunt,

quia ex præscriptione ius vnius, quod ab eo aufertur, alteri applicatur: sed cum ius aliquod applicatur alteri, ita quod alicui non auferatur, tunc illa proprie dicitur consuetudo. Sed in casu isto applicatur ex consuetudine prohibenti, licet aliquid proprium alicui non auferatur: ergo non dicitur præscriptio, nec istud ius ex præscriptione acquiritur, sed ex consuetudine patiente populo. † gloss. 1. & Bartol. *l. 1. ff. de iniur.* inpræscriptibilia enim acquiruntur consuetudine *c. super. §. præterea, de verbor. signif.* & vbi per legem tollitur præscriptio, non tollitur consuetudo: & ad inducendam talem consuetudinem opus erit probare, quod quis fuerit piscatus tempore saltem decem annorum in tali parte fluminis publici, & quod alios prohibuerit piscari durante illo tempore saltem bis, sciente, & patiente populo, seu maiori parte, & non contradicente, vel quod verisimiliter transierit in notitiam populi, aut maioris partis, quia ista requiruntur ad probationem consuetudinis, not. *l. de quibus. ff. de leg.* Secundo limitatur hæc regula, vt procedat in præscriptione communi vel longissimi temporis, sed non procedit in præscriptione tanti temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium. Angel. *d. l. fina. de vsucap.* Dd. *§. fluminum. Instit. de rerum diuis.* Tertio limitatur ex mente Ang. *consil. 289.* vbi dicit, quod talia non præscribantur, procedit, si ex hac longissima possessione velimus acquirere dominium eorum, quæ nobis iure gentium communia sunt, sed per ipsam talem possessionem vel quasi, bene acquirimus ius quoddam excipiendi, vt de possessione non expellamur, cuius possessionis effectus est duplex: Primus est, quia si turbamur in ea, agere possumus contra turbantem *l. sane. ff. de iniur.* Secundus est, quia antequam expellamur, prohibere possumus, ne quis intret locum nobis inuitis. Vnde prohibere possumus ratione possessionis, nauigationem, & piscationem maris, & fluminis, quæ alias nobis sunt communia de iure gentium, not. *l. si quisquam. ff. de diuers. tempo. præscript.* gloss. *§. flumina, verstc. omnibus. Instit. de rerum diuis.* Balb. *in tracta. præscript. 4. p. 5. principal. quæst. 6. per totam.*

QVÆSTIO II.

An ius venandi, piscandi, & aucupandi sit actio realis, vel personalis?

SVMMARIA.

1 *Seruitus realis an personalis sit ius venandi.*
2 *Seruitus personalis extinguitur cum persona.*

3 *Facultas venandi transmittitur ad hæredes.*
4 *Venatio est in vtilitatem hominis.*
5 *Venatio est seruitus iurisdictionalis.*
6 *Iurisdictio quomodo cohæreat personæ.*

SECVNDO quæro, † an ius venandi, piscandi, & aucupandi sit actio realis, vel personalis? Respond. quod de hoc sunt opiniones, 1
nam quidam dicunt, non esse seruitutem prædialem, quia hæc deseruit ad vsum, & vtilitatem agrorum vicinorum, gloss. & Dd. *l. 1. ff. commun. præd.* quod non contingit in venatione, cum quis vtatur hac facultate in syluis alienis, etiam si agros vicinos non habeat. Alij dicunt, non esse seruitutem personalem, qui venandi potestas est, vtputa vsusfructus,
quia seruitus personalis deficit † cum persona, cui debetur. *l. vsus aquæ. ff. de vsu & hab.* venandi transmittitur ad posteros & hæredes. Alij dicunt, neque realem, neque personalem seruitutem esse, sed inter pacta 2
personalia connumerari, quod etiam minime verum apparet, quia (vt 3
dictum est) interiret cum persona. Alij dicunt esse seruitutem realem, sed innominatam, quod etiam non est verum, cum venatio respiciat
vtilitatem ac voluptatem † personæ. Faber *§. aque. Inst. de actio.* cum igi- 4
tur non sit facultas venandi seruitus realis. nec personalis, nec prædialis. dicendum est, argumentando ab effectu. *l. debitor. ff. ad Trebel.* quod ius venandi nihil aliud sit regulariter, quam seruitus a syluis, & nemo-
ribus [illegible] iurisdictioni † [illegible] debita. Vnde si quis pri- 5
uetur mero, & mixto imperio [illegible] iurisdictione, quam habet alicuius territorij, amittit quoque ius venandi. Similiter, si Princeps concederet alicui arcem suam [illegible] iurisdictione, certe ius venandi non diceretur concessisse, quod si esset seruitus prædialis. seu realis, ad quoscunque successores arcis pertineret. Dicendum est igitur, potestatem venandi esse seruitutem iurisdictionis, seu iurisdictionalem, quæ naturam realis seruitutis habet, quæ debetur à subiecto territorio, cohærent iurisdictioni, sicque à re rei: Nam quemadmodum fundus proprietatem habet, ita & iurisdictio suam dicitur habere proprietatem. Vnde Bald. proprietatē iurisdictionis nominat. *l. à procuratore. C. mand.*
& quamuis iurisdictio dicatur cohærere personæ magistratus, sicut † 6
dominium rerum personæ Domini. Bartol. *l. 1. ff. de iurisd. omn. iud.* & per consequens videretur potius seruitus personalis, vtputa debitæ personæ eius, qui habet iurisdictionem, nihilominus Resp. iurisdictionem cohærere personæ magistratus secundum quid id est, respectu exercitij ipsius iurisdictionis, sed vniuersaliter cohæret subiecto territorio,

cuius

cuius latitudinem & longitudinem non egreditur. *l. fin. ff. de iurisdict. om. iud.* Innominata quoque venationis seruitus dicetur, cum inter nominatas non computetur, Dd. *l. 1. ff. de seruit. rust. præd.*

QVÆSTIO III.

Quæ actio pro deteriorata venatione competat?

SVMMARIA.

1 *Actio, quæ competit contra deteriorantem venationem.*
2 *Actio confessoria in rem, quando competat pro venatione deteriorata.*
3 *Actio doli quando competat pro venatione.*

1 TERTIO quæro, † quæ actio competat pro deteriorata venatione? Respond. quod quatenus liceat dominis syluarum arbores excidere, poterunt illi ita syluis proprijs frui, quo tamen ipsa venatio deterior non fiat. *l. 1. §. labeo. ff. de aqua quotid. & æstiu.* alioquin ille, cui venatio competit, quanti sua intererit, à prædiorum dominis per con-
2 fessoriam, in rem actionem erunt consequuturi. *l. loci. §. in confessoria.* † *l. si quis diuturno. §. agi. ff. si ser. vend.* quam confessoriam directam soli illi exercebunt, qui iuri venandi ex immemorabili tempore præscripserunt.
3 quod si dolo malo proprietarij syluarum inuentionis detrimentum † versarentur, actionis doli quoque, non iniuria fierent rei. *l. 1. §. denique. l. si in meo. ff. de aqua plu. arcen. l. si co. ff. si seru. vend.* Zoanet. *l. 2. num. 208. C. de pact. inter empt. & vendit.*

QVÆSTIO IV.

Statutum, quod nullus tali in loco venari possit, an valeat?

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod nullus venari possit, an valeat.*

1 QVARTO quæro, an † valeat statutum, quod nullus possit venari in tali loco? Respond. quod non, quia violentiam inferre dicitur, nisi interueniat consensus eorum, quorum interest: possunt tamen timere de pœna, ne sibi auferatur de facto. Natta *consil. 375. num. 2.* Vide, quæ dixi supra, cum de prohibitione venationis disputatum fuit. Si statutum tolleret in totum facultatem venandi, piscandi, & aucupandi, non valeret.

QVÆ-

QVÆSTIO V.

Consuetudo venationem, piscationem, & aucupium prohibens, num habeat locum?

SVMMARIA.

1 *Consuetudo prohibens venationem, an valeat?*
2 *Consuetudo an faciat venationem illicitam de iure esse licitam.*

QVINTO quæro, † an valeat consuetudo prohibens venationem, piscationem, & aucupium? Respond. quod non, si in totum prohiberet. Natta *consil.175.num.4.volum.2.* dixi in proxima præcedenti quæstione. Item quæro, vtrum venatio à iure prohibita, possit per consuetudinem effici licita? Respond. quod non, quando esset venatio enutritiua peccati, alias si esset consuetudo licita, & rationabilis, faceret venationem licitam. Marian. Socin. Senior *c. fin. num.6. de cleri. venato.* vide supra *quæst.28.* 1

QVÆSTIO VI.

Furtum in venatione quando committatur?

SVMMARIVM.

1 *Furtum quando dicatur committi in venatione.*

SEXTO quæro, † quando dicatur furtum committi in venatione? Respond. quando sylua foresta, vel nemus essent muro circumactæ, vel vallata sepe, ita, quod feræ adeo essent inclusæ, vt non possint exire & ammodo sint sub custodia, quia tunc venantes furtum committerent. *l. vsumfructuarium venari. §. si in viuarijs. ff. de vsufruct. l.3. §. item. ff. de acquiren. possess. l. naturalem. §. seruos. ff. de acquiren. rerum domin.* Natta *consil.379. num.9. volum.3.* 1

QVÆSTIO VII.

Venationem an Feudatarius prohibere possit?

SVMMARIVM.

1 *Feudatarius an possit prohibere venationem.*

SEPTIMO quæro, † an Feudatarius prohibere possit venationem? Respond. quod non, quia subditis faceret violentiam. Hostien. *c. non est, de decim.* Iacob. *in tract. de feudis, versic. & cum venationibus*, vbi tamen non appellaretur post prohibitionem, sequeretur præscriptio, & vbi priuilegium dicat, & cum venationibus, & Dominus ita possideat; 1

nam tunc bene poterit prohibere, Afflict. §. *nemo retia, de pace tenen.* Bossius *tit. de regali. num. 42.*

QVÆSTIO VIII.

Prohibens venationem, cum non habeat ad id potestatem, qua actione conueniri possit?

SVMMARIVM.

1 *Actio, quæ competat contra prohibentem venationem, cum non possit.*

1 OCTAVO quæro, † Quidam prohibens venationem non habens ad id potestatem, qua actione conueniri poterit? Respond. actione iniuriarum; nam impediens venationem, iniuriam infert. Dd. communiter *c. non est, de decim.* Deci. *consil. 191.* Gramma. *decis. 67. l. 2. §. si quis in mari. ff. ne quid in loco publ.* Præpos. *c. 1. column. 1. quæ sint regal.* Angel. *consil. 81. num. 31. volum. 1.*

QVÆSTIO IX.

Interficiens aliquem in venatione, an de homicidio teneatur?

SVMMARIA.

1 *Occidens aliquam personam in venatione, an teneatur de homicidio.*
2 *Homicidium inuoluntarium, quando non puniatur.*

1 NONO quæro, † Quidam venando interficit aliquem hominem, puta sagitta, vel arcobuso, an teneatur homicidio? Respon. quod aut venabatur in loco prohibito, aut non: Primo casu aut interficit prohibentem, aut alterum: si interfecerit prohibentem, tunc, quia dabat operam rei illicitæ, tenebitur de homicidio. Secundo autem casu, aut venabatur cum armis prohibitis, aut non: Primo casu tenebitur de homicidio. Secundo autem, aut vsus est ea diligentia præcauendo, ne interficiat, seu percutiat hominem, aut non: Primo casu non tenebitur, sed reputabitur fortuitus casus, de quo nemo tenetur: Secundo
2 autem sic, per ea quæ dixi late ego † *in tract. de fort. casibus. p. 2. num. 24. & seq. in q. 1. & in q. seq. per totum.* ad quem locum breuitatis causa te remitto.

QVÆSTIO X.

Serui an dominis suis venari volentibus obedire teneantur venatione prohibita?

SVMMARIVM.

1 *Serui an peccent venantes iussu Domini venatione prohibita.*

DECI-

DECIMO quæro, † vtrum serui teneantur obedire Dominis suis venari volentibus venatione prohibita? Respond. quod non, maxime in venatione oppressiua hominum, vel arenaria. Similiter non tenentur obedire volentibus venari temporibus prohibitis, quia est contra illud præceptum, *Primum quærite regnum Dei*: isto tamen casu videntur excusari, si coguntur per iustum metum. Tab. *verſ. venatio. num. 2.* Pisan. & Angel. *d. loco.* Turrecrem. *c. an putatis, 86. distinct.* 1

QVÆSTIO XI.

Serui an pœna afficerentur, qui in ludum venatorium damnati sunt?

SVMMARIA.

1 *Serui an pœna afficiantur, qui in ludum venatorium damnantur.*

2 *Damnare in ludum venatorium quid sit.*

VNDECIMO quæro, an † serui pœna afficerentur, quicunque erant damnati in ludum venatorium? Respond. quod sic. *l. aut damnum. §. quicunque. ff. de pœnis.* Ibi, (*quicunq; in ludum venatorium sunt damnati*) videndum est, an serui pœnæ efficiantur, solent enim iuniores hac pœna affici: vtrum ergo serui pœnæ isti afficiantur, an permaneant in libertate, videndum est. Et magis est, vt hi quoque serui efficiantur; hoc enim tantum distat à cæteris, quod instituuntur venatores, aut Pyrrhicarij, aut in aliquam voluptatem gesticulandi, vel aliter se mouendi gratia. Seruos in metallum, vel in opus metalli, item in ludum venatorium dari solere, nulla dubitatio est, & si fuerint dati, serui pœnæ efficiuntur, nec ad eum pertinebunt, cuius fuerint † antequam damnarentur. & nota, quod in ludum damnare reos, est, eos in exercitationem conficiendi feras in theatro damnatos addicere. ita Budæus *in annotat. in Pandect. d. §. quicunque.* 1 2

QVÆSTIO XII.

In via publica an venari liceat?

SVMMARIVM.

1 *Venari an quis possit in via publica.*

DVODECIMO quæro, an sit licitum † venari in via publica? Respond. clarum esse, quod non solum in agris priuatorum, sed etiam in via, & alijs publicis locis licita est venatio, atque permissa. *l. qui foueas. ff. ad leg. Aquil. l. in laqueum. ff. de acquir. rer. dom.* Natta *consil. 375. num. 7. volum. 2.* 1

QVÆSTIO XIII.

Mutuo dans alicui centum, an in sortem, quod accepit, computare teneatur?

SVMMARIA.

1 *Vsuram an committat, qui venatur in agro pignori dato.*

2 *Fructus venationis an computentur in sortem.*

1 DECIMOTERTIO quæro, Quidam † mutuauit alicui centum, & pro securitate accipit agrum in pignus, in quo venatus, piscatus, aut aucupatus est, an teneatur computare in sortem, quod accepit? Respond. quod non, nisi fructus fundi ex venatione constaret, textus
2 est expressus *in l. venationem. ff. de vsuris*, Ibi, *venationem † in fructu fundi negaui esse, nisi fructus fundi ex venatione constaret.* nam tunc venatio est in fructu, & computandi essent in sortem. *l. item. §. aucupiorum. l. vsusfruct us. ff. de vsufruct.*

QVÆSTIO XIV.

Capiens lupum vel vulpem prægnantem, an vnum vel plura præmia habere debeat?

SVMMARIVM.

1 *Lupum prægnantem capiens, an habeat vnum præmium, an plura.*

1 DECIMOQVARTO quæro, † stante statuto, quod capienti lupum, vel vulpem, detur aliquod præmium, si quis caperet lupam, vel vulpem prægnantem, an debeat habere vnum, vel plura præmia? Respond. quod ei dabitur vnum præmium, non plura, Bald. *l. fin. ff. de liber. causa.* not. *l. qui in vtero. ff. de stat. homi. l. 2. §. qui autem. ff. de exc. tutor.* not. *l. in lege. ff. ad leg. Falcid.* secus si capiat lupam lactantem cum lupatinis. Imola *l. in lege. ff. ad leg. Falcid.* Felin. *c. sicut, de homicid.*

QVÆSTIO XV.

Ceruus à venatore captus, an sit capientis?

SVMMARIVM.

1 *Cerui capti quando capientium fiant.*

DECIMOQVINTO etiam quæro, Fuit † ceruus in nemore inuentus, & occisus, vel captus à venatore, an sit capientis? Resp. quod si ceruus erat domesticus, qui ire, & redire solebat, quamuis id venator ignoraret, pertinebit ad dominum, nec tamen ei actio iniuriarum

riarum aliqua competit, cum probabiliter venator credere potuerit, ferum esse, qui si ferus esset, occupantis fieret. Dd. *§. ceruos. Inst. de rerum diuis.* Alciat. *lib. 11. parerg. cap. 2.*

QVÆSTIO XVI.

Leones mansueti num occidi debeant ac possint?

SVMMARIA.

1 *Leones mansueti an possint occidi.*
2 *Bestiæ nociuæ quo tempore possint retineri in ciuitate.*

DECIMOSEXTO quæro, † an leones occidi possint? Resp. quod 1
sic. Ampl. etiam, si fuerint mansueti, & habiti sint pro derelicto. *l. vnic. C. de venat. ferar. lib. 11.* Ibi, *occidendorum leonum cunctis facimus potestatem, neq; aliquam sinimus quenquam calumniam formidare: Bestias autem quæ ad comitatum ab omnibus † limitum Ducibus transmittuntur, non plus quam se-* 2
ptem diebus intra singulas Ciuitates detinere præcipimus: violatoribus eorum quinas libras auri fisci iuribus illaturis.

QVÆSTIO XVII.

Fera à canibus fugata, an occupantis sit?

SVMMARIVM.

1 *Fera fugata à canibus cuius sit.*

DECIMOSEPTIMO quæro, † cuius sit fera fugata à canibus? 1
Respond. quod est occupantis, non autem fugantis, quia multa accidere possunt, ne capiatur. *§. illud. Institut. de rerum diuis.* Alciat. *libr. 11. Parerg. cap. 2.* consuetudo tamen aliter se habet, vt dicam in sequenti quæstione, præsertim in leporibus.

QVÆSTIO XVIII.

Fera in venatione vulnerata, an sit vulnerantis, an capientis?

SVMMARIVM.

1 *Vulnerata fera an sit vulnerantis, an vero capientis.*

DECIMOOCTAVO quæro, cuius † sit fera in venatione vulne- 1
rata, an scilicet sit vulnerantis, an capientis? Respond. quod de hoc est textus clarus *§. illud. Institut. de rerum diuis.* Ibi, *illud quæsitum est, an si fera bestia ita vulnerata sit, vt capi possit, statim tua esse intelligatur? Quibusdam placuit, statim esse tuam, & eousq; tuam videri, donec eam persequaris: quod si desieris eam persequi, desinere esse tuam, & rursus fieri occupantis. Alij puta-*

uerunt, non aliter tuam esse, quam si eam ceperis. Sed posteriorem sententiam nos confirmamus, quod multa accidere soleant, vt eam non capias. gloss. *l. vero. l. quinta. §. illud. ff. de acquir. rerum domin.* dicit de consuetudine seruari contrarium, quod scilicet sit vulnerantis, quam refert Alciat. *lib. 4. parerg. c. 2.* Bartol. *l. quo minus. quæst. 5. ff. de flumin.* Didac. *2. parte relect. §. 8. num. 13. de regul. iur. in 6.* Cæpolla *tract. de seruit. rustic. præd. tit. de aucup. num. 5.* Ego vero putarem, seruandam esse consuetudinem, scilicet dimidiam esse vulnerantis, & aliam capientis, nisi vulnus esset adeo lethale, vt nihil accidere possit, quin capiatur à vulnerante, quando fuerit probatum vulnus.

QVÆSTIO XIX.

Ouem de ore lupi surripiens, an quod accepit, eius fiat?

SVMMARIVM.

1 *Surripiens ouem de ore lupi, gallinam de ore vulpis, vel auem de ore falconis, an quod accepit, sit accipientis?*

1 DECIMONONO quæro, si lupus accepit ouem, † vulpes gallinam, accipiter auem, & ea quidam accepit de ore istorum, an teneatur restituere priori Domino? Resp. quod sic. *l. Pomponius. in fin. ff. de acq. rer. dom.* Ibi. *Pomponius tractat, cum Pastori meo lupi porcos eriperent, hoc vicinæ villæ colonus cum robustis canibus & fortibus, quos pecoris sui gratia pascebat, consecutus, lupis eripuit, aut canes extorserunt, & cum pastor meus peteret porcos, quærebatur, verum eius facti sint porci, qui eripuit, an nostri maneant.* nam genere quodam venandi id erant nacti. cogitabat enim, quemadmodum terra, marique capta, cum in suam naturalem laxitatem peruenirent, desinerent eorum esse, qui cepissent: ita ex bonis quoque nostris capta à bestijs marinis, & terrestribus, desinant nostra esse, cum effugerint bestiæ nostram persequutionem. Quis denique manere nostrum dicet, quod auis transuolans ex area, aut ex agro nostro sustulit, aut quod à nobis miluus eripuit? Si igitur desinit, si fuerit ore bestiæ liberatum, occupantis erit, quemadmodum piscis vel aper, vel auis, cum potestatem nostram euaserit, si ab alio capiatur, ipsius sit. Sed putat potius nostrum manere tam diu, quam diu recuperari possit, licet in auibus, & piscibus, & feris verum sit, quod scribit. Idem ait: & si naufragio quid nostrum amissum sit, non statim nostrum esse desinere, denique quadrupli teneri eum, qui rapuerit. Et sane melius est dicere, & quod à lupo eripitur, nostrũ manere quam diu recipi possit, id quod ereptum est. Si igitur manet nostrum, ego arbitror etiam furti competere actionem.

nem. Licet enim non furandi animo fuerit colonus persequutus, quãuis & hoc animo fieri potuerit: sed si non hoc animo persequutus sit, tamen cum illud reposcenti non reddiderit, supprimere & intercipere videtur. quare & furti & ad exhibendum teneri eum arbitror, & vendicari ab eo exhibitos porcos posse, Veron. *in tracta. de ser. rust. præd. tit. de aucupat. c. 21. num. 6.*

QVÆSTIO XX.

Fera si in laqueum incidit, an mea sit, an capientis?

SVMMARIA.

1 *Rete illaqueata fera si capiatur, an sit capientis.*
2 *Pisces in rete capti quando sint tendentis, an accipientis.*
3 *Aues in rete capti, cuius sint.*

VIGESIMO quæro: † Fera in laqueum incidit, an sit mea, an vero capientis? Resp. per text. *l. in laqueum. ff. de acq. rer. dom.* ibi, (*in laqueum, quem venandi causa posueras, aper incidit, cum eo hæreret, exemptum eum abstuli, num tibi videor tuum aprum abstulisse? & si tuum putas fuisse, si solutum eum in syluam dimisissem, eo casu tuus esse desiisset, an tuus maneret? & quam actionem mecum haberes, si desiisset tuus esse?* num in factum dari oporteret quæro? Respond. videamus, ne intersit, laqueum in publico an priuato posuerim. Et si non in publico, sed si in priuato posuerim, vtrum in meo, an in alieno, & si in alieno, vtrum permissu eius, cuius fundus erat, an non permissu eius posuerim? Præterea vtrum in eo ita hæserit aper, vt expedire se non posset ipse, an diu luctando expediturus se fuerit. Summam tamen hanc puto esse, vt si in meam potestatẽ peruenerit, meus factus sit, si autem aprum meum factum, in suam naturalem laxitatem dimisisses, eoque facto meus esse desiisset; actionem mihi in factum dari oportere: veluti responsum est, cum quidam poculum alterius ex naue deiecisset. Ver. *tracta. de seruit. rustic. præd. tit. de aucupatione, cap. 21. num. 4.* Didac. *2. p. relect. §. 8. reg. peccatum, de reg. iur. in 6.* Alcia. *lib. 11. parerg. c. 2.* vbi de piscibus, in rete captis loquitur. † Chassan. *in consuet. Burg. Rubric. 13. §. 7. num. 8. & num. 10.* quid autem sit dicendum de piscibus, & auibus, dic † seruandam esse consuetudinem.

The margin numbers 1, 2, 3 stand beside the lines "VIGESIMO quæro…", "parerg. c. 2…" and "bus, & auibus…".

QVÆSTIO XXI.

Piscatio an sit concessa?

SVMMARIA.

1 *Piscatio quando sit licita.*
2 *Piscari licitum est vnicuiq; in mari. & in littore maris.*
3 *Piscari non potest prohiberi priuata authoritate.*

4 *Pisces*

eorum, vt Pastor esset gregis Dominici. Turrecrem. *d.c.est aliud*, dicens glo. ibidem intelligere per hamum iurisdictionem, quam ipse præ alijs habuit in vniuersum orbem. Vnde vocatus est in plenitudinem potestatis: vtroque igitur genere piscatus est Petrus, primo genere piscandi piscati sunt & alij discipuli. Primum genus piscandi quod fit in rete, inquisitionem denotat diuinæ scientiæ, & sapientiæ: quantum ad diuinitatem Christi: & scientiæ, quantum ad humanitatem eiusdem. Secundum piscandi genus, quod fit in hamo, ligandi, atq; soluendi potestatem insinuat. Petrus autem omnium sacerdotum figuram tenebat: rete ergo Petrus & alij piscantur, quia non solum Sacerdotes, sed & alij prudentes viri de ministerio sapientiæ, & scientiæ Dei scrutantur. Soli Petro conceditur piscari in hamo, quoniam solummodo Sacerdotes habent potestatem ligandi, atq; soluendi. retia namq; cum perplexis filis intexta, verborum diuinorum perplexitatem insinuant, quibus de interioribus Christi sacramentis disputatur. In hamo vero lineæ, vbi velut funi ferrum coniungitur; ferrea, id est, inconuincibilia Ecclesiæ vincula designantur; vel secundum aliam mysterij considerationem, putari etiam potest soli Petro vtrunq; genus piscandi esse concessum; quippe, & si cæteri discipuli piscarentur, specialiter tamen de Petro fit mentio, cum ei soli dicitur, *Duc in altum rete*, in primo genere piscandi signatur ventilatio rationis fidei: in secundo causa depositionis Episcopi. Episcopus enim præminens in sua Diœcesi, est quasi piscis, primo ascendens de mari, quia solo hamo Petri capitur, quando soli Apostolo Episcoporum causa criminalis terminanda committitur. *c.quamuis.3.q.7.* Similiter quando ratio fidei ventilatur, ad sedem Romanam defertur. Hæc Archid. & Bellam. *d.c.2.est, & aliud.24.q.1.*

QVÆSTIO XXIII.

An quis in fundo alieno piscari possit?

SVMMARIVM.

1 *Piscari an possit in fundo alieno.*

1 VIGESIMOTERTIO quæro, † vtrum quis piscari possit in fundo alieno. Resp. quod non, si ibi fuerit facta piscaria à Domino, *l. vsufructuarium. §. si viuarijs. ff. de vsufruct.* secus, si fundus esset inundatus à flumine, & ibi aqua fluens esset & pisces apportasset, quia tunc credo, quod ibi possit piscari, sicuti aucupari, *argum. l.3.§. item. ff. de acq. possess.* vbi enim est eadem ratio, ibi idem ius statui debet. *l. illud. ff. ad leg. Aquil.* *Aretin. §. fera. num. 4. Instit. de rerum diuis.*

QVÆ-

QVÆSTIO XXIV.

Pisces vtrum possideri dicantur?

SVMMARIA.

1 *Possideri an dicantur pisces.*
2 *Viuaria, quæ dicantur.*
3 *Stagna quæ sint.*
4 *Piscina quid sit.*

VIGESIMOQVARTO quæro,† vtrum pisces dicantur possideri? 1
Respon. per *l.3.§.item feras. ff. de acquir. possess.* vbi Iurisconsultus respondit, animalia inclusa viuarijs, & columnarijs priuatis, pisces item in piscinam congregatos, à Domino fundi possideri, non sic pisces inclusos stagnis, nec feras in saltibus circumseptis degētes, & euagantes, nam hę à Domino fundi minime possidentur. quod dictum tamen intellige, quo ad dominium, non esse discrimen vllum inter stagna, & saltus, piscinas, & viuaria, modo saltus, & stagna, vtcunque longissimi spatij sint, manu hominum, & priuata industria fuerint circumsepta, & fabrefacta. nam in eis militat circa ipsa animalia eadem ratio. † Et no- 2
ta, quod viuaria dicuntur loci, quibus vel aues, vel pisces, vel feræ continentur ad victum humanum, hominum quidem industriæ animalibus in ea loca immissis, vt nutriantur, aliaque progenerent ad mensarum delicias. *l. vsufructuarius. §. viuarijs. ff. de vsufruct.* Stagna dicuntur, † 3
quæ temporalem continent aquam stagnantem, quæ plerunq; hyeme colligitur, nec fluit, nec refluit. *l.1. ff. vt in flum. publ. nauiga. lic.* piscina vero est ea, in quam † pisces humana industria mittuntur, vt ibidem nu- 4
triantur. Didac. *2. part. relect. §. nu.15. de reg. iur.* Alexan. *l.3. §. Nerua. nu.3. ff. de acq. poss. & ibi Dd. communiter.*

QVÆSTIO XXV.

An quis possessionem vel quasi piscando adipisci possit?

SVMMARIA.

1 *Possessio, vel quasi an contineatur piscando.*
2 *Cautela pro venatione.*

VIGESIMOQVINTO quæro, † Quidam in flumine publico pi- 1
scatur, si alios ipse, (nemine contradicente) volentes inibi piscari, prohibeat, & prohibitioni factæ non reclament illi, quorum interest; cōstituatur ex eo in quasi possessione ibidem solus piscandi? Resp. quod sic, ita, vt huic iuri præscribere queat. Dd. communiter *in §. flu-*

2 *mina. Instit. de rerum diuis.* Bal. *l. item* † *lapilli. ff. de rerum diuis.* Vnde cautela est pro dominis terrarum, vt interdicant subditis venationes, qui si prohibitioni non contradixerint, præscriptoq; dominorũ paruerint; dominos suos in quasi possessione prohibendi constituunt, ac ius deniq; tandem venandi per tempus postea immemorabile perdunt *l. 1. & seq. C. de seru. & aqua. l. qui luminib. ff. de seru. vrb. præd.* Dd. *c. non est de decimis.* Zoan. *l. 2. nu. 155. C. de pact. inter empt. & vend.* Guid. *consil. q. 2. nu. 2.* Port. *Inst. de rer. diuis. num. 15. in prin.*

QVÆSTIO XXVI.

Princeps an alicui concedere possit, vt ipsi soli in certa maris parte piscari liceat?

SVMMARIVM.

1 *Princeps concedere potest alicui, vt ipsi soli liceat in certa parte maris piscari.*

1 VIGESIMOSEXTO quæro, † an Princeps concedere possit alicui, vt ipsi soli liceat in certa parte maris piscari? Resp. quod sic, gl. *l. si quisquam. ff. de diu. & tempor. præscript.* gl. *l. venditor. ff. com. præd.* Ruin. *consil. 28. num. 1.*

QVÆSTIO XXVII.

Aqua aucta, vtrum ius piscandi quoque augeatur?

SVMMARIVM.

1 *Aucta aqua an augeatur ius piscandi.*
2 *Pisces ingressi inundatione è stagno meo, quando eos vendicare possim.*

1 VIGESIMOSEPTIMO quæro, † an aucta aqua, augeatur ius piscandi? Resp. quod sic, si augeatur ministerio naturæ, si vero augeatur facto hominis; tunc habens ius piscandi, contribuet proportionaliter arbitrio boni viri pro eo pluris, quod habet ius piscãdi iuxta illud: *qui sentit commodum, sentire debet & incommodum.* Brun. *tract. de aug. & dim. concl. 11. nu. 14.* Item quæro, † aqua tui stagni ita creuit, quod plures pisces deuenerunt vsq; ad fundum meum, vel stagnum meum: tu vis ipsos pisces sequi, & habere, an possit? Resp. quod in stagno meo impossibile est eos cognosci, in loco autem meo sicco, bene cognosci poterunt, ideo eos habere poteris. Chassan. *in consil. Burg. rubr. 4. q. 24. §. 1. not. l. naturalem. §. gallinarum. ff. de acquir. rerum dom.*

QVÆ-

QVÆSTIO XXVIII.

Populo crescente, vtrum ius portandi pisces augeri debeat?

SVMMARIVM.

1 *Aucto populo, an augeri debeat ius portandi pisces.*

VIGESIMOOCTAVO quæro: † Piscator, qui obligatus est pacto portare ad forum qualibet die duas salmas piscium, an teneatur portare plures, si populus augeatur? Resp. quod sic. Bart. *l. 3. in fin. C. de priuileg. lib. 11.* nisi obligatio fuerit arctata ad certum numerum personarum. 1

QVÆSTIO XXIX.

Piscationis conductor an piscinam omnino euacuare possit ac debeat?

SVMMARIVM.

1 *Conductor piscationis non potest euacuare piscinam.*

VIGESIMONONO, si quis † conduxit valles, aut paludes, vt ibi piscari possit, & in eis reperiatur certa pars terræ eleuata ab alueo, quæ *tori* vulgariter appellantur, & pisces omnes in hyeme se reducunt sub eis, vt in vallibus Paduæ contingit, an sit licitum conductori aperire dictos toros, & omnes pisces accipere? Resp. quod non, quia isto modo ius piscandi destrueretur, nisi alios reponeret. *arg. l. si merces. §. conductor. ff. loc.* nam conductor in primis tenetur conditionem seruare, quod si quid in ea prætermissum est, id ex bono, & æquo præstandum est, sed ex bono, & æquo conductor piscinæ, vt non destruat totam piscinam, quia debet habere fructus piscandi, non autem omnes pisces, ita vt piscaria consumetur. not. *l. 1. & seq. ff. de vsufr.* idem dico, si locaretur ius piscandi flumine, vel fonte, aut piscaria, quia non posset omnes pisces tollere. Veron. *tract. de seru. rust. præd. c. 13. nu. 8.* Bertach. *tract. de gabell. q. 4. num. 16.* 1

QVÆSTIO XXX.

Piscationes quibus in aquis sint communes?

SVMMARIVM.

1 *Communes in quibus aquis sunt piscationes.*

TRIGESIMO quæro, † quibus in aquis sint communes piscationes? Resp. in mari, in flumine publico, in stagno, lacu, & similib. Balb. *tract. de præsc. q. 6. quintæ q. princ. n. 4.* dixi supra in quæstione, *de piscatione,* quando sit licita, Veron. *in tract. de seru. rust. præd. c. 42. nu. 2.* Hugo de 1

officio quatuor Prælatorum tit. de excusatione munerum.nu.14. Not.Cor.*consil. 211.nu.1.& seq.vol.4.* in terminis Iaſ.*l.poßideri.§. Nerua.nu.22.ff.de acq.poſſeſſ.*

QVÆSTIO XXXI.

Piſcatores vtrum appellentur negotiatores?

SVMMARIVM.

1 *Negotiatores an dicantur poſſeſſores.*

1 TRIGESIMOPRIMO quæro, † an piſcatores dicantur, negotiatores? Reſp. quod non. *l.legatis ſeruis. ff.de leg.3.* Ibi (*legatis ſeruis exceptis negotiatoribus. Labeo ſcripſit, eos legato exceptos videri, qui præpoſiti eſſent negotij exercendi cauſa, veluti, qui ad emendum, locandum, conducendum præpoſiti eſſent, cubicularios autem vel obſonatores, vel eos, qui piſcationibus præpoſiti eſſent, non videri negotiationis appellatione contineri,* & puto veram eſſe Labeonis ſententiam; vbi Alber.*nu.2.* dicit & ſic not. quod piſcatores non ſunt negotiatores, quod eſt verum, quando Domino tantum piſcantur; ſecus ſi venderent piſces, quia tunc dicerentur negotiatores.

QVÆSTIO XXXII.

Piſces in retibus capti an ſint capientium?

SVMMARIVM.

1 *Piſces in rete capti an ſint capientium.*

1 TRIGESIMOSECVNDO, quidã † piſcator naſſas labyrinthoſq; ſuos in flumine tendit, deinde æmulum artis ſuæ deprehendit, qui caſſes euacuauerat, piſceſque extraxerat, cuius erunt piſces? Reſp. dominium piſcium occupatoris eſſe. *l.in laqueum.ff.de acq.rerum dom.* dabitur tamen piſcatori iniuriarum actio. *l.iniuriarum.§.ſi quis.ff.de iniurijs,* ſi tamen piſces ceperit in loco priuato, capiens tenebitur reſtituere. Alcia.*lib.11.parerg.c.2.*

QVÆSTIO XXXIII.

Conceſſum mihi ius aquæ ducendæ ad piſcariam, an ſit ſeruitus realis?

SVMMARIVM.

1 *Ius aquæ ducendæ ad piſcariam, an ſit ſeruitus realis.*

1 TRIGESIMOTERTIO quæro, † ſi concedatur mihi ius aquæ ducendæ ad piſcariam meam, an ſit ſeruitus realis? Reſp. quod ſic, quia debetur fundo meo. *l.pecoris. ff.de ſeru.præ.l. vt pomum. ff.de ſeru.* Veron.*tract.de ſeru.ruſt.præ.c.42.nu.5.*

QVÆ-

QVÆSTIO XXXIV.

Lacu vendito an naues piscatoriæ quoque veniant?

SVMMARIA.

1 *Vendito lacu an veniant naues piscatoriæ.*
2 *Vendito fundo non veniunt pisces.*

TRIGESIMOQVARTO quæro, † an vendito lacu veniant etiam naues piscatoriæ? Resp. quod sic Bal. *l.2.C.de verb.sign.* facit, *l.patronus.§.fi.ff.de legat.3.* vbi legatus vsus balnei comprehendit omnia necessaria ad vsum eius, facit etiam *l.2.ff.de iurisd.omn.iud.* item legato fundo ad vsumfructum, comprehendit etiam instrumenta ad fruendum necessaria *l.item fundi.§.seminarios.ff.de vsufr.* vendito tamen fundo, in quo sunt † pisces in piscinis, illi pisces non sunt ædium neq; fundi, magis, quam pulli, aut cætera animalia, quæ in fundo sunt *l.Iulianus.§.fi.& l.seq.ff.de act.empti.* 1 2

QVÆSTIO XXXV.

Volucres vtrum sint capientium?

SVMMARIA.

1 *Aues & volucres an sint capientium.*
2 *Aucupatio quomodo prohiberi posit.*

TRIGESIMOQVINTO quæro, † an aues, & volucres sint capientium? Resp. quod sic. *§.feræ.Inst.de rer.diu.* Ibi, *feræ igitur bestiæ & volucres, & pisces; id est, omnia animalia, quæ in mari, cælo, & terra nascuntur, simul atque ab aliquo capta fuerint, iure gentium statim illius esse incipiunt. quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur, nec interest quo ad feras bestias & volucres, vtrum in suo fundo quis capiat, an in alieno.* Plane qui alienum fundum ingreditur, venandi, aut aucupandi gratia, potest à Domino, si is præuiderit, † prohiberi, ne ingrediatur. Quicquid autem eorum ceperis, eousq; tuum esse intelligitur, donec tua custodia coercetur: Cum autem tuam euaserit custodiam, & in libertatem naturalem sese receperit, tuũ esse desinit, & rursus occupantis fit: Naturalem autem libertatem recipere intelligitur, cũ vel oculos tuos effugerit, vel ita sit in conspectu tuo, vt difficilis sit eius persequutio. 1 2

QVÆSTIO XXXVI.

Apes an capientium sint?

SVMMARIVM.

1 *Apes an occupanti concedantur.*

TRIGE-

1 TRIGESIMOSEXTO quæro, † vtrũ apes ſint capientium? Reſp. quod ſic. *§. apum, Inſtit. de rerum diuiſ.* ibi, *apum quoque feræ naturæ eſt.* itaq; apes, quæ in arbore tua conſederint, antequam à te alueo includantur, non magis tuæ intelliguntur eſſe, quam volucres, quæ in arbore tua nidum fecerint, ideoq; ſi alius eas incluſerit, is earum Dominus erit: Fauos quoque, ſi quos effecerint, eximere quilibet poteſt: plane integra re, ſi præuideris ingredientem fundum tuum, poteris eum iure prohibere, ne ingrediatur: Examen quoque, quod ex alueo tuo euolauerit, eouſque intelligitur eſſe tuum, donec in conſpectu tuo eſt, nec difficilis perſequutio eius eſt, alioqui occupantis fit.

QVÆSTIO XXXVII.

Columbæ an capi poſſint?

SVMMARIVM.

1 *Columbas capiens an teneatur reſtituere.*

1 TRIGESIMOSEPTIMO quæro, † an columbæ capi poſſint? Reſp. quod non, quando abire, & redire ſolent, prout ſunt domeſticæ, quæ in columbarijs domibuſque retineri ſolent: ſecus autem in ſylueſtribus, facit *§. pauonum, Inſtit. de rerum diuiſ.* Ibi, *(pauonum quoque, & columbarum feræ naturæ eſt, nec ad rem pertinet, quod ex conſuetudine euolare, & reuolare ſoleant, nã & apes idem faciunt, quarũ conſtat feram eſſe naturam.)* In ijs autem animalibus, quæ ex conſuetudine abire, & redire ſolent, talis regula comprobata eſt, vt eouſq; tua eſſe intelligantur, donec animum reuertendi habeant. nam ſi reuertendi animum habere deſierint, etiam tua eſſe deſinunt, & fiunt occupantium. reuertendi autem animum videntur deſinere habere, cum reuertendi conſuetudinem deſeruerint. Ampli. quod dixi ſupra primo loco, quod ſi quis arte, & fraude columbas deducat ab alterius columbario, atq; ad proprium attrahat, tenebitur is ad columbarum reſtitutionem, etiam in animæ iudicio, eritq; in foro iudiciali puniendus. Didac. *2. p. relect. c. peccatum. §. 8. nu. 14. verſ. tertio, de reg. iur. in 6.* Franc. Marc. *deciſ. 530. nu. 18. vol. 1.* Guid. *deciſ. 217. nu. 2.* Veron. *in tract. de ſeruit. vrba. præd. cap. 77.*

QVÆSTIO XXXVIII.

Accipiens accipitrem cum fœtis, an reſtituere teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Falconem accipiens cum fœtis, an teneatur reſtituere.*

TRIGE-

TRIGESIMOOCTAVO † quæro; quidam accepit accipitrẽ, vel falconem cum sonaleis in pedibus iniunctis, an teneatur restituere priori domino? Resp. quod sic. ita in puncto concludit Bar. *in tract. de falcone*, quem refert Veron. *in tract. de seru. rust. præd. cap. 21. num. 7.* 1

QVÆSTIO XXXIX.

Gallinæ & anseres an capi possint?

SVMMARIA.

1 *Anseres an capi possint.*
2 *Gallinæ an sint capientium.*
3 *Phasiani capi possunt.*

TRIGESIMONONO † quæro, an gallinæ, & anseres capi possint? Resp. quod non, si sunt domesticæ, secus autem si fuerint anseres syluestres, vel phasiani. de his † est text. apertus *§. gallinarum. Instit. de rer. diuis.* Ibi, *gallinarum autem, & anserum non est fera natura*, id quod ex eo possumus intelligere, quod aliæ sunt Gallinæ, quas feras vocamus, vt Phasianos. Item † alij sunt anseres, quos feros appellamus, ideoq; si anseres tui, aut gallinæ tuæ, scilicet domesticæ, aliquo modo turbati turbatæve euolauerint, licet conspectum tuum effugerint, quocunq; tamen loco sint, tui, tuæve esse intelligantur, & qui lucrandi animo ea animalia detinet, furtum committere intelligitur. 1 2 3

QVÆSTIO XL.

Pauones vtrum capientium sint?

SVMMARIVM.

1 *Pauones an sint capientium.*

QVADRAGESIMO † quæro, an pauones sint occupantium? Resp. quod de hoc est text. expressus *§. pauonum, Inst. de rerum diuis.* Ibi, *pauonum quoq; & columbarum fera natura est, nec ad rem pertinet, quod ex consuetudine euolare, & reuolare solent.* nam & apes idem faciunt, quarum constat feram esse naturam: in ijs autem animalibus, quæ ex consuetudine ire, & redire solent, talis regula comprobata est, vt eousq; tua esse intelligantur, donec animum reuertendi habeant, nam si reuertendi animum habere desierint, etiam tua esse desinunt, & fiunt occupantium: Reuertendi autem animum videntur desinere habere, cum reuertendi consuetudinem deseruerint. 1

QVÆSTIO XLI.

Venationis vtilitas quænam sit?

SVMMARIVM.

1 *Vtilitas venationis quanta sit.*

QVA-

4 *Pisces capti fiunt capientium.*
5 *Casam ponere licet vnicuiq; in littore maris.*
6 *Piscari quilibet potest in flumine publico.*
7 *Piscari non licet in flumine priuato.*
8 *Piscatio priuata non potest turbari.*
9 *Piscari non potest in loco, vbi conuentum fuerit.*
10 *Piscari non potest in loco prohibito per Principem.*
11 *Piscari non potest, vbi consuetudo resistit.*
12 *Piscari non potest in loco praescripto.*
13 *Piscatio quando reddatur illicita.*

1 VIGESIMOPRIMO (cum † dictum sit de venatione quaero, vtrum piscatio sit licita? Respon. quod in mari cuilibet licitum est
2 piscari. *l. venditor. ff. com. praed.* similiter † in littore maris. *l. nemo. §. fin. l. riparum. ff. de rerum diuis.* littora enim sunt omnibus communia, sicuti aër. *l. iniuriarum. §. fin. ff. de iniur.* vnde potest piscari in littore maris etiam an-
3 te aedes meas, † & si ipsum piscari prohibeam, teneor actione iniuriarum, *l. 2. §. si quis. ff. ne quid in loco publ.* nisi aliter conuentum esset inter
4 partes, *d. l. venditor.* Vnde cum primum quis pisces in mari, seu † littore ceperit, eius sunt. *l. quod in littore. ff. de acq. rer. dom.* & in mari piscantibus
5 licitum est † casam in littore ponere, in qua se recipiant. *l. riparum. ff. de*
6 *rerum diuis.* praeterea in fluminibus, & portu ius piscandi † est commune omnibus. *§. flumina. Instit. de rer. diuis.* fallit primo, quando flumen est
7 priuatum, alias non. *l. iniuriarum † actio. §. fin. ff. de iniur.* Secundo fallit, quando ius piscandi est priuatum, puta quia est venditum per Princi-
8 pem *c. 1. quae sint regalia:* Tertio fallit, † quando est conuentio cum vici-
9 no, vt in domo † sua piscari non possit *d. l. venditor. & ibi Dd.* quae locum
10 habent etiam in fluminibus publicis. Quarto fallit, † quando Princeps prohiberet, ne quis piscari posset, vt est in lacu Perusino. Quinto fallit, quando esset consuetudo, vt piscaretur solum pro vsu publico,
11 & † non pro priuato, vel certo tempore tantum, quia consuetudo vim
12 legis sustinet. *d. l. venditor. §. si constat.* Sexto fallit, quando † quis praescripsisset ius piscandi, quia tunc alius in eo loco piscari non posset, quae praescriptio procedit, quando quis fuit in possessione piscandi per tantum tempus, cuius initij memoria non existat, per quod tempus praescribuntur loca publica, *l. hoc iure. §. ductus aquae. ff. de aqua quot. & aest.* de quo dixi supra in quaestione *de praescriptionibus.* Veron. *tit. de seru. rust. praed. tit. de piscat. c. 42. num. 3. & seq.* conclusio igitur sit, quod piscatio, si fiat
13 propter necessitatem, sicuti faciunt illi, qui ex illa victum quaerunt, est licita

licita Greg. *super Ioan. 21.* vbi leguntur Apostoli post Christi resurrectionem redijsse ad opus piscationis, cum Matthęus post conuersionem ad opus telonei non resederit. Similiter si fiat propter solatium, adhibitis circumstantijs, est etiam licita, si tamen fiat deficiente aliqua debitarum circumstantiarum, est illicita, & est veniale, vel mortale secundum distinctionem, quam supra de venatione posuimus, Turrecr. *c. qui venationu. nu. 6. dist. 86.* Chassan. *tract. de gloria mundi p. 11. consid. 11.*

QVÆSTIO XXII.

Genus piscandi quotuplex sit?

SVMMARIVM.

1 *Piscandi genus duplex.*

VIGESIMOSECVNDO † quæro, quotuplex sit genus piscandi? Resp. scilicet retibus, & hamo. gl. Archid. Turrec. & Bellam. *c. est, & aliud 24. q. 1.* de retibus dicitur. *c. non turbatur. 24. q. 1.* Ibi, *non turbatur nauis, quæ Petrum habet, turbatur illa, quæ Iudam, etsi multa illic discipulorum merita nauigabant, tamen adhuc eam proditoris perfidia agitabat. In vtraq; Petrus, sed quis suis meritis firmus est, turbatur alienis. caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem, ne per vnum fluctuemus plurimi.* Ergo non turbatur hæc nauis, in qua prouidentia nauigat, abest perfidia, fides superat. quemadmodum enim turbari poterat, cui præerat is, in quo firmamentum ecclesiæ est? illic ergo turbatio, vbi modica fides, ibi securitas, vbi perfecta dilectio. deniq; & si alijs imperatur, vt laxent retia sua; soli tamen Petro dicitur: *duc in altum. Luc. 5.* hoc est, in profundum disputationum; quid enim tam altum, quam altitudinem diuitiarum videre, id est, scire Dei filium, & ipsam professionē diuinæ generationis assumere, quam licet mens nequeat humana plenæ rationis inuestigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. De altero vero genere piscandi dicitur, *c. est, aliud. eod. c. & q.* Ibi, *est aliud Apostolorum piscandi genus, quo genere solum Petrum piscari Dominus iubet, dicens, mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle.* Et hoc genere piscandi, solus Petrus iussus est à Domino vti, ad finē soluendi tributum, vnde dixit Matthæus c. 17. *vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, quem primo apprehenderis, tolle, & aperto ore eius, inuenies staterem, illum assumens, da eis pro te, & pro me.* quia iam Petrum fecerat Capitaneum super alios Apostolos; soli enim capitanei soluebant tributum. Vnde August. *lib. quæst. nou. testam.* Saluator noster cum pro se, & Petro dari iubet, pro omnibus soluisse videtur, quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij, ita etiam post Saluatorem omnes in Petro cōtinentur, ipsum enim constituit caput

eorum, vt Pastor esset gregis Dominici. Turrecrem. *d.c.est aliud*, dicens glo. ibidem intelligere per hanc unum iurisdictionem, quam ipse præ alijs habuit in vniuersum orbem. Vnde vocatus est in plenitudinem potestatis: vtroque igitur genere piscatus est Petrus, primo genere piscandi piscati sunt & alij discipuli. Primum genus piscandi quod fit in rete, inquisitionem denotat diuinæ scientiæ, & sapientiæ: quantum ad diuinitatem Christi: & scientiæ, quantum ad humanitatem eiusdem. Secundum piscandi genus, quod fit in hamo, ligandi, atq; soluendi potestatem insinuat. Petrus autem omnium sacerdotum figuram tenebat: rete ergo Petrus & alij piscantur, quia non solum Sacerdotes, sed & alij prudentes viri de ministerio sapientiæ, & scientiæ Dei scrutantur. Soli Petro conceditur piscari in hamo, quoniam solummodo Sacerdotes habent potestatem ligandi, atq; soluendi. retia namq; cum perplexis filis intexta, verborum diuinorum perplexitatem insinuant, quibus de interioribus Christi sacramentis disputatur. In hamo vero lineæ, vbi velut funi ferrum coniungitur; ferrea, id est, inconuincibilia Ecclesiæ vincula designantur, vel secundum aliam mysterij considerationem, putari etiam potest soli Petro vtrunq; genus piscandi esse concessum, quippe, & si cæteri discipuli piscarentur, specialiter tamen de Petro fit mentio, cum ei soli dicitur, *Duc in altum rete*, in primo genere piscandi signatur ventilatio rationis fidei: in secundo causa depositionis Episcopi. Episcopus enim præminens in sua Diœcesi, est quasi piscis, primo ascendens de mari, quia solo hamo Petri capitur, quando soli Apostolo Episcoporum causa criminalis terminanda committitur. *c. quamuis. 3. q. 7.* Similiter quando ratio fidei ventilatur, ad sedem Romanam defertur. Hæc Archid. & Bellam. *d.c.2. est, & aliud. 24. q. 1.*

QVÆSTIO XXIII.

An quis in fundo alieno piscari possit?

SVMMARIVM.

1 *Piscari an possit in fundo alieno.*

1 VIGESIMOTERTIO quæro, † vtrum quis piscari possit in fundo alieno. Resp. quod non, si ibi fuerit facta piscaria à Domino, *l. vsufructuarium. §. si viuarijs. ff. de vsufruct.* secus, si fundus esset inundatus à flumine, & ibi aqua fluens esset & pisces apportasset, quia tunc credo, quod ibi possit piscari, sicuti aucupari, *argum. l. 3. §. item. ff. de acq. possess.* vbi enim est eadem ratio, ibi idem ius statui debet. *l. illud. ff. ad leg. Aquil.* Aretin. §. fera. num. 4. Instit. de rerum diuis.*

QVÆ-

QVÆSTIO XXIV.

Pisces vtrum possideri dicantur?

SVMMARIA.

1 Possideri an dicantur pisces.
2 Viuaria, quæ dicantur.
3 Stagna quæ sint.
4 Piscina quid sit.

VIGESIMOQVARTO quæro, † vtrum pisces dicantur possideri? 1
Respon. per *l. 3. §. item feras. ff. de acquir. possess.* vbi Iurisconsultus respondit, animalia inclusa viuarijs, & columnarijs priuatis, pisces item in piscinam congregatos, à Domino fundi possideri, non sic pisces inclusos stagnis, nec feras in saltibus circumseptis degẽtes, & euagantes, nam hę à Domino fundi minime possidentur. quod dictum tamen intellige, quo ad dominium, non esse discrimen vllum inter stagna, & saltus, piscinas, & viuaria, modo saltus, & stagna, vtcunque longissimi spatij sint, manu hominum, & priuata industria fuerint circumsepta, & fabrefacta. nam in eis militat circa ipsa animalia eadem ratio. † Et no- 2
ta, quod viuaria dicuntur loci, quibus vel aues, vel pisces, vel feræ continentur ad victum humanum, hominum quidem industriæ animalibus in ea loca immissis, vt nutriantur, aliaque progenerent ad mensarum delicias. *l. vsufructuarius. §. viuarijs. ff. de vsufruct.* Stagna dicuntur, † 3
quæ temporalem continent aquam stagnantem, quæ plerunq; hyeme colligitur, nec fluit, nec refluit. *l. 1. ff. vt in flum. publ. nauiga. lic.* piscina vero est ea, in quam † pisces humana industria mittuntur, vt ibidem nu- 4
triantur. Didac. *2. part. relect. & §. nu. 15. de reg. iur.* Alexan. *l. 3. §. Nerua. nu. 3. ff. de acq. poss. & ibi Dd. communiter.*

QVÆSTIO XXV.

An quis possessionem vel quasi piscando adipisci possit?

SVMMARIA.

1 Possessio, vel quasi an contineatur piscando.
2 Cautela pro venatione.

VIGESIMOQVINTO quæro, † Quidam in flumine publico pi- 1
scatur, si alios ipse, (nemine contradicente) volentes inibi piscari, prohibeat, & prohibitioni factæ non reclament illi, quorum interest; cõstituatur ex eo in quasi possessione ibidem solus piscandi? Resp. quod sic, ita, vt huic iuri præscribere queat. Dd. communiter *in §. flu-*

 mina.

2 *mina. Instit. de rerum diuis.* Bal. *l. item † lapilli. ff. de rerum diuis.* Vnde cautelæ est pro dominis terrarum, vt interdicant subditis venationes, qui si prohibitioni non contradixerint, præscriptoq; dominorũ paruerint; dominos suos in quasi possessione prohibendi constituunt, ac ius deniq; tandem venandi per tempus postea immemorabile perdunt *l. 1. & seq. C. de seru. & aqua. l. qui luminib. ff. de seru. vrb. præd.* Dd. *c. non est de decimis.* Zoan. *l. 2. nu. 155. C. de pact. inter empt. & vend.* Guid. *consil. q. 2. nu. 2.* Port. *Inst. de rer. diuis. num. 15. in prin.*

QVÆSTIO XXVI.

Princeps an alicui concedere possit, vt ipsi soli in certa maris parte piscari liceat?

SVMMARIVM.

1 *Princeps concedere potest alicui, vt ipsi soli liceat in certa parte maris piscari.*

1 VIGESIMOSEXTO quæro, † an Princeps concedere possit alicui, vt ipsi soli liceat in certa parte maris piscari? Resp. quod sic, gl. *l. si quisquam. ff. de diu. & tempor. præscript.* gl. *l. venditor. ff. com. præd.* Ruin. *consil. 28. num. 1.*

QVÆSTIO XXVII.

Aqua aucta, vtrum ius piscandi quoque augeatur?

SVMMARIVM.

1 *Aucta aqua an augeatur ius piscandi.*
2 *Pisces ingressi inundatione è stagno meo, quando eos vendicare possim.*

1 VIGESIMOSEPTIMO quæro, † an aucta aqua, augeatur ius piscandi? Resp. quod sic, si augeatur ministerio naturæ, si vero augeatur facto hominis; tunc habens ius piscandi, contribuet proportionaliter arbitrio boni viri pro eo pluris, quod habet ius piscãdi iuxta illud: *qui sentit commodum, sentire debet & incommodum.* Brun. *tract. de aug.*
2 *& dim. concl. 11. nu. 14.* Item quæro, † aqua tui stagni ita creuit, quod plures pisces deuenerunt vsq; ad fundum meum, vel stagnum meum: tu vis ipsos pisces sequi, & habere, an possit? Resp. quod in stagno meo impossibile est eos cognosci, in loco autem meo sicco, bene cognosci poterunt, ideo eos habere poteris. Chassan. *in consil. Burg. rubr. 4. q. 24. §. 1.* not. *l. naturalem. §. gallinarum. ff. de acquir. rerum dom.*

QVÆ-

QVÆSTIO XXVIII.

Populo crescente, vtrum ius portandi pisces augeri debeat?

SVMMARIVM.

1 *Aucto populo, an augeri debeat ius portandi pisces.*

VIGESIMOOCTAVO quæro: † Piscator, qui obligatus est pacto portare ad forum qualibet die duas salmas piscium, an teneatur portare plures, si populus augeatur? Resp. quod sic. Bart. *l. 3. in fin. C. de priuileg. lib. 11.* nisi obligatio fuerit arctata ad certum numerum personarum. 1

QVÆSTIO XXIX.

Piscationis conductor an piscinam omnino euacuare possit ac debeat?

SVMMARIVM.

1 *Conductor piscationis non potest euacuare piscinam.*

VIGESIMONONO, si quis † conduxit valles, aut paludes, vt ibi piscari possit, & in eis reperiatur certa pars terræ eleuata ab alueo, quæ *tori* vulgariter appellantur, & pisces omnes in hyeme se reducunt sub eis, vt in vallibus Paduæ contingit, an sit licitum conductori aperire dictos toros, & omnes pisces accipere? Resp. quod non, quia isto modo ius piscandi destrueretur, nisi alios reponeret. *arg. l. si merces. § conductor. ff. loc.* nam conductor in primis tenetur conditionem seruare, quod si quid in ea prætermissum est, id ex bono, & æquo præstandum est, sed ex bono, & æquo conductor piscinæ, vt non destruat totam piscinam, quia debet habere fructus piscandi, non autem omnes pisces, ita vt piscaria consumetur. not. *l. 1. & seq. ff. de vsufr.* idem dico, si locaretur ius piscandi flumine, vel fonte, aut piscaria, quia non posset omnes pisces tollere. Veron. *tract. de seru. rust. præd. c. 13. nu. 8.* Bertach. *tract. de gabell. q. 4. num. 16.* 1

QVÆSTIO XXX.

Piscationes quibus in aquis sint communes?

SVMMARIVM.

1 *Communes in quibus aquis sunt piscationes.*

TRIGESIMO quæro, † quibus in aquis sint communes piscationes? Resp. in mari, in flumine publico, in stagno, lacu, & similib. Balb. *tract. de præsc. q. 6. quintæ q. princ. n. 4.* dixi supra in quæstione, *de piscatione,* quando sit licita, Veron. *in tract. de seru. rust. præd. c. 42. nu. 2.* Hugo de 1

officio quatuor Prælatorum tit. de excusatione munerum nu. 14. Not. Cor. *consil. 211. nu. 1. & seq. vol. 4.* in terminis Ias. *l. possideri. §. Nerua. nu. 22. ff. de acq. possess.*

QVÆSTIO XXXI.

Piscatores vtrum appellentur negotiatores?

SVMMARIVM.

1 *Negotiatores an dicantur possessores.*

1 TRIGESIMOPRIMO quæro, † an piscatores dicantur, negotiatores? Resp. quod non. *l. legatis seruis. ff. de leg. 3.* Ibi (*legatis seruis exceptis negotiatoribus. Labeo scripsit, eos legato exceptos videri, qui præpositi essent negotij exercendi causa, veluti, qui ad emendum, locandum, conducendum præpositi essent, cubicularios autem vel obsonatores, vel eos, qui piscationibus præpositi essent, non videri negotiationis appellatione contineri,* & puto veram esse Labeonis sententiam; vbi Alber. *nu. 2.* dicit & sic not. quod piscatores non sunt negotiatores, quod est verum, quando Domino tantum piscantur; secus si venderent pisces, quia tunc dicerentur negotiatores.

QVÆSTIO XXXII.

Pisces in retibus capti an sint capientium?

SVMMARIVM.

1 *Pisces in rete capti an sint capientium.*

1 TRIGESIMOSECVNDO, quidã † piscator nassas labyrinthosq; suos in flumine tendit, deinde æmulum artis suæ deprehendit, qui casses euacuauerat, piscesque extraxerat, cuius erunt pisces? Resp. dominium piscium occupatoris esse, *l. in laqueum. ff. de acq. rerum dom.* dabitur tamen piscatori iniuriarum actio. *l. iniuriarum. §. si quis. ff. de iniurijs,* si tamen pisces ceperit in loco priuato, capiens tenebitur restituere Alcia. *lib. 11. parerg. c. 2.*

QVÆSTIO XXXIII.

Concessum mihi ius aquæ ducendæ ad piscariam, an sit seruitus realis?

SVMMARIVM.

1 *Ius aquæ ducendæ ad piscariam, an sit seruitus realis.*

1 TRIGESIMOTERTIO quæro, † si concedatur mihi ius aquæ ducendæ ad piscariam meam, an sit seruitus realis? Resp. quod sic, quia debetur fundo meo. *l. pecoris. ff. de seru. præ. l. vt pomum. ff. de seru.* Veron. *tract. de seru. rust. præ. c. 42. nu. 5.*

QVÆ-

QVÆSTIO XXXIV.

Lacu vendito an naues piscatoriæ quoque veniant?

SVMMARIA.

1 *Vendito lacu an veniant naues piscatoriæ.*
2 *Vendito fundo non veniunt pisces.*

TRIGESIMOQVARTO quæro, † an vendito lacu veniant etiam naues piscatoriæ? Resp. quod sic Bal. *l.2.C.de verb.sign.* facit, *l.patronus.§.fi.ff.de legat.3.* vbi legatus vsus balnei comprehendit omnia necessaria ad vsum eius, facit etiam *l.2.ff.de iurisd.omn.iud.* item legato fundo ad vsumfructum, comprehendit etiam instrumenta ad fruendum necessaria *l.item fundi.§.seminarios.ff.de vsufr.* vendito tamen fundo, in quo sunt † pisces in piscinis, illi pisces non sunt ædium neq; fundi, magis, quam pulli, aut cætera animalia, quæ in fundo sunt. *l.Iulianus.§.fi.& l.seq.ff.de act.empti.* 1 2

QVÆSTIO XXXV.

Volucres vtrum sint capientium?

SVMMARIA.

1 *Aues & volucres an sint capientium.*
2 *Aucupatio quomodo prohiberi posit.*

TRIGESIMOQVINTO quæro, † an aues, & volucres sint capientium? Resp. quod sic. §. *feræ.Inst.de rer.diu.* Ibi, *feræ igitur bestiæ & volucres, & pisces; id est, omnia animalia, quæ in mari, cœlo, & terra nascuntur, simul atque ab aliquo capta fuerint, iure gentium statim illius esse incipiunt. quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur, nec interest quo ad feras bestias & volucres, vtrum in suo fundo quis capiat, an in alieno.* Plane qui alienum fundum ingreditur, venandi, aut aucupandi gratia, potest à Domino, si is præuiderit, † prohiberi, ne ingrediatur. Quicquid autem eorum ceperis, eousq; tuum esse intelligitur, donec tua custodia coercetur: Cum autem tuam euaserit custodiam, & in libertatem naturalem sese receperit, tuũ esse desinit, & rursus occupantis fit: Naturalem autem libertatem recipere intelligitur, cũ vel oculos tuos effugerit, vel ita sit in conspectu tuo, vt difficilis sit eius persequutio. 1 2

QVÆSTIO XXXVI.

Apes an capientium sint?

SVMMARIVM.

1 *Apes an occupanti concedantur.*

TRIGE-

1 TRIGESIMOSEXTO quæro, † vtrũ apes sint capientium? Resp. quod sic. *§. apum, Instit. de rerum diuis.* ibi, *apum quoque fera natura est.* itaq; apes, quæ in arbore tua consederint, antequam à te aluco includantur, non magis tuæ intelliguntur esse, quam volucres, quæ in arbore tua nidum fecerint, ideoq; si alius eas incluserit, is earum Dominus erit: Fauos quoque, si quos effecerint, eximere quilibet potest: plane integra re, si præuideris ingredientem fundum tuum, poteris eum iure prohibere, ne ingrediatur: Examen quoque, quod ex alueo tuo euolauerit, eousque intelligitur esse tuum, donec in conspectu tuo est, nec difficilis persequutio eius est, alioqui occupantis fit,

QVÆSTIO XXXVII.

Columbæ an capi possint?

SVMMARIVM.

1 *Columbas capiens an teneatur restituere.*

1 TRIGESIMOSEPTIMO quæro, † an columbæ capi possint? Resp. quod non, quando abire, & redire solent, prout sunt domesticæ, quæ in columbarijs domibusque retineri solent: secus autem in syluestribus, facit *§. pauonum, Instit. de rerum diuis.* Ibi, *(pauonum quoque, & columbarum fera natura est, nec ad rem pertinet, quod ex consuetudine euolare, & reuolare soleant, nã & apes idem faciunt, quarũ constat feram esse naturam.)* In ijs autem animalibus, quæ ex consuetudine abire, & redire solent, talis regula comprobata est, vt eousq; tua esse intelligantur, donec animum reuertendi habeant. nam si reuertendi animum habere desierint, etiam tua esse desinunt, & fiunt occupantium. reuertendi autem animum videntur desinere habere, cum reuertendi consuetudinem deseruerint. Ampli. quod dixi supra primo loco, quod si quis arte, & fraude columbas deducat ab alterius columbario, atq; ad proprium attrahat, tenebitur is ad columbarum restitutionem, etiam in animæ iudicio, eritq; in foro iudiciali puniendus. Didac. *2. p. relect. c. peccatum. §. 2. nu. 14. vers. tertio, de reg. iur. in 6.* Franc. Marc. *decis. 530. nu. 18. vol. 1.* Guid. *decis. 217. nu. 2.* Veron. *in tract. de seruit. vrb. a. pred. cap. 77.*

QVÆSTIO XXXVIII.

Accipiens accipitrem cum fœtis, an restituere teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Falconem accipiens cum fœtis, an teneatur restituere.*

TRIGE-

TRIGESIMOOCTAVO † quæro; quidam accepit accipitré, vel falconem cum sonaleis in pedibus iniunctis, an teneatur restituere priori domino? Resp. quod sic. ita in puncto concludit Bar. *in tract. de falcone*, quem refert Veron. *in tract. de seru. rust. præd. cap. 21. num. 7.* 1

QVÆSTIO XXXIX.

Gallinæ & anseres an capi possint?

SVMMARIA.

1 *Anseres an capi possint.*
3 *Gallinæ an sint capientium.*
3 *Phasiani capi possunt.*

TRIGESIMONONO † quæro, an gallinæ, & anseres capi possint? 1
Resp. quod non, si sunt domesticæ, secus autem si fuerint anseres sylvestres, vel phasiani. de his † est text. apertus *§. gallinarum. Instit. de rer.* 2
diuis. Ibi, *gallinarum autem, & anserum non est fera natura*, id quod ex eo possumus intelligere, quod aliæ sunt Gallinæ, quas feras vocamus, vt Phasianos. Item † alij sunt anseres, quos feros appellamus, ideoq; si an- 3
seres tui, aut gallinæ tuæ, scilicet domesticæ, aliquo modo turbati turbatæve euolauerint, licet conspectum tuum effugerint, quocunq; tamen loco sint, tui, tuæve esse intelligantur, & qui lucrandi animo ea animalia detinet, furtum committere intelligitur.

QVÆSTIO XL.

Pauones vtrum capientium sint?

SVMMARIVM.

1 *Pauones an sint capientium.*

QVADRAGESIMO † quæro, an pauones sint occupantium? 1
Resp. quod de hoc est text. expressus *§. pauonum, Inst. de rerum diuis.* Ibi, *pauonum quoq; & columbarum fera natura est, nec ad rem pertinet, quod ex consuetudine euolare, & reuolare solent.* nam & apes idem faciunt, quarum constat feram esse naturam: in ijs autem animalibus, quæ ex consuetudine ire, & redire solent, talis regula comprobata est, vt eousq; tua esse intelligantur, donec animum reuertendi habeant, nam si reuertendi animum habere desierint, etiam tua esse desinunt, & fiunt occupantium: Reuertendi autem animum videntur desinere habere, cum reuertendi consuetudinem deseruerint.

QVÆSTIO XLI.

Venationis vtilitas quænam sit?

SVMMARIVM.

1 *Vtilitas venationis quanta sit.*

QVA-

1 QVADRAGESIMOPRIMO quæro, † quæ sit vtilitas venationis? Respon. quod est vtilis ad multa, & præcipue ad exercitium corporis. Vnde Plato *in lib. 6. de legib.* monet adolescentes alendis canibus, & reliquæ venationi operam dare, & *lib. 7. in fin.* dicit optimam esse quadrupedum venationem, quæ equis, canibus, corporis viribus agitur. nã quibuscunq; diuinæ curæ est fortitudo, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telisque, manu propria venando vincere debent, & paulo post, sacros hos venatores, vbicunq; venari velint, nemo prohibeat, & Cic. *lib. 1. Offi. suppeditant*, inquit, *& campus martius, & studia venandi honesta exercitia.* Diogenes Synopæus, teste Laertio, *in eius vita* pueros, quos instruendos habebat, ad venationem educabat. Heraclytus *in Politia Cretensium* scribit: docebat eum, qui pueris præerat, ex lege eos ad venandum educare debere. Lacedæmonij ex legibus Lycurgi, studia circa venationes per omne tempus agebant, nisi forte militiæ vacarent, teste Plutarcho *in vita ipsius Lycurgi.* Alexander ille Magnus post prandium sæpe diem venatu consumebat, vt docet Plutarch. *in vita ipsius*, Pelopedas Thebanus vir animi virtute, & corporis robore præcellens, primam militiæ suæ institutionem à venationis meditatione accepit, vt tradit idem author in vita illius. Philopœmenes Achæorum Dux insignis, quoties ab armis ocium nactus esset, venationi operam dabat, vt qui opinaretur rei militaris comitem esse, vt idem author est in vita ipsius. Pompeius Magnus, cum Numidiam victor peragraret, venationibus leonum, & elephantum aliquot diebus operam dedit. Plinius Secundus studijs animum, venatu corpus exercebat, vt ipse profitetur *lib. 5. Epistol. ad Apollinarem*, idem *lib. 1. ad Corn. Tac.* scribit, se crebro venationibus interesse, adijciens hæc verba: *mirum est, vt animus hac cogitatione, motuq; corporis excitetur. nam vndiq; sylua, & solitudo, ipsumq; illud silentium, quod venationi datur, magna cogitationis inuitamenta sunt.* Traianus Imperator venationes frequentes cum amicis & familiaribus exercebat, vt tradit D. Cassius, & Hadrianus, illius in Imperio successor, venandi studio vsq; ad periculum tenebatur, teste Spartiano. Antonius Pius venando se multum oblectauit, vt scribit Iulius Capitolinus. Marcus quoque Antonius Philosophus venationi operam dedit, teste eodem Capitolino. Alexander Seuerus venatione se exercebat, teste Aelio Lampridio. Achilles apud Statium *lib. 2. Achilleidos*, venator dicitur.

——— Quid nunc tibi prælia dicam.
Syluarum & vacuos sæuo iam murmure saltus.
Nunquam ille imbelles ossea per auia lynces.
Sectari, aut timido passu me cuspide damas

Sterne-

Sternere, sed tristes turbare cubilibus vrsas,
Fulmineosq; sues, & sicubi maxima tigris.
Aut subducta iugis fœtæ spelunca leænæ
Ipse sedens, &c.

Horatius autem *lib. 1. Epist. 18.* de venatione dicit:

——Pulmenta laboribus empta
Romanis solenne viris opus vtile famæ,
Vitaq; & membris.

Et Homerus *lib. 5. Iliad.* Scamandrium laudat, tanquam bonum venatorem à Diana edoctum. Fuerunt præterea, qui habuerunt piscinas celebres, Sergius Ostrearum viuaria primus omniũ habuit. Licinius Murena reliquorum piscium viuaria primus instituit. Lucullus ad piscium receptacula montem excidit iuxta Neapolim. Varro scribit M. Catonem Vticensem, cum hęres testamento Luculli, seu Luculij esset, pisces de piscina eius quadraginta millibus vendidisse. murenarũ viuaria C. Hirtius excogitauit, qui cœnis triumphalibus Dictatoris Cæsaris, sex millia murenarum mutua appendit, & dedit in pondus. Vedius Pollio immanissimus, cum piscinas magno studio coleret, olebat seruos occidere, eosq; piscibus vorandos præbere, vt hominum cruore pasti delicatiores essent, curauit, & piscinas. Hortensius Orator murenam adeo dilexit, vt mortuã multos dies abstractus fleuerit. Antonia Drusi murenæ, quam diligebat, in aures, hoc est ornamentum ex aure dependens, addidit. Chassan. *tract. de gloria mundi, par. 11. consid. 51.*

QVÆSTIO XLII.

Venatio an sit nobile exercitium & ad eos pertineat?

SVMMARIA.

1 *Venatio an spectet ad Nobiles.*
2 *Nobilibus quando liceat venari, piscari, & aucupari.*

QVADRAGESIMOSECVNDO † quæro, vtrum venatio sit exercitium nobile? Respon. quod sic, imo est propria, ac peculiaris Regum & Principum, vt dixi præcedente quæstione. Vnde Virgil. *in 8. Æneid.* facit comitari canes Euandrum Regem nobilissimum, dicens: *Gressumq; canes comitantur herilem.* Optimi enim Principes venationem exercent, vnde corpus robustius, & anima fortior efficitur, in qua bellica omnia exercentur, nam & in ea equitare & currere, & atroces feras excipere, & æstum frigusque perferre, sæpe famem pati necesse est. Cyrus, authore Xenophonte, suos non prius ad prandium siue cœnam 1

ire sinebat, quam sudassent: itaque in venationem educebat, qua sudor maxime euocatur, damnabat autem otium & desidiam perinde ac rem pestiferam, & corporibus valde detrimentosam, non obst. c. quorundam. 34. dist. c. qui venatoribus & seq. 86. dist. & c. 1. & seq. de cler. venat. vbi ars nequissima appellatur: nam resp. quod ibi loquitur de venatione oppressiua hominum, vel archaria. Secundò resp. quod multa esse suapte natura & vtilia, & honesta, quæ ex tempore, etiam ex persona, sunt illicita, ideo clericis multa prohiberi, quæ cæteris sunt permissa: licet igitur clericis prohibeatur venatio, cæteris tamen permittitur, Did. [illegible] & propterea quod ibi dicitur, *venationi [illegible]*, intelligitur quantum ad clericos, sed & illud intelligitur, si ea [illegible] [illegible] recreationis, vel salubritatis gratia: in casu tamen quo [illegible] nobilibus, intelligas dummodo non sit nimium atque immoderatum venandi studium, cuiusmodi est pene omnibus nobilibus Gallis, qui ad insaniam vsq; eo studio tenentur, aliarum rerum & publicarum & priuatarum obliti. & Cic. *lib. 2. Offic.* prodigos eos vocat qui venationum apparatu pecunias profundunt, & Paris de Put. *tract. de syndic. cap. 9.* incessit Principes, qui omnem operam, curamq; in venationibus reponunt, nec aliud est fabula Actæonis, venationis omnium hominum studiosissimi, qui in ceruum mutatus, à suis canibus dilaceratus est, quod nihil aliud finxisse Poetas, nonnullis placet, quam
1 quod omnia bona sua in canes, & venationem insumpserat † nobiles igitur possunt venationibus, piscationibus, & aucupio modestè operam dare, modo id fiat debito tempore citra agrorum alienorum populationem, neque in eis operam suam præstent, seu locent pro certa mercede. nam tunc inter seruilia officia connumerarentur. Tyraquell. *tract. de nobil. cap. 37. num. 149.*

QVÆSTIO XLIII.

Quinam scriptores de venatione, piscatione & aucupio propriè locuti sint?

SVMMARIVM.

1 *Scriptores, qui de venatione, piscatione, & aucupio loquuti sunt.*

1 QVADRAGESIMOTERTIO † quæro, qui scriptores de venatione, piscatione, & aucupio sint loquuti? Resp. inter quos scripsit Xenophon. Oppian. quoq; de eadem libros quinque edidit, & Gratius librum vnum, de quo est illud Ouidij, Elegia vlt. [illegible]

[illegible] erat, qui [illegible]

[illegible]

Et

Et Callistenes lib.tres, quem citat Plutarch.*lib.de fluuijs*, Sostratus lib.2. quem citat Stobæus *in Serm.62.* Marcus Aurel. Olympius Nemesianus, Poeta Bellisarius, Aquiuiuus, Aragoneus, Ioannes Aelius *de vocabulis venatoris*, Michael Angelus Blondus, Adrianus Cardinal.Petrus Angelius. Burgeus *lib.6. de venatione* scripsit. Dornadilla Scotorum Rex scripsit *lib.de venatorijs legibus*, Officina Textoris *p.2.vers. venatio, & vers.piscina.* Titus Ioannes Scandianensis *lib.4.vernac.ling.* Plat.*lib.6.de legib.* Chassan.*de gloria mundi.p.11.consid.49. & seq.* Tyraq. *tract.de nobil.c.37. num.143.* Didac.*2.p.relect.§.8. per totum.c.peccatum,de reg.iur.in 6.* Dd. communiter *§.fert.instit.de rer.diuis.l.3.§. Nerua. ff.de acq.poss. §.nemo,de pace tenen.in vsib. feud.c. ius naturale. 1.dist.l.1.& seq.ff.de acq.rer.dom.c. quorundam.34.dist.c.qui venatorib.& seq.86.dist.* Veron. *tract.de seru.rust.præd.tit.de aucupatione, c.21. & tit.de piscatione.* Guid.*decis.218.* Guiliel.de Benedict. *c.Raynutius,vers.& vxorum nomine,nu.334.& seq.* Dom.Soto *lib.4.de iust.& iur.q.6.art.4.* Zoanet.*l.2.nu.146.& seq.C. de pact.inter empt.& vend.* Dd. communiter *c.1. & seq.extr.de cler.ven.* Riminal.*consil.35.* Natta *consil.604.vol.3.* Rolan.*consi.9. vol.2.* Summistæ omnes, *in vers.venatio.* dixi ego in summa peccat.*c.2.par. 2.q.31.tit.7.* Boer.*in consuet.Burg. Rubr. 13. §. 7. q. 2. & seq.* Emanuel Soar.*in thesau.recept.sent. vers.venator.* Francisc. Viui.*in commun.opin.lib.2. opin.311. vers.venari.* Iacob. de S. Georg. *tract. de Iudæis, in verb. & cum venationibus.* Mandos. *tracta. de imitionibus. quæst. 62.* Romul. *l. 1. ff. de acq.poss.* Rebuff. Luc.de Penna,& alij, *l.vnic.C.de venatione ferarũ.l.2.* Romul.*in comp.de venatione*, citato per ipsum *d. l.1. ff.de acq.poss.* & Schurff. *cons.1. cent.3.*

& hæc dicta sufficiant pro complemento huius Tractatus de venatione, piscatione, & aucupio.

INDEX
RERVM AC VERBORVM HOC IN TRACTATV Dn. FRIDER. PRVCKMANNI CONTENTORVM.

Prior numerus numerum marginalem, posterior vero folium denotat.

A.

Bestia

Clerici

Grex

Pisces

Q.

R.

S.

V.

Vena-

FINIS.

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM, QVÆ IN HOC TRACTATV SEBASTIANI MEDICES I.C. CELEBERRIMI de Venatione, Piscatione, & Aucupio continentur.

Prior numerus numerum marginalem, alter paginam denotat.

A.

B.

Bestia,

C.

D.

Dona-

I.

L.

M.

N.

O.

Pauo-

P.

F I N I S.

TRACTA-

TRACTATVS DN. GEORGII MOR DE NIGROMONTE BRIGANTINI I.V.D. DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI, & Piscandi.

PARS PRIMA.

CAPVT I.

Generalia & quædam specialia traduntur de Venat. & Piscat.

SVMMARIA.

1 *Iuris venandi, aucupandi & piscandi materia lucrosa, pulchra & subtilis est.*
2 *Iura venandi, aucupandi & piscandi inter Principes, Comites, Barones & nobiles valde sunt controuersa.*
3 *Inuocatio diuini nominis quid operetur.*
4 *Venationum plures sunt species.*
5 *Venatio oppressiua hominum quæ sit.*
6 *Venatio arenaria quæ dicatur.*
7 *Venatio adulatoria quæ dicatur, & quibus modis fiat.*
8 *Optima traditio à definitione proficiscens.*
10 *Venatio saltuosa quid sit, & quid piscatio & aucupium. ibid.*
11 *Venatio in genere sumpta, quot habeat species.*
12 *Feræ in tria genera distinguuntur.*
13 *Venatio quibus modis fiat.*
14 *Aucupium quibus modis fiat.*
15 *Piscatio quibus modis fiat.*
16 *Venatio, aucupium & piscatio possunt pro vno eodemq; poni.*
17 *Differentia inter venationem, piscationem & aucupium.*
18 *Feræ rursus in duo genera distinguuntur.*
19 *Ferarum appellatione quid contineatur.*
20 *Bestiæ appellatione quid veniat, & nu. 22.*
21 *Pecudum appellatione quid veniat.*
23 *Animalium tria genera.*
24 *Mansueta animalia cuius sint.*
25 *Fera animalia an sint capientium.*
27 *Auium appellatione quid contineatur.*
28 *Auibus legatis, quæ animalia veniant.*
29 *Volucres quæ dicantur.*

EXplicaturus iura Venandi, aucupandi & piscandi, ea potissimũ de causa, quod inter cæteras vtriusque Iuris materias (vt quotidiana forensium causarum docet experientia) horum materia non minus lucrosa, quam pulchra & subtilis sit. Etenim his temporibus nulla fere iura inter Principes, Comites, Barones & Nobiles ita controuersa sunt, quam hæc ipsa. Nam videre est illos nonnunquam acerbissime de hisce inter se contendere & rixari, vt illorum conseruandorum & tuendorum gratia, sæpe ad pignorationes, nec non ad arma veniant, tranquillum Reipublicæ statum, pacemque publicam, non sine maximo

ximo, innocentium ſubditorum vicinorumque malo, atq; detrimento.
coactis hominibus perturbent; Vnde omnia Iudicia & tribunalia perſo-
nant lites iuris Venandi,aucupandi & piſcandi. Diuino † igitur prius in- 3
uocato præſidio,quo conſequamur bonum initium,melius medium, &
optimum finem,*gloſ.1.in Auth.de hæred.& Falc.col.1.gloſ.in Rubr.Proœm.*
Inſtitut.text.in Auth. quomod. oport. Epiſc. §. 1. *verſ. bene autem, Dd.in*
Rubr.ff.de oper.nou.nunciat. Vbi enim Chriſtus non eſt fundamentum,
ibi nullius boni operis eſt ſuper ædificium, *c. cum Paulus.1.q.1.*quicquid
igitur agimus in nomine Domini incipere debemus, *c.non obſeruetis.26.*
q.7. ad vtilitatem & commodum illorum qui hiſce egregiis exercitatio-
num generibus delectantur, ſtatui hoc in tractatu horum iurium viam
& modum, ea, qua fieri poteſt, perſpicuitate, demonſtrare, & aperire,
quo tuto ſine peccato in conſcientia, & foro exteriori venentur, aucu-
pentur,& piſcentur.

Ac † principio quidem ſciendum plures paſſim referri Venationum 4
ſpecies. Vna † eſt Venatio,quæ dicitur oppreſſiua hominũ,quæ ſemper 5
prohibetur *c.non eſt §.his itaq; 6.d.ſt.gl.in c.qui venatoribus.88.diſt.* Alte-
ra † arenaria, vt quando quis cum beſtia depugnaturus in arenã prodit, 6
& illa Venatio de Iure Canonico adeo reprobata eſt, vt etiam ſpectato-
res mortaliter peccent, per text. *in d.c. qui venatoribus & ibid.notat.gloſ.*
& gloſ.in c.1.de Cler.Venat.in verb.voluptate. De Iure vero ciuili Venatio
arenaria tunc licita eſt, quando non eſt mercenaria, ſed fit virtutis pro-
bandæ & virium experiendarum gratia, *l. 1.§.den'q; ff.de poſtul.* Verum
qui ad hoc locat operas ſuas, vt cum beſtia depugnet, infamis eſt, *d.l.1.§.*
*ſenatusconſulto,*de qua ſpecie loquitur.*d.c.qui Venatoribus,*& diu ſequen-
tes *Canones & 3.q.7.§.veruntamen.* Niſi talis ſit fera,quæ regioni noceat,
quo caſu locans operas ſuas extra arenam, non notatur infamia, *d.l.1.§.*
ſed ſi quis.

Tertia † Venatio eſt, quæ dicitur adulatoria,quæ fit per verba, ac etiã 7
illicita eſt,*d.c.qui venatoribus,86.diſt.c.nonnulli,46.diſt.c.ſunt plurimi, 6.*
q.1.gl.d.cap.1.de Cler.Venat. Et hæc Venatio fit tribus modis. Primo tri-
buendo alicui bonum, quod non habet. Secundo nimium extollendo
bonum,quod habet. Tertio approbando malum, quod habet *c. væ qui*
dicitis 11.quæ. 5. Quarta † eſt Venatio,quæ dicitur,ſaltuoſa & clamoroſa. 8
Nos omiſſis reliquis ſpeciebus de hac quarta Venatione, quæ eſt fera-
rum, agemus, quæ fit in ſaltibus cum canibus, vt loquuntur, & clamore,
vnde venatio ſaltuoſa & clamoroſa vulgo appellatur. Quoniã † vero o- 9
ptima eſt traditio,quæ a definitione proficiſcitur, per quam plane intel-
ligimus,quid ſit id,de quo eſt agendum,vt tradit *Cicero lib.1.de offic.*& di-
xi *ego in tract.meo de Diuortiis* 1.*part.c.1.n.1.*a definitione initium ducam.

10 Est † ergo Venatio, ferarum persecutio, vel exercitium ordinatum ad captionem ferarum terrestrium, sicut aucupium ad captionem auium, & piscatio piscium. Et hæc exercitia sunt a natura & de se licita, *vt tradit S.Thom. quem refert & sequitur Sylue. in summa verb. venatio, n.1. in prin.*
11 Si † tamen hæc licita venatio in genere sumatur, tres habet species, scili-
12 cet ferinam, aucupium, & piscariam. Nam † feræ in tria genera distingui solent, sicuti tribus elementis sustinentur, videlicet in feras, quæ terra in volucres, quæ in aere, in pisces, qui in mari fluminibus libere vagantur, *§.*
13 *feræ instit. de rer. diuis. & l.3. ff. d. acquir. rer. dom.* Venatio † ferina fit multis modis, vtpote, retibus, pedicis, laqueis, præcipitiis, foueis, arcubusis, bombardis, iaculis, cuspide, indagine, pennarum odore, carnibus, accipi-
14 tribus. Aucupium † vero fit retibus, laqueis, pedicis, præcipitiis, arcu, vi-
15 sco, hamo, ac etiam accipitribus. Piscatura † seu piscatio fit retibus, sagenis, gargustiis, hamis, iaculis. *S. Anton. in summa 1. part. tit. 1. cap. 3. §. 3.*
16 *verb. venatio.* Quamobrem † venatio aucupium & piscatio pro vno eodemque iure poni possunt, ea ratione, quod sint species venationis in genere sumptæ, & originem ab vna eademque libertate iuris naturalis du-
17 cunt, *l.2. & 3. ff. de acquir. rer. dom. § fera Instit. de rer. diuis.* Quanquam † nonnullæ differentiæ inter has species sint, cum in alieno venari liceat, non sic piscari, *l. iniuriarum §. fi. ff. de iniur.* Deinde etsi aucupium venationi comparetur, *l. diuus ff. d. seruit. rustic. prædior. c. 2. de Cler. ven.* tamen piscatio ab his separari solet, tanquam ius magis licitum & spectaculum minus cruentum. Ideoq; piscatio Ecclesiasticis personis indistincte permissa, non sic venatio, *c.1. & 2. de Cler. Venat. c.1. ne cleri. vel monach. c.1. &*
18 *2. dist. 34.* Et † quia Venatio est ferarum persecutio, notandum est primo quod feræ rursus in duo genera distinguendæ sunt. Nam vnum est genus earum, quas ob diritatem & perniciem occidi publice vtile est, vt sunt lupi, Vrsi, Leones, serpẽtes, &c. quarum venatio tanquam publice vtilis, omnibus est permittenda. *l. vnic. C. de ven. fer. lib. 11. c. vnic. §. nemo retia, de pace tenend. in vsib. feud.* Alterum genus non est æquæ noxium, & seruit publicæ annonæ & voluptati principum.

19 Secundo † notandum est, quod proprie ferarum appellatione veniant animalia nocentia, *c. fi. & ibid. gl. de iniur.* dicitur tamen apium, Pauonum, Columbarum & Ceruorum fera natura *l. naturalem §. apium & §. pauonum & §. ceruos, ff. de acq. rer. dom. §. apium & §. pauonum & §. ceruos Instit. de rer. diuis.* Appellatione tamen feræ non venit canis, cum sit domesticum animal, licet in numero animalium mansuetorum non contineatur. Maior enim pars canum non mordet, & maior pars non gregatim pascitur, mansueta enim animalia dicuntur, quæ gregatim pascuntur. *gl. additionalis Instit. Si quadrup. paup. feciss. dic. in prin.*

20 Tertio † notandum est, quod appellatione bestiæ veniant tãtum animalia

malia terrestria, non aues, secus appellatione animalis. *gl. in c. 6. dic ver. bestia 35. dist.* A Cicer. tamen bestiæ etiam pisces & volucres dicuntur. Deinde appellatione bestiæ, non veniunt animalia mansueta & domestica, nisi aliter ex cōmuni consuetudine vsurparetur, *Bar. in l. 1. §. remouet in 1. not. ff. de postu. Io. Bapt. in l. omnes popu. ff. de iust. & iur.* Præterea bestiæ appellatione veniunt Vrsi, Leones, Pantheræ, quasi mixti sunt Elephantes & Cameli, nam & iumentorū operam præstāt & natura eorū fera est. *l. 2. §. vt igitur ff. ad l. Aquil.* Pecudum † autem numero sunt quadrupedes, 21 quę gregatim pascuntur, & oues capræ, boues, equi, muli, asini, sues *d. §. vt igitur & inst. de leg. Aqui. in prin.* Deniq; † bestiæ appellatione hoc casu 22 non venit mortua, *l. 1. § bestias, ff. de postu. l. 1. §. plane si ante. ff. si quadr. paup. fecis. dic. not. in l. 1. ff. de cadau. pun. Bar. in l. cū de lanion. n. 1. ff. de fund. instr.*

Quarto † obseruandum est, tria esse genera animalium. Quædam † e- 23 24 nim sunt naturaliter mansueta, vt sunt Gallinæ & anseres domestici, in quibus locum habet regula hæc, vt vbicunq; sint, domini esse intelligantur, *§. Gallinar. inst. de rer. diu.* Quædam † vero prorsus sunt fera, vt cerui, 25 vrsi, lepores, vulpes, & in his animalibus locū habet altera regula, cum in nullius bonis sint, quod occupanti concedantur, *d. §. fera insti. de rer. diui.* Quæ regula extenditur etiā ad apes, cum & earū fera natura sit, ideoq; apes quæ, in arbore nostra consederint, antequā in aluco a nobis includātur, non magis nostræ esse intelliguntur, quā volucres quæ in arbore nostra nidū fecerint, ideo si alius eas incluserit, dominus earū efficitur per occupationē sicut & fauos si quos fecerint apes in arbore tua, alius sine furto eximere poterit, nec furti tibi tenebitur, quia apes nō fuerunt tuę, *tex. in d. §. apiū. & ibi gl. in verb. dominus inst. de rer. diu. & d. l. naturalem §. apium ff. de acqu. rer. dom. & in l. apes ff. de furt.* Quædam † vero animalia 26 fera sunt naturaliter sed accidentaliter hominū industria & diligētia reddita sunt mansueta, in illis procedit regula, vt eo vsq; tua esse intelligātur, donec animū reuertendi habeant, nam si animū reuertendi habere desierint, etiam tua esse desinunt, & fiunt occupantiū. reuertendi autem animum videntur desinere habere, cum reuertendi consuetudinē deseruerint. *d. §. pauon. inst. de rer. diuis.* consuetudinē a. huiusmodi reuertendi amisisse videntur, cum ad horas & dies consuetas bis redire desinunt, post quæ accepta capientium fiunt *iuxta gl. in l. de quib. ff. de legit. Martin. ab Azpilcuet. in Enchiri. confes. c. 17. n. 128. & platea. d. §. pauon. inst. d. rer. diui.*

Quinto † aduertendum est, quod appellatione auium venit omnis 27 volucris, quæ oua parit & pennis decorata est: dicta ab auiis, id est locis secretioribus, quibus aues delectantur, *Cic. ad Heren. lib. auium dulcedo ducit ad auium.* Vnde † auibus legatis anseres & phasiani & gallinæ 28 syluestres, & auiaria, id est, gabiæ vbi stant aues debentur, si testator talia habeat, alias secus: Phasiani a. id est, serui qui sciunt artificia capiēdi aues,

& pastores anserum non continentur, nisi id testator expresserit *l. auibus*
29 *l. gatis & ibi glos. ff. de leg. 3.* Volucres † autē dicuntur quæcunque volare possunt, vnde apes, vespæ, muscæ, papilones, volucres sunt, non tamen a-
30 ues. Et † quanquam olim ingens inter philosophos dubitatio fuerit, An apes feræ naturæ essent: quibusdam existimantibus, hæc immensæ subtilitatis animalcula magis inter insecta, quam inter feras bestias referenda esse. Sunt enim insecta animalia, quæ (vt nomen ipsum declarat) incisuras, nunc ceruicum loco, pectorum habent, atque alui: vt sunt terrestria scolopendræ, stelliones; alia volucria, vt apes vespæ: alia vtroq; modo, vt formicæ: alia & pennis & pedibus carentia, vt tineæ, quæ in homine nascuntur. Nonnulli putarunt, apes nec mansuetæ, neq; feræ, sed mediæ cuiusdam esse naturæ, *Plin. lib. 11. Natural. hist.* Contra tamen, veterum Iurisconsultorum authoritate & iudicio receptum est, earum naturam quoq; feram esse, *d. §. apium vbi M. nsing. Instit. de rer. diuis.*

31 Sexto † obseruandum est: Omnia animalia degentia in aquis, generali nomine aquatilia dici: Nam alia corio & pilis teguntur, vt vituli marini: alia corio tantum, vt delphini: alia cortice, vt testudines: alia silicium duritia, vt ostreæ & conchæ: alia crustis, vt locustæ: alia crustis & spinis, vt Echini: alia squamis vt pisces, *Plin. lib. 9. c. 12.* aliæ pelle, vt anguilla, eo di-
32 cta, quia specie anguem repræsentant. Quæ † aquatilia si fuerint in loco publico, vt mari, lacu, flumine, vel stango capiētium fiunt, nisi aliter prohibitum sit, vt dicemus infra.

Cum ergo venatio, aucupium & piscatio sint iuris naturalis, & de se licita, & tamen absque occisione animalium, ferarum, auium & piscium exerceri non possint, infertur licere homini, occidere quæcunq; viuen-
33 tia ratione carentia. Neq; † obstat illud dictum (non occides:) Etenim non accipitur de frutetis, quia nullus eis inest sensus, nec de irrationabilibus animalibus, quia nulla ratione nobis sociantur: Est ergo illud dictum (non occides) intelligendum de homine, quem occidere licet. *S. August. lib. de ciuit. Dei, c. 20. vol. 5 quem sequuntur D. Thom. 22. q. 60. art. 1. Dominic. Soto de iustit. & iur. lib. 10. q. 1. art. 1. Pisan, verb. homicidium li. 6. n. 2. Syluest. in 1. n. 5. Ioan. Tabiens. n. 2.* Nullus enim peccat in hoc, quod v-
34 titur re aliqua ad hoc, ad quod est ordinata. In † rerum autem ordine imperfectiora sunt propter perfectiora; sicut enim generationis via, natura ab imperfectis ad perfecta procedit, & inde est, quod sicut in generatio-
35 ne hominis, prius est viuum, deinde animal, vltimo autē homo: ita † etiam ea, quæ tantum viuunt, vt plantæ, sunt propter animalia, omnia autem animalia sunt propter hominem; & ideo si homo vtatur plantis ad vtilitatem animalium, & animalibus ad vtilitatem hominis, non est illicitum. *Arist. lib. 1. Polit. cap. 5.* Inter alios autem vsus maxime necessarius

esse

eſſe videtur, vt animalia plantis vtantur in cibum, & homines animalibus, quod ſine mortificatione eorum fieri nequit: & ideo licitum eſt, & plantas mortificare in vſus animalium, & animalia in vſus hominum. Nam ex ipſa diuina ordinatione dicitur. *Geneſ. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam & cunctis animalibus terræ, & c. 9. Geneſ. Omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum.* Hinc & † lex ciuilis diſponit quod abſurdum eſſe videatur, hominẽ in fructu 36
eſſe, cum omnes fructus in rerum natura, hominum gratia comparauerit, *text. in l. pecudum ff de vſuris.* Ex quibus euidentiſſime & irrefragibiliter infertur, occaſionem animalium ratione carentium, & per conſequens, venationem, capturamque ferarum, vt aucupium, & piſcationem iure diuino, naturali & ciuili, homini permitti. Nam ferarum carnibus veſcimur, pellibus contegimur *Geneſ. c. 1.* quæ peræque ad noſtras vtilitates recte adiunguntur, atque ius dominorum diuinitus conceſſorum. Neque obſtat *cap. 22. Exodi.* vbi prohibetur occiſio bouis & ouis. Quia reſpondetur, quod occidere animal alterius, ſit quidem peccatum, non quia occidit illud, ſed quia damnum dedit homini in re ſua, vnde non continetur ſub peccato homicidii, ſed furti, rapinæ, vel damni dati, *tradit Sebaſt. Medic. in ſumma peccat. part. 1. tit. 4. q. 92. & in præfat. tract. de venat. piſcat. & aucup. n. 41.*

Et † quanquam Adamum protoplaſtum, & eius poſteros credibile ſit 37
exercuiſſe venationes, aucupia, & piſcationes, primi tamen in ſacris literis venatores exprimuntur, Nemroth & Eſau, *Gen. c. 10. 25. & 27.* Ex † qui- 38
bus aperte conſtat vſum venationum vna cum humano genere cœpiſſe. Vnde & *Ariſt. ſupra dicto loco*, venationem ferarum inter antiquiſſima vitæ genera retulit. Neq; † obſtat, quod aliqui hanc venationẽ pro tur- 39
pi illicitoq; exercitio habeant. Primo quod *D. Auguſtin.* nequiſſimam eam artem appellet. *d. c. qui venatoribus.* Deinde quod Clericis & Eccleſiaſticis perſonis venatio prohibita ſit, *c. 1. & 2. d. Cler. venat. c. 1. ne Cler. vel monach. c. 1. & 2. 34. diſt.* Etenim reſpondetur, quod *D. Auguſtini* dictum, non de hac ſpecie, quam tractamus, ſed de arenaria venatione ſit intelligendum, quæ nempe hiſtrionico more a conductis hominibus, in publicis ſpectaculis depugnando cum beſtiis exercetur, vti ſupra *n. 6.* diximus. Nam Iure Ciuili in vniuerſum artificium ſcenicum & totá ars hiſtrionica, vt quæ ad nullum Reipublicæ commodum, ſed inanem voluptatem comparata eſt, pro turpi & infami vitæ genere habetur *l. 1. & 2. ff. de his qui not. infam. tot. Tit. in Auth. Scenicos non ſolum fideiuſſ. & c. & tot. Tit. C. de ſpectator. ſcen. lib. 11.* Deinde † reſpõdetur, quod abuſus venatio- 40
nis, non vſus in turpibus ſit habendus, *Panor. & alii in d. c. 1. de cler. ven.*

42 Vſus † vero in hoc conſiſtit, vt ſeruiat neceſſitati (victus videlicet & ve-
43 ſtitus) ſanitati & valetudini. Hinc † eſt, quod de venationibus & piſcationibus (tanquam exercitiis licitis & honeſtis) Eccleſiæ ſoluendæ ſint decimæ, *per text. in c. non eſt de decimis.* Quod eſt intelligendum, vbi eſſet conſuetudo, nam ſi talis non eſſent, non forent ſoluendæ. *Couar. in c. peccatum 2. par. §. 8. nu. 12. de reg. iur. in 6. Mari. Soci. ſen. d. c. 1. n. 12. de cler. ven.*

44 Abuſus † autẽ venationis in eo conſiſtit, vt ſi quis ita ſe venationibus dedat, vt neceſſaria vocationis ſuę negotia omittat, *tex. in c. an putatis, 86. diſt. & in l. venat. C. de excuſ. mun. lib. 11.* Hinc tota hæc diſputatio, ea definiri commode poteſt regula, quàm tradit *idẽ D. Auguſt. relatus a Gratian. in c. quisquis, 41. diſt. vbi inquit.* In omnibus talibus non vſus rerum, ſed libido in culpa eſt.

45 Ex † qua infertur, Eccleſiaſticis perſonis venationẽ ferarum eſſe licitam, *Panor. & Dd. in d. c. 1. & 2. de cler. venat.* modo non ſit clamoſa, & fiat cum ſilentio & modeſtia. Eſt enim venatio ferarum duplex, quieta & cla-
46 moroſa. Prior clericis licita, non ſic ſecunda, *gl. d. c. 1. de cler. ven.* Et † maxime prælatis & Eccleſiaſticis perſonis cauſſa neceſſitatis, & recreationis cum retibus, laqueis & canibus venari licet, ſi in venationibus habeant redditus. *Sylu. verb. venatio vbi dicit,* in Francia in venationibus Pręlatos habere redditus. Sed in Germania notũ eſt, Principes Eccleſiaſticos & eos Prælatos maxime, qui ſunt Status Romani imperii & habent ſecularem Iuriſdictionẽ, & ius venãdi ſeu bannũ ſylueſtre, vel ius foreſti vulgo, *Weltliche Obrigkeit, Geiaygd vnd Wiltbann,* nonnũquam intra propri-
47 os ſui territorii ſaltus venari. Veruntamen † quia, vt inquit S. Hier. relatus a Gratiano *c. Eſau. 86. diſt.* non inuenimus ſcripturis ſanctis, ſanctum aliquem venatorẽ, piſcatores inuenimus ſanctos, cum piſcatio ipſos habeat Apoſtolos ante & poſt reſurrectionẽ Chriſti, imo Chriſtum ipſum approbantẽ, & iubentẽ retia tendi, ac de piſcatione comedentẽ, *Luc. &*
48 *Ioan. c. vlt.* Cauendum † eſt Eccleſiaſticis perſonis, ne fines neceſſitatis, recreationis & modeſtiæ magno cum proprio ſalutis detrimento, tum ſubditorũ ſcandalo præterſiliant. Vnde *Concilium Trid. in decr. de reformat. generali c. 12. §. Veſtitu inſuper ſeß. 24. ſtatuit,* ab illicitis venationibus & aucupiis abſtinendum obtinentibus dignitates & præbendas, aut portiones in Eccleſiis Cathedralibus aut Collegiatis.

49 Deinde etſi venationis vſus licitus ſit clericis & Eccleſiaſticis perſonis, attamen illicitus redditur eo tempore, quo tenentur huiuſmodi perſonæ, munera prædicationis & viſitationis obire, *c. cum. Apoſto. §. Archidia. de cenſib. & ita intelligendũ eſt d. c. 1. ne cler. vel monachi,* & reliqua iura, quibus probatur illicitam eſſe clericis venationem: intelligenda enim ſunt, de his, qui venationi mentem nimis implicant & neceſſaria vocationis officia negligunt. *Sylu. d. loco Ad quod facit text. in c. vident. 86. diſt.*

ibi vident homines venatores,& delectantur, væ miseris,si se *per Princi-* xerint, qui enim venatorem vident, & delectantur, videbunt S & tristabuntur. Secundo facit *d.c. Esau.* vbi dicitur. Esau venatc quoniã peccator erat. *Tertio c.quid prodest 86.dist.ibi.*quid prodest *vtili-* nare viscerib.& luxuriari venatib.?abstinere a cibis,&errare peccatis,&

Cæterum † monachis indistincte venationes & aucupationes prohibitę sunt,ita quidem,quod eis nec interesse,nec canes,vel aues venaticos per se,vel per alios tenere sit licitum,imo illis prohibetur,vt nec a familiaribus secum morantibus huiusmodi teneri permittant, nisi saltus viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi,vel feræ aliæ forsan essent,quo casu hoc eis permittitur,dum tamen infra monasteria,seu domos, quas inhabitant,aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem *ita text. est in clem. Ne in agro,§. porro, de stat. monach. vbi gloss. verb. personalem inquit,* quod religiosorum redditus, quandoque consistant in venationibus, vt cuniculorum in prouincia, & ferarum in Anglia. Et olim licuit religiosis tempore competenti, maxime deficiente familia in propriis personis venationem capere, & vendere quod *per d. clem. Ne in agro,§.porro,* Clemens V.quo ad monachos & religiosos correxit, & posthac fieri vetuit, Vrgens tamen necessitas ad venandum astringens religiosos excusaret, *Henric.Boic.d.cap.1.n.2. & seq.de Cler.ven. Host.in tit.de cler.venat.num.2.& seq.* Necessitas † enim legem non habet.*c.sicut de consecrat. dist.1.cap.quod non est de reg.iur. cap.2.§.fin. de obseruat. ieiunior. & cap. quando, de consuetud. cap. licet. de feriis & c.fi.eod. tit.l.item quamuis.ff. com.diuid.gl. ibid.in verb.necessitatem. l. aliquando, ff.de offic.proconf.gl.in l.vnic.ff.de offic.Conf.in verb.expedire.* Et generaliter quæ permittantur ex causa necessitatis tradit.*gl.in c.sicut 17.dist.gl.in c.discipulos,in verb.fame de consecr.dist.5.& gl.nota.in c.querelam in verb. necessitate de Iureiur.&ibi Dd.*Necessitas † tamen non excusat a delicto, *tex.in l.palam §.non ignoscendũ ff.de ritu nuptiar.gl. in c.si quis, in verb.pœniteat,de furt.vbi tex.*an propter necessitatem liceat furari, *& tex. in.d.c. discipulos,vbi gl.nota. in verb.fame. Couar.in c.peccatum 2.part. §.1.n.3.& seq.de reg.iur.in 6. Dd.in l.2.§.cum in eadem ff.ad l.Rhod.de iact.vbi Angel.nota.*an milites tempore belli ex necessitate commeatum deprædari possint.*Canonist.in c.1.de Emt.& vend.*Hinc † infertur,quod licet omnibus,siue sint clerici,siue laici,venatio interdicta sit tempore Quadragesimæ & ieiuniorum, seu præcipuarum festiuitatũ, *d. c.1.& d.c.fi. de feriis.* quibus homines in Ecclesia conuenire debent,& orare *d.c. an putatis 86. dist.*si tamen necessitas famis urgeret,vel si feræ venirent vastare segetes, vel vineas, tunc enim quocunque tempore etiam clericis & monachis venari, & feras vastantes agros, expellere licet, *leg.3. C. de feriis. gloss.*

in d.c.qui venatoribus 86. dist.arg. c.si nulla,23.q.8. Marian. Socin.sen. d.c. 1.n.12. de cler.venat. Martin. Nauar. in Enchirid.confessar.c.13. nu.11. cum necessitas non habeat legem, *iuribus supra allegatis.*

55 Denique † hoc loco non inutiliter quæritur, si fuerit contra aliquem clericum, vel alterum exceptio data, vel obiecta, quod sit venator, de qua venatione exceptio sit intelligenda.

Respondeo, quod in dubio intelligi debet de venatione, quæ sit recreationis, non autem voluptatis caussa, *Archi. in d.c.qui venatoribus, 86. dist. Alex.consi.72.n.13.vol.1. & consil.175.vol.2. Sap.in addit.ad Abb.d.c.1.*
56 *de cler.ven. Summa Rosell.verb.ven.* Nam † interpretatio in re dubia fieri debet in meliorem partem, *c. estote, de reg. iur. & l.proxime. §. sed in re dubia. ff. de his quæ in testam. delent. l.si fuerit,§.fi.de reb. dub. & l.ea quæ in partes,§.in re dubia, ff. de reg.iur.*

SVMMARIA.

1 *Quorundam principum & Dominorum temporalium inclementia in subditos propter venationes.*
2 *Venatio an per Principem prohiberi possit, argumenta pro huius quæstionis porte negatiua & n.6.8.9.& 20.*
3 *Omnia animalia sunt homini subiecta naturaliter.*
4 *Imperfectiora cedunt in vsum perfectiorum.*
5 *Inferiora per superiora gubernantur.*
7 *Deus creauit omnia in vsum hominum.*
10 *In alieno fundo an venari & aucupari liceat.*
11 *An Dominus volentem ingredi fundum suum, causa venandi vel aucupandi, prohibere possit.*
12 *An Dominus ingredientem fundum suum, armata manu prohibere possit.*
13 *Contra ingredientem Domino inuito competit actio iniuriarum.*
14 *Venator, qui Domino non prohibente in fundum alienum ingressus est, causa venandi vel aucupandi, an possit postea expelli.*
15 *Venator in fundo detineri possit, vt reddat quod percepit.*
16 *Bestia aliena reperta in prato vel agro suo, an & quando retineri possit.*
17 *Error Principum, Comitum, Baronum & Nobilium ius venandi pro regali habentium, & recognoscentium.*
18 *Merum & mixtum imperium, & contra regalia, non inferunt necessario iura foresti, seu bannum syluestre, & vice versa.*
19 *Ex separatis nihil infertur.*
20 *Concesso castro, villa, vel pago, cui adhæret ius Venandi, conceditur etiam ius venandi ibid.*

21 *Quæ-*

21 *Quaestionis principalis pars affirmatiua, nempe quod venatio per Principem prohiberi poßit, asseritur, & n.22.23.24.*

22 *Ratio triplex, quare Princeps venationem prohiberi poßit.*

23 *Ferae, volucres & pisces, sunt non solum ornamento vniuersi, sed pro vtilitate hominum & n.60.*

24 *Princeps potest loca communia proprio vsui dicare.*

25 *Princeps prohibere potest venationem in proprio suo loco, & n.22.*

26 *Rationes quatuor, quare supremus Princeps, id est Imperator, venationem prohibuit, & n.27.28.29. & 30.*

31 *Aliae duae rationes, quibus Principes, & Domini temporales, ius venandi contra subditos suos acquisiuerunt, & n.33. & 58.*

32 *Magnorum Dominorum preces, praecepta sunt, non preces.*

34 *Quinq; requisita, vt inferior Principe venationem prohibere poßit, & n. 35.36.37.38. & 39.*

40 *Non est par ratio in magnatibus, quanta est in principe, circa prohibitionem Venationis.*

41 *Ferae, volucres & pisces sunt de iure gentium communes.*

42 *Libertas pauperis quae sit.*

43 *Ius naturale duplex est, seu affirmatiuum, & negatiuum.*

44 *Ius naturale positiuum quod.*

45 *Ius naturale negatiuum quod.*

46 *Venatio est iuris naturalis negatiui.*

47 *Communia etiam iure naturae, possunt per principem vni applicari.*

48 *Lege humana facta est rerum distinctio.*

49 *Rerum diuisio, si iure gentium non fuisset introducta, quae damna, seu incommoda fuissent secuta.*

50 *Lege naturali permissum, potest per legem humanam prohiberi.*

51 *Lege naturali prohibitum, non potest humana lege permitti.*

52 *Inferior a Principe, iurisdictionem habens, venationem per legem prohibere non potest, sed per edictum, non tamen potest perpetuo, sed tantum ad tempus, nisi ius per immemorialem praescriptionem acquisiuerit.*

53 *Principes venationes maxime in locis publicis prohibere possunt.*

54 *Saltus & memoria, in quibus ferae libere vagantur, sunt loca publica.*

55 *Principes & Domini terrarum venationes & aucupia maxime in propriis syluis prohibere possunt.*

56 *Principes quando in priuatis praediis venationes non poßint prohibere.*

57 *Cautela pro subditis, quibus a suis Dominis venatio prohibetur.*

58 *Dominus alicuius loci, an poßit praescribere ius prohibendi venationem.*

59 *Venatio & aucupium, etsi promiscue omnibus essent licita, possunt tamen iuste certis temporibus a principibus interdici.*

61 *Prohiberi potest venatio, quæ fit cum instrumento Tonæ.*
62 *Prohiberi potest, ne quis cum sclopo, seu arcubusio aut bombarda aucupetur.*
63 *Prohiberi potest, ne quis piscetur cum esca.*
64 *Tempore prohibito venans, an teneatur ad restitutionem captorum.*
65 *Ius venandi sortitum est naturam feudi.*
66 *Imperator concedit ius venandi, &c. Principibus, Comitibus, Baronib. &c. tamen feudum non vt Regale, sed vt ius accessorium Principatus, Comitatus, Baronatus seu Dominij, &c.*
67 *Ius venandi nō amplius spectat ad Principatus, Comitatus, &c. nisi quātum est præscriptum.*
68 *Modus seu exercitium iuris venādi in duplicem forestam distingui potest.*
69 *Vrsi, apri & lupi an spectent ad altam seu summam forestam.*
70 *Qui habet ius venandi, potest sylvam venatoriam succisis lignis cingere.*
71 *Qui habet ius aucupandi, potest aream struere.*
72 *Vno concesso, & reliqua concessa intelliguntur, sine quibus illud commodè explicari non potest.*
73 *Venatio est exercitium nobile ac proprium & peculiare Regum, Principum, Comitum, Baronum, & nobilium.*
74 *Adhortatio ad Principes, Comites, Barones & Nobiles.*
75 *Principes, Comites, Barones & Nobiles, quando & quomodo venari, aucupari & piscari possint.*

CAPVT SECVNDVM.

An Venatio ferarum, Principum, Comitum, Baronum & aliorum Dominorum merum & mixtum imperium, nec non reliqua regalia ex concessione Romanorum Imperatoris, vel Regis habentium, propria sit, & an eandem priuatis ac subditis suis iuste prohibere possint.

1 QVandoquidem † autem nostris hisce calamitosis temporibus quibusdam in locis Principes & Domini temporales subditos suos plus æquo venationibus grauent, illisque feras bestias ex proprijs eorum agris, stantibus & pendentibus adhuc fructibus abigere, & latratores molossos habere non permittant, ac insuper in venantes, non solum in ipsorum Principum & Dominorum venatorijs syluis, sed etiam proprijs syluis & fundis sæuiant, ac pœnis capitalibus animaduertant, ea potissimum ratione, quod venatio ipsorum Principū, Comitum & Baronum propria & peculiaris sit, ac eius conseruandę gratia priuatis, & subditis suis prohibita, statui hoc capite pulchram & celebrem illam quæstionem tractare.

An nem-

An † nempe venatio per Principem, id est Imperatorem, vel Regem, 2
aut alium principem superiorem non recognoscentem, priuatis & sub-
ditis prohiberi possit. Ex cuius quæstionis resolutione patebit, an vena-
tio ferarum, sit Principum, Comitum, Baronum, & Nobilium propria
nec ne?

Ad † quam quæstionem antequam respondeamus, præmittendum, 3
quod omnia animalia sunt homini naturaliter subiecta, quod apparet ex
tribus. Primo ex ipso naturæ processu, sicut enim ex generatione rerum
intelligitur quidam ordo, quo proceditur de perfecto ad imperfectum,
nam natura est propter formam, imperfectior propter perfectiorem; ita
† etiam est in vsu rerum naturalium, nam imperfectiora cedunt in vsum 4
perfectiorum, plantæ enim vtuntur terra, ad sui nutrimentum, animalia
vero plantis, & homines plantis & animalibus, vnde naturaliter homo
dominatur animalibus. Hinc ait *Arist. 1. Politic. cap. 5.* quo venatio sylue-
strium animalium sit iusta, & naturalis, quia per eam homo vendicat si-
bi, quod est naturaliter suum.

Secundo † apparet hoc ex ordine diuinæ prouidẽtiæ, quæ semper in- 5
feriora per superiora gubernant. Vnde cum homo sit super cætera ani-
malia, vtpote ad imaginem Dei factus, conuenienter eius gubernationi
alia animalia subduntur.

Tertio apparet ex proprietate hominis, & aliorum animalium, in alijs
enim animalibus inuenitur secundum æstimationem naturalem, quædã
participatio prudentiæ, ad aliquos particulares actus, in homine autem
vniuersalis prudentia, quæ est ratio omnium agibilium, omne autẽ quod
est per participationem subditur ei, quod est per essentiam, & vniuersa-
liter: Vnde patet, quod naturalis sit subiectio aliorum animalium ad ho-
minem, *S. Thom. 1. part q. 96. art. 1.*

Ad † propositam igitur quæstionem respondendum videtur negati- 6
ue, scilicet Venationem per Principem prohiberi nõ posse. Pro hac sen-
tentia negatiua faciunt & sequentes rationes. Primo: Ea quæ sunt iuris
naturalis, Princeps tollere nõ potest *§. sed naturalia quidem, Instit. de iu-
re nat. gent. & ciuil. text. in princ. 5. distin. & c. vlt. dist. 6.* Atqui venatio est
iuris naturalis, & iusta, vt paulo ante dicebamus. Ergo ea per Principem
tolli nequit. Maior propositio patet. Minor vero argumentationis pars
probatur præter supradicta, primo ex iure naturali primæuo. Etenim † 7
Deus Opt. Max. creato homine, creauit omnia animalia in vsum & cibũ
hominis, *Genes. cap. 1. facit, l. in pecudum. ff. de vsur.*

Secundo † probatur ex iure naturali secundario, seu gentiũ, q̃ funda- 8
tũ est super iure naturali primæuo, *l. 1. & 3. & l. quod in littore, ff. de acqui.
rer. dom. §. feræ, Inst. de rer. diuis. l. 1. in prin. & l. 3 §. Item feras, ff. de acqu. poss.*

9 Ex quibus manifeste colligitur, in his, quæ nullius sunt, natura ipsa
dominium acquiri per priorem occupantem, cuiusmodi sunt feræ be-
stiæ, volucres, pisces & his similia animalia. Hoc ipsum *Cicero lib. 3. de fi-
nib. docet, vbi inquit*, cumque hæc omnia animalia communia ipsa natu-
ra fecerit, plane licet per eandem naturæ legem cuilibet primo capienti
ea sibi acquirere. *Idem lib. 1. de officiis inquit.* Similisq; est priuatarum pos-
sessionum descriptio. Ex quo quia suum cuiusq; fit eorum, quæ natura
fuerunt communia, quod cuiq; obtigit, id quisq; teneat. *Hæc Cicero.* At-
10 que † hæc sententia adeo vera censetur; vt de iure naturali, gentium & ci-
uili non solum cuilibet in fundo suo proprio liceat aucupari, venari &
capere feras bestias, lepores & ceruos, sed etiam in alieno, *d. §. feræ, & d. l.*
11 *3. in prin. ff. de acquir. rer. dom.* Is † tamen qui alienum fundum venandi
vel aucupandi gratia ingreditur, potest a Domino, si is præuiderit, prohi-
beri, ne ingrediatur, *d. §. feræ, & d. l 3. §. 1. de acquir. rer. dom. & l. Diuus, ff.
de seruit. restit. prædior. vbi dicitur:* Diuus Pius aucupibus ita rescripsit:
Non est rationabile nolentibus dominis, vos in alienis agris aucupari, *&
gl. ibid. dicit, idem in venatione:* Me enim inuito non licet vicinio ire per
12 agrum meum *l. per agrum, C. de seruit. & aqua.* Quin † & Dominus arma-
ta manu ingredientem prohibere, & ei resistere potest, *secundum gl. in sæ-
pe, d. l. 3. in verb. prohiberi, facit l. quemadmodum, §. 1. ibi,* iure suo posse e-
13 um intercedere, *ff. ad l. Aquil.* Et † contra ingredientem domino inuito
& prohibenti actio iniuriarum competit, *secundum gl. in d. l. Diuus, & in
d. l. 3. per tex. in l. iniuriarum, §. fin. vers. nisi quod ingredit, ff. de iniuriis. Cyn.
& Bart. l. 2. §. omnia, ff. de acquir. rer. dom.*

14 Non † tamen potest venator, qui domino non prohibẽte in fundum
alienum in causa venandi vel aucupandi ingressus est, postea expelli, *d. §.
feræ, instit. de rer. diuis. argumento ibi a contrario sensu sumpto,* quod in iure
validum est, *l. 1. & ibi. Dd. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. l. conuen-
ticula, & ibi glos. Dd. C. de Episc. & cler. cum simil.* Non obstat *d. l. quem-
admodum §. 1. ff. ad l. Aquil.* Nam ad illam respondetur, quod ibi nullo iu-
re possum habere appensum, vel ædificium in alieno, hic autem causa
venandi intro alienum, *vt d. §. feræ.* Igitur post ingressum domino sciente
& patiente non possum prohibere *ita Aretin. d. §. feræ, n. 1. Inst. de rer diui.*
15 Similiter † venator adhuc in fundo retineri non potest, vt reddat,
quod percepit, sed dominus aget actione iniuriarum, si intrauit eo pro-
hibente, supra allegatis iuribus. Omnis enim venatio pertinet ad vena-
torem, cum id, quod ante nullius est, naturali ratione aucupante conce-
ditur, *d. l. 1. & 3. & d. l. quod in littore, ff. de acquir. rer. dom. & d. l. 3. §. Item
feras, ff. de acquir. poss. & d. §. feræ.* Vnde nulla violentia per dominum fun-
di fieri potest, sed solum actione iniuriarum contra venatorem agere po-
terit.

terit. Hinc † etiam eſt, quod ſi quis in agro vel prato ſuo reperiat beſti- 16
am, ſeu animal alienum, non eſt illi licitum illud retinere, ſi dominum cognouerit, ſed more ciuili debet illud expellere, ſi autem dominum nō cognoſceret, poſſet cauſa ſui iuris conſeruandi illud retinere, *l. quintus, ff. l. Aquil. Bar. l. præter, §. ſi dominus, ff. de dam. infect. Port. §. ſingulorum, n. 23. Inſtit. de rer. diuiſ.*

Ex quibus infertur Principes inferiores, Comites, Barones & Nobi- 17
les errare, eo quod ius venandi pro Regali habeant recognoſcantq;, cum inter Regalia nec recenſeatur, neq; ad ea pertineat, *vt patet ex Tit. Quæ ſint regalia, in vſib. feud. Tyraq. de nobil. c. 17. n. 150. & Dec. conſ. 197.* Nam † 18
non ſequitur, habeo merum & mixtum imperium & cætera regalia: Ergo habeo etiam ius venandi, bonum ſyluestre, ſeu iura foreſti, vulgo, *Gejaygdt. Wiltbann vnd Forſtlicher Gerechtigkeit*, vel *Obrigkeit*. Vnde quāuis Nobili, Baroni, vel Comiti ſit a Principe conceſſum caſtrum cum mero & mixto imperio & omni iuriſdictione, non tamen non intelligitur ius venandi conceſſum, niſi expreſſe & in ſpecie ius venandi nominatum ſit, vel vice verſa, conceſſo iure venandi, merum & mixtum imperium, & iuriſdictio ſimplex conceſſa non præſumuntur.

Ratio † eſt, Quia hæc diuerſa & ſeparata ſunt, ex ſeparatis autem nihil 19
infertur, *l. ſi maritus, l. a. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibid. Salicet. n. 1. l. Papinianus, ff. de minorib. 25 an & l. fin. ff. de calumnia. & l. neq; natales, C. de probat.* Conceſſo tamen caſtro, villa vel pago, cui adhæret ius venandi, conceditur quoq; ius venandi. *Bar. in l. inter eos, ff. de acquir. rer. dom. per l. traditio, ff. eod. tit. Carol. Molin. in conſuetud. pariſ. tit. 1. §. 1. gl. 5. Couar. c. 1. prædict. queſt. n. 10.* quia etſi loquantur de iuriſdictione, idem tamen eſt in iure venandi ex identitate rationis. Ratio eſt: Quia acceſſorium ſequitur principale. Quod autem ius venandi inter regalia nō fuerit comprehenſum, ratio eſt: Quia † ſummus Princeps, id eſt, Imperator, venatio- 20
nem omnibus hominibus iure naturæ & gentium, communem auferre non potuit. Hanc negatiuam opinionem tenent. *Hoſt. Ioan. Andr. Cardin. & Anthon. in cap. non eſt, de decimis, Dec. d. conſil. 197. & conſil. 271. Matthæus de Afflict. in conſtitut. Neapolitan. lib. 3 rubr. 1. n. 9. Iacobin. d. S. Georg. in tract. de feud. verb. Et cum venationibus, n. 1. Chaſſan. in conſuetu. Burgund. Rubr. 13. §. 7. & plures alii relati a Couar. in c. peccatum, 2. part. §. 8. n. 1. de reg. iur. in 6.* Pro quibus etiam facere videtur, *text. in c. 1. §. nemo retia, de pace tenend. & eius violatorib. in vſu feud.* Nam *in d.* §. nemo retia, ideo venatio eſt prohibita, quæ non fiat ad vrſos, lupos & apros capiendos ne publica pax violetur.

Verum † contraria ſententia, & quidem affirmatiua eſt de iure veri- 23
or, quæ & communiori Doctorum calculo approbatur, nimirum poſſe

& pastores anserum non continentur, nisi id testator expresserit *l. auibus* 29 *l. gatis & ibi glos. ff. de leg. 3.* Volucres † autē dicuntur quæcunque volare possunt, vnde apes, vespæ, muscæ, papilones, volucres sunt, non tamen a-
30 ues. Et † quanquam olim ingens inter philosophos dubitatio fuerit, An apes feræ naturæ essent: quibusdam existimantibus, hæc immensæ subtilitatis animalcula magis inter insecta, quam inter feras bestias referenda esse. Sunt enim insecta animalia, quæ (vt nomen ipsum declarat) incisuras, nunc ceruicum loco, pectorum habent, atque alui: vt sunt terrestria scolopendræ, stelliones; alia volucria, vt apes vespæ: alia vtroq; modo, vt formicæ: alia & pennis & pedibus carentia, vt tineæ, quæ in homine nascuntur. Nonnulli putarunt, apes nec mansuetæ, neq; feræ, sed mediæ cuiusdam esse naturæ, *Plin. lib. 11. Natural. hist.* Contra tamen, veterum Iurisconsultorum authoritate & iudicio receptum est, earum naturam quoq; feram esse, *d. §. apium vbi Mynsing. Instit. de rer. diuis.*

31 Sexto † obseruandum est: Omnia animalia degentia in aquis, generali nomine aquatilia dici: Nam alia corio & pilis teguntur, vt vituli marini: alia corio tantum, vt delphini: alia cortice, vt testudines: alia silicium duritia, vt ostreæ & conchæ: alia crustis, vt locustæ: alia crustis & spinis, vt Echini: alia squamis vt pisces, *Plin. lib. 9. c. 12.* aliæ pelle, vt anguilla, eo di-
32 cta, quia specie anguem repræsentant. Quæ † aquatilia si fuerint in loco publico, vt mari, lacu, flumine, vel stango capientium fiunt, nisi aliter prohibitum sit, vt dicemus infra.

Cum ergo venatio, aucupium & piscatio sint iuris naturalis, & de se licita, & tamen absque occisione animalium, ferarum, auium & piscium exerceri non possint, infertur licere homini, occidere quæcunq; viuen-
33 tia ratione carentia. Neq; † obstat illud dictum (non occides:) Etenim non accipitur de frutetis, quia nullus eis inest sensus, nec de irrationabilibus animalibus, quia nulla ratione nobis sociantur: Est ergo illud dictum (non occides) intelligendum de homine, quem occidere licet. *S. August. lib. de ciuit. Dei, c. 20. vol. 5 quem sequuntur D. Thom. 22. q. 60. art. 1. Dominic. Soto de iustit. & iur. lib. 10. q. 1. art. 1. Pisan. verb. homicidium li. 6. n. 2. Syluest. in 1. n. 5. Ioan. Tabiens. n. 2.* Nullus enim peccat in hoc, quod v-
34 titur re aliqua ad hoc, ad quod est ordinata. In † rerum autem ordine imperfectiora sunt propter perfectiora; sicut enim generationis via, natura ab imperfectis ad perfecta procedit, & inde est, quod sicut in generatio-
35 ne hominis, prius est viuum, deinde animal, vltimo autē homo: ita † etiam ea, quæ tantum viuunt, vt plantæ, sunt propter animalia, omnia autem animalia sunt propter hominem; & ideo si homo vtatur plantis ad vtilitatem animalium, & animalibus ad vtilitatem hominis, non est illicitum. *Arist. lib. 1. Polit. cap. 5.* Inter alios autem vsus maxime necessarius

esse

esse videtur, vt animalia plantis vtantur in cibum, & homines animalibus, quod sine mortificatione eorum fieri nequit: & ideo licitum est, & plantas mortificare in vsus animalium, & animalia in vsus hominum. Nam ex ipsa diuina ordinatione dicitur. *Genes. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram & vniuersa ligna, quæ habent in semetipsis sementem generis sui, vt sint vobis in escam & cunctis animalibus terræ, & c. 9. Genes. Omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum.* Hinc & † lex ciuilis disponit quod absurdum esse videatur, hominē in fructu 36
esse, cum omnes fructus in rerum natura, hominum gratia comparauerit, *text. in l. pecudum ff de vsuris.* Ex quibus euidentissime & irrefragibiliter infertur, occasionem animalium ratione carentium, & per consequens, venationem, capturamque ferarum, vt aucupium, & piscationem iure diuino, naturali & ciuili, homini permitti. Nam ferarum carnibus vescimur, pellibus contegimur *Genes. c. 1.* quæ peræque ad nostras vtilitates recte adiunguntur, atque ius dominorum diuinitus concessorum. Neque obstat *cap. 22. Exodi.* vbi prohibetur occisio bouis & ouis. Quia respondetur, quod occidere animal alterius, sit quidem peccatum, non quia occidit illud, sed quia damnum dedit homini in re sua, vnde non continetur sub peccato homicidii, sed furti, rapinæ, vel damni dati, *tradit Sebast. Medic. in summa peccat. part. 1. tit. 4. q. 92. & in præfat. tract. de venat. piscat. & aucup. n. 41.*

Et † quanquam Adamum protoplastum, & eius posteros credibile sit 37
exercuisse venationes, aucupia, & piscationes, primi tamen in sacris literis venatores exprimuntur, Nemroth & Esau, *Gen. c. 10. 25. & 27.* Ex † qui- 38
bus aperte constat vsum venationum vna cum humano genere cœpisse. Vnde & *Arist. supra dicto loco*, venationem ferarum inter antiquissima vitæ genera retulit. Neq; † obstat, quod aliqui hanc venationē pro tur- 39
pi illicitoq; exercitio habeant. Primo quod *D. Augustin.* nequissimam eam artem appellet. *d. c. qui venatoribus.* Deinde quod Clericis & Ecclesiasticis personis venatio prohibita sit, *c. 1. & 2. d. Cler. venat. c. 1. ne Cler. vel monach. c. 1. & 2. 34. dist.* Etenim respondetur, quod *D. Augustini* dictum, non de hac specie, quam tractamus, sed de arenaria venatione sit intelligendum, quæ nempe histrionico more a conductis hominibus, in publicis spectaculis depugnando cum bestiis exercetur, vti supra *n. 6.* diximus. Nam Iure Ciuili in vniuersum artificium scenicum & tota ars histrionica, vt quæ ad nullum Reipublicæ commodum, sed inanem voluptatem comparata est, pro turpi & infami vitæ genere habetur *l. 1. & 2. ff. de his qui not. infam. tot. Tit. in Auth. Scenicos non solum fideiuss. & c. & tot. Tit. C. de spectator. scen. lib. 11.* Deinde † respōdetur, quod abusus venatio- 40
nis, non vsus in turpibus sit habendus, *Panor. & alii in d. c. 1. de cler. ven.*

42 Vſus † vero in hoc conſiſtit, vt ſeruiat neceſſitati (victus videlicet & ve-
43 ſtitus) ſanitati & valetudini. Hinc † eſt, quod de venationibus & piſcationibus (tanquam exercitiis licitis & honeſtis) Eccleſiæ ſoluendæ ſint decimæ, *per text. in c. non eſt de decimis.* Quod eſt intelligendum, vbi eſſet conſuetudo, nam ſi talis non eſſent, non forent ſoluendæ. *Couar. in c. peccatum 2. par. §. 8. nu. 12. de reg. iur. in 6. Mari. Soci. ſen. d. c. 1. n. 12. de cler. ven.*
44 Abuſus † autē venationis in eo conſiſtit, vt ſi quis ita ſe venationibus dedat, vt neceſſaria vocationis ſuę negotia omittat, *tex. in c. an putatis, 86. diſt & in l. venat. C. de excuſ. mun. lib. 11.* Hinc tota hæc diſputatio, ea definiri commode poteſt regula, quam tradit *idē D. Auguſt. relatus a Gratian. in c. quisquis, 41. diſt. vbi inquit.* In omnibus talibus non vſus rerum, ſed libido in culpa eſt.
45 Ex † qua infertur, Eccleſiaſticis perſonis venationē ferarum eſſe licitam, *Panor. & Dd. in d. c. 1. & 2. de cler. venat.* modo non ſit clamoſa, & fiat cum ſilentio & modeſtia. Eſt enim venatio ferarum duplex, quieta & cla-
46 moroſa. Prior clericis licita, non ſic ſecunda, *gl. d. c. 1. de cler. ven.* Et † maxime prælatis & Eccleſiaſticis perſonis cauſſa neceſſitatis, & recreationis cum retibus, laqueis & canibus venari licet, ſi in venationibus habeant redditus. *Sylu. verb. venatio vbi dicit,* in Francia in venationibus Prę latos habere redditus. Sed in Germania notū eſt, Principes Eccleſiaſticos & eos Prælatos maxime, qui ſunt Status Romani imperii & habent ſecularem Iuriſdictionē, & ius venādi ſeu bannū ſylueſtre, vel ius foreſti vulgo, *Weltliche Obrigkeit, Geiaygd vnd Wiltbann,* nonnūquam intra propri-
47 os ſui territorii ſaltus venari. Veruntamen † quia, vt inquit S. Hier. relatus a Gratiano *c. Eſau. 86. diſt.* non inuenimus ſcripturis ſanctis, ſanctum aliquem venatorē, piſcatores inuenimus ſanctos, cum piſcatio ipſos habeat Apoſtolos ante & poſt reſurrectionē Chriſti, imo Chriſtum ipſum approbantē, & iubentē retia tendi, ac de piſcatione comedentē, *Luc. &*
48 *Ioan. c. vlt.* Cauendum † eſt Eccleſiaſticis perſonis, ne fines neceſſitatis, recreationis & modeſtiæ magno cum proprio ſalutis detrimento, tum ſubditorū ſcandalo præterſiliant. Vnde *Concilium Trid. in decr. de reformat. generali c. 12. §. Veſtitu inſuper ſeſſ. 24. ſtatuit,* ab illicitis venationibus & aucupiis abſtinendum obtinentibus dignitates & præbendas, aut portiones in Eccleſiis Cathedralibus aut Collegiatis.
49 Deinde etſi venationis vſus licitus ſit clericis & Eccleſiaſticis perſonis, attamen illicitus redditur eo tempore, quo tenentur huiuſmodi perſonæ, munera prædicationis & viſitationis obire, *c. cum. Apoſto. §. Archidia. de cenſib. & ita intelligendū eſt d. c. 1. ne cler. vel monachi,* & reliqua iura, quibus probatur illicitam eſſe clericis venationem: intelligenda enim ſunt, de his, qui venationi mentem nimis implicant & neceſſaria vocationis officia negligunt. *Sylu. d. loco. Ad quod facit text. in c. vident. 86. diſt.*
ibi

ibi vident homines venatores, & delectantur, væ miseris, si se non correxerint, qui enim venatorem vident, & delectantur, videbunt Saluatorē & tristabuntur. Secundo facit *d.c. Esau.* vbi dicitur. Esau venator erat, quoniā peccator erat. *Tertio c. quid prodest 86. dist. ibi.* quid prodest ieiunare viscerib. & luxuriari venatib. abstinere a cibis, & errare peccatis, &c.

Cæterum † monachis indistincte venationes & aucupationes prohibitę sunt, ita quidem, quod eis nec interesse, nec canes, vel aues venaticos per se, vel per alios tenere sit licitum, imo illis prohibetur, vt nec a familiaribus secum morantibus huiusmodi teneri permittant, nisi saltus viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi, vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur, dum tamen infra monasteria, seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem *ita text. est in clem. Ne in agro, §. porro, de stat. monach. vbi gloss. verb. personalem inquit*, quod religiosorum redditus, quandoque consistant in venationibus, vt cuniculorum in prouincia, & ferarum in Anglia. Et olim licuit religiosis tempore competenti, maxime deficiente familia in propriis personis venationem capere, & vendere quod *per d. clem. Ne in agro, §. porro*, Clemens V. quo ad monachos & religiosos correxit, & posthac fieri vetuit, Vrgens tamen necessitas ad venandum astringens religiosos excusaret, *Henric. Boic. d. cap. 1. n. 2. & seq. de Cler. ven. Host. in tit. de cler. venat. num. 2. & seq.* Necessitas † enim legem non habet. *c. sicut de consecrat. dist. 1. cap. quod non est de reg. iur. cap. 2. §. fin. de obseruat. ieiunior. & cap. quando, de consuetud. cap. licet. de feriis & c. fi. eod. tit. l. item quamuis ff. com. diuid. gl. ibid. in verb. necessitatem. l. aliquando, ff. de offic. proconsul. gl. in l. vnic. ff. de offic. Cons. in verb. expedire.* Et generaliter quæ permittantur ex causa necessitatis tradit. *gl. in c. sicut 17. dist. gl. in c. discipulos, in verb. fame de consecr. dist. 5. & gl. nota. in c. quarelam in verb. necessitate de Iureiur. & ibi Dd.* Necessitas † tamen non excusat a delicto, *tex. in l. palam §. non ignoscendū ff. de ritu nuptiar. gl. in c. si quis, in verb. pæniteat, de furt. vbi tex.* an propter necessitatem liceat furari, *& tex. in d. c. discipulos, vbi gl. nota. in verb. fame. Couar. in c. peccatum 2. part. §. 1. n. 3. & seq. de reg. iur. in 6. Dd. in l. 2. §. cum in eadem ff. ad l. Rhod. de iact. vbi Angel. nota.* an milites tempore belli ex necessitate commeatum deprædari possint. *Canonist. in c. 1. de Emt. & vend.* Hinc † infertur, quod licet omnibus, siue sint clerici, siue laici, venatio interdicta sit tempore Quadragesimæ & ieiuniorum, seu præcipuarum festiuitatū, *d. c. 1. & d. c. fi. de feriis.* quibus homines in Ecclesia conuenire debent, & orare *d. c. an putatis 86. dist.* si tamen necessitas famis urgeret, vel si feræ venirent vastare segetes, vel vineas, tunc enim quocunque tempore etiam clericis & monachis venari, & feras vastantes agros, expellere licet, *leg. 3. C. de feriis. gloss.* 50 51 52 53 54

in d.c.qui venatoribus 86. dist.arg.c.si nulla,23.q.8.Marian. Socin.sen. d.c. 1.n.12.de cler.venat.Martin.Nauar.in Enchirid.confessar.c.13.nu.11. cum necessitas non habeat legem, *iuribus supra allegatis.*

55 Denique † hoc loco non inutiliter quæritur, si fuerit contra aliquem clericum, vel alterum exceptio data, vel obiecta, quod sit venator, de qua venatione exceptio sit intelligenda.

Respondeo, quod in dubio intelligi debet de venatione, quæ fit recreationis, non autem voluptatis caussa, *Archi.in d.c.qui venatoribus,86. dist.Alex.consi.72.n.13.vol.1.& consil.175.vol.2.Sap.in addit.ad Abb.d.c.1.*
56 *de cler.ven.Summa Rosell.verb.ven.* Nam † interpretatio in re dubia fieri debet in meliorem partem, *c. estote, de reg. iur. & l.proxime. §.sed in re dubia. ff. de his qua in testam. delent. l.si fuerit,§.fi.de reb. dub.& l.ea qua in partes,§.in re dubia, ff.de reg.iur.*

SVMMARIA.

1 *Quorundam principum & Dominorum temporalium inclementia in subditos propter venationes.*
2 *Venatio an per Principem prohiberi possit, argumenta pro huius quæstionis porte negatiua & n.6.8.9.& 20.*
3 *Omnia animalia sunt homini subiecta naturaliter.*
4 *Imperfectiora cedunt in vsum perfectiorum.*
5 *Inferiora per superiora gubernantur.*
7 *Deus creauit omnia in vsum hominum.*
10 *In alieno fundo an venari & aucupari liceat.*
11 *An Dominus volentem ingredi fundum suum, causa venandi vel aucupandi, prohibere possit.*
12 *An Dominus ingredientem fundum suum, armata manu prohibere possit.*
13 *Contra ingredientem Domino inuito competit actio iniuriarum.*
14 *Venator, qui Domino non prohibente in fundum alienum ingressus est, causa venandi vel aucupandi, an posit postea expelli.*
15 *Venator in fundo detineri posit, vt reddat quod percepit.*
16 *Bestia aliena reperta in prato vel agro suo, an & quando retineri posit.*
17 *Error Principum, Comitum, Baronum & Nobilium ius venandi pro regali habentium, & recognoscentium.*
18 *Merum & mixtum imperium, & contra regalia, non inferunt necessario iura foresti, seu bannum syluestre, & vice versa.*
19 *Ex separatis nihil infertur.*
20 *Concesso castro, villa, vel pago, cui adhæret ius Venandi, conceditur etiam ius venandi ibid.*

21 *Quæ-*

21 *Quæstionis principalis pars affirmatiua, nempe quod venatio per Principem prohiberi poßit, asseritur, & n.22.23.24.*
22 *Ratio triplex, quare Princeps venationem prohiberi poßit.*
23 *Feræ, volucres & pisces, sunt non solum ornamento vniuersi, sed pro vtilitate hominum & n.60.*
24 *Princeps potest loca communia proprio vsui dicare.*
25 *Princeps prohibere potest venationem in proprio suo loco, & n.22.*
26 *Rationes quatuor, quare supremus Princeps, id est Imperator, venationem prohibuit, & n.27.28.29.& 30.*
31 *Aliæ duæ rationes, quibus Principes, & Domini temporales, ius venandi contra subditos suos acquisiuerunt, & n.33.& 58.*
32 *Magnorum Dominorum preces, præcepta sunt, non preces.*
34 *Quinq; requisita, vt inferior Principe venationem prohibere poßit, & n. 35.36.37.38.& 39.*
40 *Non est par ratio in magnatibus, quanta est in principe, circa prohibitionem Venationis.*
41 *Feræ, volucres & pisces sunt de iure gentium communes.*
42 *Libertas pauperis quæ sit.*
43 *Ius naturale duplex est, seu affirmatiuum, & negatiuum.*
44 *Ius naturale positiuum quod.*
45 *Ius naturale negatiuum quod.*
46 *Venatio est iuris naturalis negatiui.*
47 *Communia etiam iure naturæ, possunt per principem vni applicari.*
48 *Lege humana facta est rerum distinctio.*
49 *Rerum diuisio, si iure gentium non fuisset introducta, quæ damna, seu incommoda fuissent secuta.*
50 *Lege naturali permissum, potest per legem humanam prohiberi.*
51 *Lege naturali prohibitum, non potest humana lege permitti.*
52 *Inferior a Principe, iurisdictionem habens, venationem per legem prohibere non potest, sed per edictum, non tamen potest perpetuo, sed tantum ad tempus, nisi ius per immemorialem præscriptionem acquisiuerit.*
53 *Principes venationes maxime in locis publicis prohibere possunt.*
54 *Saltus & memoria, in quibus feræ libere vagantur, sunt loca publica.*
55 *Principes & Domini terrarum venationes & aucupia maxime in propriis syluis prohibere possunt.*
56 *Principes quando in priuatis prædiis venationes non poßint prohibere.*
57 *Cautela pro subditis, quibus a suis Dominis venatio prohibetur.*
58 *Dominus alicuius loci, an poßit præscribere ius prohibendi venationem.*
59 *Venatio & aucupium, etsi promiscue omnibus essent licita, possunt tamen iuste certis temporibus a principibus interdici.*

CAPVT SECVNDVM.

An Venatio ferarum, Principum, Comitum, Baronum & aliorum Dominorum merum & mixtum imperium, nec non reliqua regalia ex concessione Romanorum Imperatoris, vel Regis habentium, propria sit, & an eandem priuatis ac subditis suis iuste prohibere possint.

1 QVandoquidem † autem nostris hisce calamitosis temporibus quibusdam in locis Principes & Domini temporales subditos suos plus æquo venationibus grauent, illisque feras bestias ex proprijs eorum agris, stantibus & pendentibus adhuc fructibus abigere, & latratores molossos habere non permittant, ac insuper in venantes, non solum in ipsorum Principum & Dominorum venatorijs syluis, sed etiam proprijs syluis & fundis sæuiant, ac pœnis capitalibus animaduertant, ea potissimum ratione, quod venatio ipsorum Principũ, Comitum & Baronum propria & peculiaris sit, ac eius conseruandę gratia priuatis, & subditis suis prohibita, statui hoc capite pulchram & celebrem illam quæstionem tractare.

An nem-

An † nempe venatio per Principem, id est Imperatorem, vel Regem, 2
aut alium principem superiorem non recognoscentem, priuatis & sub-
ditis prohiberi possit. Ex cuius quæstionis resolutione patebit, an vena-
tio ferarum, sit Principum, Comitum, Baronum, & Nobilium propria
necne?

Ad † quam quæstionem antequam respondeamus, præmittendum, 3
quod omnia animalia sunt homini naturaliter subiecta, quod apparet ex
tribus. Primo ex ipso naturæ processu, sicut enim ex generatione rerum
intelligitur quidam ordo, quo proceditur de perfecto ad imperfectum,
nam natura est propter formam, imperfectior propter perfectiorem; ita
† etiam est in vsu rerum naturalium, nam imperfectiora cedunt in vsum 4
perfectiorum, plantæ enim vtuntur terra, ad sui nutrimentum, animalia
vero plantis, & homines plantis & animalibus, vnde naturaliter homo
dominatur animalibus. Hinc ait *Arist. 1. Politic. cap. 5.* quo venatio sylue-
strium animalium sit iusta, & naturalis, quia per eam homo vendicat si-
bi, quod est naturaliter suum.

Secundo † apparet hoc ex ordine diuinæ prouidētiæ, quæ semper in- 5
feriora per superiora gubernant. Vnde cum homo sit super cætera ani-
malia, vtpote ad imaginem Dei factus, conuenienter eius gubernationi
alia animalia subduntur.

Tertio apparet ex proprietate hominis, & aliorum animalium, in alijs
enim animalibus inuenitur secundum æstimationem naturalem, quædā
participatio prudentiæ, ad aliquos particulares actus, in homine autem
vniuersalis prudentia, quæ est ratio omnium agibilium, omne autē quod
est per participationem subditur ei, quod est per essentiam, & vniuersa-
liter: Vnde patet, quod naturalis sit subiecto aliorum animalium ad ho-
minem, *S. Thom. 1. part. q. 96. art. 1.*

Ad † propositam igitur quæstionem respondendum videtur negati- 6
ue, scilicet Venationem per Principem prohiberi nō posse. Pro hac sen-
tentia negatiua faciunt & sequentes rationes. Primo: Ea quæ sunt iuris
naturalis, Princeps tollere nō potest. *§. sed naturalia quidem, Instit. de iu-
re nat. gent. & ciuil. text. in princ. 5. distin. & c. vlt. dist. 6.* Atqui venatio est
iuris naturalis, & iusta, vt paulo ante dicebamus. Ergo ea per Principem
tolli nequit. Maior propositio patet. Minor vero argumentationis pars
probatur præter supradicta, primo ex iure naturali primæuo. Etenim † 7
Deus Opt. Max. creato homine, creauit omnia animalia in vsum & cibū
hominis, *Genes. cap. 1. facit, l. in pecudum. ff. de vsur.*

Secundo † probatur ex iure naturali secundario, seu gentiū, qđ funda- 8
tū est super iure naturali primæuo, *l. 1. & 3. & l. quod in litore, ff. de acqui.
rer. dom. ff fera, Inst. de rer. diuis. l. 1. in prin. & l. 3 §. Item feras, ff. de acqu. poss.*

 Ex qui-

9 Ex quibus manifeste colligitur, in his, quæ nullius sunt, natura ipsa dominium acquiri per priorem occupantem, cuiusmodi sunt feræ bestiæ, volucres, pisces & his similia animalia. Hoc ipsum *Cicero lib. 3. de finib docet, vbi inquit*, cumque hæc omnia animalia communia ipsa natura fecerit, plane licet per eandem naturæ legem cuilibet primo capienti ea sibi acquirere. *Idem lib. 1. de officiis inquit.* Similisq; est priuatarum possessionum descriptio. Ex quo quia suum cuiusq; fit eorum, quæ natura fuerunt communia, quod cuiq; obtigit, id quisq; teneat. *Hæc Cicero.* At-
10 que † hæc sententia adeo vera censetur; vt de iure naturali, gentium & ciuili non solum cuilibet in fundo suo proprio liceat aucupari, venari & capere feras bestias, lepores & ceruos, sed etiam in alieno, *d. §. fera, & d. l.*
11 *3. in prin. ff. de acquir. rer. dom.* Is † tamen qui alienum fundum venandi vel aucupandi gratia ingreditur, potest a Domino, si is præuiderit, prohiberi, ne ingrediatur, *d. §. fera, & d. l 3. §. 1. de acquir. rer. dom. & l. Diuus, ff. de seruit. restit. prædior. vbi dicitur:* Diuus Pius aucupibus ita rescripsit: Non est rationabile nolentibus dominis, vos in alienis agris aucupari, *& gl. ibid. dicit, idem in venatione:* Me enim inuito non licet vicinio ire per
12 agrum meum *l. per agrum, C. de seruit. & aqua.* Quin † & Dominus armata manu ingredientem prohibere, & ei resistere potest, *secundum gl. in sæpe, d. l. 3. in verb. prohiberi, facit l. quemadmodum, §. 1. ibi*, iure suo posse e-
13 um intercedere, *ff. ad l. Aquil.* Et † contra ingredientem domino inuito & prohibenti actio iniuriarum competit, *secundum gl. in d. l. Diuus, & in d. l. 3. per tex. in l. iniuriarum, §. fin. vers. nisi quod ingredit, ff. de iniuriis. Cyn. & Bart. l. 2. §. omnia, ff. de acquir. rer. dom.*

14 Non † tamen potest venator, qui domino non prohibẽte in fundum alienum in causa venandi vel aucupandi ingressus est, postea expelli, *d. §. fera, inst. de rer. diuis. argumento ibi a contrario sensu sumpto*, quod in iure validum est, *l. 1. & ibi. Dd. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. l. conuenticula, & ibi glos. Dd. C. de Episc. & cler. cum simil. b.* Non obstat *d. l. quemadmodum §. 1. ff. ad l. Aquil.* Nam ad illam respondetur, quod ibi nullo iure possum habere appensum, vel ædificium in alieno, hic autem causa venandi intro alienum, *vt d. §. fera.* Igitur post ingressum domino sciente & patiente non possum prohibere *ita Aretin. d. §. fera, n. 1. Inst. de rer. diui.*

15 Similiter † venator adhuc in fundo retineri non potest, vt reddat, quod percepit, sed dominus aget actione iniuriarum, si intrauit eo prohibente, supra allegatis iuribus. Omnis enim venatio pertinet ad venatorem, cum id, quod ante nullius est, naturali ratione aucupante conceditur, *d. l. 1. & 3. & d. l. quod in littore, ff. de acquir. rer. dom. & d. l. 3. §. Item feras, ff. de acquir. poss. & d. §. fera.* Vnde nulla violentia per dominum fundi fieri potest, sed solum actione iniuriarum contra venatorem agere poterit.

terit. Hinc † etiam est, quod si quis in agro vel prato suo reperiat bestiam, seu animal alienum, non est illi licitum illud retinere, si dominum cognouerit, sed more ciuili debet illud expellere, si autem dominum nō cognosceret, posset causa sui iuris conseruandi illud retinere, *l. quintus, ff. l. Aquil. Bar. l. præter, §. si dominus, ff. de dam. infect. Port. §. singulorum, n. 23. Instit. de rer. diuis.* 16

Ex quibus infertur Principes inferiores, Comites, Barones & Nobiles errare, eo quod ius venandi pro Regali habeant recognoscantq;, cum inter Regalia nec recenseatur, neq; ad ea pertineat, *vt patet ex Tit. Quæ sint regalia, in vsib. feud. Tyraq. de nobil. c. 17. n. 150. & Dec. cons. 197.* Nam † non sequitur, habeo merum & mixtum imperium & cætera regalia: Ergo habeo etiam ius venandi, bonum syluestre, seu iura foresti, vulgo, *Geiaygdt, Wiltbann vnd Forstlicher Gerechtigkeit*, vel *Obrigkeit*. Vnde quāuis Nobili, Baroni, vel Comiti sit a Principe concessum castrum cum mero & mixto imperio & omni iurisdictione, non tamen non intelligitur ius venandi concessum, nisi expresse & in specie ius venandi nominatum sit, vel vice versa, concesso iure venandi, merum & mixtum imperium, & iurisdictio simplex concessa non præsumuntur. 17 18

Ratio † est, Quia hæc diuersa & separata sunt, ex separatis autem nihil infertur, *l. si maritus, La. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibid. Salicet. n. 1. l. Papinianus, ff. de minorib. 25. an. & l. fin. ff. de calumnia. & l. neq; natales, C. de probat.* Concesso tamen castro, villa vel pago, cui adhæret ius venandi, conceditur quoq; ius venandi. *Bar. in l. inter eos, ff. de acquir. rer. dom. per l. traditio, ff. eod. tit. Carol. Molin. in consuetud. paris. tit. 1. §. 1. gl. 5. Couar. c. 1. prædict. quæst. n. 10.* quia etsi loquantur de iurisdictione, idem tamen est in iure venandi ex identitate rationis. Ratio est: Quia accessorium sequitur principale. Quod autem ius venandi inter regalia nō fuerit comprehensum, ratio est: Quia † summus Princeps, id est, Imperator, venationem omnibus hominibus iure naturæ & gentium, communem auferre non potuit. Hanc negatiuam opinionem tenent. *Host. Ioan. Andr. Cardin. & Anthon. in cap. non est, de decimis, Dec. d. consil. 197. & consil. 271. Matthæus de Afflict. in constitut. Neapolitan. lib. 3. rubr. 1. n. 9. Iacobin. d. S. Georg. in tract. de feud. verb. Et cum venationibus, n. 1. Chassan. in consuetu. Burgund. Rubr. 13. §. 7. & plures alii relati a Couar. in c. peccatum, 2. part. §. 8. n. 1. de reg. iur. in 6.* Pro quibus etiam facere videtur, *text. in c. 1. §. nemo retia, de pace tenend. & eius violatorib. in vsu feud.* Nam *in d.* §. nemo retia, ideo venatio est prohibita, quæ non fiat ad vrsos, lupos & apros capiendos ne publica pax violetur. 19 20

Verum † contraria sententia, & quidem affirmatiua est de iure verior, quæ & communiori Doctorum calculo approbatur, nimirum posse 21

Principem ex variis causis venationem iuste prohibere. Hanc opinionem ex Iurisconsultis tenent, *Martin. Laudens. & Cardin. Alex. & reliqui, Dd. in d. §. nemo retia, Cardina a Turre cremat. in c. qui venatoribus, 86. dist. Rebuff. in l. vnic. C. de venat. ferar. lib. 11. Bertrand. cons. 255. lib. 1. n. 8. Chassan. loco citato, Thom. Grammat. decis. 76. n. 9. Guilielm. Benedict. in c. Raynutius, verb. & vxorem nomine Adelasiam, 868. de testam. Gemin. in c. ius naturale, n. 11. dist. 1. Faber, §. flumina, Instit. de rer. diuis. Rol. cons. 9. nu. 1. vol. 1. Georg. Natta cons. 522. nu. 7. vol. 3. & cons. 904. n. 2. vol. 3. Boer. in consuet. Bituricens. tit. de consuet. prædior. §. 5. Tiraq. allegato, c. 37. n. 140. Cin. supra d. loco, & Matthæus. Wesenb. in paratit. ff. de acqui. rer. dom. n. 7. Quibus omnibus suffragatur, gl. in d. c. qui venatoribus.*

Ex Theologis eandem defendunt sententiam, *Caiet. in tract. 17. quæst. cap. 12. Ioan a Medina de restitutione, quæst. 12. & Dominic. Soto lib. 4 de Instit. & Iure, quæst. 6. art. 4.* Huius sententiæ causæ variæ a variis adducuntur.

22 Nam Dominic. Soto *iam d. loco* tres potissimum affert causas. Primo † namq; dicit, quod etsi venationis locus sit communis ciuitatis, aut oppidi, vetari licite possit a Principe, & a Domino per viam gubernationis;
23 nam † feræ, volucres, & pisces non solum ornamento sunt & decori Reipublicæ, verum & necessitati seruiunt, ob idq; non est vulgi temeritati venatio committenda, sed debet ordine ac lege fieri, ne dispereat.

24 Secundo † quia Princeps etiam communia loca Reip. potest alicui proprio vsui dicare, neq; ad hoc, vt quidam putant, requiritur consensus populi, iustum quippe est, vt pro sua dignitate, gratia recreandi animi, venationem habeat paratam. Præterea quoniam apros ac ceruos, & id genus bestias non condecet a plebeis venatu impeti, sed vt reseruentur ingenuis, qui præliorum simulachra aduersus eas meditentur.

25 Tertia † ratio est: Quia prohiberi potest venatio, nempe quia est in loco non communi oppidi, sed proprio ipsius domini, quo suam custodit venationem, nam si potest fundi dominus particularis prohibere, ne quis venationis gratia illum ingrediatur, multo magis Princeps, *d. §. feræ, vers. plane, Inst. de rer. diu.* Ibi, plane qui alienum fundum ingreditur venandi, aut aucupandi gratia, potest a Domino, si is præuiderit, prohiberi, ne ingrediatur, *ita Socius d. loco.*

26 Iustæ autem causæ (quibus supremus Princeps, id est Imperator, venationem prohibuit) inter cæteras esse possunt, & quatuor hæ sequentes, quas enumerat Wesenb. supra citato loco.

27 Primo † cura seruandarum specierum in animantibus. Feræ enim animantes in suo genere sunt rariores, quam cicures, Deo nimirum ita prouidente, ne nimia multitudine ferarum aut communitas humanæ

vitæ

[illegible]tæ, aut agriculatio inuestaretur, & damnum faceret, ideo facile tota species, saltem in aliqua regione deuastari posset, si cuilibet permissa esset venatio.

Secundo † hæc ipsa permissio venandi auocaret homines ab agricultura, & vita rustica, a quo agricolas & rusticos non abduci publice vtile est. *Auth. agriculatores C. quæ respig. & l. 2. ff. de feriis*, & hanc rationem videtur innuere, *text. in d. cap. 1. §. si quis rusticus, de pace tenend. & eius violatorib. in vsib. feud.* qui diserte in prohibitione rusticorum mentionem facit. 28

Tertio, † quia venatio ferarum præcipue maiorum, sine armis & tormentis exerceri non potest, vsus autem armorum quotidianus, multis ex causis interdictus est, præsertim agricoli. *tot. tit. in Auth. vt armor. vsus, & d. §. si quis rusticus.* qui tamen cum syluas & rura inhabitent, & incolant, ad venationem maxime sunt opportuni. Ex quo inferri potest, non esse licitum venari cum armis, nisi ad animalia periculosa, vt in venatione leonum, vrsorum, luporum, & similium, *Dd. in dict. §. nemo retia de pace tenend. Capol. tractat. de seruitut. rustic. præd. capit. 21. titul. de aucupat. num. 10.* 29

Quarto, † quia ad pacem & tranquillitatem tuendam publice interest, non esse omnibus commune ius venandi. Etenim vt reliquarum rerum communio parit discordiam *l. cum pater, §. dulcissimis fratribus, ff. de legat. 2. glos. in c. 1. dist. 71.* ita res procul dubio multis litibus & certaminibus, atque etiam cædibus occasionem daret, si promiscue venari esset concessum. 30

His de causis existimat *VVesenb.* Imperatorem Fridericum, motum, cur, cum iure ciuili hæc venationum iura fuerint communia, ea putauerit subditis, præsertim rusticis, adimenda, *d. loco, d. §. nemo retia.* Et hæ causæ valde probabiles videntur. 31

His † causis accedit etiam subditorum voluntas & consensus. Nam ii in gratiam, honorem & recreationem suorum Principum & Dominorum iuri venandi in propriis presertim fundis sponte & libere cesserunt, illudque in Principes & Dominos suos transtulerunt. Vnde Principes & Domini temporales ex huiusmodi cessione a suis subditis sibi facta solius venandi acquisiuerunt. Deinde † etsi subditorum voluntas & consensus expressus non interuenerit, & multo minus cessio sponte & libere facta fuerit, eo quod forte per metum & vim a venationibus fuerint deterriti, vel Dominis cessionem venationum petentibus denegare ex metu ausi non fuerint, cum, vt dici solet, magnorum Dominorum preces, sint præcepta, *gl. in l. verb. quemadmodum, ff. quod iussu:* Vnde illud vulgatum. 32 33

Estq; rogare Ducum species violenta iubendi.

33 Quia † tamen subditi longa patientia, & taciturnitate prohibitioni venationum acquieuerunt, & eidem non contradixerunt, ex hac ipsa patientia & tacito consensu, Principes & reliqui Domini terrarum ius venandi præscripserunt, ita vt subditi facultatem sese opponendi, & de iniuria quæritandi amplius, non habeant. Etenim hæc præscriptio vtpote immemorialis, & aliquot iam sæculorum decursu atq; vsu roborata, instar est priuilegii, & peræque munit ius Principum, atq; lex seu consuetudo, *l.1. & 2. & l per agrum c. de seruit. & aqua, l. hoc iure vtimur, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æsti. c. super quibusdam, §. præterea, extra de verb. signific.* Vnde quod traditur a Doctoribus, iniuriam fieri subditis, prohibitione venationis, id secundum ius gentium & ciuile vetus recte dicitur, secundum vero ius nouum & consuetudinem, & respectu præscriptionis non recte. *VVesenb. d. loco.*

Cæterum, vt inferior summo principe, id est Imperatore, vel Rege, vt Dux, Marchio, Comes, vel etiam Baro, venationem atq; piscationem
34 35 iuste prohibere possit: Quinq; † necessario requiruntur. Primum † authoritas Imperatoria seu Regia iusta, consensus liber a metu, aut præscri-
36 ptio canonica citra vim & metum introducta. Secundum, † vt occasione ferarum, extra loca prohibita, non procurantes dolis eas e prohibito loco abigi, vt extra illum, eas capiant: alias enim punire posset, *arg. cap.*
37 *ex tenore de rescript. l. itaque fallo, ff. de furt.* Tertium, † vt prohibeat in suis propriis prædiis, quamuis sufficiat dominos aliorum sua sponte in
38 id consentire, *arg. cap. scienti, de reg. iur. lib. 6.* Quartum † vt restituat omne damnum, quo feræ aliena prædia afficiunt, quorum Domini eiusmodi damnum non consentiunt, quamuis in aliorum damnum con-
39 sentiant. Quintum † vt caueat prohibens, ne subditi timentes eum, & ministros eius, fugientesque odium, ac indignationem, & minas eorum, quia eis sæpe opus habent, ea petere non audeant, quæ peterent ab aliis sibi paribus, eiusmodi namque metus, etiam se alioqui non foret omnino iustus, inducit restituendi necessitatem, *ita Martin. ab Azpilcuita.*
40 *Nauarr. in Enchirid. confessar. cap. 17. n. 120. & 121.* Et † quanquam Princeps ex iustis causis supra relatis prohibere possit venationem, non tamen est eadem ratio in magnatibus (vt Comitibus, Baronibus &c.) ad custodiendum sui gratia vetandumq; venationem, quanta in Principe, etiam si is cum suis iuribus ea fuerit ipsis largitus. Nam Rex potest exempli gratia in toto regno decem aut duodecim loca sibi reseruare: & forsan non posset bis aut ter centum. Si autem magnatum singuli in suis oppidis aut territoriis plura haberent loca custodia, grauamen regno
41 fieret intollerabilius. Sunt † enim feræ, aues, & pisces de iure gentium commu-

communes, vti ſupra etiam diximus, & ideo non nimium populus eſt a venatione cohibendus, quandoquidem libertatem habeat etiam illo modo, tum animum recreandi: tum & quæritandi cibum, *ita Dom. Soto ſupra citato loco.*

Verum † hoc male ſeruant Principes, Comites & Barones noſtri temporis, ipſi enim ſoli venari volunt, & nemo eſt, qui eorum facta diiudicet. Proinde non iniuria cum iuuenali Aquinate Satyra tertia exclarare licet, Libertas pauperis hæc eſt: 42

Pulſatus rogat & pugnis concuſſus adorat:
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti:

Quod tamen abſque iniuria & contemptu Principum, Comitum, & Baronum ſcriptum, & remota præſcriptione legitima, vel ceſſione iuris venandi (*de quibus ſupra num. 31. & 33. dixi.*) intellectum volo. Sequitur nunc, vt reſpondeamus argumentis pro opinione negatiua ſupra adductis.

Reſpondetur † igitur ad primum argumentum, Ius naturale eſſe du- 43
plex, vnum poſitiuum, ſeu affirmatiuum, alterum negatiuum. Poſiti-
uum † eſt, quod aliquid poſitiue præcipit, vel prohibet. Ius † naturale 44 45
negatiuum eſt, quod nihil de re aliqua ſtatuit, nec præcipiendo, nec prohibendo, ſed id potius omiſit diſpoſitioni legis humanæ. Ius naturale poſitiuum eſt immutabile, non ſic ius naturale negatiuum. Vnde quod obiectum eſt in propoſitione maiori, nimirum, quod ea, quæ ſunt iuris naturalis, Princeps tollere non poſſit, eo quod ius naturale ſit immutabile, intelligi debet de iure naturali poſitiuo, non de iure naturali negatiuo. *S. Thom. 12. quaſt. 94. art. 5. præpoſ. in c. ius gentium, 1. diſt. n. 9. Martin. ab Azplicueta in c. ita quorundam, de Iudæis, Couar. c. peccatum 2. par. §. 11. n. 3.* Venatio vero eſt iuris naturalis negatiui. Nam † feræ, volucres, & 46
cætera animalia iure naturæ non ſunt communia poſitiue, & affirmatiue, quia omnium propria ſint communis domini cauſa, ſed negatiue: quia nullius ſint & iure naturali nulli ſint applicatæ. *S. Thom. d. art. 5. & Caiet. d. tract. 17. quaſt. c. 12.* Ideo lex humana poteſt ea vni potius, quam
alteri, ex cauſa concedere. Vnde † licet iure naturæ omnia ſint re ipſa 47
communia, nihilominus tamen poſſunt a Principibus, qui eorum, quæ in nullius bonis ſunt, diſpenſationem habent, quædam priuatis ita concedi, vt in poſterum ea priuata, non communia ſint, §. *ſingulorum, Inſtit. de rer. diuiſ. d. l. 1. ff. de acquir. rer. dom. etiam abſq; corporali apprehenſione.* Ad hæc facit, quod ſicut occupatio rerum, quæ nullius ſunt priuatim, iure naturali efficit illud, quod prius commune erat, proprium ipſius occupantis, *l. 1. ff. de acquir. poſ.* ita eſſe Princeps poterit, quæ communia prius erant, nulliuſq; bonis habeantur, in priuatum iure dominii transferre.

Iure ſiquidem naturali omnia fuere ab initio communia, & tamen humana lege facta eſt rerum diſtinctio inter priuatos, poſtquam diſtinctionem non licet cuiquam occupare dictam rem, & alicui priuato lege humana addictam, vt docte docet *Conrad. Sumenhart trac. de contract. quæſt.*
49 *10. & ſeq. Quod & quæſt. 9. concluſ. 2. eleganter tradit.* Quod † ſi rerum diuiſio iure gentium non fuiſſet introducta, quatuor damna ſeu incommoda atq; mala fuiſſent conſecuta. Primum, terræ manſiſſent incultæ, & fuiſſent redactæ in ſolitudinem. Secundum, via fuiſſet aperta fraudibus & malitiis. Tertium, boni ſemper habuiſſent peius, & mali melius. Quartum nunquam fuiſſet pax habita inter homines, *Ariſt 2. polit.* vbi aperte dicit, diuiſionem rerum, naturæ conſentaneam eſſe. Quibus accedit, quod lex humana, vel Princeps facere poteſt, vt dominium rei priuatæ, quæ dominum habet, abſq; traditione transferatur in alterum ipſius domini conſenſu, qui exigitur ad tollendam iniuriam, *l. fi. C. de ſacroſanct. Eccleſ. raptores, C. de Epiſ. & cler. notatur, in l. traditionibus, C. de pact.* Ergo earum rerum, quæ nullius ſunt, & principis diſpenſationi ſubiacēt, poterit Princeps dominium abſq; comprehenſione corporali, in priuatum transferre. Ex quibus tandem infertur, Principem poſſe harum rerum, quæ communes ſunt, ex cauſa occupationem priuatis interdicere, & ſic venationem iure naturali omnibus permiſſam, ex variis cauſis prohibere, vti alligati, *Dd. ſupra,* pro hac ſententia aſſerunt, & præter eos ita pulchre, *Couar. d. §. 8. n. 1.*

50 Neq; † enim valet argumentatio: Hoc eſt iure naturali permiſſum: Ergo per legem humanam prohiberi non poteſt, cum multa ſint iure naturæ licita, quæ perſpecta Reipubl. vtilitate, & iuxta æquiſſimum cō-
51 munitatis regimen, per legem humanam prohiberi poſſunt. At † bene procedit argumentum hoc: Illud eſt iure naturæ prohibitum: Ergo lege humana permitti non poteſt, Princeps ergo poteſtatem habens legis
52 condendæ, venationem prohibere poterit ex variis cauſis. Inferior † autem a principe Iuriſdictionem habens, idem agere poterit ad tempus aliquod ex cauſa iuſtiſſima, non quidē per legem, quam ſtatuere non valet, ſed per edictum, perpetuo vero non poteſt Princeps, qui ſuperiorem habet, prohibere venationem, niſi ius id per immemorialem præſcriptionem legitime acquiſiuerit. Quæ quidem præſcriptio caute eſt recipienda, & ſeruanda in iudicio exteriori, item & in conſcientiæ foro præſertim ſi ea initium a tyrannide acceperit, *ita Couar d. §. 8. n. 1.*

53 Et † hæc prohibitio venationis a Principe facta maxime procedit in locis publicis. Nam etiamſi ceſſaret præſcriptio, cuius ſupra mentionem fecimus, tamen in locis publicis Princeps venationem prohibere poſſent, præſertim ex iuſta cauſa, neq; poſſet videri ſubditis iniuriam facere, cum

ſe, cum iura a legibus ſibi conceſſo vterentur, *l.3 ff.de flumin.l.ſeruitutes, §.in publico,ff.de ſeruit,l.nullus,ff.de reg.iur.& l.iniuriarum,§.3.ff.de iniur. l.3.§.ſi non,ff.de lib.hom.exhib.*

Nam † ſaltus & nemora in quibus feræ libere vagantur, ſunt loca publica, ideo recepto quodam iure ſuperioritatis, vt reliqua iura publica, ita etiam publica ad ſe Principes tranſtulerunt, *l.quod littora, 3.ff.ne quid in loco publ.l.de vocatio.9.ff.ad l.Rhod.& l.2.vbi Bald.C.de quod præſcript.* 54

Deinde † venationes & aucupia prohibere poſſunt Principes nec nõ cæteri Domini terrarum in ſuis propriis ſyluis, quod probatur, *d.§.feræ, Inſtit.de rer. diuiſ.& d.l. 3.ff.de acq.rer.dom.vbi gl.verb.prohiberi,* inquit, Quod licet principaliter prohiberi non poſſit quis occupare id, quod nullius eſt, attamen per conſequentiam hoc fieri poteſt; cum enim prohibetur ingredi, prohibetur & capere. 55

Si † vero in priuatis prædiis Principes venationes prohiberent, aut alicui tertio ius venandi priuilegio præſcriptione, aut alio iuſto titulo acquiſitum auferrent, eo caſu locum habet communis Doctorum theorica, qua dicunt Principes ſubditis ſuis prohibendo venationem facere iniuriam & violentiam, *tradunt, Hoſt.in d.c.non eſt, de Decimis, & ibi Anthon.de Butr.per d.l. iniuriarum, §. vlt.in verb.piſcari & aucupari,ff.de iniur.Schurff.conſ.1.n.12.Chaſſan.in conſuet.Burg.Rub.13. §.n.3. & 4.* Nam hoc caſu non ius in loco publico priuatis interdicerent, ſed ius priuatum illis bono titulo quæſitum auferrent, quod fieri non debet, *l.2.& ibi, Dd. C.de precib. Imperat. offer. Dd. in l.2.& vlt.C.ſi contra ius vel vtil.public.l. 2.ſi quis a Principe, ff. ne quid in loco publ. l. meminerint, C. vnde vi, Clem. paſtoralis, de re iudic tradunt, Dd.in l.digna.vox C.de legib.* 56

Hinc † Dd. cautelam ſubditis, quibus a ſuis Dominis venatio prohibetur, tradunt, vt quamprimum notitiam edicti ſeu proclamatis habuerint, illi contradicant, ab eoque appellent. Quod ſi ſubditi non contradicant, & propter huiuſmodi edicta & proclamata a venando deſiſtant, Dominus terræ conſtituitur in quaſi poſſeſſione prohibendi, & ſi per longum tempus ſubditi acquieſcant, dominus præſcribit ius prohibendi, *per not. in d.l.1. & 2.C.de ſeruit.& aqua, & per gl.& Dd.in l. qui luminibus, offic. de ſeruit. vrban.prædior.Iacob de S.Georgio, d.tract.de feud.verb.Et cum venat.n.2.* Quę maxime procedunt, quando Dominus prohibet, & ſubditi venentur in ſuis propriis fundis. Nam in alienis fundis & ſyluis ipſius Domini venationes & aucupia prohiberi poſſe, *ſup.n. 25.& 55.dictũ eſt.* Quia vero priuati & ſubditi fere vbiq; locorũ, vel vltro & ſua ſponte iure venandi etiam in priuatis & propriis prædiis, in gratiam & honorẽ ſuorum principum ceſſerunt, vel prohibitioni venationũ longa patientia acquieuerunt, Principes ius venandi etiam in priuatis 57 58

& propriis subditorum prædiis præscripserunt, quod etsi (remota cessione) initio forte fuerit iniurium, *d.l.si.§ fin.ff.de iniur. Schurff. d. cons.1. n. 12.& Chassan.in consuetud.Burg.allegato loco.* Attamen cum in hac prohibitione priuati fundorum domini acquieuerint, vel sola iam præscriptione ab eiusmodi iure etiam in fundis propriis excluduntur.

59 Sed † & eo casu, vbi subditis promiscue essent permissa venatio, & aucupium, attamen iuste certis temporibus hæc interdici a Principibus, & Dominis terrarum possunt, ne vastentur species præsertim cum pariunt, oua ponunt, fætum nutriunt, vel tempore niuis, aut ne his, vel illis instrumentis, aut canibus cubantibus (quos Galli chiens canchans, Germani *Schliffhund*, nuncupant) venatus fiat, aut ne certis artibus venandi quis
60 vtatur: Nam † huiusmodi prohibitiones in populi vtilitatem vergunt, cum feræ, volucres, & pisces non solum sint pro ornamento vniuersi, sed etiam pro vtilitate hominum. *Martin. Nauar. in Enchirid. confes. c. 17. n.124.& Bartholom. Chassan. in consuet. Burgun.d.Rubr.13.& d.§.7.n.3.*
61 Vbi † scribit, posse per Principes interdici venationem, quæ fit cum instrumento Tonæ, quia eo plures extinguuntur & capiuntur feræ, atque inde sequitur animalium syluestrium & ferarum innumera extinctio, quæ Reipub. incommoda est.

62 Similiter † prohiberi potest, ne quis cum sculpo aucupetur, cum propter tonitrua arcubusiorum, seu bombardarum fugentur & terreantur aues & feræ. Aucupium tamen non æque priuatis interdictum est, atq; venatio, quia fit sine armis, minoreq; cum tumultu atq; turba, potest tamen a Dominis certis temporibus, ne vastentur species, interdici, *Chas.*
63 *d.loco.* Item † prohiberi potest, ne quis piscetur cum esca, qua occidun-
64 tur pisces in magna quantitate. Qui † tamen talium prohibitionum tẽpore venantur, non tenentur ad restitutionem auium & ferarum, quas aucupio vel venatione acquisierint, aut cœperint, *gl.recepta in c.fraternitas,12.q. 2. Ioan.a Medin. de restit. d.quæst.12.* quem sequuntur *Cou d.§.8. n.3.vers.Secundo hinc.& Lauar.citato loco.*

Et quamquam ius venandi inter Regalia non contineatur, vti patet *ex d.tit. Quæ sint Regalia in vsib.feud.* attamen, quia Duces, Principes, Comites & Barones ius venandi, quo ad Dominium & proprietatem suis Ducatibus, Principatibus, Comitatibus, Dominiis, & Ditionibus, præscri-
65 ptione acquisiuerunt, sortitum est ius venandi naturam feudi. Nam † accessorium sequitur naturam sui principalis, *l.cum principalis, ff. de reg. iur. & c.accessorium, de reg.iur.lib.6.*

66 Hinc † Rom. Imperator ius venandi & bannũ syluestre, seu intra forest., vulgo *Gejagt, Forst oder Wildbãn, Wald, Hölzer, Büscher,* Principib. Ducib. Marchionib. Comitib. Baronib. & reliq. personis nobilib. [illegible]

[illegible]

neralissima totius Germaniæ cõsuetudine, concedit in feudũ, non vt Regale, sed vt ius accessoriũ Principatus, Ducatus, Marchionatus, Comitatus & Baronatus seu Dominij, ita tamen, vt per huiusmodi cõcessionem ijs, qui in vsu, exercitio, & quasi possessione iuris venandi longo & longissimo tempore sunt, nullum fiat præiudicium. Non enim præsumitur, quod ij iuri venandi, de naturali & gentium iure sibi licito, cesserint, illudque abs se abdicarint: Vnde illis ab Imperatore & reliquis Principibus ius auferri nequit. Ratio horum est: Quia † ius venandi seu ius foresti non amplius spectat, ad Principatus, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, nisi quantum est præscriptum. At nõ amplius est præscriptum, nisi quantum est possessum, *l.1.§.si quis hoc interdicto, ff. de itiner. actuque priuat. cap. auditis, cap. cum olim, de præscript. cap. cum tua, de Decimis, & cap. cum venerabilis, de religios. domib.* Inde etiam est, quod in aliquibus S.R.I. Ducatibus & Principatibus Prælatis, Ecclesiis, & Nobilibus tanquam Statibus subditis Ducum & Principum vulgo *Landtsessen*, nec nõ in aliquibus præcipuis Ciuitatibus, Patritijs ex antiqua consuetudine, vsu & priuilegio ius venandi capras & capreolos, apros, vrsos, vulpes, lepores, perdices & aues competat. 67

In multis enim Germaniæ partibus ius venandi pluribus in eadem sylua, ac eodem saltu, diuersis tamen respectibus, competit, vni ius venãdi maiores feras, *Groß, Grob, Rot oder Schwartz wildt, oder Hochwildtpreth.* Alteri minores, *Füchs, Hasen, Rephüner, vnd andere Vögel.* Vnde non † incommode modus seu exercitium iuris venandi moribus Germanorum dupliciter diuidi, & in duplicem forestam distingui potest, altam nimirum seu summam, vulgo *Hoch oder Oberforstliche Oberkeit, Herrligkeit oder Gerechtigkeit, Großweydwerck*, & simplicem seu minorem forestam, vulgo, *Minder oder Niderforstliche Gerechtigkeit, oder klein Waidwerck.* Et quilibet intra præscriptos iuris forestæ vel foresti fines se cõtinere debet, *per text. in l. si mater, § si quis iter, ff. de except. rei iudic. Andr. Gail de pignorationib. obseruat. 24. num. 7.* 68

Et † licet venatio, quæ fit ad vrsos, apros & lupos permissa sit rusticis, & agricolis, *per text. in d. c. 1. §. nemo retia de pace tenend. in vsib. feud.* Attamen † in quibusdam Germaniæ partibus, hęc illis, quo ad apros interdicitur, *vnd werden die wilde Schwein, nach teutschem Gebrauch, in die Hochforstliche Oberkeit geZogen.* Aut illis hęc venatio ea conditione permittitur, vt apros captos & occisos Dominis statim tradant seu transmittant. 69

Notandum † hic est, quod is, qui habet ius venandi, possit syluam venatoriam succisis lignis cingere in capturam ferarum, *per text. in l. in lege, ff. locati,* vbi † I.C. cingere syluam dicit vulgo *Hagen.* Pari ratione licet in 70 71

capturam auium ſtruere & præparare aream, vulgo *ein Vogelherd machẽ.* Vno enim conceſſo & reliqua conceſſa intelliguntur, ſine quibus illud commode explicari non poteſt, *l. 3. § qui habet, ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. l. 1. §. 1 ff. ſi vſusfruct. pet. & l. 2. ff. de iuriſdict. om. iud.*

73 Et † quoniam venatio eſt exercitium nobile & Regibus, Principibus, & nobilibus viris maxime conueniens, cum ſit rei bellicæ Comes, & rerũ bellicarum meditatio, ijſque ius venandi præſcriptione immemoriali, & aliquot ſæculorum decurſu & vſu roborata contra ſubditos acquiſierint, conſequitur ius venandi eſſe proprium & peculiare Regum, Principum, Comitum, Baronum & Nobilium.

74 Hic † tamen monendi ſunt Principes, Comites, Barones, cæterique Nobiles, ne præ nimio venandi ſtudio aliarum rerum & publicarum & priuatarum obliuiſcãtur, neque immoderatos venationum ſumptus faciant, Nam *Cicero lib. 2. de offic.* prodigos eos vocat, qui venationum apparatu, pecunias profundunt Et *Pariſ. de put. tract. de ſyndicat. c. 3.* inceſſit inquit Principes, qui omnem operam, curamque in venationibus reponunt, notaq; eſt fabula Actionis, venationis omnium hominum ſtudioſiſſimi, qui in ceruum mutatus, à ſuis canibus dilaniatus eſt, quod non ob aliud finxiſſe Poetas nonnullis placet, quam quod omnia bona ſua in canes & venationum inſumpſerat. Hinc vulgo dici ſolet.

Wer ſich dem jagen [illegible] ergeit,
Wirdt gleich den Thieren mit der Zeit.

75 Deinde † hi curare debent, vt debito tempore, citra agrorum alienorum populationem operam dent venationi, aucupio & piſcationi, (nam ſi quod damnum meſſibus ac ſegetibus dederint, & intulerint, illud reſarcire ac reſtituere tenentur, vt nos dicemus ſuo loco) neque in eis operam ſuam præſtent ſeu locent pro certa mercede, nam tunc inter ſeruilia officia connumerarentur, *Andreas Tyraquell. d. tract. de nobilit, cap. 17. num. 149.*

SVMMARIA.

1 *Venantes in aliena ſylua an furtum committant.*
2 *Earum rerum, quæ in nullius ſunt dominio, furtum non committitur.*
3 *Leges prohibentes venationem, non prohibent acquiſitionem ipſam ferarum, ſed tantum vſum venationis ex iuſta cauſa.*
4 *Feræ fundo non cohærent, vnde dominus fundi, dominium ferarum non habet.*
5 *In rebus incorporalibus furtum non committitur.*
6 *Fur tenetur ad reſtitutionem rei furtiuæ.*
7 *Qui duobus, diuerſas res debet, nõ liberatur ſoluendo vni, quod ei debet, &c.*

8 *Venantes & capientes feras bestias in alienis syluis, non tenentur in foro conscientiæ, & animæ iudicio ad restitutionem capturum ferarum.*
9 *Venator ingrediens fundum, domino prohibente, an acquirat sibi feras, quas acceperit, & num. 10.*
11 *Capta per venationem à Iudice prohibitam, an sint in animæ iudicio restituenda, & num. 19. 20. & 21.*
12 *Clerici an teneãtur restituere, quod cœperint in venatione sibi prohibita.*
13 *Laici venantes in die festo, an teneantur ad restitutionem captorum.*
14 *Capta in venatione cum certis instrumentis prohibitis. an sint restituẽda.*
15 *Fructus agri. si consistant in venatione, an nihilominus, capta sint restituenda.*
16 *Venans in loco alteri præscriptione acquisito, an teneatur ad restitutionẽ.*
17 *Venans in loco priuilegiato, an capta restituere teneatur.*
18 *Venans in locis publicis, an teneatur ad restitutionem captorum.*
22 *Auium tria sunt genera.*
23 *Columbarium quando construi possit, vel non.*

CAPVT TERTIVM.

Venantes in alienis syluis & saltibus, an furtum committant, & an & quando ad restitutionem obligentur.

ELegans † est quæstio, an in alienis syluis & saltibus venãtes, vel, quod 1 in idem recidit, an subditi contra Dominorum prohibitionem venantes, furtum committant, & per consequens, an teneantur ad restitutionem. Ad hanc quæstionem respondeo negatiue, nempe, ita venãtes furtum non committere. Probatur hæc responsio sequentibus rationibus.

Primo, † earum rerum, quæ in nullius sunt dominio, furtum nõ com- 2 mittitur: Atqui feræ bestiæ in syluis errantes, & hinc inde vagantes in nullius sunt dominio, sed communes sunt, & primo capienti iure naturali acquiruntur, *l. 1. & l. 3. & l. quod in littore. ff. de acquir. rer. dom. §. feræ, Instit. de rer. diuis. l. 1. in princ. & l. 3. §. Item feras, de acquir. poss.* Ergo venantes & capientes feras in aliena sylua furtum nõ committunt. Deinde † le- 3 ges prohibentes venationem non prohibent acquisitionem ipsam ferarum, sed tantum vsum venationis ex ista causa. Nam vt ante prohibitionẽ feræ bestiæ nullius erant, ita & post nullius sunt, idcirco capientis efficiuntur, nec prohibitio domini eum effectum operatur, quod ea animalia, vel ipsius efficiantur, priusquam capiantur, vel postquam eo prohibente fuerunt per alium capta, in ipsius domini non capientis dominium trãseant, *Couar. c. peccatum, 2. part. §. 8. n. 2. & 9. versic. 5. de reg. iur. in 6.*

Igitur

4 Igitur † venantes in aliena ſylua etiam cõtra prohibitionem, furtum non committunt. Feræ enim fundo non cohærent, nec in illo continentur, nec ex eo naſcuntur, vnde eæ non pertinent ad dominum fundi, iure dominij, cum ipſe in ijs, quæ nullius ſunt, & iure naturali communia cen-
5 ſeantur, non plus iuris habeat, quam quiuis alius. Multo † minus dici poteſt, iuris venandi fieri furtum, cum in rebus & iuribus incorporalibus furtum non committatur. Ratio eſt: Quia incorporales res, vt iura & ſeruitutes attrectari nequeunt, *l. ſeruus §. incorporales, ff. de acquir. rer. dom. §. incorporales, Inſtit. de reb. corporalib. & incorporalib. §. quod autem, Inſtit. de vſucap. gloſſ. in § furtum, in verb. rei Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſc.* Quãquam quis in quaſi poſſeſſione rerum, & iurium incorporalium turbari poſſit: Quo caſu competit turbato contra turbatorem interdictum vti poſſidetis, de quo ſuo loco agemus.

6 Præterea, † omnis fur, præter cæteras pœnas, quas incurrit, tenetur etiam ad reſtitutionem rei furto ablatæ, peccatum enim non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum, *cap. peccatum, & ibi gloſſ. & Dd. de reg. iur. in 6.* Nam fur alijque rei etiam puniti publicã pœna, reſtituere tenentur damna. Lex enim naturalis & diuina obligat eos ad reſtitutionem damni, parti læſæ, antequam à Iudice puniantur, punitio autem, quæ in vindictã publicam irrogatur, eſt compenſatio iniuriæ Reipublicæ illatæ, *l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. & cap. vt famæ, de ſent. excom.* quæ non liberat a debito, quo parti obſtringitur.

7 Cum, † qui duobus diuerſas res debet, non liberetur ſoluendo vni, quod ei debet, nec ſoluendo vni, quod alteri debet, *cap. ea te, de iureiur. cap ſicut dignum, §. eos, de homicid.* & conſequenter, qui publicam pœnam paſſus, habuerit, quo priuato damno ſatisfaciat, ſoluere debebit, *Innoc. in cap. Odoardus, de ſolut.* refert & ſequitur *Martin. Nauar. in Enchirid. confeſſarior. cap. 15. num. 25.*

8 Verum † Venantes & capientes feras beſtias in alienis ſyluis etiã prohibita venatione ob venatoris vtilitatem vel temporis rationẽ, aut propter aliam cauſam, vel publicam, vel priuatam, non tenentur in foro cõſcientiæ, & animæ iudicio, ad reſtitutionem huiuſmodi ferarum. *Ioan. à Medin. de reſtitut. quæſt. 12 gloſſ. recepta, in c. fraternitas, 12. q. 2. Nauarr. in Enchirid. confeſſa. cap. 17. num. 124. & Couarr. d. § 8. nu. 2. & 3.* Igitur venantes in alienis ſyluis & ſaltibus, etiam contra prohibitionem, furtum non committunt: Et conſequenter, non obligantur ad reſtitutionem. Maior propoſitio ſatis patet: Minor vero argumentationis pars præter prædicta probatur. Nam ſi quæ obligatio ad reſtituendum per venationem prohibitam contingere poſſet, ea eſſet deducenda iuſtitia commutatiua, quæ per venationem infringatur ac lædatur, verum hæc minime infrin-

infringitur, cum nullum damnum detur domino prohibenti, siquidem captæ bestiæ nullius sunt, nec ex venatione auferatur domino, quod eius sit proprium, vel ei debitum. Nulla igitur est obligatio ad restituendum. Et per consequens nullum est commissum furtum, *Couar. d. loco.*

Denique hæc ipsa sententia confirmatur ex *d. §. feræ, & d. l. 3. ff. de acqu. rer. dom.* vbi dicitur, captu fieri capientium etiam in alieno fundo, quamuis domino quoque prohibente sint capta. Et hæc est communis Doctorum sententia, *in l. diuus, vbi gloss. ff. de seruit. rustic. c. 1. præd. Angel. & Fab. in d. §. feræ, Chassan. in consuetud. Burgund. Rubr. 13. §. 2. Schurff. cons. 1. cent. 3.* Licet enim grauis iniuria fundi priuati domino fiat, si venator quis ipso inuito & prohibente ingrediatur, *l. iniuriarum, §. fin. ff. de iniur. & d. l. diuus, & d. l. feræ, versic. plane,* attamen ex hoc venator, qui domino vetanti fundum alienum ingressus fuerit, non tenebitur ad restitutionem auium aut ferarum, *Angel. & Castrens. in d. l. diuus, gloss. in d. l. 3. ff. de acquir. rer. dom Bart. in l. 1. §. omnia, ff. eod. tit. Ratio est.*

Nam † licet lege humana ob domini iniuriam prohibitum sit, ne quis 9
eius fundum ipso inuito ingrediatur, ex hoc tamen acquisitio auium aut ferarum, quæ intra eum fundum in nullius bonis sunt, non est impedita, nec per hanc prohibitionem feræ ipsius fundi domino applicantur, nec eius propriæ efficiuntur, imo adhuc liberæ manent iure naturali, vt primo capientis fiant. Præterea hoc ipsum probatur tali ratione. Nam si feræ ipsius fundi priuati essent propriæ domini fundi, id contingeret, vel per applicationem legis, vel per occupationem: Atqui nullũ horum hic datur: Ergo feræ adhuc communes manent, nec in illius sunt bonis, iuxta propriam iuris naturalis dispositionem: Lex equidem humana prohibens, ne quis inuito domino agrum alienum ingrediatur, ad venationem exercendam, non impedit animalium, quæ nullius sunt, primi occupantis acquisitionem, nec ea animalia applicat Domino fundi, donec & ipse
dominus ea occupauerit iure naturali: Idcirco † venator ad restitutioné 10
non tenetur, eorum quidem animalium, quæ à domino fundi non fuerunt occupata, nam res non potest absque obligatione restitutionis obtineri, quando lex humana siue in pœnam, siue ob aliam causam impedit primam alicuius rei acquisitionem, constitutio autem prohibens venationem cum pœna, quod captum à venatore pertineat ad dominum fundi, prohibentem venationem, non per hoc impedit primam illius rei acquisitionem, sed tantum sanxit eam domino fundi restituendam in pœnam vetiti ingressus: Vnde, donec Iudex secundum eandem legem, per sententiam condemnauerit venatorem ad restitutioné legemque ipsam exequatur, minime in conscientię foro venator tenebitur ad ferarum restitutionem, *Couar. d. §. 8. num 5. 6. & 9.*

10 Ex † quibus tandem apparet, quid respondendum sit, *ad gloss. in d. § feræ, & ibi Ioan. Fab. & claud. cort. Instit. de rer. diuis. Alber. in d. l. diuus, necnon Chassan. in Consuet. Burgund. d. Rubr. 13. § 7. & Iacob. de S. Georgio in tract. de feud. verb. & cum venationibus nu. 3.* existimantes capta per venationem a Iudice prohibitam, non effici ipsorum capientium. Ná in hunc sensum, vt per Iudicem possint ea tolli a capientibus, in pœnam criminis, illorum procedit opinio, verum inde nõ sequitur venatores ipsos eas feras, & animalia, per venationem capta, propria non fecisse, atq; ideo in animæ iudicio non tenentur hi ad restitutionem, quamuis grauiter peccauerint contemnendo & transgrediendo Iudicis præceptum, *Conarr. d. § 8. n. 4.* Atque ita est intelligenda, *gloss. in d. § feræ,* qua deciditur, ingredientem fundum alienum inuito Domino, venandi aut aucupandi gratia, nõ facere capta sua. Intelligẽda enim est, quod ad forum exterius, quo venator ad restitutionem tenetur, non autem quoad forum conscientiæ, & animæ iudicium, quoad restitutionem non obligatur, hoc ipsum deduco ex *Couar. d. loco num. 10. versic. verum quoad.*

11 Hæc † ipsa sententia, qua tenemus contra prohibitionem venãtes, nõ teneri ad restitutionem, ampliatur primo, vt habeat locum etiam in clericis, nam licet his prohibita sit venatio, quicquid tamen illicite venando cœperint, non tenentur in animæ iudicio restituere.

13 Secundo † extenditur etiam, quo ad laicos, quibus est interdicta venatio tempore festo, ne retrahantur studio venandi a diuinis officijs, probatur vtraque hæc ampliatio, *gloss. & Dd. in c. Esau, & c. qui Venatoribus, 86. distin.* nam si eo tempore, quis venationem exerceat, male quidem agit, sed non tenetur ad restitutionem eorum, quæ per venationem habuerit.

14 Tertio † ampliatur, vt procedat, etiam si aliquid cœperit in venatione prohibita, cum certis prohibitis instrumentis, *Ioan. Medin. de restit. d. c. 12. & Martin. Hauar. d. cap. 17. num. 124.*

15 Quarto † ampliatur, vt procedat, etiam si fructus agri prohibiti a domino, ne quis ibi ingrediatur venandi gratia, consisterent in venatione, *Ioan. Medin. d. loco,* quamuis in foro exteriori contrarium obtineat, *l. Item si fundi, § aucupiorum, ff. de vsufruct.* Quia feræ existentes & enutritæ intra fundum, non sunt fundi proprius fructus, nec eæ pertinent ad vsufructuarium iure dominij, cum ipse in his quæ nullius sunt, & iure naturali communia censentur, non plus iuris habeat, quam quiuis alius, *Couarr. d. § 8. sub num. 9.*

16 Quinto † extẽditur, etiam si quis venetur in loco alteri præscriptione acquisito, nam in foro conscientiæ non tenebitur ad restitutionem, quãuis in foro exteriori teneatur; *allegata gloss. in d. § feræ, in instit. de rer. diuis.*

Sexto

Sexto † ampliatur, vt habeat locum, etiam si quis venatus fuerit in lo- 17
co alteri per priuilegium Principis concesso, nam & hoc casu non tene-
tur, nisi in foro exteriori, restituere, *Couarr. d. versic. verum quoad.*

Denique † ampliatur hæc sententia, vt procedat etiam in venatione 18
prohibita, in locis publicis, per inferiorem a principe absque iusta causa,
qui tamē præscriptione, aut priuilegio, ius prohibendi acquisiuit, si quis
aduersus hanc prohibitionem venetur, sibi acquirit feras, quas ex vena-
tione habuit, nec tenebitur in foro conscientiæ restituere, *Couar. d. §. 8. n.
10. versic. septimo.*

Capta † tamen, prohibita venatione, tribus casibus sunt restituenda, 19
vnde limitatur supra dicta sententia, primo. Quando lex in pœnā venan-
tis in loco prohibito obligaret ad restitutionem, nam eo casu, post senté-
tiam restituere tenetur, nō ante, nisi lex dicat, quod eo ipso restituere te-
neatur, absque alia declaratione.

Secundo † limitatur, quando aliquis emeret ius venandi a Principe in 20
aliquo certo loco, nam tunc, si quis caperet feras, in dicto loco, ob damnū
ementi tenetur restituere, vel ad interesse.

Tertio † limitatur, quando venatio esset in fructu, vti contingit pluri- 21
bus in locis, nam tunc, quando redditus bonorum consistit in venatione
tantum, si quis in tali loco prohibito, muro circumsepto, aliquid caperet,
teneretur restituere, qua de re infra.

Circa † aucupium vero notandum est, aues esse in triplici differentia: 22
Nam aliæ sunt meræ syluestres, & harum aucupium defendere, etiam in
fundo proprio, iniquum est, *Doctores in § feræ, Instit. de rer. diuis.* quando-
quidem nullibi, nisi per modum transitus, commorātur: Aliæ sunt pror-
sus domesticæ, quas surripere omnino furtum est, & ad restitutionem te-
netur, *§. gallinarum, Instit. de rer. diuis.* Aliæ sunt mediæ, vt columbæ, quæ
nec prorsus domesticæ sunt, nec prorsus syluestres: tunc si lex municipa-
lis prohibeat, vt infra certum locum non capiantur, tunc si captæ fuerint
infra dictum locum, iudicatur de his, sicuti de domesticis dictum est, non
tamen sunt eodem rigore vrgendi, ac si de ipso columbario illas furaren-
tur, vbi autem nullæ, sunt leges ciuiles, sed solum ius naturale disponit,
quod nemini, reclamantibus illis, qui sera circum circa habent, damna † 23
sunt accepturi, licitum sit columbarium extruere, quando maxime infer-
retur ingens damnum, & domini pabulum non esset sufficiens, pro co-
lumbarum numero, in columbario existentium alioquin columbarium
extrui potest, quia hoc genus auis non solum est in escam, verum etiam
ratione stercorationis est valde vtile Reipublicæ, *ita Dominic. Soto lib. 4.
de instit. & iur. quæst. 6. artic. 4.*

SVMMARIA.

1 *In aliena sylua & locis prohibitis venantes tenentur iniuriarum.*
2 *Iniuriæ pœna est arbitraria.*
3 *An pœna arbitraria ad mortem extendi possit, & num. 11. & 13.*
4 *Venantes in locis vetitis, an pœna capitis, aut mutilatione alicuius mēbri puniri possint.*
5 *Venans in locis prohibitis tenetur ad æstimationem damni, quod per venationem domino prohibenti dedit.*
6 *In venatione prohibita qua sit habenda ratio animalium.*
7 *Venatores tenentur ad damnum, quod agri Domino in fructibus & segetibus intulerunt, & num. 19.*
8 *Venantes in locis publicis, ante condemnationem, non tenentur ad restitutionem captarum ferarum.*
9 *Iniuriæ pœna tanta esse non debet, vt mortem, vel membri mutilationem inferat.*
10 *Venationes ad regalia non pertinent.*
12 *Pœna capitalis intelligitur altero, de tribus modis.*
14 *Qua pœna venantes in locis vetitis puniri possint, & nu. 15.*
16 *Tres gradus pœnarum in puniendis venatoribus clandestinis seu clancularis obseruandi.*
17 *Plures differentiæ & circumstantiæ inter venatores in locis prohibitis venantes notandæ, & num. 18.*
19 *Adhortatio ad Principes & Dominos terrarum.*
20 *Prohibentes venationem, & venatores, tenentur restituere damnum illatum alienis agris.*
21 *Qua actione prohibētes venationem, & venatores, ad resarciendum illatum damnum conueniri possint.*
22 *Laqueos & decipulas ponere, vel foueas fodere, in alieno venandi gratia an liceat.*

CAPVT QVARTVM.

Venantes in locis vetitis, an corporali vel pecuniaria pœna plecti vel puniri possint.

1 QVamquam † in aliena sylua & locis prohibitis venantes furtū non committant, vti superiori capite ad lōgum probauimus, & per consequens pœna furti puniri nequeant, attamen iniuriarum tenentur, *l. 3. § plane, ff. de acquir. rer. dom. l. diuus, ff. de seruit. rust. cor. præd. l. iniuriam, §. vlt. ff. de iniur. Cæpol. de seruitut. rust. c. præd. cap. 1.*

Iniuria

Iniuriæ † autem pœna est arbitraria, §. *in summa, Instit. de iniuriis.* At 2
† pœna arbitraria ad mortem extendi potest, *gl. in d. §. In summa, verb. ex-* 3
traordinaria, quam plures sequuntur, quos recenset, *Robert. Marant. in speculo suo, de ordin. iudiciorum. part. 4. dist. 1. n. 59. & disputat. 3. n. 1. & seq.* præsertim vbi in principem delinquitur, *Bald. Roman. Dec. & Dd. in c. ex literis, de constit.* Vnde *Guido Pap. decis. 218.* dicit in Delphinatu arbitraria & quidem capitis pœna venationes esse prohibitas. Audiui † ego in 4
quibusdam Germaniæ locis, quosdam contra prohibitionem venantes in aliquorum Principum, Comitum & Baronum syluis venatoriis & saltibus, qui ceruos cum instrumento archibusii vel bombardæ (vulgo *Bux* appellant) transfixerunt, transuerberarunt, ac cœperunt, vltimo supplicio, nempe pœna capitis fuisse punitos, quosdam amputatione manus dextræ mutilatos, quosdam dextro oculo orbatos; quosdam deniq; grauissima pœna pecuniaria fuisse mulctatos. Quod profecto crudele & ab omni humanitate valde alienum est. Nam posteaquam Deus creauit hominem, potestatem ei dedit super omnia animalia, pisces, ac volucres *Gene. 1.* Quare testimonium diuinum habemus, neminem eorum causa, pœnam capitalem, vel aliam corporalem mereri posse:

Vnde ego hac in quæstione plane existimo, & indubitanter concludo in locis vetitis venantes pœna capitis, aut mutilatione alicuius membri puniri non posse, nec obligari in animæ iudicio ad restitutionem captorum animalium, neque ad eorum æstimationem, sed † tantum teneri ad 5
æstimationem damni, quod per venationem domino prohibenti, qui iure & iustitia in locis prohibitis venari solitus erat, illatum est.

In † hac vero æstimatione habenda est ratio animalium, quæ nisi pro- 6
hibiti venati fuissent, dominus prohibens, eiusq; saltuarius, vulgo *Forstmeister*, vel ipsius conductor habuisset, suaque fecisset per apprehensionem. Deinde habenda est ratio venationis, quæ in prohibitis locis per dominum prohibentem exerceri solebat. Hoc ipsum deduco *ex Ioan. Medin. tract. de resti. quæst. 12. & Conar. in c. peccatum, 2. part. §. 8. n. 12. ver. Præterea, de reg. iur. in 6.* vbi † etiam dicit, quod venatores omnino te- 7
nentur ad damnum, quod agri domino intulere in fructibus & segetibus, etiam si expressa prohibitio non fuerit præmissa, cum sufficiat tacita, quod ad istud damnum. Neq; venantes in locis prohibitis, ante conde- 8
mnationem tenentur ad restitutionem ferarum captarum, vti superiori capite fuisse probauimus & tenet etiam *Dominic. Soto, de iustit. & iur. lib. 4. quæst. 6. art. 4.* Et † quanquam in locis vetitis venantes iniuriarum te- 6
nentur: Tamen iniuria pœna tanta esse non debet, vt mortem, vel membri mutilationem inferat, *Felin. in cap. ex literis, n. 21. de constit. per l. vlt. ff. de iniur. Marant. citatis locis.* Præsertim cum hic in principem, vt Prin-

cipem, & ad violandam eius personam maiestatemq;, non delinquatur.
10 Neq; † venationes ad regalia pertineant, *Tyraquel. de nobilit. c. 37. nu*
11 *150. & Dec. cons. 197.* Nec † deniq; pœna arbitraria ad mortem extendatur, nisi in delictis morte dignis, prout fuse & late tradit. *Marant. allegata d. st. 1. n. 62. & sequentib. & citata disput. 3. n. 5. & aliquot sequentib.* Nec obstat, *gl. in d. §. In summa Instit. de iniur.* Nam loquitur illa de pœna capitis,
12 non autem de pœna mortis. Atqui † in iure clarum est, quod pœna capitalis intelligatur altero de tribus modis, scilicet de morte naturali, de morte ciuili, & de exilio seu deportatione, *l. 2. in prin. ff. de pœnis, l. 2. ff. de publ. Iudic. notat. gl. in l. hoc accusare, in omnibus, in versi. capitis, ff. de accus. tex. cum gl. in l. sed & si quis, §. 1 ff. si quis caut.* In dubio autem quando lex, vel statutum imponit pœnam capitalem, seu capitis, semper intelligitur de mitiori ex illis tribus, scilicet de exilio, seu deportatione, *gl est notab. in l. vnic. C. ne Iuda. Christ. mancip. teneat, Bald. in l. fin. in l. C. quæ res vendi non poss. Idem in l. quicunq;, col. 4. vers. scias etiam, C. de seru. fug. Ioan. de Imol. in d. l. 2. ff. de publ. Iudic. Marant. d. dist. nu. 63. & d. disp. 3. n. 7. Ioach. Mynsin. cent 2 obseruat. 45. Contra gl. in d. §. in summa, est alia gl. in iur. Canon. in c. super his, de accus. Matthæ. de Afflict. deci. 21. n. 12. dicit,* quod communis Doctorum opinio sit contra, *glos. in d. §. in summa.* Et quanquam *Marant. d. dist. 1. n. 69. & d. disputat. 3. sub nu. 14. dicat,* opinionem illam, quod nimirum Iudex in arbitrariis possit arbitrium suum extendere ad pœnam mortis naturalis, esse communiorem.
13 Æquior † tamen, mitior, & tutior est opinio negatiua, vti habet additio. *ad Marant. d. disputat. 3. sub nu. 14.* quæ allegat, *Felin. in cap. inquisitionis, de accus. Alexand. cons. 121. in fin. lib. 7. Crauet. consil. 202. n. 14. & cons. 224. n. 2. versi.* aduertendum, *Dec.* sibi contrarium, *in l. qui iurisdictioni, ff. de Iurisdictionib. om. Iudic. Afflict. decis. 276. n 9. Grammat. Consil. 39. nu. 48. & cons. 8. n. 2.* Hanc eandem sententiam sequitur, *Chassan. super consuet. Burgund. fol. 43. n. 2. & Iul. Clar. in pract. crim. q 83. n. 11. vbi plures allegat, ac dicit,* ab hac sententia in iudicando nullo modo esse recedendum. Pro hac sententia facit, *l. hodie, l. respiciendum, ff. de pœnis, & c, is qui de sen. excom.*
14 Vnde † existimo venantes in locis vetitis, ob iniuriam illatam Dominis prohibentibus venationem, tantum puniri posse, exilio, deportatione, seu amissione ciuitatis, vel patriæ, aut relegatione in insulam, vel aliū certum locum, & hoc non ratione venationis prohibitæ, sed contumaciæ, & contemptus. Nam si absit contumacia & contemptus, crudele esset, pœna corporali deportationis, nimirum, exilii, vel relegationis hos plecti, sed satis esset, si ablatis plagis & instrumentis duplum, aut triplum soluant. *Dominic. Soto supra citatis locis.* Quæ sententia & pia & rationi

æquita-

æquitatisq; consentanea est. Quinimo † venantes in locis prohibitis, prima saltem vice occidi, vel mutilari non possunt, licet id sancitum, vel cõsuetudine inductum sit, cum huiusmodi seueritas exercenda non sit, nisi in consuetos venari in locis vetitis, & contumaces; nam consuetudo sic puniendi etiam prima vice, iniusta est, & qui eam seruaret, peccaret mortaliter, *Syluest. in summa, verb. restitutio, 3. q. 2. §. quartum, & verb. venatio sub fi. Martin. ab Azplicuet in Enchirid. confessarior. c. 17. n. 121.* 15

Ideoq; † serio ac pie adhortãdi sunt Principes, & reliqui Domini terrarum, ne contra prohibitiones venantibus in suis syluis, saltibus, & forestis, acerbas & crudeles pœnas statuant, cum ita venantes furtum, aut latrocinium non committant, sed tres velut gradus pœnarum in puniendis venatoribus clandestinis, seu clancularijs obseruent. Primo vt venantem in locis vetitis, prima vice puniant carcere, vel pœna pecuniaria. Deinde, vt venantem deprehensum secunda vice, mulctent duplicatã pœna carceris, vel pecuniæ. Tertio, si quis tertia vice venari deprehensus fuerit, poterit talis tanquã contemptor perlatarũ pœnarum, nec non periurus (eo quod iuramẽto renũciarit venationibus in locis prohibitis) pœna corporali secundum conditionẽ personæ, qualitatemq; facti puniri. 16

Et † quia plures sunt differentię inter venatores, qui vulgo *Wilderer, oder Wildtpreth Schutzen*, appellantur, vt cum aliquis, cogitauit alienã forestam, syluam vel saltum venandi gratia ingredi, & ad actum venandi non processit, & talis non punitur, *gl. in l. si quis non dicam rapere, & ibi Bald. C. de Episc. & cler.* Vel quia morte præmonitus fuit, vel pœnitentia ductus, non quod in actu venandi deprehensus, impeditus fuit: Vel cum aliquis paupertate vel fame oppressus, venatus est, vel vbi aliquis vix exiguam auiculam cœpisset. Hę & similes circumstantiæ possunt factum & pœnam vel minuere vel augere. Quilibet autem Magistratus debet ex iniuncto sibi officio, nõ ex priuato affectu (quo pleriq; proh dolor in his leuibus causis venationum, piscationum & aucupiorum seducuntur) sed secundum bonam conscientiam, ex allegatis & probatis satis informatam venatores, qui in locis prohibitis venati sunt, punire, ac sequentes circumstantias diligenter perpendere. 17

Primo, † quid deprehensum venatorem ad venandum permouerit. Nam si quis ex ira nociuam bestiam in fundo proprio occidisset, hic tanquam venator temerarius puniri non posset. 18

Secundo considerari debet persona, vtrum sit honesta, vel leuis, & an ea sit ætatis sennilis, vel iuuenilis.

Tertio perpendi debet locus. Nam vbi quis in spelæis, & stabulis altis ferarum, vulgo *In besten Wildtfuhren, da das Wildtpreth sein Stand hat*, venaretur, feras vulneraret, ac caperet, magnumque damnum

patet, is profecto aliter puniendus esset, quam qui solum in syluam & saltum ingressus est.

Quarto ponderari debent qualitates, Vt, an vi armata, animo se tuendi, & an in despectum & contemptum Domini, quis venatus fuerit.

Quinto considerari debet tempus, an interdiu, vel noctu, vel alio tempore prohibito, & præsertim quando feræ gignunt & fœtum nutriunt, quisq; venatus sit.

Sexto perpendi debet numerus percussarum captarumque ferarum.

Septimo ponderari debet euentus seu effectus, an voluntas in actum redacta fuerit, vt cum quis indagauit feram, in illamq; archibusium, seu bombardam exonerauit, feramq; tamen non transfixerit, nec vulnerauerit, & multo minus cœperit.

Hæ & similes circumstantiæ, quamlibet pœnam, vel augent & exasperant, seu exacerbant, vel minuunt & molliunt, *l. aut facta, §. sed hæc quatuor genera, ff. de pœnis.* Vnde Iudex rationem habere debet harum circumstantiarum, non communis & ordinariæ pœnæ, & curare debet, ne ex affectu priuato vnus puniatur sicut alter, *d. §. sed hæc quatuor genera. & d. l. respiciendum, ff. de pœnis.* Nam iura communia non exasperandas, sed mitigandas esse pœnas statuunt, *l. Præses, l. sanctio legum, l. interpretatione, & ibi gl. ff. de pœnis, l. factum, §. fin. ff. de reg. iur. c. pœna de pœnitent. dist. 1. gl. in c. de causis, de offic. de leg.* Quamobrem Iudex mitigare debet pœnam, si circumstantia aliqua & qualitas minuat delictum, vel e contra, pœnam exacerbare, si circumstantia & qualitas delicti hoc postulet, *d. l. aut facta, 1. §. fi. l. si quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœn. l. 1. C. ad l. Iul. repet. l. quid ergo, §. pœna grauior, & ibi gl. verb. onerasset, ff. de his, qui not. inf. m. l. etsi seuerior, C. ex quib. caus. infam. irroget, cap. vlt. de transact. cap. at si Clerici, §. de adult. de iudic. & d. c. de causis, de offic. de leg. Bart. in d. l. quid ergo, §. pœna grauior, Gandin. in tit. quando pœn. aug. poss. Grammat. voto 23. Afflict. constit. Blasphemantes, Couar. variar. resolut. lib. 2. c. 9. num. 8. idem practic. quæst. cap. 34. cir. fin. Iul. clar. in practic. crim. quæst. 60. per tot. & maxime, n. 28. & quæst. 85. n. 10.*

19 Hic † tamen rursus admonendi sunt Principes, & Domini terrarum, qui ius forestæ seu bannum syluestre (vt appellant) habent, & venationes tam in locis publicis, quam priuatis, ac etiam subditorum propriis prohibent, vt innoxios habeant saltus, ne feræ in priuatorum agros gregatim excurrant, & sata magno pauperum dolore & damno depascantur.

20 Nam † si alter sit, tenentur omne damnum a feris, messibus ac segetibus datum, & illatum plane resarcire, ac restituere, nisi cum Diuite Euangelico perire velint, *Caiet. in tract. 17. quæst. c. 12.* Nam Domini, vbi prohibita venatione, causam dederint animalium multitudini, ex qua vicino-

vicinorum prædia damno afficiuntur, tenentur, vel feras includere, aut earum innumeram multitudinem extinguere, aut saltem diminuere, vel permittere liberam venationem, aut illatum damnum soluere. Quæ sententia non solum pia, sed etiam iuri & æquitati valde conformis est: Et probatur *arg. tex. in l. 2. §. vlt. ff. si quadrup. paup. fecis. dic. l. item Mela, §. Item cum eo, ff. ad l. Aquil. l. hi enim, l. & generaliter, & l. qua vulgo, ff. de ædilit. edict. Couar. d. c. peccatum, 2. par. §. 8. n. 11. de reg. iur. in 6. Martin. ab Azplicuet. d. c. 17. sub nu. 124. & n. 125.*

Et † ad æstimationem damni dati vtili, *l. Aquiliæ*, vel de pastu pecoris actione, aut ex edicto si quadrup. paup. fecis. dicatur, domini conueniri possunt, *tex. in c. si. §. quod si animalia, de iniur. & dam. dat. gl. ibid. in verb. animalia, tex. in l. si. C. ad l. Aquil. & in l. quamuis, ff. eod. gl. ibid. in verb. actiones, & in l. qui seruandarum, ff. de præscript. verb.* 21

His † omnibus addere libet, quod etsi in alieno venari permissum sit, domino conniuente, laqueos tamen, & decipulos ponere, vel foueas fodere, venandi causa, inibi non licet, quemadmodum nec positum habere absq; seruitutis iure, *l. quemadmodum, in prin. &* §. *1. ff. ad l. Aquil.* §. *nemo retia, de pace tenend. in vsib. feud. l. si quando, §. 1. ff. de seruit. vend.* In fundo tamen proprio licet facere foueas, dummodo non faciat in itineribus publicis: Nam si tunc bos, vel aliquod aliud animal decideret, vel factum esset deterius, faciens *l. Aquil.* ad resarciendum damnum tenetur, *l. qui foueas, iuncta, l. seq. in prin. ff. ad l. Aquil.* 22

SVMMARIA.

1 Qui feras viuariis & Leporariis inclusas & pisces in piscinis, aut stagnis capiunt, furtum committunt, & tenentur ad restitutionem, &c.

2 Viuaria quæ dicantur.

3 Piscina quid sit.

4 Stagnum quid sit.

5 Lacus quid.

6 Furtum fit in animalibus, quæ habent consuetudinem eundi, & redeundi, & num. 8.

7 In Viuariis ab ipsis animalibus naturaliter factis, an furtũ committatur.

9 Venator arte & industria educens feras extra locum prohibitum, qui muro vel sæpimento cinctus non est, non tenetur ad restitutionem animalium.

10 Arte & fraude columbas deducens ab alterius columbario, & ad suum pertrahens, tenetur ad columbarum restitutionem.

11 Intellectus, l. 3. §. item feras, ff. de acquir. rer. dom.

12 Quæ teneantur pœna auferentes pisces ex stagnis, lacubus, & viuariis alienis.

13 Capiens pisces in alterius flumine non incluso, quomodo sit puniendus.

14 Intellectus constitutionis pœnalis 169. Caroli V. & n. 18. & seq.

15 Hodie in Germania fere omnia stagna, lacus & pleraq; flumina non nauigabilia non sunt publica, vel communia, sed priuata, &c.

16 Prohibentur nonnunquam piscationes in fluminibus publicis, & nauigabilibus.

17 Princeps concedere potest alicui, vt ipsi soli liceat in certa parte maris, vel fluminis publicis piscari.

18 Piscans in priuatis fluminibus non inclusis, furtum non committit.

19 Pisces in rete capti fiunt occupatoris, & non domini retis.

20 Piscans in alieno, & priuato flumine non incluso, vel ex alterius retibus, casibus seu nassis, pisces capiens, tenetur iniuriarum.

21 In alieno riuo vel flumine piscans, an teneatur ad æstimationem piscium captorum.

22 Piscator & venator, an in foro iudiciali condemnari possint ad restitutionem in alieno captorum.

23 Piscator & venator, an etiam in foro conscientiæ, teneantur ad restitutionem piscium, & animalium captorum.

24 Condemnatus in foro iudiciali, an teneatur pœnam soluere in foro conscientiæ.

25 Piscari in fundo alieno an, & quando quis possit.

26 Pisces egressos inundatione e stagno meo, an & quando vendicare possim.

CAPVT QVINTVM.

Furtum committunt, qui feras inclusas muro, vel sapimento, & pisces in piscinis, aut stagnis repositos, capiunt & auferunt.

1 ILLVD † tamen prætermittendum non est, furtum illos committere, qui feras, viuariis & leporariis inclusas, quique pisces in piscinis, aut stagnis repositos, capiunt, & auferunt. Probatur hæc conclusio, ratione commutatiuæ iustitiæ, a qua deducitur obligatio restituendi, ex causa iniquæ acceptionis, quæ processit in damnum atq; iniuriam proximi, cuius propria res capitur & aufertur. Nam tales feræ & pisces a nobis possidentur, & custodiæ nostræ subiiciuntur, vnde qui tales capit, contrectat rem alienam, inuito domino, & proinde per consequens, furtum facit, § *Gallinar. Instit. de rer diuis. l. 3. § item feras, ff. de acquir. poss. l. Pomponius scribit, §. Idem Pomponius, ff. famil. hercisc. & l. vsufructuarium venari, §. si in viuariis ff. de vsufruct. & quemadmod. quis, vt.* Ex quibus infertur venatores, & piscatores venantes & piscantes in huiusmodi viuariis, piscinis, & stagnis, teneri ad restitutionem animalium, & piscium captorum, & præterea pœna furti puniri posse.

Viuari-

Viuarium † vt hæc vocabula obiter explicem, dicitur locus, in quo vel 2
aues, vel pisces, vel feræ continentur ad victum humanum, hominum quidem industria animalibus in eum locum immissis, vt nutriantur, aliaque pro genere ad mensuram delicias, *d.l.vsufructuarium verari,§.si in viuariis.Plin.lib.9.c.54.& lib.8.c.52.* Idem leporarium dicitur, & roborarium, Propriæ tamen piscinæ, vbi pisces continentur. Viuaria dicuntur etiam Columellam, *lib.8.c.1.* loci, vbi nemoribus clausis pecudes syluestres custodiuntur. Piscina † vero est aqua, in quam pisces humana indu- 3
stria mittuntur, vt ibidem nutriantur. *Varro lib.3.de rustica,c.3.* Piscinas vocat eas, quæ aqua dulci aut salsa inclusas habent pisces ad villam. Piscinæ alio nomine viuaria quoq; vocantur.

Stagnum † a stando dicitur aqua stans. *Plin.l.10.c.55.* Postremo lamen- 4
ta circa piscinæ stagna. *Virgilius.* Stagnum pro parte maris profundissima posuit, quod ea minime moueatur, semperque stet ac quiescat.

Emissamq; hyemem sensit Neptunus & imis
Stagna refusa vadis.

Stagnum a Iureconsulto, *in l.vnic.ff. vt in flum.publ.nauig.lic.* dicitur, quod temporalem contineat aquam inibi stagnantem, quæ plerumque hyeme cogitur, nec fluit, nec refluit.

Lacus † vero est, qui perpetuam habet aquam, *d. l.vnic.§.Lacus ff.de* 5
acquir.rer.dom.

Ampliatur, † supra in principio huius capitis posita conclusio, primo 6
vt vera sit, etiamsi hæc animalia ab his locis exire soleant, dummodo habeant consuetudinem eundi, & redeundi, §.*pauonum*,§.*apium,instit.de rer.diuis.l.naturalem,§.apium,& § pauonum,de acqui.rer.dom.* Cum huiusmodi animalia non habeant libertatem omnino exeundi loca septa. Idem est in apibus priuato alueo inclusis, & de ceruis priuatę syluę inclusis, *d.l.3.§.Item feras,ff.de acquir.poss.* Procedit † tamen, quando hæc vi- 7
uaria, Leporaria, piscinæ, & stagna facta fuerunt, priuata hominum opera, quod si ab ipsis animalibus naturaliter facta fuerint absque industria priuatorum, secus erit, *d.§.apium,Instit.de rer.diuis.Couar.c.peccatum,2.part.§.8.n.14.vers.Primum hinc.*

Secundo † ampliatur, vt huiusmodi animalium restitutio fieri debeat 8
eorum priuato domino, etiamsi capta fuerint extra locum, quo includuntur, dummodo consuetudinem eundi & redeundi non amiserint. Adhuc enim propria sunt illius, qui ea inclusit, *Ioan. Medin.tract.de restit.quæst.12.* Verum † si venator arte & industria educat feras & animalia 9
extra locum prohibitũ, qui tamen muro vel sępimento cinctus non sit, non tenetur ad animaliũ restitutionẽ, licet quãdoq; obligetur ad damni,

ex hac venatione illati, compensationem, ad nihilum autem tenetur venator, qui feras & animalia extra locum vetitum absq; vlla eius fraude digressa cœperit & occiderit, *Couar. d. loco, vers. Secundo hinc.*

10 Tertio † ampliatur supra dicta conclusio, Vt si quis arte & fraude columbas ab alterius columbario, ad suũ pertrahat & alliciat, semina spargendo, teneatur ad restitutionem etiam in animæ iudicio, nisi paruitas excuset, *assertore Medin. in 4. de restit. quæst. 3.* Eritq; in foro iudiciali puniendus, per ea, quæ notat. *Capol. de seruit. rustic. prædior. c. de Columbario, & c. de Venatione*, quem refert *Couar. d. loco, vers. 3.* Non tamen tenetur is ad restitutionem, qui principaliter intendit suas columbas pascere, & retinere, ne alio euocentur, *arg. l. si quis nec causam, ff. de reb. cred. Martin. Nauarr. in Manuali confessarior, c. 17. n. 127.*

11 Cæterum † his, quæ supra de viuariis, piscinis & stagnis diximus, refragatur textus singularis, *in d. l. 3. item feras, ff. de acquir. rer. dom.* quo in loco Iurisconsultus respondit. Item feras bestias, quas in viuariis incluserimus, & pisces, quos in piscina coniecerimus, a nobis possideri, sed eos pisces, qui in stagno sunt, aut feras, quæ in syluis circũseptis, euagãtur, a nobis non possideri, quoniam relictæ sunt libertate naturali, alioqui etiam si quis syluam emerit, videre eum omnes feras possidere, quod falsum est. Hactenus Iurisconsultus.

Ex cuius verbis aperte colligitur, non par ius esse in salibus circumseptis, & stagnis quod in viuariis, piscinis, & columbariis, Cum inter hæc a Iurisconsulto ratio differentiæ constituatur.

Huic obiectioni respondet, *Couar. d. §. 8. 15.* Non esse discrimen vllum inter stagna, & saltus, piscinas, & viuaria, quod ad Dominium, modo saltus & stagna, vtcunq; longissimi spatii sint, manu hominum & priuata industria fuerint circumsepta, & fabrefacta, quam sententiam olim Salmanticæ publicæ veram esse probare conatus fuit, tametsi quo ad possessionem piscium & ferarum in particulari, distinctio Iurisconsulti illi maxime placeat. Verum ab hac discessit sententia citato loco propter rationem, qua Iurisconsultus eiusque interpretes vtuntur, quod pisces stagnorum, & veræ in saltibus circumseptis enutritæ, libertati naturali relictæ sint, quæ quidem ratio probat hos pisces hasque feras nondum in vllius dominium transisse, donec per occupationem capiuntur. Vnde inquit, pisces stagnorum, & feras in minoribus circumseptis euagantes, non esse ipsius domini, nec quo ad possessionem, nec quo ad dominium, quoties saltus vel stagna natura loci, arborum densitate aut rupibus circumsepta sunt. Quod si fuerint circumsepta nemora ipsa, & stagna, opera & industria hominum, tunc idem esse existimat, ac si pisces, & feræ nihilominus relictæ sint naturali libertati. At si hominum opera

ita

ita sint animalia circumsepta, vt naturalis libertas eorum ex hoc impedita sit, tunc huiusmodi animalia ad agri dominum pertinere asserit. Nisi quis velit ad literam obseruare Iurisconsulti responsum, *in d. §. Item feras*, qui coniectionem piscium in pistinam & conclusionem ferarum in viuaria, hominum industria, & opera facta, ne feræ euagari possint, exigit, vt earum possessio fundi domino competat & acquisita sit, *ita Couarr. d. loco.*

His † eleganter consentit *Carolus V.* Romanorum Imperator, Augustissimæ & immortalis memoriæ, is enim in S.R. Imperij Constitutionibus pœnalibus *cõstitutione 169.* in hæc verba sanciuit. *Welcher auß Weyern, Reusern oder Behaldtnussen Fisch stielt, ist auch einem Diebstal gleich zustraffen.* 12

So † aber einer auß einem fliessenden vngefangenem Wasser Fisch fienge, das einem andern zustünde, der ist an seinem Leib oder Gut, nach Gelegenheit vnd Gestalt deß Fisches, der Personen vnd Sachẽ, nach Raht der Rechtsverstendigen zustraffen. Hoc est: Qui ex stagnis, lacubus, seu viuarijs alienis clam aufert pisces, furti pœna quoque tenetur. Si vero aliquis in alterius flumine non incluso pisces capit, illa est inspecta conditione personæ, qualitatæque facti & piscationis, secundum Iurisperitorum consiliũ, in ære vel corpore puniendus. 13

Ex † cuius constitutionis priore parte manifeste patet Carolum V. secundum Iurisconsulti responsum, *in d. §. Item feras*, asserere, pisces in stagnis, lacubus & viuarijs manu hominum & priuata industria circumseptis, contentos, a nobis possideri. Etenim pisces, qui concluduntur alterius aqua, non sunt res nullius in bonis existentes, sed plane priuatæ, vt & ipsa aqua, cuius pars esse intelliguntur, *l. Limes, vbi gloss. ad verb. pisces. ff. de act. empt. l. fructus, ff. de re iudic. Guid. Pap. decis. 91. Tyraquell. de retract. lig. §. 1. gloss. 7. nu. 113.* Vnde sicut non licet fructus agri alieni demetere, aut poma alienę arboris decerpere absque crimine furti, vt traditur *in tit. arbor. furt. Cæsar.* ita nõ est permissum in aliena aqua, viuario nempe stagno, & lacu, pisces capere, ceu fructus aquæ priuatæ peculiares. Vnde ex his capies pisces, tenebitur ad restitutionẽ, *Alciat. lib. 11. Parerg. lib. 2.* & præterea pœna furti puniri potest, supra allegatis iuribus. 14

Est † tamen hic obiter notandum, quod hodie in Germania fere omnia stagna, lacus & plæraque flumina non nauigabilia, non sint publica, vel communia, sed priuata, & plerumque ad dominum vel Magistratum loci spectantia. Quamquam nonnunquam ea etiam non ad dominũ territorij, sed ad alium pertineant. 15

Imo † nonnunquã prohibentur piscationes in fluminibus publicis, & nauigabilibus, vt Rheno & Danubio, præsertim ijs in locis, vbi sitæ sunt 16

Ciuitates & oppida. Hocque iure fieri posse non est dubium, vel ex concessione Principis, id est, Imperatoris, vel ex legitima præscriptione, aut antiqua & inueterata consuetudine.

17 Nam † Princeps potest priuato priuilegium concedere, vt ipse solus in aliqua parte maris, vel fluminis publici piscari possit, aliosque, ne id faciant, prohibere, *gloss. l. si quisquam, ff. de diuers. & tempor. præscript. & in l. sane si maris, ff. de iureiurand. & in l. venditor, in princ. per text. ibi, ff. commun. præd.*

Sed ne quis in d. constitutionis Carolinæ posteriori parte impingat, putetque piscantem in priuato flumine, peræque furtum committere, ac si pisces caperet ex stagno, lacu, vel viuario, ideo libet d. Constitutionis posteriorem partem accuratius perpendere, ac breuiter explicare. Quā-
18 uis † ergo in priuatis fluminibus non inclusis piscans, furtum facere non dicatur, eo, quod pisces relicti sint in naturali libertate, ita vt sursum & deorsum euagari queāt, ac nunc ex hac fluminis parte, in alterius partem ad alium spectantem natare possint, & soleant.

19 Et † præterea pisces in rete, cassibus seu nassis capti, fiant occupatoris, & non Domini retis, cassium seu nassarum, *l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom.* attamen, quia pisces, cum aqua priuata contineantur, ex eaque & in ea nascantur, in fructu aquæ sunt, & habentur. *l. Item si fundi, §. aucupiorum, & d. l. vsufructuarium, ff. de vsufruct.* ac proinde sunt in aliquo vniuersitatis dominio, & possessione, *d. §. Item feras*, quamuis non in singulari, & propria, dominoque, vt reliqui fructus cedunt, *l. bona fidei, ff. de acquir. rer. dom.*

20 Ideoq; † piscans in alieno & priuato flumine non incluso, vel ex alterius retibus, cassibus, seu nassis, pisces capiens, iniuriarum conueniri potest, *l. iniuriarum, §. si quis, & § fin. ff de iniur.* At pœna iniuriarum arbitraria est, per ea, quæ superiori capite late diximus. Et ita intelligēda esse reor posteriora verba dictæ Constitutionis Carolinæ, *§. So aber einer.*

21 Est † etiam in quibusdam Germaniæ locis, statutis & consuetudine introductum, vt is, qui in alterius riuo, vel flumine piscatus fuerit, teneatur ad æstimationem piscium captorum, & sic damni dati compensationem, ac insuper in certa pecuniæ summa mulctetur. Et quamuis is, qui prohibitionem in alieno fundo, & priuato flumine non incluso, vel aliqua maris seu fluminis publici parte alteri ex priuilegio Principis cōcessa, vel præscriptione legitima acquisita, venetur, aucupetur & piscetur, in animę iudicio non teneatur ad restitutionem ferarum, auium & piscium, quos cœperit, vti superioribus duobus capitibus probauimus, in foro tamen iudiciali, cogetur ad restitutionem in hac specie, propter opinionē, *gloss. in §. fera, Institut. de rer. diuis.* qua decisum est, venatorem cogendum esse

esse restituere ea, quæ venatus fuit, prohibente illo, qui prohibere poterat, *Couar.d.§ 8.nu.10.* Idem † in piscatione maxime locum habere existimo, propter decisionem *Caroli V.* supra allatam, nec non locorum statuta & consuetudines. Etsi enim venator vel piscator ad animalium, vel piscium contra prohibitionem in alieno fundo, vel flumine nō incluso captorum restitutionem, in foro conscientiæ, (eo quod huiusmodi feræ & pisces relicti sint in naturali libertate) non teneatur, tamen, si Iudex venatorem vel piscatorem in foro iudiciali per sentētiam ad restitutionem condemnet, ipsamque sententiam exequatur, tenebitur perfecto ad restitutionem. 22

Sed † objiciet quis, ac dicet. Lex humana siue in pœnam, siue ob aliam 23
causam impediens primam alicuius rei acquisitionem in animæ iudicio maxime locum habet, ac seruanda est, nec potest eadem res absque obligatione restitutionis iure obtineri, *Anchor.in cap.possessor.vers.tertio quæro, de reg.iur.in 6. Dec.in cap.1.in 1.lect.nu.20. & in 2.lect.num.10.de constit. & in cap.quoniam, contra num.31.de probat.* Vbi dicunt, quod pœna legalis in foro conscientiæ exigi possit. Quare piscator & venator, etiam in foro conscientiæ, tenentur ad restitutionem piscium & animalium captorum. Respondeo primo, legem humanam ob domini venantis vel piscātis vtilitatem priuatam latam, non prohibere, nec impedire ferarum vel piscium acquisitionem, quinimo omnino liberrimam facit, sed tantum vsum venationis & piscationis in alieno fundo, & priuato flumine nō incluso, ob iniuriam domini, *d.l.iniuriarum, § fin.ff.de iniur.*

Denique quod Constitutio *Caroli V.* & pleraque locorum statuta vel consuetudines sanciunt, pisces captos in flumine priuato nō incluso, domino esse restituendos, non impediunt primam piscium acquisitionem, sed tantum volunt pisces restituendos esse domino priuati fluminis, vel loco horum æstimationem esse soluendam, in pœnam vetitæ piscationis in alieno flumine.

Vnde † donec Iudex secundum legem, consuetudinem, vel statutum 24
per sententiam condemnauerit venatorem & piscatorem ad restitutionem, legem vel statutum exequatur, in conscientiæ foro venator & piscator minime tenebitur ad restitutionem ferarum & piscium, *Couarr. d.§.8.num.9.vers.Hæc tandem, idem lib.4.de sponsa, lib.2.part.cap.6.§.8.nu.10.* vbi dicit pœnam in foro consciētiæ non deberi, & hanc communem Canonistarum sententiam asserit, à qua nec Theologi dissentiant. Quem & plures alios etiam refert, *Iulius Clar. in pract. crim. quæstione 80.num.7.* Vbi dicit, quod committens delictum, pro quo a lege sit imposita aliqua pœna pecuniaria, vel soluenda fisco, vel danda parti, non teneatur in foro conscientiæ illam persoluere. Probatur hæc sententia auctoritate insignis

insignis, *gloss. in c. fraternitas, 12. q. 2.* quæ communiter per Doctores approbatur, vt videre est apud *Couarr. d. cap. 6. §. 8. num. 10. & Iul. Clar. citato loco*, vbi subiungit, quod teneatur tamen in foro conscientiæ, emendare seu resarcire damnum ex eo delicto parti illatum. Dixi ego supra *cap. 4. num 5.*

Et quamquam in fundo alieno nemo piscari possit, si a fundi domino ibi facta sit piscaria, *d. l. vsufructuarium, §. si in viuariis, ff. de vsufruct.* At-
25 tamen † quando inundatio aquæ, agros alienos operuisset, & pisces apportasset, tunc ibi posset piscari sicut aucupari, *arg. d. l. 3. §. Item feras ff. de acquir. poss.* Nam vbi est eadem ratio, ibi idem ius statui debet, *l. illud ff. ad l. Aquil. l. a Titio, ff. de verb. obligat. Angel. Aretin. d. §. fera, num. 4. I stit. de rer. diuis.*

26 Sed † quæritur pisces egressi sunt inundatione e stagno suo, & deuenerũt vsque ad fundum meum, vel stagnum meum, tu vis ipsos pisces sequi, & vendicare, an possis? Respondeo, quod in stagno meo impossibile est eos cognosci, in loco autem meo sicco, bene cognosci poterunt, ideo eos habere poteris, *Chassan. in consuet. Burgund. Rubr. 4. quæst. 24. §. 2. l. not. §. gallin. ff. de acquir. rer. dom.*

SVMMARIA.

1 *Occupationis tres sunt species.*
2 *Mare quid sit, & an in eo piscari liceat.*
3 *Piscari in fluminibus publicis, omnibus licitum est.*
4 *Flumina sunt duplicia, publica & priuata.*
5 *Flumen priuatum à proprio quomodo differat.*
6 *Proprietas fluminum publicorum est Cæsaris, vel illius populi & domini per cuius territorium discurrunt, & num. 26.*
7 *In lacu & stagno an liceat piscari, & quid sit torrens, & vnde dicatur.*
9 *In vallibus aquosis, an liceat piscari.*
10 *Piscatores an possint accendere lumen in littore maris.*
11 *Piscatores accendentes lumen in littore maris, qua pœna puniantur.*
12 *In mari & fluminibus publicis, quando piscatio prohiberi possit, & num. 14. & 17.*
13 *Maris & littorum publicorum dominium, an præscribi possit, & n. 17.*
15 *Ius prohibendi piscationes, quanto tempore possit acquiri, & num. 18.*
16 *Ius piscandi quanto tempore præscribatur.*
18 *Intellectus, l. fin. ff. de vsucap. & l. si quisquam, ff. de diuersitat. & temp. præscript.*
19 *Piscari non licet, vbi consuetudo resistit.*
20 *Quot anni, & quot actus requirantur ad probandam consuetudinem.*

21 Con-

21 *Consuetudo prohibens venationem, an valeat.*
22 *Statutum, quod nullus venari possit, an valeat.*
23 *Consuetudo & præscriptio differunt.*
24 *Piscari nō licet in aliqua parte maris, vel fluminis publici, alteri per privilegium principis concessa.*
Item venari non licet in loco alteri ex privilegio Principis concesso, ibid.
25 *Remunerationis causa, an possit concedi ius piscandi & venandi.*
27 *Ciuitates & præsertim Imperiales, an possint in certo loco fluminis publici piscationes vendere.*
28 *Conductor piscationis, si piscari impediatur vel prohibeatur, quæ habeat remedia.*
29 *Aucta aqua, an augeatur ius piscandi.*
30 *Augmentum omne siue latens siue patens spectat ad emphyteutam.*
31 *An propter augmentum in re emphyteutica augenda sit pensio.*
32 *Piscari non licet in fluminibus publicis, quando conuentio, vel obligatio resistit.*
33 *Domini terrarum an possint prohibere piscationeꝗ in fluminibus publicis.*

CAPVT SEXTVM.

Piscari in mari & fluminibus publicis, omnibus licet, traduntur tamen aliquot casus, quibus piscatio in mari & fluminibus publicis prohiberi potest.

CÆterum, † quia hic tractatus etiam de iure piscandi instituitur, ꝙ 1 magnam cum iure venandi & aucupandi similitudinē habet: Sunt enim tres potissimum occupationis species, venatio, aucupium & piscatio. Illud inprimis notandum est, cuilibet in mari licitum esse piscari, *l. venditor. ff. commun. præd.*

Est † autem mare (vt hoc nomen obiter explicem) collectio multarū 2 aquarum salsarum. *Bart. in tract. de Insula, prin. cuius vsus est communis, ad cuius littus nemo accedere prohibetur, §. 1. Insti. de rer. diuis. in quo nemo prohibetur piscari, l. nemo, §. fin. & l. riparum, ff. de rer. diuis.* Littora enim sunt omnibus communia, sicut aer. Vnde potest quis non tantum in mari, sed & in littore maris, etiam ante ædes in alterius piscari, quod si prohibeatur, competit prohibito actio iniuriarum, *l. iniuriarum, §. si quis me, & § fi. ff. de iniur. & l. 2. §. si quis, ff. ne quid in loco publ.* Vnde pisces in mari seu littore capti, fiunt capientis, *l. quod in littore, ff. de acquir. rer. dom.* & mari piscantibus, licitum est casam in littore ponere, in qua se recipiant, *d. l. riparum, ff. de rer. diuis. & § littorū, Instit. eod.* Præterea † in fluminibus & portu ius piscandi est commune omnibus, *§. flumina, Instit. de rer. diuis.* Neo 3

 obstat,

obſtat, *cap. 1. in verb. piſcationum, in tit. quæ ſunt regalia*, vbi videtur, quod ius piſcandi non ſit commune omnibus. Nam reſpõdetur, quod ille textus debeat intelligi de redditibus publicis piſcationum, veluti ſi Princeps exigeret publicũ vectigal de iſtis piſcationibus, tales enim redditus ſunt Cæſaris, *iuxta l. inter publica, §. fi. ff. de verb. ſigni. Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verb. & cum piſcationib. nu. 1.*

4 Sunt † autem flumina duplicia, publica, & priuata. Publica dicuntur, quæ ſunt perennia, & perpetuo currunt, ſeu fluunt, & ſunt nauigabilia, & ex quibus fiunt nauigabilia, vt, Rhenus & Danubius, &c. *l. 1. §. item fluminum, ff. ne quid in loco publ. iunct. d. c. 1. quæ ſint regalia in vſib. feud.* Vbi inter regalia referuntur. Priuata ſunt, quæ interdum aquis deficiunt, & ad tempus fluunt, *l. 1. § fluminum, ff. de fluminib.* ita vt non ſint apta ad publicum bonum, nauigationem ſcilicet.

5 Et † differt Priuatum flumen a proprio, quia illud dicitur flumẽ, quod in agro alicuius oritur, & diſcurrit per ſua prædia, ſecundum *Iaſ. in l. quo minus, n. 37. ff. de fluminib.* Et flumen a riuo magnitudine diſcernitur, aut
6 exiſtimatione circumcolẽtium, *d. l. 1. §. 1. ff. de flumini.* Proprietas † fluminum publicorum eſt Cæſaris, quia ſunt de regalibus, *d. c. 1.* quæ ſint regalia, vel illius populi, & domini, per cuius territorium diſcurrunt, ſecũdum *Angel. in l. fluminum, in prin. ff. de dam. infect. & Bal. in l. ſi plures, C. de con-*
7 *dit. inſert.* ipſorum tamen vſus eſt publicus. Et † quod dicitur de mari, & fluminibus publicis, quod nempe in his piſcari licitum ſit, intellige etiam de lacu & ſtagno, quando ſunt in vſu publico, niſi id expreſſe prohibeatur, vt in lacu Peruſino. *gloſſ. in l. vſufructuarium venari, §. ſi in viuariis, ff. de vſufruct. vel niſi ſit priuatus, Cæpol de ſeruit. ruſtic. præd. tit. de lacu c. 34.*
8 *n. 6.* quid ſit lacus & ſtagnum *ſupra cap. 5. n. 4. & 5. diximus.* Inſuper † licitum eſt, in torrendo exiſtente in vſu publico piſcari, *not. in l. 2. §. hoc interdicto, ff. ne quid in loco publ.* Eſt autem torrens, qui hyeme currit, & perennis non eſt, *d. l. 1. §. 2. ff. de fluminib.* Et dicitur torrens a torreo, quod ſignificat ſiccare atque arefacere, *Cæpol. tit. de torrente, c. 38. nu. 1.*

9 Denique † licitum eſt cuilibet piſcari in vallibus aquoſis, ſi ſunt publicæ, ſecus ſi ſunt priuatæ, *not. d. §. littorum, Inſt. de rer. diuiſ. Cæpol. tit. de val-*
10 *lib. aquoſ. c. 39. num. 2.* Sed † quæri poteſt, cum licitum ſit piſcari in littore maris: An piſcatoribus liceat piſcationis gratia accendere lumen in littore maris: Reſpondeo breuiter, de hoc eſſe textum apertum, *in l. ne piſcatores, ff. de incend. ruina & naufrag.* qui, ita habet. Ne piſcatores noctu lumine oſtenſo fallant nauigantes quaſi in portum aliquem delaturi, eoq; modo in periculum, naues, & qui in eis ſunt, deducant, ſibiq; execrandam
11 prædam dent, Præſidis prouinciæ religioſa conſtantia efficiat. Ex † quo textu notatur, quod tenentur, & puniuntur, ac ſi fuiſſent raptores, vt dicit

texxu

gloſſ.

gloss.verb.efficiat. Gandin. & *alij in pract.crim.tit si quid raptũ est,occasione incendij,ruina* & *naufragij,n.15.* Et hoc intelligendum est, quando lumen in loco periculoso littoris maris, vt decipi ac falli possent nauigantes, secus autem, si poneretur alibi, *gloss.1.d.l.ne piscatoris, Cæpol. tract. de seruit. rustic.præd.tit.de igne,c.44.n.6.*

Et † quamquam cuilibet permissum est piscari in mari & fluminibus 12
publicis, adeo, vt contra prohibentem iniuriarum actio competat, *d.l.iniuriarum,§ si quis me,* & *§.fin ff.de iniur.cum similibus iuribus.* Sunt tamen aliquot casus, quibus piscatio in mari, & fluminibus publicis prohiberi potest.

Primus † est, si aliquis in quasi possessione esset illius iuris, vt ibi solus 13
piscaretur, tunc enim alium piscari volentem prohibere potest, & cõtra ipsum interdicto vti possideris agere. Etenim maris & littorum publicorum dominum præscribi potest, tanto tempore, cuius initij memoria nõ extat, *l.vsus aquæ, C.de aquæ duct.lib.11.* sed præscriptione longissimi temporis 30. scilicet annorum, non acquiritur propter *l. vlt. ff. de vsucap.* huius ergo rationem potissimam esse existimo, eo quod contra præscribẽtem sit vehemens, & resistens iuris communis præsumptio, qua maris & littorum publicorum dominium omnibus commune, iure gentiũ præsumitur. Idem plane dicendum est, de fluminibus publicis. Nam † quan- 14
do quis præscripsisset, vt solus piscaretur in aliquo loco fluminis publici, tunc enim alij illicitum esset ibi piscari, secundum *gloss.* & *Dd.in d.§.flumina,super verb. omnibus, Instit. de rer. diuis.* vt, quia solus in diuerticulo fluminis publici piscatus est, & alios piscari ibi volẽtes prohibuit, qui acquieuerunt prohibitioni: Nam † tunc a die prohibitionis constituitur in 15
quasi possessione iuris piscandi, & accedente legitimo tempore ad præscriptionem requisito illud præscribit.

Et † requiritur tantum tempus, cuius initium, memoriam hominum 16
excedat, vt est communis Doctorum sententia, vti late tradidere, *Bald.in Rubr.ff.de rer.diuis.col.1. Angel.Aret.in d §.flumine, Francisc. Balb.in tract. de præscript.5.part.princ.4 part.quæst.6. Aymon. Cranet. in tract.de antiqu. tempor.4.part.c.materia ista, nu.60.quos refert* & *sequitur Couar. in c.peccatum,2.part.§.8.nu 10.de reg.iur.in 6.* Hæc tamen præscriptio immemorialis magis dicetur priuilegium, seu præsumpta cõcessio, quam præscriptio, *c.super quibusdam,§.præterea, de verb.sign.l.hoc iure, §.ductus aquæ,ff. de aqua quotid.* & *æstiu.l.1.§.vlt.ff.de aqua pluu. arc. Anton. Gabriel.in lib. 5.reg.de præscrip.* Potest tamen ius piscandi in flumine publico cõtra priuatum 30 vel 40. annis præscribi, si præscribens fuit in quasi possessione piscandi *d.l.fin.ff.de vsucap.* & *ibi Angel.in princ.tradit Cæpol.tract.de seruit.rustic.præd.tit.de seruit.aquæ duct.c.4.sub nu.59.*

17 Neque † his obstat, *d.l.fin.ff. de vsucap.* vbi locorum publicorum vsucapio inhibetur, eoque nec longæ possessionis præscriptio ad obtinenda loca iuris gentium publica concedi solet, qui tamen pluribus annis possederit certum aliquod fluminis diuerticulum, prohibere potest, quandiu piscatur, & occupatum diuerticulum tenet, *d. l.si quisquam, ff. de diuers.& tempor.præscript.& d.l.fin.in verb.* occupanti datam, non vero prohibere potest, postquam occupare desijt, & retia reduxit, exercitiumque piscationis intermisit, nisi & in huius iuris quasi possessione per prohibitionem longo tempore factam, sit constitutus. Nam postquam piscari desijt, alterum eodem iure vti prohibere nequit. *d.l.fin.* Non enim ex sola facultate & vsu piscationis inducitur possessio alios excludens cum res sit meræ facultatis, vt vno desinente piscari, (qui in sua occupatione, quandiu piscatio scilicet durat, non est impediendus, cum locum habeat regula. Qui prior est tempore, potior sit iure, *l.2.C.qui pot.in pig.*) Alter quo minus ibidem piscetur, prohiberi non possit, nisi prohibendi ius & possessionem pluribus annis, hoc est, longo tempore prior possessor & piscator continuarit. Atque ita Martiani Iurisconsulti responsum in *d.l. si quisquam*, accipiendum videtur, quod etsi non faciat mentionem eiusmodi factæ prohibitionis, tamen eam præsupponi, non est perabsurdum, cum quia prohibendi ius concedit, quod in actu meræ facultatis, & in loco publico admitti nequit, nisi eiusmodi prohibitionis ius per longum tempus sit continuatum, ac iustificatum, tum etiam, quia positum est illud responsum, *in tit. de diuers. & tempor.præscript.* Vbi de præscriptione agitur, quæ datur expressione vel quasi longi temporis, quo absque eiusmodi prohibitione non acquiritur, *Ins.d.l.quo minus, ff.de fluminibus, Bald.& Dd.in l.2.Cod.de seruitut. l.3. & tot.tit.ff.de diuers.& tempor.præscript.* vt iuxta Rubricam & subiectam materiam accipi id responsum, seu (vt loquuntur Dd.) intelligi nigrum iuxta Rubricam, non sit recta interpretandi ratione alienum. Ita eleganter *Martin. Wesenben. in paratit.ad tit.ff.de seruitutibus, num.6.* Cui pro maiori perspicuitate addendum est, quod etsi loca publica iure gentium, quo occupanti conceduntur, longo tempore post occupationem non præscribantur, quo minus cessante occupatione redeant in pristinam causam, *d.l.fin.ff. de vsucap.* tamen per huiusmodi locorum publicorum possessionem vel quasi, acquirit quis ius quoddam excipiendi, vt de possessione non expellatur, cuius possessionis effectus est duplex. Primus † est, quia si turbatur
18 in ea, agere potest contra turbantem, *l.sane si maris.ff. de iniur.* Secundus est, quia antequam expellatur, prohibere potest, ne quis intret locum eo inuito. Vnde prohibere potest ratione possessionis nauigationem, & piscationem maris & fluminis, quæ alias omnibus sunt communia

de iure

de iure gentium, *d.l.si quisquam, gl.d.§.flumina, vers.omnibus, Insti.de rer. diuis. Bald.d.tract.de præscript. §.part.princip.4.par.quæst.6.*

Secundo † prohibere potest piscatio, quando consuetudine legitimo 19
populi consensu statuta esset introductum; quod non liceret alicui in flumine publico piscari, nisi pro vsu publico. Nam talis cõsuetudo valet, *l.venditor, §.si constat, ff. compend. Iacob de S. Georg.tract.feud.verb ibi fluminibus, n.11.* Licet enim ea, quæ iure gentium communia sunt, præscribi non possint, tamen consuetudine acquiri possunt, *Aretin.d.§.flumina, Instit.de rer.diuis.* inpræscriptibilia enim acquiruntur consuetudine, *d.c. super quibusdam, § præterea, de verb.signif.* Et † vbi per legem tollitur prę- 20
scriptio, non tollitur consuetudo, & ad inducendam talem consuetudinem, opus erit probare, quod quis fuerit piscatus tempore saltem decem annorum in tali parte fluminis publici, & quod alios prohibuerit piscari, durante illo tempore, saltem bis, sciente & patiente populo, seu maiore parte, & non contradicente, vel quod verisimiliter transierit in notitiam populi, aut maioris partis: quia ista requiruntur ad probationem consuetudinis, *not.l.de quibus, & ibi gl. & Dd.ff.de leg. Cyn. in l.2. col.18. C.quæ sit longa consuetudo, Alexan.consil.45 in 2.vol.*

Sed † quæret hic aliquis: An Valeat consuetudo prohibens venatio- 21
nem, piscationem & aucupium. Respondeo eam non valere, si in totum 22
prohiberet, *Natta consil.375.n.4.vol.2. vbi & n.2.* dicit, Statutum, quod nullus venari possit, non valere eo, quod violentiam inferre, dicatur, nisi interueniat consensus eorum, quorum interest, possunt tamen timere de pœna, ne sibi auferatur de facto. Sed admitti potest, statuta contra libertatem venandi facta valere, dummodo moderata, & innoxia sit venatio, *per tex.in d.l.si quisquam, ff.de diuers. & tempor. præscript. & in d.l.sane si maris, ff.de iniur.gl.ibid.in verb.pertineat, Dec.consil.197.n.11.incip. In casu inquisitionis Andr.Gail.pract.obseruat.lib.2.obseruat.68.n.11.*

Hic † tamen illud notatu dignissimum obseruandum est; Quod con- 23
suetudo a præscriptione multifariam differat. *Cranet.de antiquit.tempor. 4.part.initio* tredecim differentias refert. Duæ tamen sunt potissimum. Prima est. Quod consuetudo ex communi & promiscuo vsu, ius constituat ac acquirat omnibus eius regionis, aut populi ciuibus, nec alicui specialiter prosit, nec noceat: Vnde nec certus est aliquis quid præscribat, nec contra quem præscribatur. At præscriptio certum ac peculiarem vsum habet illius, qui præscribit, eiq; vtilitatem & ius acquirit proprium ac peculiare. Deinde ea dirigitur contra quendã priuatum, & instituitur ad eius priuatum incommodum, *ita omnes Dd. & præsertim Bald. Ias. & Seuerinus, in l.Imperium, ff.de iurisdict.om.iudic. & Cranet.d.loco. Couar.c. possessor, 2.par.§.3.n.2.in prin.de reg.iur.n.6. Roch.de Curt.cap.fi.sect.3. & 5. de consuetud,*

Ex quo infertur, quod si priuatus aliquis pluribus annis solus in certa parte fluminis publici piscatus, & alios prohibuerit, sciente populo & non contradicente, quod sibi sit ius quæsitum ex tacito consensu populi, non quidem per consuetudinem, sed per præscriptionem. Nam quando priuatus aduersus aliquam vniuersitatem quicquam vsu temporis quæsierit, tunc erit vera præscriptio. Ita & vice versa, vbi vniuersitas quid per vsum induxerit contra priuatum, eadem ratione præscriptio dicetur.

Verum si vsu promiscuo duarum vrbium vicinarum inductum fuerit, vt absque vlla distinctione vtriusque oppidi agri sint compascui, & communia pascua vicinis & oppidanis (seu quod idem est, flumina in cōfinio & vicinia sita, communia sint, quo ad ius piscandi vtrique ciuitati) *Couar. d. loco.*

Altera differentia est: Quia maius tempus requiritur in præscriptione, quam consuetudine. Nam & hanc inducendam regulariter sufficiunt decem anni, *l. diuturna, ff. de legib. & tot. tit. C. quæ sit long. consuetud.* Longum enim & diuturnum in iure dicitur tempus decem annorum, *l. si cum fidei commissario, §. Arist. ff. qui & a quib. tex. est. Instit. de vsucap. in fi. prin.* vbi longum tempus, interpretatur Imperator decem annos, *gl. in Rubr. C. quæ sit long. consuet. Bart. in d. l. de quibus, ff. de legib.* Siue consuetudo sit contra leges, siue præter, siue secundum leges, siue inducatur contra præsentes, siue absentes, siue habeat causam continuam, siue discontinuam, siue adsit titulus, siue non. At quo ad præscriptionem inter hæc distinguitur. Etenim contra absentes non nisi viginti annis, si absit titulus, non nisi triginta, si causam habeat discontinuam tempore immemoriali præscriptio currit. *Roch. de curt. d. c. fi. sect. 5. in prin. de consuet.* Ratio differentiæ est: Quia populus, cuius tacito consensu inducitur consuetudo, pro maiori parte semper est præsens, semper scit, semperq; patitur eam introduci. *Roch. d. loco, sect. 3. n. 26.*

24 Tertio † quando princeps alicui priuilegium concessisset, vt solus in aliqua parte maris fluminis publici, vel agri piscari, & venari possit, aliosq; ne id faciant, prohibere, *glos. in d. l. quisquam. ff. de diuers. & tempor. præscript. gl. in d. l. sane si maris, ff. de iniur. & gl. in d. l. venditor, in prin. ff. Com. præd.* Etenim si facultas venādi, piscandi & aucupandi quæritur præscriptione, vti supra dixi: Ergo pari ratione etiam priuilegio quæri potest, cum ista æquiparentur *cap. cum contingat, de foro compet. cap. nouit. de Iudic. c. si duo de offic. ordin. Andr. de Isern. c. 1. §. nemo, de pace ten. Natta con-*
25 *sil. 522. nu. 23. vbi & n. 30.* dicit. Principem † huiusmodi priuilegium piscandi & venandi maxime concedere posse, ex causa remunerationis.
26 *Zoanet. l. 2. n. 170. C. de pact. inter empt. & vendit.* Etsi † enim ius piscandi in flu-

in fluminibus publicis sit commune omnibus, ac etiam piscatio non sit de regalibus, tamen mare & flumina publica quãtum ad Iurisdictionem & proprietatem sunt sub protectione Cæsaris, vt tenet, *gl. & ibi. Bald. in l. 2. ff. de rer. diuis.* Hic casus etiam ad Ciuitates maxime Imperiales, quæ merum imperium & cætera regalia ex Cæsaris concessione habent, extendi potest. Nam † eæ possunt alicui vendere certam piscariam in cer- 27
to loco publici fluminis, sicut in plerisq; locis Germaniæ præsertim circa Rhenum consuetudine inductum audio, quod nemini priuatorum liceat piscari in fluminibus, nisi iis solis, quibus hoc a magistratu concessum est.

Vnde † si quis flumen, stagnum, aut lacum publicum conduxit, si pi- 28
scari prohibeatur, vtile interdictum, ob vectigalis fauorem habet, *l. vnic. ff. vt in fluminib. nauigar. liceat.* Vt propterea actio iniuriarum prohibito piscari datur, *l. 2. §. si quis, ff. ne quid in loco publ. & d. l. iniuriarum, §. fin. ff. de iniur.*

Sed † quæritur. An aucta aqua, augeatur ius piscandi. Respondeo af- 29
firmatiue, si augeatur ministerio naturæ, si vero augeatur facto hominis, tunc habens ius piscandi, contribuet proportionaliter arbitrio boni viri pro eo pluris, quod habet ius piscandi, iuxta regulam, qui sentit commodum, sentire debet & incommodum, *l. secundum naturam est, ff. de reg. iur. & cap. qui sentit de reg. iur. in 6. Albert. Brun. tract. de aug. & dim. conclus. 11. n. 14.* Hinc † etiam est, quod indistincte omne augmentum si- 30
ue latens, siue apparens spectet ad Emphyteutam, ad quem spectat diminutionis incommodum, vt est cõmunis opinio assertorib. *Ripa in c. cum M. Ferrariensis, col. 7. vers. 5. facit de constit. & Giachar. in collecta sua commun. opin. in verb. augmentum, n. 4. & in additio. ad Iul. Clar. §. Emphyteusis, q. 41.* Propter † augmentum tamen, in re emphyteutica contingens, 31
non augebitur pensio seu canon soluendus ab Emphyteuta, sed omne augmentum, quod pertinet ad Emphyteutam, cedit illi, sine onere pensionis, hocq; ita communiter teneri asserit, *Ioan. Andr. in addition. ad specul. in § nunc aliqua de locato,* quem refert ac sequitur, *Iul. Clar. d. q. 41. n. 2.*

Quarto † piscari non est licitum, quando Dominus Domino, Vicinus 32
vicino, se obligasset per stipulationem, quod nec sibi, nec suis hæredibus vnquam liceat piscari, in aliquo publico flumine. Nam tunc talis conuentio est valida, *text. cum glos. in d. l. Venditor, in prin. ff. commun. prædior. Vbi Paul. de castro inquit,* quod hoc habeat locum, non solum in mari, sed etiam in aquis, *Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verb. ibi fluminibus, n. 11.*

Quia † vero Principes possunt prohibere piscationes in fluminibus 33
publicis, *l. seruitut. Lac. §. pen. ff. de seruit. tit. general. l. 2. ff. de flumin.* quæ-
ritur.

ritur an etiam cæteri inferiores terrarum Domini, puta Comites, & Barones possint prohibere piscari in fluminibus publicis. Ad hanc quæstionem respondet, *Ioan. Fab. in d. §. flumina, Instit. de rer. diuis.* negatiue, dicit enim quod, sicut præsides prouinciarum non possunt prohibere, ita nec isti Domini terrarum, *l. 3. § plane, ff. quod vi aut clam*, nisi ex consuetudine pinguius ius sit ipsis acquisitum, quia aliquando prohibuissent suis subditis, ne irent ad piscandum in tali flumine publico, & subditi nõ contradixissent illi prohibitioni, sed propter illum destiterunt longo tempore. Nam tunc esset acquisitum ius prohibendi, *per not. Bart. in l. item lapilli, in 4. quæst. ff. de rer. diuis. facit, d. l. fi. ff. de vsucap. Canonist. in c. significantibus, de appellat. Fab. d. §. flumina*, quem refert & sequitur, *Iacob. de S. Georg. in d. tract. feud. verb. Et cum piscationibus, n. 2. & 3.*

SVMMARIA.

1 *Flumina publica, ac ex iisdem redditus piscationum, vel vectigal piscatorum, &c. An in concessione feudi veniant, & n. 6.*
2 *Regalia in feudi concessione non nisi expressa veniunt.*
3 *Regalia sunt de publico iure.*
4 *Regalia vnde dicantur.*
5 *Regalia, consuetudine antiqua, vel præscriptione immemoriali acquiruntur.*
7 *Flumina publica quando veniant in concessione feudorum.*
8 *Flumen existens in confinio duarum ciuitatum, seu duorum territorium, cuius sit.*
9 *Delictum commissum in flumine existente in confinio duarum ciuitatum, cuius sit cognoscere & punire.*
10 *In aquis & fluminibus datur etiam Iurisdictio & imperium.*
11 *Maris in eodem diuerticulo, seu particula si plures habitent, vel ad ipsos pertineat, & ibi delictum commissum fuerit, quis primo cognoscere debeat.*
12 *Possidere vel quasi flumen, quando quis dicatur.*
13 *Fluminum nomine an inuestitura feudi comprehendatur nauigabilia.*
14 *Incrementum contingens in re feudali, an sit vasalli vel Domini.*
15 *Et quid de seruitutibus, quas vasallus pretio acquisiuit ad beneficium rei feudalis?*
16 *Habens Castrum in feudum sine Iurisdictione, si acquirat Iurisdictionem aut accrescat feudo.*
17 *Redditus piscationum sunt de regalibus.*

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

Flumina publica, ac eorundem redditus piſcationum, ſeu vectigal piſcatorum, tanquam regalia, an in conceſſione feudi veniant.

CÆterum, quia ſuperiori capite diximus, flumina publica eſſe 1
de regalibus, *per cap. vnic. quæ ſint regalia in vſib. feud.* merito
dubitare quis poſſet; An eadem ac ex iiſdem redditus piſcationum, vel Vectigal piſcatorum, pedagia, telonia, gabellæ,
datiæ, &c. vulgo, *Fiſchzoll, Waſſerzoll, Pruckenzoll, VVegzoll, Schiffzoll, VVagenzoll*, in conceſſione feudorum veniant. Dubitandi ratio eſt.
An regalia cum feudo conceſſa eſſe præſumantur, nam ſi eadem in conceſſione feudi veniunt, flumina, redditus, ac Vectigal piſcationum, &c.
conceſſa eſſe intelliguntur. Reſpondeo breuiter, in generali conceſſio- 2
ne feudi, regalia non comprehendi, niſi in conceſſione expreſſe, & in
ſpecie nominentur. *Prapoſit. in d. ca. vnic. quæ ſint reg. & Bald. in l. 2. circ.* 3
6. colum. C. de ſeruit. & aqua, cum ibi concordantib. Ratio eſt: Quia Regalia ſunt de publico iure, ſecundum *gloſ. & ibi text. in l. inter publica, ff. de verb. ſignif.*

Et quamuis ſint iuris publici, tamen nemo ea vſurpare & conſtituere 4
poteſt, niſi Imperator, vel Rex; Vnde & Regalia dicuntur, quia ſunt reſeruata Imperatori, vel Regi, in ſignum ſupremæ eminentiæ, & ea nemo habere poteſt, niſi ex conceſſione Imperatoris, vel Regis, a quibus omnes dignitates tanquam a fonte fluunt, *l. ſacrilegii, cum ibi notatis, C. de*
diuerſ. reſcript. Aut ex antiqua conſuetudine, vel præſcriptione tanti 5
temporis, cuius initii memoria non extat, quia talis præſcriptio habet vim conſtituti, & priuilegii, *l. hoc iure. §. ductus aquæ, de aqua quotid. & æſtiu.* Et quod regalia ita præſcribi poſſint, *tex. eſt in c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignif.* Et quod poteſt Princeps, poteſt facere conſuetudo, *d. §. præterea, Cyn. l. 1. C. de emancip. lib, Henric. Boych. in cap. quanto de iureiur.*

Vnde infertur flumina publica ac eorundem piſcationum redditus, 6
vel vectigal, in generali feudi conceſſione non venire, cum ſint de regalibus, *de c. vnic.* Regalia autem nemo vſurpare, & conſtituere poſſit, niſi
Imperator, vel Rex, vt dictum eſt. Si tamen Princeps concedat alicui ca- 7
ſtrum, dicendo, concedo tibi caſtrum cum territorio, de tali flumine, vſque ad tale flumen, volunt Doctores per huiuſmodi verba, flumina conceſſa eſſe, propter dictionem De, Ad, & vſq; ac venire flumina vbi incipiunt, & vbi finiunt. *Arch. in c Eccleſias, 13. q. 1. Bald. in c. 1. §. ſi quis de manſo, in pen. col. in tit. de controu. in veſti. Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verb.*
Ibi fluminib. n. 7. vbi & n. ſeq. dicit, Si flumen ſit in confinio duarum ciui- 8
tatum, ſeu duorum territorium, præſumi illud eſſe cuiuſlibet vſq; ad medium

dium fluminis, quia omnia quę sunt in confinio, sunt communia eorum, quia ab vtraque parte possident, *l. arbor, ff. com. diuid. l. 2. §. preterea, ff. de*
6 *aq. plu. arc. & l. adeo, §. fin. de acquir. rer. dom.* Et † ideo de omni eo, quod committitur in ipso flumine, vtraq; Ciuitas habet Iurisdictionem, vsque ad medium fluminis, ita *Bar. in tract. Tyberiadis, in 6. col. verb. Item videndum est vtrum Iurisdictio*, idem tenet, *Bald. in c. ex literis, circ. pen. col. de*
10 *probat.* Nam sicut in terra est dare Iurisdictionem, & imperium, ita & in aquis, & fluminibus. *Angel. in l. Insula Italia, ff. de Iud. & Bar. in l. 1. C. de Classic. lib. 11. Canonist. in c. vbi periculum, de elect. lib. 6.*

11 Idem † dicendum est de mari: Vnde si in eodem diuetticulo, vel particula maris plures habitent, vel ad ipsos pertineat, & ibi delictum commissum fuerit, tunc quilibet poterit cognoscere, & erit locus præuentioni, *l. si quis postea, l. de Iud.* & præuenisse intelligitur quantum ad imperium ille, qui delinquentum capit in mari. Nam per personalem capturam intelligitur iurisdictio esse præuenta; secundum, *Ioan. Andr. in c. 1. de decim. & oblat. quem sequitur. Angel. in l. sane si maris, in fi. ff. de Iniur. Cæpoll. tract. de seruit. rust. prædior. tit. de mari, c. 26. n. 21.*

Hoc tamen, quod de flumine pro confinium duarum Ciuitatum discurrente dicitur, non obtinet, quando per alteram Ciuitatem tantum fuisset illud flumen possessum. Nam † tunc Iurisdictio & districtus per-
12 tineret solum ad illam ciuitatem. Possidere autem vel quasi aliquod flumen ille dicitur, qui habet imperium, & Iurisdictionem in illo flumine, *Bar. in d. Tract. Tyberiadis, sub Rub. de alueo*, quem sequitur, *Iacob. citato*
13 *loco, n. 9.* Præterea & illud notandum est: Quod, si princeps concedat alicui Nobili, Baroni, vel Comiti Castrum cum aquagiis, aquaticis, Vulgo *mit Wassern, vnd Wasserleuffen*, & venationibus, *Geiagdt*, & talis Nobilis, Baro, vel Comes deinde pætendat flumina etiam nauigabilia, & probitionem venationum venire in inuestitura, & talia possideat sine contradictione, acquirat sibi vtile dominium, & superiori, nempe Principi, directum, *per not. gl. in l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, ff. commod. & per not. in §. si quis, per 30. annos, in tit. si de feud. contentio sit inter dom. & agnat. Vasal. in vsib. feud. & per not. gl. in l. 2. §. appellat. ff. si cert. pet. Iacob. de S. Georg. in d. tract. feud. verb. & cum venationibus. n. 9.*

14 Et † quia proprietas feudi, est domini directi, quicquid illi accedit, debet accrescere domino, nisi alter ex tenore ipsius inuestituræ apparet, ita ita tamen, vt omne incrementum accedent feudo, etiam absq; industria vasalli, respectu proprietatis, acquiratur domino directi, respectu vero vtilis dominii acquiratur Vasallo, *Iul. Clar. recept. sententiar. lib. 4. §. Feu-*
15 *dum, quæst. 88. n. 3. vbi & n. 4.* dicit quod seruitutes, & alia iura inseparabilia, accedant feudo, & rem feudalem sequantur, & consequenter finito

feudo

feudo, vna cum illo ad dominum directum pertinent,non autem ad hæredes vasalli,ad quos feudum non transit, & hanc sententiam *Dd.* communiter sequuntur. Diuersum † tamen est Iurisdictione. Nam habens 16
Castrum a Principe, in feudum sine Iurisdictione, & acquirens Iurisdictionem ab alio, ipsa Iurisdictio non accrescit feudo, sed finito feudo, erit vasalli,vel eius hæredum, *Bald.in c.1.§.contrario, n.4.de inuestit.de rer. alien.fact.Ruin.cons.14.post prin.lib.1.* Vbi communem dicit hanc opinionem,quos refert & sequitur, *4.par.citato loco,n 5.*Ratio huius est.Quia Iurisdictio est quid separatum ab ipso castro.& quod per se subsistere potest,ideo feudo non accrescit.

Denique † licet ius piscandi, vt & ius venandi & aucupandis non sit 17
regale, attamen flumina nauigabilia, & ea ex quibus fiunt nauigabilia,& eorundem piscationum redditus, & vectigal sunt de regalibus, & reseruantur Principi redditus huiusmodi, dummodo sit talis consuetudo, vt Princeps soleat exigere aliquid, & populus non præscripserit contrariũ, *Abb.cons.16.n.11.* vel conuentio inter ipsos aliter interuenerit. Verum Romanor. Imperator, vel Rex concedit hodie communiter Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus in inuestituris Regalium vulgo, *in den Regalien Brieffen*, flumina publica,& piscatorum redditus, piscationes, aquagia & aquatica, vulgo, *Fischzoll*, *Fischerey*, *Wasser vnd Wasserleuff.*

SVMMARIA.

1 *Fera ab vno percussa,& ab alio capta,cuius efficiatur? & n.5.6.7.8.10.12. & sequent.*
2 *Fera si in alieno rete reperiatur,an sit domini retis,vel occupantis?*
3 *Aues in laqueo alieno reperta,an sint domini laquei,vel occupantis?*
4 *Pisces in rete capti,an sint tendentis,vel accipientis*
6 *Consuetudo legem vincit & tollit.*
7 *Doctori attestanti de consuetudine est credendum. Similiter & glossæ,ibidem & n.17.*
8 *Vbi glossa attestatur de consuetudine, res est facilior.*
9 *Argumentum a contrario sensu in iure validum.*
10 *Fera ita vulnerata,vt aliter fieri non possit, quam vt capiatur, statim efficitur vulnerantis,& n.12.*
11 *Vulnerans quando de occisione,& quando solum de vulnere teneatur.*
13 *Aper incidens in laqueum meum, quando dicatur meus.*
14 *Feram lethali vulnere percussam,fugientem extra proprium saltum, vel syluam,persequi licet.*
15 *Non sufficit legem esse factam,sed oportet,vt etiam vsu comprobata sit, alioquin sperni potest.*

16 Qui legem non receptam non seruat, non dicitur eius transgressor.
18 Eripiens feram ab ore lupi, canis, vel auem a miluo, aut accipitre, an teneatur priori domino ad restitutionem.
19 Rusticus inueniens falconem cum sonaleis in pedibus iunctis, an priori domino restituere teneatur.
20 Et quid si falco apud ipsum moriatur, an teneatur ad æstimationem falconis.
21 Lupam prægnantem capiens, an habeat vnum præmium, an plura.
22 Licitum est occidere bestias nociuas.
23 Leones mansueti, an possint occidi.
24 Bestia nociua, quanto tempore possint retineri in ciuitate.

CAPVT OCTAVVM.

Late discutitur quæstio, An fera Vulnerata sit Vulnerantis, an vero capientis.

1 IN † hoc venationis tractatu & illa sese insignis offert quæstio: Fera ab vno vulnerata, & ab alio capta, cuius efficiatur? Ad hanc quæstionem fuere olim contraria Iurisconsultorum responsa. *Trebatius enim*, vt eum refert, *Caius in l. naturalem, §. Illud quæsitum, ff. de acquir. rer. dom.* Voluit, feram vulneratam, ita vt capi possit, spectare ad vulnerantē, si ipsam persequatur, nec ab alio capi possit. *Caius vero, d. §. Illud quæsitum*, respōdet, feram vulneratam non aliter effici vulnerantis, quam si ab eo capta 2 fuerit, quia multa accidere possunt, vt ea non capiatur. Idem † responsum Imperator Iustinianus ad verbum suis Institutionibus inseruit, *§. Illud quæsitum, Institut. de rer. diuis.* Ex quo patet, feram ab aliquo vulneratam, etiam Lethali vulnere, secundum Theophilum ibi, non aliter effici vulnerantis, quam si ab eo capta fuerit, & ideo si ea vulnerata fugiens per alium capta sit, ipsius capientis fieri. Idem esse in fera per retia & instrumenta venatoris illaqueata, nam si per alium, quam apponentem retia fuerit capta ex ipsius laqueis, eius efficitur, non illius, qui rete posuit, *l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom. Iacob, de S. Georg. tract. feudo, verb. & cum venationib. n. 5. & Couar. c. peccatum, 2. part. §. 8. n. 1[illegible]. de reg. iur. in 6.*

3 Vnde † auis & fera laqueo etiam alieno comprehensa, & in venta, accipientis fit, *d. l. in laqueum, & §. Illud quæsitum, Instit. de rer. diuis.* Nisi contraria consuetudo ei, ad quem laqueus spectat, suffragetur, *Ioan Maior, in 4. sent. dist. 15. quæst. 10. Martin. ab Azplicuet, Nauar. in Enchir. 4 confess. de 7. præcepto Decal. n. 176.* Pari † ratione, Pisces in rete, cassibus, seu nassis capti, fiunt occupatoris, & non domini retis, seu cassium, *d. l. in laqueum.* Dabitur tamen piscatori iniuriarum actio, *l. iniuriarū, §. si quis, ff. de iu-*

de iniur. Si vero pisces ceperit in loco priuato, capiens tenebitur restituere. *Alciat. lib. 11. parerg. ca. 2.* qua de re nos supra capite quinto fuse disseruimus. Et prædictum Caij responsum, de iure scripto fuit approbatum, quod & *Imperator Iustin. d. §. Illud quæsitum, Insti. de rer. diuis.* Confirmat, reiecta vero sententia *Trebatij.*

Verum † etsi *Trebatij* sentẽtia de Iure scripto, fuerit reprobata, de Iure tamen non scripto, & sic de consuetudine recepta est, vt asserit, *gloss. in d. l. naturalem, §. illud quæsitum, ff. de acquir. rer. dom. quam gloss. Bart.* non improbat ibi, *nec in l. quo minus, quæst. 5. ff. de fluminibus, Grammat. decis. 71. n. 9. Aret. & Ias. in addition. ad Portium, in d. §, illud quæsitum, Instit. de rer. diuis.* vbi etiam *Nicas. nu 8.* Nam † ea, quæ longa cõsuetudine comprobata sunt, tantam obtinent auctoritatẽ, vt leges vincant, & antiquent, *l. 2. C. quæ sit long. consued.* 5 6

Est † autem communis, & vulgata interpretum sententia. Quod Doctori illustri attestanti de consuetudine sit credendum, *Bart. in l. de quibus, 4. quæst. princip. ff. de legib. & ibid. Bald. gloss. in l. dos a patre, C. solut. matrim. Socin. consi. 275. nu. 4.* Dec. *l. 2. §. mutui dictio, in vlt. lect. nu. 13. ff. si cert. pet. idem consil. 540. nu. 10.* vbi plures allegat, & pro resolutione dicit esse communem, *Cæpol. consil. 40. in 3 col.* Vbi dicit: Quando glossæ dicunt, q. ita seruatur de consuetudine, etsi illa consuetudo non reperiatur scripta, sufficit testimonium glossæ, & subij ibi idem esse, si plures Doctores de consuetudine attestentur, quod eis sit credendum, *Mynsing. cent. 5. obser. 96.* Vbi plures citat; & hanc sententiam, quod scilicet Doctori attestanti de consuetudine, sit credendũ in Camera Imperiali receptam esse, *ibid. n. 4.* asserit. Ex † quibus apparet eam esse veritatem, & vbi est *glos.* quæ ita attestatur de consuetudine res est facilior, vt est exemplum, *gloss. in d. l. dos, a patre, C. solut. matrim. & in Auth. Qualitas, C. de pact. conuent. & in §. alia, Instit. de actionibus, vbi gloss. magna, in princ.* ait, libellũ procedere de consuetudine, si rem peto iure dominij vel quasi, vt per *Bart. & Dec. supra citatis locis,* qui dicunt, standum esse huic assertioni generalis consuetudinis, saltem quo vsque oppositum sit probatum, vt per eos. Consuetudo ergo ista cum præualeat, vt inquit *Ioan. de Platea, d. §. Illud etiam quæsitũ, instit. de rer. diuis. vbi etiam Ias. ad Port. & facit quod inquit Paris. consil. 50. nu. 22. & consil. 53. nu. 9. 8. lib. 3.* Sequitur, quod Trebatij sententia potior esse debeat. Quin & si, *d. §. illud quæsitum,* ratio decisionis consideretur, quæ dictio, & sic decisioni præponitur, *Bart. in l. regula, §. cum quis* [*alias*] *si quis, ff. de iur. & fact. ignor. & in l. cum pater, §. dulcissimis ff. de legat. 2. & l. pater, §. fundum ff. de legat. 3.* Ibi enim pro decisionis ratione *inquit text.* Quod multa accidere soleant, vt eam non capias. Igitur † sumpto argumento a contrario sensu [quod argumentum in iure est validum, *l. 1. §. hu-* 7 8 9

ius rei, ff. de offic. eius cui mand. eſt iurisdict. l. qui teſtamento, §. mulier, ff. de teſtam. l. conuenticula, & ibi gloſſ. & Dd. C. de Epiſc. & Cler.) *text. ſenſit ſecus eſſe*, vbi certum eſſet eam capturum, *vbi Chriſtoph. Port.* ibi conſiderauit.
10 Quod † ſi fera ita vulnerata eſſet, vt aliter fieri non poſſit, quam vt caperetur, vtpote, quia eſſet ſemimortua, ſtatim efficeretur vulnerantis, vt probet ille text. a contrario ſenſu. Quæ intelligentia confirmatur, quoniam in ſimili ita Iuriſconſultus ſenſit, *in l. item Mela, §. Celſus, iuncta, l. ita*
11 *vulneratus, vbi gl. in verb. teneri, ff. ad l. Aquil.* Vbi, † quando vnus vulnerauit, & alius a vita penitus exemit, diſtinguitur. Aut enim certum erat, quod ita vulneratus, illo vulnere erat vitam cum morte commutaturus, & vulnerans tenetur de occiſione. Aut erat incertum, & tenetur ſolum
12 de vulnere. Ex † quibus ego infero feram ab vno ad mortem vulneratã, & deinde ab alio captam, effici non capientis, ſed vulnerãtis. Deinde hæc ipſa ſententia conualidatur ex his, quæ notantur, *l. 3. §. Neratius, & §. Nerua filius, ff. de acquir. poſſ. & in §. pauonum, Inſtit. de rer. diuiſ.* Vbi iure gentium effectus dominus ſimilium, deſinit ſtatim eſſe dominus, vbi conſtat bona deſinere eſſe ſub ſua cuſtodia, & ſic amplius non poſſe ea conſequi. Igitur contra debent ſtatim fieri ſua, vbi apparet, quod omnino & certiſſimo futura ſunt ſua, vt contrariorum eodem ſit diſciplina, *l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris*, & vt idem operetur oppoſitum in oppoſito, quod propoſitum in propoſito, *l. fin. & ibi gloſſ. ff. de legat. 3.* Vtrumque tradunt Doctores in Rubr. *ff. de acquir. poſſ.* At qui feram lethali vulnere vulnerauit, in iſta certitudine verſatur. Ergo fera illius vulnerantis, non autem capientis efficietur. Tertio confirmatur hæc ſententia ex ijs, quæ notat
13 *gloſſ. iuncto textu, in d. l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom.* Vbi † in textu quæritur; An aper, qui inciderat in laqueum meum, dicatur meus, & Iuriſconſultus decidit, vt ſi in meam poteſtatem peruenerit, meus factus ſit, *gloſſ.* ibi, quærit, quando in meam poteſtatem dicatur venire: Et diuerſorum gloſſatorum refert duas ſaltem principales opiniones. Prima eſt, cum apprehendo, vel apprehendendi poteſtatem habeo. Secunda eſt, vt meus dicatur, cum diu luctando ſeſe expedire non poteſt, ſecus ſi remotis oculis inſpicio, cum multa accidere ſoleant, vt eum non capiam. Vnde ſi inſpiciamus vel primam opinionem, & non requiritur actualis apprehenſio, ſed ſat eſt habere poteſtatem apprehendendi, tunc alius non poteſt apprehendere. Idem ſi ſecundam opinionem. Nam ſi meus eſt aper, quamdiu luctando ſeſe expedire non poteſt: ſequitur pari ratione feram mortifero vulnere percuſſam vulnerantis, & non capientis effici.

14 Hæc † ſententia, quam defendendam ſuſcepimus, adeo vera eſt, vt liceat etiam feram lethali vulnere percuſſam, fugientem extra propriũ ſaltum

tum

tum vel syluam, persequi nec potest ab alio capi. Nam vbi finis habet necessariam dependentiam à principio, spectatur ipsius principiũ, *l.3.§.scio, ff.de minorib. Alciat.tract.de præsumpt.reg. 2.præsumpt. 32.* maxime quando principium est licitum. *Bart.l.quod ait,§.quod ait.ff.de adult.* At sine principio, idest percussione seu vulneratione finis, id est captio, seu prehensio feræ, effectum sortiri non potest. Hinc in multis partibus Germaniæ inter saltuarios & venatores vsu & consuetudine receptum est, vt liceat feram bombardæ Spheræ, seu globo ictam, & vulneratam (*welche sich weist*) fugientem extra proprium domini venantis saltum, vel syluam, viginti quatuor horis vno cursu non intermisso persequi, vulgo *nacheilẽ oder nachsetzen*, & in alieno saltu vel sylua capere.

Ex his tandem consequitur, Trebatij sentẽtiam, non solum esse communiorem, vtpote quæ consuetudine recepta est, sed etiam eam melioribus rationibus & fundamentis probari. Proinde nõ obstat decisio Caij in sæpe, *d.l.naturalem*, §.*illud quæsitum, ff.de acquir.rer.dom.* & *d.§.illud quæsitum, Inst.de rer.diuis.* Quia illa nihil resistit, sed potius assistit, attenta præsertim consuetudine, quæ præualet. Deinde † cum decisio, *d.§ illud* 15
quæsitum, vsu vtentium non fuerit recepta, (qua imo Trebatij sententia illa est, quæ fuit recepta) non ligat tanquam lex non recepta. Non enim sufficit legem esse factam, sed oportet, vt etiam vsu comprobata sit, alioquin sperni potest, *vt not.c.1.de treug.& pace*, vbi inter cæteros, *Felin.Lato Socin.l.si filius eius,n.7.ff.de liber.& posth. Dec.cons.469.incip.ponderando breuiter,n.8.lib.4.* Etenim lex tacitam conditionem continet, si vtentium moribus recipiatur. Ideo † qui non obseruat legem non receptam, non 16
dicitur eius transgressor. *Bart.in l.fin §.sed cum antiquas, C.de curat.furios. & consil.144.incipiente, Iudex Communis Assisij Ruin.consil.13.n.27.lib.2. Ripa responsor.lib.1.cap.5.n.3. Ad hoc est text.in c.in istis,§.leges,4.dist.text. in l.de quibus.ff.de legib.& §.pen.Instit de iur.nat.gent.& ciuil.* Et † ista ne- 17
gatiua probatur per gloss. ita attestantem, *in d.l.naturalem,§.illud quæsitũ*, quæ communiter approbata est, & cui est credendum, cum testetur de consuetudine. Denique respõdetur, *d.§.illud quæsitum*, loqui in casu ambiguo fera potuisset capi. At cum fera lethali vulnere percussa est, ita vt aliter fieri non possit, quam vt capiatur, ea efficitur vulnerantis, & nõ primo capientis.

Sed † quæstionis est, quid si lupus, miluus, aut canis rapiat, verbi gratia 18
Titij pecudem, vel auem, & habeat in ore, & Sempronius eripiat eam de faucibus illius, an Sempronius teneatur eam restituere priori Domino, scilicet Titio: Nam genere quodam venandi eam erat nactus, vnde cogitabat, quemadmodum terra, marique capta, cum in suam naturalem laxitatem peruenirent, desinerent eorum esse, qui cepissent, vt

inquit

inquit *text.in l.Pomponius,ff.de acquir.rer.dom.* Ad hanc quæstionē breuiter respondetur affirmatiue *per text.in d.l.Pomponius,fin.ff.de acqu.rer.domin.*

Vbi dicitur, quod a lupo eripitur nostrum manere, quamdiu recipi possit, id quod ereptum est, *Cæpol.tractat.de seruit.rusticor.prædior.tit.de aucupatione,cap.21.num.6.Iacob.in de S.Georg.de tract.feud.verb. & cum venationibus, num.6.vbi,& num. vterque ex Bart. tract.de falcone*, istam quæstionem tract.

19 An † rusticus inueniens falconem cum sonaleis in pedibus iniunctis teneatur restituere priori Domino, & in puncto affirmatiue vterq; concludit *ex Bart.d.tract.de falcone.* Sed quid iuris si rusticus falconem portarit ad domum suam, & eum teneat sub scamno, dādo illi comedere carnes salsas, caseum & rapas, quibus omnibus vtebatur rusticus, & falco apud ipsum rusticum moriatur: An teneatur domino ad æstimationē falconis. Prima facio videtur ad hanc quæstionem negatiue respondēdum. Primo. Quia rusticitati est ignoscendum, *l.2.§.final.ff.si quis in ius voc.non re.*

Deinde quia rusticus, eo quod nemo persequebatur falconem, probabiliter credere potuit, eum peruenisse in naturalem libertatem. Pro parte quæstionis affirmatiua ratio prima est: Quia culpa est se immiscere artibus, ad se non pertinentibus, *l.culpa,ff.de reg.iur.* Nam vti imperitia imputatur medico, qui male seruat ægrotantem, *l. illicitas, §.sicut medico,ff.de offic.præsi.* & quemadmodum rustici non audent optare pecunias, *l.domini prædiorum,cum gloss.C de agric.& censit.lib.11.* ita non pertinet ad rusticum se de tam nobili aui immiscere. Præterea ignorantia nō potest rusticum excusare, cūm falconē repererit cum sonaleis & gectis, vt loquuntur, per quo signum demōstratur res signata, quemadmodum ad stigmata cognoscimus fabricenses, *C.de fabricensib.lib.11.* sicut & ad signum cognoscuntur ballæ mercatorum, vt inquit *Bal.in Author.dos data, C.de donat.ante nūpt.* Vnde concludit *Iacob.d.loco.* rusticum teneri non quidem, *l.Aquilia*, quia non interfecit falconem, sed, quia præbuit causam morti, actione in factum, *l.qua actione,§.Celsus,ff.ad l.Aquil.* Nec debuit credere ipsum falconem peruenisse in naturalem libertatem, quia a natura nō nascūtur falcones cum sonaleis & gectis. Ex quo signo intelligere potuit dominum non habuisse falconem pro derelicto, *l.falsus, §.si iactum,ff.de furt.* ita post, *Bart.in d.tract.de falcone, Iacob.citato loco.*

21 Insuper † & hæc se offert quæstio; Quid si statuto introductum sit, vt capienti lupum vel vulpem, aut aliud animal nociuū, detur aliquod præmium, & deinde aliquis capiat lupam vel vulpem prægnantem, an capiēs debeat habere vnum, vel plura præmia? Respondeo, quod capiendi dabitur

bitur vnum præmium,non plura,*Bald.l.fi.ff. de liber.cauf.not.l.qui vtero, ff.de ſtat.hom.l.2.§.qui autem,ff.de excuſ.tut.& in leg. la. 2.ff.ad l.Falci.* Secus ſi capiat lupam lactantem cum lupatinis,*Imol.d.l.in lege, Fel.n. in cap. ſicut,de homic.d.*

Denique † hic annotare libet,quod omnibus licitum ſit occidere be- 22
ſtias nociuas,vt vrſos,apros,& lupos,*cap.1.§.nemo retia,de pace ten.& eius violatorib.in vſib.feud.*capti tamen & occiſi apri in quibuſdam Germaniç partibus ex conſuetudine Domino territorij, qui ius venandi habet, traduntur ſeu tranſmittuntur,vti ſupra *cap.2.n.69* mentionem feci.Imo † & 23
leones occidi poſſunt,etiam ſi fuerint manſueti, & habita ſint pro derelicto,*l.vnic.& ibi gloſſ.C.de venat.ferar.lib.11.* Vbi dicitur occidendorum Leonum cunctis facimus poteſtatem,neque aliquam ſinimus quemquã calumniam formidare.Beſtias † autem,quæ ad Comitatum ab omnibus 24
limitum Ducibus tranſmittuntur, non plus, quam ſeptem diebus intra ſingulas Ciuitates detineri præcipimus : Violatoribus eorum quinas libras auri fiſci iuribus illaturus.

SVMMARIA.

1 *Venationes,& aucupia,an ad proprietarium,vel vſufructuarium pertineant.*
2 *Vſufructuarius non poteſt a proprietario prohiberi,ne venetur.*
3 *Vſufructuarius poteſt prohibere venationem.*
4 *Vſufructuarius poteſt vendere ius venandi.*
5 *Vſufructuarius non eſt dominus ferarum.*
6 *Vſufructuarius an fundo,in quo vſumfructum habet,ſeruitutem iuris venandi imponere poſſit.*
7 *Vaſallus,an poſſit ſine conſenſu domini in re feudali conſtituere ſeruitutem vel vſumfructum iuris venandi.*
8 *Fructus venationis,aucupij & piſcationis,an ſint fructus induſtriales.*
9 *Vſuram an committat,qui venatur in agro pignori dato.*
10 *Fructus venationis,an computetur in ſortem.*
11 *Feræ piſces & volucres,an bona mobilia vel immobilia eſſe dicantur.*
12 *Vendito fundo,an dicantur venditi piſces exiſtentes in ea.*
13 *Vendito ſtagno,an cenſeantur etiam venditi piſces in eo exiſtentes.*
14 *Vbi eſt eadem ratio,ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio.*

CAPVT NONVM.

Vſufructuarius,an habeat redditus venationis,piſcationis & aucupij: Et an ſeruitutem iuris venandi conſtituere poſſit in fundo, cuius vſumfructum habet,& quid iuris in vaſallo.Item feræ,piſces, & volucres,an inter bona

mobilia vel immobilia computentur. Et denique vendito fundo, vel stagno, an censeantur etiam venditi pisces in eo existentes.

1 NOn † inutiliter hoc tractatu, & illa quęstio tractari potest: An venationes & aucupia ad vsumfructuarium, an vero ad proprietarium spectent. Respondetur ad hanc quæstionem breuiter, venationum & aucupiorum redditus pertinere ad vsufructuarium, *tex. est in l. item si fundi, §. aucupiorum, ff. de vsufruct.* Vbi Iurisconsultus inquit: Aucupiorum quoque & venationum redditum Cassius ait in libro octauo iure ciuili ad fructuarium pertinere, ergo & piscationum.

2 Ex † quo textu deducuntur plura. Primo vsufructuarium posse venari in eo fundo, in quo vsumfructum habet, nec posse à proprietario prohiberi, ne venetur ipse vsufructuarius. Quod itē probatur, *in l. vsufructuarium, ff. de vsufruct.*

3 Secundo † infertur ab auctoritate Iurisconsulti, ad ipsum vsufructuarium pertinere, quod is permittat, vel licentiam cōcedat venandi in fundo, cuius vsumfructum habet, eademq; ratione vsufructuarius prohibere poterit, ne quis fundum ad venandum ingrediatur.

4 Tertio † infertur, pecuniam pacto promissam, pro licentia venandi alicui concessa, ad vsufructuariū pertinere. Ratio est: Quia cum ipse possit, & ius habeat prohibendi, ne fundum quis ingrediatur, poterit iuste vendere facultatem, & licentiam ingrediendi, ad venandum, vel alium licitum vsum.

5 Inde † tamē non sequitur, feras intra fundum enutritas esse fundi proprium fructum (huic enim feræ non cohærent, nec illo continentur, nec ex eo nascuntur.) vel eas pertinere ad vsufructuarium iure dominij, cum ipse in ijs, quæ nullius sunt, & iure naturali cōmunia censentur, non plus iuris habeat, quam quiuis alius. *Couar. cap. peccatum, 2. part. §. 8. n. 9. versic. primum, & versic. tertio.*

6 Vsufructuarius † tamē non potest fundo, in quo vsumfructum habet seruitutem iuris venandi imponere, *l. aequissimum, §. fin. ff. de vsufr. Cæpol. tract. de seruit. vrban. præd. tit. Quis possit constituere seruitutes reales, ca. 14. n. 11.* Pari ratione, nec vasallus potest sine consensu Domini constituere seruitutem iuris venandi in fundo, seu sylua feudali, imo neque vsumfructum iuris venandi, nempe in præiudicium Domini, & agnatorum, qui succedere debent in feudo, ex prouidentia primi acquirentis, *gloss. in cap.*
7 *1. in verb. alienationis, de capite Conrad. in vsib. feud.* Potest † tamen vasallus in sui præiudicium constituere seruitutem iuris venandi in re feudali sine consensu Domini, *per tex. in 1. §. quid ergo, de inuestitur. in re alie. fact. in vsib. feudo. Curt. Iun. de feud. in 4. part. in vlt. caus. admittend. feud. quæst. 105. Iul. Clar. receptar. sent. lib. 4. §. feudum, quæst. 37. n. 1. Cæpol. d. c. 14. nu. 1.*

Card.

Card.Parif.consil.99.n.4.vol.2. At eueniente casu, quo feudum domino aperitur, extinguitur omne onus feudo impositum per vasallum: Sic etiam quo ad agnatos, qui successuri sunt in feudo, finiuntur & extinguuntur seruitutes, & onera in præiudicium agnatorum feudo imposita. Cōmunis tamen est Doctorum conclusio, quod vasallus sine consensu Domini, non possit alteri constituere vsumfructum in re feudali, *Curt. Iun. in d.4.part.q.106.quem sequitur Iul.Clar.d.quæst.37.n.2.* Ratio est: Quia Vasallus prohibetur alienare vtile dominium: at vsusfructus est pars vtilis dominij: Igitur Vasallus non potest alienare vsumfructum. Quamquā Vasallus non possit in re feudali concedere vsumfructum, vel vsum sine consensu Domini, attamen bene potest vendere fructum rei feudalis pro tempore, quo feudum remanet apud eum, vel ad certum tempus: Quia ista non dicitur alienatio feudi, *l.in ædibus, §.1.ff. de donat.Curt.Iun.d.qu. 106.* Et non dicitur rem alienare ille, qui alienat fructus separatos, *d.l.in ædibus, §.1.*

Sed quia venationes, piscationes & aucupia sunt in fructu, & ad vsufructuarium pertinent, *d §.aucupiorum, & d.l.vsufructuariū, ff.de vsufr. & l.venationem, ff.de vsuris:* Vbi† dicitur, venationem in fructu fundi negauit esse, nisi fructus fundi ex venatione constaret, quæritur: An venatoriis, piscationis & aucupij fructus sint industriales? Respondeo affirmatiue: Quia in illis plus versatur & operatur factum ac industria hominis, quam natura. *Aug.Ber.in c.grauis, n.16.de restit.spoliat.* 8

Ex his infertur responsio, ad quæstionem, qua quæri solet; An mutuans alicui centum, & pro securitate mutui accipiens agrum in pignus, in quo venatus, piscatus, aut aucupatus est, teneatur computare in sortem, quod accepit, infertur inquam responsio negatiua: Nisi † fructus fundi 10
ex venatione constaret, nam tunc venatio est in fructu, & fructus computandi essent in sortem, *d.l.item si fundi, §.aucupiorum, & l.vsufructus, ff.de vsufruct.*

Verum † hoc loco non incongrue quæritur: Vtrum feræ, pisces, & vo- 11
lucres computentur inter bona mobilia, an immobilia. Ad hāc quæstionem cum distinctione aliquot casuum respondendum est. Nam aut concedūtur cum fundo, & iudicatur de illis, sicuti de alijs mobilibus solo cohærentibus: Aut conceditur flumen, vel lacus, & censentur immobilia, *cap.1.quæ sint regalia, in vsib.feud.* Aut vero sine fundo, & tunc, si cōceduntur certi pisces, puta, qui sunt in lacu, vel piscina, indubitanter censentur res mere mobiles, *§.feræ, Instit.de rer. diuis.* At vero conceditur ius piscandi, & tunc aut ad certum tempus, aut in perpetuum. Primo casu erit res mobilis, secundo autem immobilis, *arg.l.diuortio, §.si fundum ff.solut. matrim.* Præterea aut pisces in stagno sunt, aut in piscina. Si in stagno,

censentur res immobiles si sunt in piscina, sunt res mobiles. Insuper aut ponuntur in stagno, seu piscina causa custodiæ, an vero vt multiplicẽtur. Primo casu censentur res mobiles: Secundo autẽ immobiles, *Guid. Pap. decis. 91. nu. 5.* vbi dicit ita intelligendam esse, *l. funes* (alias limes) *ff. de act. empt.* quæ sequentia habet verba, Funes & labra, salientes fistulę quoque, quæ ex salientibus iunguntur, quamuis longe excurrant, extra ædificium ædium sunt, item canales: Pisces autem qui sunt in piscina, non sunt ædi-
12 um, nec fundi. Vbi † *Bart.* dicit, quod vendito fundo, veniant omnia, quæ sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatem fundi, & ex hoc arguit a contrario, quod pisces non veniunt in venditione fundi distracti, in quo est piscina, quia non sunt intra fundum ad perpetuum vtilitatem fundi, & †
13 ideo non censentur pars fundi, sed vendito stagno, videntur & venditi pisces in eo existentes, quia stagna fiunt propter pisces, sicuti arua propter fruges, & sic cum pisces sint causa finalis ipsius stagni, patet, quod sunt in stagno propter eiusdem vtilitatem perpetuam, & ex consequenti, pars stagni esse intelliguntur, & hoc est verum, nisi pisces essent in stagno repositi ad modicum tempus, quia tunc non censentur ibi positi ad perpetuam vtilitatem stagni, *l. fundi, §. labeo, ff. de act. empt. ita Guid. d. decis. 91. n. 5.* cui suffragantur *Bartholoma. Chassan. in consuetud. Burgund. verb. tontes Membles, n. 23. Tyraqu. in tract. de retract. lignagior. §. 1. gloss. 2. verb. au Antres, n. 117.* quos refert & sequitur *Medi. tract. de venat. piscat. & aucu-*
14 *pat. quæst. 17. prim. part.* Et † quod dicitur de piscibus, intellige etiam de alijs animalibus, ex identitate rationis. Vbi enim est eadem ratio, ibi idem ius statui debet, & quæ non differunt ratione, non differunt iuris dispositione, *l. illud, ff. ad l. Aquil. & l. Titio, ff. de verb. oblig.*

SVMMARIA.

1 *Venationis, piscaturæ & aucupij æstimatio, vel interesse, an dari possit? & num. 7.*

2 *Responsio ad quæstionem sub distinctione duorum casuum.*

3 *Impeditus venari, vel piscari, agere potest ad damni dati restitutionem, ob retia rupta, ac instituere etiam actionem iniuriarum.*

4 *Actio iniuriarum, & legis Aquiliæ possunt cumulari.*

5 *Conductor fluminis, vel stagni, aut locus publici, impeditus piscari intentare potest vtile interdictum ob vectigalis fauorem.*

6 *Impeditus in proprio fundo venari, vel priuato flumine piscari, quod habeat remedium, propter actionem iniuriarum.*

7 *Alia dari potest æstimatio piscationis & venationis.*

8 *Iactus retis an vendi possit?*

9 *Piscatoris, aut venatoris percussi, vel occisi operæ, an æstimari possint?*

CAPVT

CAPVT DECIMVM.

Venationis piscationis, & aucupii lucrum cessans an peti possit? Et an piscatoris vel venatoris percussi opera præsentes, & futura æstimari possint?

PVlchra quæstio & notabilis est: An impeditus piscari aut venari, vel aucupari ab eo, qui eum iure impedire non potuit, agere valeat non tantum ad retia rupta, eorumq; æstimationem, sed & ad interesse piscaturæ, & venationis. Ad hanc quęstionem dissoluendam est pulcher, *text. in l. quemadmodum. §. plane, ff. ad l. Aquil.* qui hęc sequentia habet verba. Plane si culpa naturam id factum sit, *lege Aquila agendum,* sed vbi damni iniuria agitur ob retia, non piscium, qui ideo capti non sunt, fieri æstimationem, cum incertum fuerit, an caperentur. Idemque & in venatoribus & aucupibus est probandum. Hactenus text. Ex quo etiam aperte colligitur, quod venationis, piscationis & aucupii lucrum cessans, peti non possit, quoniam incertum est, an capi aliquid posset, & multa accidere possent, vt non caperent, probarique certe non potest. Verum † ad propositam quæstionem, clarius sub distinctione duorum 2 casuum, respondeo. Aut enim piscatio vel venatio est certa, copiosa ac optima. Aut rara & incerta Priori casu concludo affirmatiue, scilicet impedientem piscationem & venationem, aut procurantem amissionem piscium, vel ferarum, teneri ad æstimationem piscaturæ, & venationis, quæ iuxta tempus, & locum citra imminebat, ac præterea ad damni dati restitutionem ob retia rupta, *l. ait lex, in fi. ff. ad l. Aquil. cum l. seq.* Posteriori casu respondeo negatiue, scilicet impedientem aliquem piscari vel venari, non teneri ad interesse vel æstimationem piscaturæ, vel venationis. Ratio est: Quia incertum piscium, aut ferarum in piscationibus, & venationibus æstimari non potest:

Plura enim contingere possunt, ob quæ nec pisces, nec feræ caperentur, *d. § plane,* quem dicit, *Couar. peccatum, 2. part. §. n. 12. de reg. iur. in 6.* ita accipiendum esse, vt habeat locum in littoribus & fluminibus, vbi piscatio certa non est, sed admodum rara & incerta, quod plerumque contingere solet, siquidem piscatores hac ratione sæpius eluduntur, quam capiant. Hoc † tamen posteriori casu impeditus venari, vel piscari agere 3 poterit, ad damni iniuria dati restitutionem ob retia rupta, *d. §. plane,* Quin & vtroque casu iniuriarum agere potest, *per tex. in l. iniuriarum, §. si quis me, & §. fin. ff. de iniuriis, l. 2. § si quis in mari, ff. ne quid in loc. public.* Et † potest actio iniuriarum cum legis Aquiliæ actione cumulari, *per* 4 *tex. in l. qui seruum. ff. de act. & oblig. Dd. in l. dominium, C. de iniur. Mynsing. cent. 1. obseruat. 25. Andr. Gail. lib. 1. obseruat. 63. n. 9.*

Quod † si prohibitus vel impeditus piscari, conduxerit flumen vel 5

ſtagnum aut lacum publicum, poterit contra prohibentem vel impedientem, inuentare vtile interdictum, ob vectigalis fauorem, *l. vnic. ff. vt in*
6 *flum. publ. nauig. lic.* Si † vero in fundo venari, & priuato flumine piſcari impediatur, ac turbetur, poterit præter actionem iniuriarum, etiam inſtituere vtile interdictum vti poſſidetis, *l. ſicuti autem, §. Ariſto. verſ. dicit igitur, in fin. ff. ſi ſeruit. vendic. l. 1. §. ſi ff. de aqua plu. arc. l. pen. ff. de ſeruitut. gl. in l. ſeruitutes, La. 4. in verb. certam, ff. eod. gl. notab. in l. apud Trebatium, in verb. impediri, ff. de aq. plu. arcen. cum ſimilib.* Vel etiam poteſtatione confeſſoria experiri, quæ datur contra quemcunque poſſeſſorem turbantem vel impedientem aliquem vti iure ſuo, vel ſeruitute, *l. 2. & l.*
7 *ſi quis diuturno, § fin. ff. de ſeruit. vendic. §. æque, Inſtit. de actionib.* Poſtea † tamen in piſcationibus & venationibus præter æſtimationem ſupra primo caſu poſitam, altera conſtitui æſtimatio. Si piſcator, aut venator quiſpiam certum quotidie lucrum habeat ex pacto, quod cum altero pepigerit, vt ei det certum pro cuiuſlibet diei piſcatura. Nam ex hoc pacto piſcator habere debet pro cuiuſlibet diei piſcatura certum, & ea certiſſima, ſiue piſcatio vel venatio vberrima ſit, ſiue ſterilis, *l. ſi iactum, ff. de act.*
8 *empt.* Vbi Juriſconſul. inquit. Si † iactum retis emero, & iactare rete piſcator noluerit, in certum huius rei æſtimandum eſt, ſi quod extraxit piſcium, mihi reddere noluerit, id æſtimari debet, quod extraxit, hactenus Juriſconſul. Qui illum contractum approbat, quo iactus retis emitur, quicunque is futurus ſit. Vnde ſi piſcator promiſſo pacto inito nolit remittere, emptor aduerſus eum agere ad æſtimationem, atque æſtimabitur incertum illius iactus, id eſt, alea illa, quæ in venditionem deducta fuit, *Bar. in l. eodem, §. qui maximos, 2. co. ff. de publ. facit tex. in l. nec emptio, ff. de contrah. empt. Couar. d. loco.* Nec obſtat, *d. §. plane,* quo dicitur, incertum piſcium non æſtimari. Quia primo reſpondetur, in actione, *l. Aquileæ,* non fieri incerti æſtimationem, ſed in actione empti, *gl. in d. l. ſi iactũ,* Secundo reſpondetur, quod non ſit incerta huius rei æſtimatio, ſed ſit æſtimanda alea illa, & iactus retis, qui ob varium ſucceſſum, & dubium, incertum quid a Iureconſulto dicitur. Deinde quod dicitur in actione, *l. Aquiliæ,* non fieri æſtimationem incerti, ratio eſt: Quia actio, *l. Aquiliæ* non datur niſi pro damno præterito, & ideo non æſtimatur futurum, *gl. in d. §. plane, verb. fieri æſtimationem, ff. ad l. Aquil. per l. nunquam, §. Item quæſitum, ff. de priuat. delict.*

9 Ex his † infertur reſponſio, ad quæſtionem, qua quæri ſolet: An is, qui piſcatorem, aut venatorem, qui victum ex piſcatione, & venatione quærebat, percuſſerit, vel occiderit, tenetur ad æſtimationem operarum piſcatoris, vel venatoris percuſſi, aut occiſi? Et quanquam', *Paul. de Caſt. in l. non vtiq., §. vlt. ff. de eo quod cert. loc. Roman. in ſingulari, 681. Prapoſ. in cap.*

in cap. Iuuenis de diſponſalib. 3.col. Boer. in addit. ad Dyn. in Rubr. de reg. iur. 2. col. quos recenſet, *Couar. d. §. 8. n. 12.* exiſtiment, piſcatoris aut venatoris percuſsi, vel occiſi operas, vt omnino incertas, minime eſſe æſtimandas, ad quod facit, *tex. in §. Illud quæſitum, Inſt. de rer. diuiſ.* licet alioqui operæ percuſſi, aut occiſi præſentes & futuræ ſoleant æſtimari, *l. ex hac lege, ff. ſi quadrup. paup. feciſſ. dicat.* Ex ſupradictis tamen probatur, piſcatoris & venatoris percuſſi, aut occiſi operas æſtimandas fore, & poſſe iuſtiſſime æſtimari, quicquid allegati Doctores voluerint ita *Couar. præcitato loco.*

Primæ partis tractatus de Iure Venandi Aucupandi & piſcandi.

FINIS.

TRA-

TRACTATVS
DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI ET PISCANDI.
PARS SECVNDA.

AVTHORE GEORGIO MOR, IVRIS VTRIVSque Doctore, &c.

Ex capite primo Summaria.

1 *Error Principum, Comitum, Baronum & Nobilium, putantium, cum habeant merum imperium, se quoq; habere ius venandi, seu iura foresti & vice versa.*
2 *Separatorum separata ratio, & n. 7.*
3 *Foresta vel forestum quid?*
4 *Forestum, nemus, sylua, Insula, Barchus, in quo differant.*
5 *Foresta non infert necessario merum imperium.*
6 *Saltus quid?*
7 *Venatio & aucupium inter se specie differunt. Possessio vnius actus, an operetur ius vniuersale. ibid.*
8 *Ius venandi in eadem sylua pluribus in Germania competere, diuersis tamen respectibus.*
9 *Turbato in iure venandi, datur actio confessoria, vel vtile interdictum vti possidetis, contra turbantem.*
10 *Seruitutes an inter res mobiles, vel immobiles referantur.*
11 *Seruitutes & iura negatiua, an & quando praescribi possint.*
12 *Seruitutes & iura affirmatiua, an & quando praescribantur.*
13 *Seruitus iuris venandi est discontinua, & non nisi tempore immemoriali praescribitur, secundum communem opinionem.*
14 *Verior opinio est, seruitutem iuris Venandi, & aliam quamlibet seruitutem, siue personalem, siue realem, siue continuam, siue discontinuam praescribi longo tempore, & n. 22.*
15 *Distinctionem seruitutum in continuas & discontinuas legibus non probari.*
16 *Tripliciter aliquid dici continuum, vel discontinuum.*
17 *Actus est duplex.*
18 *Conciliatio, l. seruitutes, 3. ff. de seruitut. & l. foramen, ff. de seruitut. Vrban. praedior.*
19 *Ante Iustinianum Imper. nullae seruitutes potuerunt vsucapi & praescribi, Vetant lege Scribonia, & quae eius fuerint rationes ibid.*
20 *Incorporalia quasi possidentur, & patientiam, quae est instar traditionis, admittunt.*

21 Vni-

21 *Vnicus actus sufficiens est, ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis.*

22 *Omnes seruitutes, siue personales, siue reales, siue continua, siue discontinua sint, cum titulo præscribi decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes. Sine titulo triginta vel quadraginta annis.*

CAPVT PRIMVM.

De præscriptione iuris Venandi, & tempore ad hoc ius acquirendum requisito.

CÆterum, cum hodie inter Principes, Comites, Barones, & Nobiles nullum fere ius ita controuersum sit, atq; ius venandi, vno asserente ad se illud ex antiquo priuilegio, vel concessione feudali, & longæuo vsu pertinere, altero excipiente sub illud præscriptione, aut alio iusto titulo esse acquisitum, ideo operæpretium me facturum esse existimo, si de huius iuris præscriptione aliqua, ea qua fieri potest, perspicuitate, tradidero, vt Juris candidati sciant, cum ad administrationes Rerumpublicarum assumpti, vel in Principum auleas asciti ac vocati fuerint, quid certi de hoc controuerso iure respondere. Antequam autem de præscriptione iuris venandi agam, quædam ad faciliorem huius rei cognitionem præmittam.

Primo: Quod † aliqui Principes, Comites, Barones, & Nobiles plurimum hallucinentur, putantes, cum habeant in suis districtibus seu territoriis merum imperium, vulgo, *die Weltliche hohe Obrigkeit*, se quoque habere ius venãdi, seu ius foresti, vulgo *Geiagdt, den Forst, oder Forstliche Oberkeit*, Aut † vice versa, cum habeant ius foresti, se quoq; habere merum imperium, cum tamen merum imperium, ac ius foresti sint diuersa, ac separata, & ex separatis non recte inferatur, *l. si maritus, La. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi Salicet. n. 1. l. Pipinianus. ff. de minorib. 25. an. & l. fi. ff. de calumniat.* Est † enim foresta, vel forestum, locus, in quo feræ habitant, vel includuntur, & in quo quis vsum venandi habet, *gl. in c. cum dilecti, de donat. & dicunt ibi, Ioan. Andr. & Cardin.* quod hæc vocula sit vulgaris Franciæ, & Angliæ. Imo & apud nos Germanos est maxime vulgaris, & communissima, vt notum est. Et † vbi sunt talia loca, dicitur forestum latum nemus sine clausura, & sine aqua: Vbi est flumen dicitur sylua: Vbi circundatur aquis, dicitur insula: Vbi autem includitur muro vel palis, dicitur barchus secundum, *Ioan. Andr. in d. cap. cum dilecti.* Vnde † nec forestum, vel foresta necessario infert merum imperium: licet quandoq; contingat, quod ibi quis etiam merum imperium habeat, vbi forestum habet, *Mynsing. responsor. 16. iur. 36. 37. & 46.* Nam videmus quotidie, quod Comites, Barones, & Nobiles in alicuius

Vbi pro hac ſententia allegat, *tex. in l. ſed ſi pecunia, §. ſimili modo, ff. de reb. eor. qui ſub tutela vel cura ſunt.*

Quinto † ſciendum: Quod ſunt quædam ſeruitutes, ſiue iura, quæ 11
negatiua ſunt, hoc eſt, quæ conſiſtunt in prohibendo: Quædam iura ſunt, quæ affirmatiua dicuntur. Iurium negatiuorum quaſi poſſeſſio acquiritur ex prohibitione alteri facta, veluti ſi te vicinum meum volentẽ altius tollere domum tuam prohibeam, putans ſcilicet id mihi licere, & tu prohibitioni meæ non contradicas, tunc in quaſi poſſeſſione eſſe incipio ſeruitutis, ne altius tollere queas domum tuam, *gl. & Dd. l. 1. C. de ſeruit. & aq. l. ſi. ff. quemad. ſeruit. amit. l. ſi. ff. de itin. actuq; priuat, l. etſi forte, §. 1. ff. ſi ſeruit. vendic. gloſ. in l. qui luminibus, ff. de ſeru. tut. vrban. præd. gloſ. & Dd. cap. Abbate, de ver. ſignif.* Huic iuri ſeu ſeruituti, ſi habet cauſam continuam, præſcribitur decem annis inter præſentes, ſi vero cauſam non habeat continuam, ſed diſcontinuam, præſcribitur tanto tempore, cuius initii nulla extet memoria, *l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiu. l. 1. § fin. ff. de aq. plu. arc. gloſ. & Bart. l. 2. C. de ſeruitut & aqua.*

Iurium † vero affirmatiuorum quaſi poſſeſſio, puta quod mihi liceat 12
ire, agere per agrum tuum, aut aquam ducere, & ſimilia non acquiritur, niſi triginta dies eo iure fuero vſus, non vi, non clam, non precario, *d. l. 1. §. 1. ff. de itin. actuq; priu. Bar. d. l. 1. n. 2. C. de ſeruit. & aq.* Vnde poſt inchoatam in his iuribus affirmatiuis quaſi poſſeſſionem implebitur, ſicuti in negatiuis, præſcriptio decem aut viginti annis, ſi cauſam hæc iura habeant continuam, quod ſi cauſam habeant diſcontinuam, requiritur tantum tempus cuius initii nulla extet memoria, quod in præſcriptione ſeruitutis negatiuæ dictum eſt.

His † ita præmiſſis, ad propoſitam initio huius capitis quæſtionem 13
reſpondeamus, quomodo & quanto tempore ius venandi præſcriptione acquiratur. Et quia Venationes ſine facto hominis exerceri non poſſunt, conſequens eſt, ſeruitutem iuris venandi eſſe diſcontinuam, quia facta, ſeu actus hominis ſunt diſcontinui, *l. ſeruitutes, l. a. 4. ff. de ſeruitut.* Quamobrem non præſcribi huic ſeruituti iuris venandi, niſi tanto tempore, cuius initii memoria non extet in contrarium, tradidere, *Dd. communiter, per tex. in d. l. 1. §. fin. ff. de aq. plu. arc. gloſ. ibid. in verb. quamdiu, gloſ. in d. l. ſeruitutes, l. a. 4. verb. certam, Zaſ. conſil. 6. incip. Illuſtris, n. 2. lib. 2. Andr. Gail. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 66. n. 7. Myńſing. cent. 4. obſeruat. 53.* Et quamquam Doctores communiter contendant, diſcontinuas ſeruitutes præſcriptione non acquiri, *per d. l. ſeruitutes, l. a. 4. ff. de ſeruit. l. 4. in f. & l. ſi aliena, §. hoc iure, ff. de vſucap.* quibus traditur, ſeruitutes nõ vſucapi, pro-

prohibente vsucaptionem lege Scribonia, nisi tempore immemoriali, quod vim constituti potius, seu concessionis & tituli, quam præscriptionis obtinet, *d.l.hoc iure, §.ductus aquæ, ff. de aq. quotid. & æstiuał.* Atqui seruitus iuris venandi inter seruitutes reales exinueterata Germaniæ consuetudine (vti infra, *cap.3. & 4.* dicemus) & quidem discontinuas recensetur, vnde illi non præscribitur, nisi tempore memoriam hominum excedente.

14 Verum † quicquid sit, errant ea in re Doctores: Verior enim est opinio, quod quælibet seruitus, siue personalis, vt vsusfructus, siue realis, siue continua, siue discontinua sit, vt Iurisdictio, consuetudo ius venandi & similia iura territoriis cohærentia, præscribatur longo tempore. An-
15 tequam † ad leges supra pro contraria parte allegata respondeamus, sciendum communem Doctorum distinctionem, qua diuidunt seruientes in continuas & discontinuas, legibus non probari, sumendo continui, & discontinui nomen eo sensu, quo ipsi sumunt, volunt enim aliquas seruitutes esse continuas tantum, aliquas discontinuas tantum, quam distinctionem si quis a Iuris veritate exigere velit, reperiet sane eam neq; iure, neq; ratione probari. Etenim omnes seruitutes ex æquo sunt continuæ, & discontinuæ, sed diuerso respectu.

16 Nam † tripliciter potest aliquid dici continuum, vel discontinuum. Primo, ratione causarum, per quas res fit, sed hoc sensu cum causę omnium seruitutum sint iuges, & perpetuæ, omnis seruitus est perpetua. Secundo, quid dici potest continuum, ratione existentię, quia videlicet eius essentia & natura continua existit. Et hoc pariter modo omnes seruitutes ex æquo sunt continuæ, siue sint personales, siue reales, siue sint rusticæ, siue Vrbanæ. Etenim quo ad essentiam, naturam & substantiam continuo iugiter & perenniter existunt, verbi gratia. Etsi actu non pluat, nec aqua per stillicidium cadat, at ipsum tamen ius, ac ipsa seruitus stillicidii est continua, & perpetua. Rursus etsi perpetuo non eam per agrũ, ipsum tamen ius, ipsaq; seruitus eundi agendi, &c. est continua & perpetua. Itẽ etsi singulis diebus non crescant pyra, & poma, ipsum tamen ius vtendi est continuum ac iuge. Tertio potest res dici continua vel discontinua, ratione vsus, exercitii seu actus, & hoc sensu omnes ex æquo seruitutes sunt discontinuæ. Probatur. Nam nulla seruitus est in perpetuo actu, vsu ac exercitio sed omnes actus sunt discontinui ac per interualla temporum exercentur: Non enim perpetuo pluit, vt stillicidii actus exerceatur, non homo perpetuo adsistit fenestræ, & luminum seruitute vtitur, non singulis diebus maturescunt frumenta, vt seruitute eundi, agendi quis vtatur.

17 Vnde † duplex est actus. Primus qui est ipsa rei forma & essentia & hoc

actus

actu omnes sunt continuæ, quia quo ad essentiam continuo & iugiter existunt. Secundus † actus est rei ipsius vsus & operatio. Et iuxta hunc actũ 18
omnes seruitutes sunt discontinuæ. Ex hac theorica cõciliandæ sunt duæ leges, quæ e diametro pugnare videntur, *l. seruitutes, 2. ff. de seruitut.* quæ dicit omnes seruitutes causam habere discontinuam, & *l. foramẽ, §. de seruit. Vrban. præd.* quæ dicit omnes seruitutes causam habere continuam. Illa enim loquitur de continuitate & discontinuitate ipsius vsus & operationis; Hæc de continuitate existentiæ naturæ & causarum, *ita Ioan. Longoual. in repetit. l. Imperium, 4. part. ff. de Iurisdict. om. iud.*

Ad † confutandas leges supra in contrarium adductas, notandum, an- 19
te Iustinianum non potuisse seruitutes vsucapi & præscribi, non modo discontinuas, *d. l. seruitutes, 14. ff. de seruitut. sed nec quidem cõtinuas, d. l. seruitutes, la. 4. §. Item, & in seruitutibus prædiorum Vrbanorum seruetur, d. l. si aliena, §. hoc iure, ff. de vsucap. & l. seruus, 43. §. incorporales, ff. de acquir. rer. dom.* non modo reales, sed ne quidem personales, vt vsumfructum, & similes & iusto errore, *§. non mutat, ff. de vsucap.* idque propter legem Scriboniam, quæ eiusmodi vsucapionem certis ex causis inhibuit, *l. 4. §. vlt. ff. de vsucap.* Primo fauore libertatis, & odio seruitutis, vt prædia manerent libera. Deinde quod seruitutes per se non possideantur, *d. l. seruitutes, 14. d. l. 4. §. si viam. ff. de vsucap. & l. 1. ff. de vsu. & vsufruct. leg.* Tertio quia incorporalia traditionem nõ recipiunt, adeoq; nec possessionem, vel præscriptionem, *d. l. seruus, §. incorporales. ff. de acquir. rer. dom.* Quarto: Quia seruitutes maxime discontinuæ, continuum vsum non habeant, adeoq; iuris subtilitate continuo possideri non videntur, & proinde nec recte vsucapi possent, cum absq; continua possessione nulla vsucapio compleatur, *l. 2. & l. nemo, 10. C. de præscript. long. temp. cap. illud, 8. de præscript. l. 3. in verb. per continuationem possessionis, ff. de vsucap.* Ob has causas iure Digestorum prohibita fuit seruitutum omnium vsucapio. Quæ rationes topicæ sunt, & probabiles, vanam iuris subtilitatem potius, quam veritatem continentes. Nam † etsi corporalia proprie non possideantur, attamen 20
quasi possessio eorum datur, & quamquam traditionem proprie non admittant, attamen patientiam, quæ instar traditionis est ferunt, *l. quoties, in 1. §. vlt. & l. quoties, in 2. ff. de seruit. l. si ego, §. 1. ff. de publican. l. 1. ff. de seruitu. rust. præd. ad fin. l. 3. §. dare, ff. de vsufruct. cum simil. lib.*

Denique licet in continuo vsu seruitutes discontinuæ esse nequeant nihilominus earum quasi possessio continua est, non enim exactuũ continuitate, sed ex animi possidendi constantia, & perpetuitate de continua earum possessione est iudicandum, & æstimandum.

Etenim ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis, sufficit ; el omnibus Doctoribus testibus vnicus, vt tradit, *Couar. cap. possessor,*

part. initio, n. 6. de reg. iur. in 6. Quare vt seruitutũ personalium, ita realiũ. Rursus vt continuarum, hoc est, quarum vsus est alternis annis, quasi pos-
22 sessio per actum vnicum cõparatur, & retinetur animo. Quam † ob causam Iustinianus totum vsucapionum & præscribẽdarum seruitutum vetus ius mutauit, transformauit, correxit, constituitque, vt omnes in vniuersum seruitutes, siue personales, siue reales, siue continuæ, siue discontinuæ, cum titulo præscriberentur spacio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, *l. fin. C. de præscript. long. temp.* Sine titulo vero triginta, vel quadraginta annis, *tot. tit. C. de præscript. 30. vel 40. annor. Ioan. Longouall. in d. l. Imperium, 4 part. ff. de Iurisd. ct. om. ind. Ioan. Coras. d. l. seruitutes, 14. nu. 21. ff. de seruitut. fuse & erudite Mattha.* Wesenbec. *in cõmentar. ff. de seruitutib. n. 6.* Vbi is in eandem sententiam citat Cuiacium, Contium, & alios nonnullos. Non videtur dissentire doctissimus, *Conar. lib. 1. variar. resolut. cap. 17. n. 11. & clarius, d. c. possessor. 2. part. §. 2. n. 8. versic. Tertia species.*

Ex quibus euidentissime infertur, & probatur, seruitutem iuris venãdi longo tempore, nimirum cum titulo spatio decem annorũ inter præsentes, & viginti inter absentes, sine titulo autem triginta, vel quadraginta annis præscribi posse, iam allegatis iuribus. Et quod diximus de præscriptione iuris venandi, intellige etiam de præscriptione iuris aucupandi & piscãdi, cum in his sit eadem ratio, vnde idem ius statui debet, *l. illud, ff. ad l. Aquil. & l. Titio, ff. de verb. oblig.*

SVMMARIA.

1 Communis opinio de præscribendis seruitutibus discontinuis, an & quatenus admittenda.

2 Error communis quando faciat ius.

3 In quæstionis præscribendarum seruitutum decisione, opus esse pragmatica sanctione.

4 A communi opinione regulariter non recedendum.

5 Quod a pluribus indagatur, melius inuenitur.

6 Iudex quando a communi opinione recedere possit.

7 Opinio communis non ex numero opinantium, sed ex pondere auctoritatis producitur.

8 Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, ius venandi in plenum dominium vel quasi quãto tempore præscribat.

9 Dominium de rebus incorporalibus improprie tantum dicitur.

10 Seruitus large loquendo, in bonis nostris esse dicitur, cum pro ea consequẽda nobis detur actio realis, nempe confessoria.

11 No-

11 *Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, si ius venandi non plenum dominium vel quasi, sed vt illud recognoscit in feudum ab Imperatore, vel alio, præscribere velit, quantum tempus requiratur.*

12 *Rem Domini liberam pro feudali 30. annis possidens, etiã sine inuestitura ius feudi acquirit.*

13 *Ratio differentiæ, cur in præscribendo iure venandi quo ad plenum dominium vel quasi, minus tempus, in præscribendo vero in feudum, maius tempus requiratur.*

14 *Romanorum Imperator concedit hodie ius venandi, seu ius foresti vel bannum syluestre Ducibus, Comitibus, Baronibus & Nobilibus in feudum, non vt Regale, sed vt ius accessorium Ducatus, Comitatus, & Baroniæ, &c.*

15 *Si vasallus contra vasallum præscribat ius foresti in feudum, an teneatur Imperator, Rex vel alius Princeps, tanquam directus Dominus, vasallum præscribentem agnoscere pro vasallo, illumque feudo iuris foresti inuestire?*

16 *Dominus concedens vasallo ius venandi seu ius foresti alienum in feudũ, an teneatur de euictione?*

17 *Si ius venandi in vno eodemque loco duobus diuersis temporibus, a Principe in feudum concedatur, vter eorum præferatur?*

18 *In Principe debet esse constans voluntas.*

19 *Princeps debet habere vnum calamum, & vnam linguam.*

20 *Prima concessio, vel donatio Principis, posteriori præfertur.*

21 *Priuatus, & inferior è Principe, quanto tempore ius venandi cõtra Principem, id est, Imperatorem, vel Regem præscribit?*

CAPVT SECVNDVM.

Inquiritur adhuc, an omnino verum sit, ius venandi præscribi spacio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, cum titulo, sine titulo vero spatio 30. vel 40. annorum.

ET † quamquam hæc sententia, quam superiori capite probauimus, vera sit, & a solida iuris ratione deducatur, nempe in vniuersum omnes seruitutes, siue personales, siue reales, siue continuæ, siue discontinuæ sint, cum titulo præscribi spatio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, *l. fin. in fin. C. de præscription. long. temp.* sine titulo vero triginta vel quadraginta annis, *tot. ti. de præscript. 30. vel 40. annorum.* 1

Non † audeo tamen cõtrariam opinionem (quæ habet, quod seruitutes discontinuæ, nõ nisi tempore immemoriali, quod genus præscriptionis non 2

nis non est, sed potius priuilegium, & præsumta concessio, *capit super quibusdam, §.praeterea, de verb.signif.l.hoc iure, ff. d.ductu aquæ, ff.de acqu. quotid. & est in.præscribantur*) omnino reijcere, non quod vera sit, cũ Iustinianus Imperator vetus ius vsucapiorum & præscribendarum seruitutum mutarit, transformarit ac correxit, vti superiori capite *num.22.* diximus, sed quod ea communi Doctorum calculo, [seu potius errore communi, qui facit ius, vt tradit, *gloss.sing.in cap.antepenunlt.de sentent. & re iudic.gloss.in §.sed cum aliquis, verb.liberalitate, Inst.de testam.ordinand.* Vbi dicit communem errorem veritati præferri, quando Reipubl. interest, latissime *Dd in l.Barbarius, ff.de offic.prætor.Angel.d.§.sed cum aliquis*] approbetur, ac ob id in foro frequenter, *Guid.Pap.decis.573. & Couarr.variar.resolut.lib.1.cap.17.n.11.*

Nam etsi totum hoc ius & discrimen præscribendarum seruitutũ vetus, [vt alia vsucapionum iura, *l.vnic.*[de vsucap.transform.] a Iustiniano transformatum correctumque ad supradictum modum sit, reliquiæ tamen illius veteris iuris atque discriminis in Pandectas fuere relatæ: seu ꝙ ea iuris mutatio, compositis iam Digestis, hac parte saltem primatenus facta sit, *d.l.vnic.* quæ data est post consulatum Lampadij, quo tẽpore Digesta iam componebantur, & tantum non erant absoluta, seu errore aliquo atque incuria, vt alia multa, seu quod absque huius aliqua cognitione reliqua iura seruitutum & vsucapionum, de libris Iurisconsultorum conquisita & collecta, satis commode intelligi non posse viderentur. *Ita Wesenbec.in Commentar.ff.de seruit.n.6.*

3 Et † quia maior pars Iurisconsultorum veteribus seruitutum & vsucapionum iuribus mordicus inhærent, existimarem ego ad huius quæstionis dissolutionem, & ad plenissimam veterum legum de præscribendis seruitutibus latarum abrogationem, opus esse Cæsarea decisione, & pragmatica sanctione, quæ e bono Reipublicæ esset, ne fierent lites seruitutum præscribẽdarum immortales, & ne Iudices, propter dubias Do-
4 ctorũ opiniones, in iudicando fluctuarent. Etsi † enim iudices in iudicãdo a communi opinione recedere non debeat, *per text.in cap.nouimus, de verb.signif.ibi,* opinio a pluribus approbata, *text.in l.1.ff. de offic.prætor.ibi,* & sane crebrior apud veteres opinio est, *text.in l.Athletas, ff.de his qui not. infam.* ibi & generaliter ita omnes opinantur, *Ioan.Andr. & Panorm.in c.1.nu.15.de constitut.Bart.in l.fin.C.de pœn.Iudic.qui mal iudic.Dec.consi. 414.nu.10.incip.viso eleganti, & consi. 441.nu.14.incip.præsens consultatio, & cons.480.n.17.incip.In casu qui contigit, Alex.cons.25.n.2.vol.6.incip.viso processu.*

5 Ratio † est: Quia communiter maior pars melius veritatem inuesti-
6 gat, & quod a pluribus indagatur, melius inuenitur. Attamen † Iudex opinio-

pinionem sequi non tenetur, si appareat communē opinionem esse falsam, vel euidentissimis rationibus eam subuerti posse, (prout hæc supra relata opinio subuertitur) *per text. elegant. in l.1.§.* sed neque ex multitudine Authorum, sed quod melius est iudicatote cum possis vnius forsitan, & deterioris sententia, & multos & maiores in aliqua parte superare, refert *Panorm. in d.c.1.nu.15. de constitut. & cap. tua nos, n.9. de vsur. & c. prudentiam, n.4. de offic. Iudic. deleg. text. in ca. Capellanus, versic. subtiliore ratione, de feriis, Dec. consil.259. n.1. incip. visis his, & consil.456. n.1. incip. consului alias, & consil.630. n.9. incip. in causa qua. Iason. in l. vt vim, n.34. in fin. ff. de iustit. & iur.*

Non † enim vna opinio appellanda est communis, quo præiudicet alteri, eo solo, quod crebriori calculo approbata sit, instar ouium, quarum aliæ alias præcedentes sine iudicio sequuntur, secundū *Dec. in consi.494. incip. Quod super col. fin.* Communior enim ad hoc existimanda est ea, quam lex vel septem Authores Classici ac melioris notæ rem ex professo tractātes asserunt, quā probata à quinquaginta sola fere auctoritate priorum nixis. Nam opinio communis non ex numero opinantium, sed ex pondere auctoritatis producitur, *Alex. consil.202. lib.7. n.6. refert & sequitur Martin. Nauar. in Enchir. confessarior. c.27. n.289.* tradidi ego in Tract. meo de Diuort. *2. part. c.8. n.14. & 15.* 7

Vnde † ex his contra communem opinionem infertur, Nobilem cōtra Nobilem, Baronem contra Baronem, Comitem contra Comitem, Ducem contra Ducem, ius venandi in plenum Dominium vel quasi præscriptione acquirere inter præsentes spacio decem annorum, inter absentes vero viginti, si adsit titulus, *l.2. C. de seruit. & aq. d. l. fin. C de præscr. long. temp.* Quod si deest titulus, aut aduersarij scientia, requiritur spatium 30. annorum, *Bart. & ibi additio, l. si publicanus, ff. de public. & vectigalib. Cæpol. de seruit. Vrban. præd. cap.20. Balb. de præscript. 2. part. 5. part. princip.* Quia in omni præscriptione, si adest titulus, tempus requiritur minus. Etenim titulus auget ius præscribentis, *d. l. final. & Cæpol. d. capit.20.* 8

Et † quamquam rerum incorporalium nullum sit proprium dominium, *l. recte dicimus ff. de verb. sign.* Vt seruitutum, possessionis, obligationis, attamē improprie accipiendo dominium, res quoque incorporales, seu iura dominij nomine comprehenduntur, *l.3. ff. si vsusfruct. pet. l. semper, §. hoc interdicto ff. quod vi aut clam.* Vnde † hac ratione potest quis vocari dominus seruitutis, vsusfructus, possessionis. Licet enim a Doctoribus post *gloss. in verb. habentur, Instit. de rer. diuis.* in principio, seruitutes nec sint in, nec extra patrimonium nostrum, cum per se existere nō possint; sed hæreant in aliqua re, *l.1. ff. de vsufr.* Large † tamen loquendo, ser- 9 10

uitus etiam in bonis nostris esse dicitur, cum pro ea consequenda habeamus realem, confessoriam scilicet actionem, *l.2. & l.si quis diuturno, §.fin. ff.si seruit.vend.§.aeque, Inst.de action.* Rem in bonis nostris intelligimur habere quoties possidentes exceptionem, aut amittentes, ad recuperandam eam actionem habemus, *l.rem in bonis.ff.de acqu.rer.dom.*

11 Si vero Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, ius venandi non vt plenum dominiũ vel quasi, sed vt illud recognoscit in feudum ab Imperatore, vel alio praescribere velit, tunc requiruntur triginta anni, *per text.in cap.vnic.§ si quis per triginta annos, tit.si de feud.defuncti controuersia sit inter dom. & agnat. vasalli, in vsib.feud.* Et hoc procedit siue agatur de acquirẽdo formato iure venandi, id est praescribendo & transferendo in se, eo, quod est penes alium: Aut deformando iure venandi nouo, id est, de acquirendo in feudum iure venandi, vt antea nullum fuit, *per text.in d.§.si quis per 30.annos,*

12 qui indistincte loquitur, & per tradita *ab Mynsing.cent.4.obs.29.* Vbi † dicit. Quod vasallus rem non feudalem praescriptione 30. annorum spatio acquirere possit, contra dominũ, puta Nobilis tenuit rem Principis liberã tanquã feudum per 30.an. prestitit seruitia tanquam vasallus, profecto acquiret in feudum talem rem etiam sine inuestitura, *d.§.si quis per 30.an.*

Sed † quaeret aliquis: Cur in praescribendo iure venandi, quo ad plenũ

13 quasi dominium sufficiat decennium, in praescribendo vero in feudum requiratur tempus triginta annorum. Respondeo: Ideo: Quia cum quis in feudum ius venandi, seu ius foresti praescribit contra praescribentẽ est praesumptio iuris. Nam quaelibet res praesumitur libera, & allodialis, non feudalis, *l.si vsusfructus, la.1.in prin.ff.de vsufruct. tex.in d.c.vnic.§.defuncto, si de feud.defuncto controuers.sit inter dom. & agnat. Vasalli l. altius, C. de seruit.& aq.l.ex meo, l.Imperatores.ff.de seruit.vrban.praed.§.fin.Instit.de seruitut.Alciat.in tract.de praesumpt.2.regula.*

Hinc † est, quod facilius acquiritur res, quae est formata, quam de no-

14 uo fiat, & in habentibus symbolum, facilior est transmutatio, secundũ *Arist.2.de generatione.* Quare facilius & minori tempore praescribitur in feudum ius venandi, seu ius foresti, quod iam alteri in feudum fuit concessum, quam de nouo in feudum praescribatur ius venandi, quod antea nulli in feudum fuit concessum.

Hanc differentiam praescriptionis iuris venandi, quo ad plenum dominium vel quasi, & quo ad vtile quasi dominium, seu feudum, ideo tradidi, cum hodie Romanorum Imperator venationes, seu ius venandi, vel ius foresti aut bannum syluestre vulgo, *Geleyt, den Wildtban oder Forstliche Herrligkeit* vel *Gerechtigkeit* vel *Obrkeit*, Ducibus, Comitibus, Baronibus & Nobilibus concedat in feudum, non quidem Regale, vti supra

1.pars.

*1.part.c.2.n.66.*dixi,sed,vt ius accessorium Ducatus, Comitatus, & Baroniæ,&c. Deinde quia aliqui Principes, Comites & Barones liberum habent ius venandi,quare differentia de præscribendo iure venandi,quo ad plenum quasi dominium,& quo ad vtile quasi dominium nempe ius vtile seu feudum,tradenda erat.

Vnde † occasione huius pulchra hic oritur quæstio; An,si vasallus cõtra vasallum,puta Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem præscribat ius venandi, seu ius foresti in feudum, teneatur Imperator,Rex,vel alius Princeps,tanquam dominus directus, vasallum præscribentem agnoscere pro vasallo, illumque in feudo iuris foresti inuestire?Dubitandi ratio est: Quia Dominus non tenetur aliquẽ in vasallum recipere inuitus.*Crauet.de antiquitatib tempor.4.part.§.absolutis,n.27.* concludit quod Dominus directus,non possit rem in feudum præscriptam,vasallo præscribenti auferre,aut recusare inuestituram, sed quod teneatur vasallum volentem præstare seruitia agnoscere, eique inuestituram concedere. Primo: Quia talis vasallus præscriptione acquisiuit ius vtile,quod dominus ei auferre non potest.Deinde:Quia id fit sine domini præiudicio,cum ipse retineat ius directum, recipit iuramentum fidelitatis,seruitia vt antea. 15

Sed † hic alia exurgit quæstio: An dominus concedens vasallo ius venandi,seu ius foresti alienum in feudum,teneatur de euictione: Ad hanc quæstionem respondeo cum distinctione duorum casuum. Aut enim vasallus scienter ius alienum venandi,in feudum accepit: Aut ignoranter. Primo casu dominus ad euictionem non obligatur,*cap.vnic.si vasallus de feud.ab aliq.interpell.fuer. & ibi Dd. in vsib.feud.*Imo nec ad defendendũ vasallum,vel ad litem suscipiendam est obnoxius: Quia quem non tenet euictio,ipsum non tangit defensio,iuxta vulgatam regulam.Secundo casu dominus ad euictionem obligatur,*d.cap.vnic.& vnic. de inuest.rei alien,in vsib.feud.*Quando vero vasallus scienter de re aliena facit se inuestituri,cautela est, vt tempore infeudationis per pactum sibi prouideat de euictione,tali enim casu dominus ad euictionem obligatur, etsi vasallus scienter se fecerit inuestiri de re aliena,secundum *Aluarot.& Andr.de Isern.in d.cap.vnic.si vasall.de feud.ab aliqu.interpell.fuer.in princ.* Si vero dominus concedat vasallo feudum, quod deinde illi euincitur, eo quod forte dominus non habuit ius concedendi, & hoc ignoret vasallus, profecto hoc casu tenetur vasallo ad alium feudum,si illud,quod concessum erat,vasallo euinciatur,*d.cap.vnic.si de feud.vasal.ab aliq.interpel.fuer. & dominus.eũ defender.vol.*Ratio est: Quia concessio feudi numeratur loco beneficij,beneficijs autẽ nos iuuari,non decipi oportet,vt dicit *tex.in l.in commodato,§.sicuti,in fin.ff.commodati,& c.vnic.in fin.extra de cõmodato.* 16

17 Insuper † hic quæri posset: Quid si ius venandi seu ius foresti, vulgo, *der Wildtban vnd Forstliche Gerechtigkeit* a Principe duobus, diuersis temporibus, in feudum in vno & eodem loco concedatur, vter eorum præferatur? Respondeo breuiter quod prior præferatur. Nam concessio semper in dubio intelligitur facta sine præiudicio, & læsione priorum, *l. 2. §. merito, & § si quis a Principe, ff. ne quid in loco public. facit quod notat, Dyn. in cap. qui prior, de reg. iur. libro 6.* Vnde prima Principis concessio, posteriori præualet, *per text. sing. in l. prædia, C. de locat. præd. Ciuil. lib. 11.* Hinc *Iason. in l. quoties, num. 7. C. de rei vendic.* dicit, Si Princeps concedat alicui bene merito castrum, postea vero idem illud alteri concedat, quod secunda concessio erit ipso iure nulla, quia præsumitur circumuentus importunitate impetrantis, vel priorem concessionem obliuioni tradidisse, adeo, vt contrarij probatio non admittatur, *per textum, in l. si qua lo-*
18 *ca, C. de feud. & saltibus rei domin. lib. 11.* Ratio † est: Quia in Principe tanquam fonte iustitiæ constans voluntas esse debet. Conuenit enim Principibus verbum illud, Semel locutus est Deus, & quod scripsi, scripsi. Et
19 † ideo Princeps vnum debet habere calamum, & vnam linguam, & non plures, quia scriptum est, quæ processerunt de facie mea, non faciam irrita, vnde debet esse immobilis, sicut lapis angularis, & polus in Cœlo verba sunt *Baldi, consilio 327. num. 4.* Vnde limitatur singulariter, *d. l. quoties*, quia illa non procedit in Principe, in quo singulariter receptum est, quod rei concessæ vel donatæ dominium statim absque vlla traditione transeat, *Iason d. l. quoties, num. 5. & 10. Couar. variar. resolut. lib. 2. cap. 17. nu. 3. vbi plu. allegat.*

21 Ex † hactenus dictis satis patet, quanto tempore priuatus contra priuatum, Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, ius venandi seu ius foresti præscriptione acquirat, nunc non incommode quæritur, quanto tempore inferior a Principe contra Principem puta Imperotorem, vel Regem præscribat saltus ferarum, & ius venandi? Ad hanc quæstionem cum distinctione duorum casuum respõdeo: Primo: Aut enim saltus ferarum Principis sunt, vt Principis, vtpote quæ Regiæ coronæ competunt, & eius proprij sunt, & tamen possent esse iure communi alicuius priuati, hoc casu contra Principem non esse admittendam præscriptionem minorem contentaria tenent, *gloss. in Authen. de non alienand. aut permutand. §. vt autem lex, in verb. nec multum, Angel. & Bald. in l. 2. C. commun. de vsucap. Bal. in l. 1. col. 2. C. de annali except. idem Bald. in l. sicut, de præscript. 30. annor. col. vlt. Alex. consil. 24. lib. 5. num. 14. Felin. in cap. ad audientiam, num. 22. de præscript. Alexan. cons. 84. n. 2. lib. 1. Matthæ. Afflict. in constitut. Neapolit. lib. 3. Rubr. 31. constitutione, Quod regenalẽ, n. 4. & 5. Isern. in Rubr. de prohibita feud. alien. per Frider. §. præter-*

præterea, n.7. Couar. in c. possessor. 2. part. §. 2. n.8. versi. Quarta specie, nu.9. versic. Secundo illud, de reg. iur. in 6. Vbi pro hac sententia allegat etiam, *Bart. in l. In omnibus, ff. de diuers & tempor. præscript. Alberi. & Imol. in l. quamuis, ff. de vsucap. Abb. in cap. cum nobis, col. penul. de præscrip. Angel. in §. res fisci, Instit. de vsucap. Socin. in consil. 86. col. vlt. versic. Quinto hæc conclusio, lib. 1. Aymon. Crauet. in tract. de antiquitat. tempor. 4. part. c. absolutis, n. 40.*

Secundo: Aut saltus ferarum Principis proprii sunt, non tamen hos Princeps habet iure Principatus, sed vt priuatus, quippe qui hos habuerit priusquam Princeps esset, vel hos iure priuato acquisierit. Hoc casu aduersus Principem admittitur præscriptio ea, quæ aduersus priuatum iure admittenda est, secundum, *Bald. in d. l. 2. in prin. C. commu. de vsucap.* Cuius opinionem pluribus comprobat, *Crauet. in d. 4. part. de antiquit. temp. c. absolutis, n. 33. & 34.* præsertim, *ex gl. in c. possessiones, 16. q. 4. ita Couar. d. §. 2. n. 9. versic. vltima species.*

SVMMARIA.

1 *Ius venandi, an sit seruitus realis vel personalis, n. 4.*
2 *Seruitus personalis cum persona extinguitur.*
3 *Ius Venandi, an inter pacta personalia connumeretur.*
5 *Seruitus venandi ad heredes transit.*
6 *Consuetudo est optima legum interpres.*
7 *Ius Venandi dici potest seruitus Iurisdictionis, seu Iurisdictionalis quæ tamen naturam realis seruitutis habet.*
8 *Merum & mixtum imperium, nec non Iurisdict. & ius venandi separata diuersa sunt.*
9 *Ius foresti necessario non importat merum imperium.*
10 *Qui habet ius foresti, habet etiam ius prohibendi venationes & aucupia.*
11 *Possessor vel Dominus syluæ venatoriæ, an arbores excindere possit.*
12 *Seruitutem quis deteriorem facere non potest.*
13 *Mandata sine clausula, quando decerni possint, contra dominum syluæ venatoriæ.*
14 *Quando periculum est in mora, receditur a regulis iuris communis.*
15 *Actio doli, quando competat pro venatione.*
16 *Syluæ dominus, an ligna & arbores vendere possit.*
17 *Consuetudo an possit induci, vt liceat in alieno nemore scindere ligna, vel in alieno fundo pascere animalia.*
18 *Dominus syluæ venatoriæ, an possit agrum noualem ex sylua facere.*
19 *Proprietarius syluæ, vel fundi, in quo alius ius venandi habet, an possit syluam, fundum, vel agrum destinatum ad pascua, vel culturam aperire? & quid sit sylua pascua ibid.*

CAPVT TERTIVM.

Ius venandi, an sit seruitus personalis, vel realis, & an Dominus syluæ seruitutem venandi deteriorem facere possit. Et denique fructus syluæ venatoriæ cuius sint.

1 IN † hoc venationis tractatu, & illa celebris proponitur quæstio. An ius venandi, piscandi, & aucupandi sit actio, seu seruitus realis, an vero personalis. De qua quæstione contrariæ sunt Doctorum opiniones. Nam quidam dicunt, non esse seruitutem prædialem, quia hæc deseruit ad vsum & vtilitatem agrorum vicinorum, *gloß. & Dd. in l. 1. ff. commun præd.* quod non contingit in venatione, cum quis vtatur hac facultate in syluis alienis, etiam si agros vicinos non habeat. Alii dicunt, non esse seruitutem personalem, quia venandi potestas est, vt puta v-
2 susfructus: Quia † seruitus personalis deficit cum persona, cui debetur, *l. vsus aquæ, ff. de vsu & habit.* Venandi autem potestas transmit-
3 titur ad hæredes, & posteros. Sunt alii, qui dicunt, Iura venandi, aucupandi, in alieno, hauriendi aquam ex vicini puteo, &c. neque realem, neque personalem seruitutem esse, sed inter pacta personalia connumerari, quod etiam non verum apparet, quia (vt dictum est) interiret cum
4 persona. Alii † denique dicunt, esse seruitutem realem, quam opinionem tenet *Vdalric. Zas.* Germaniæ nostræ Papinianus, *singular. intellect. lib. 1. cap. 11. per tot. & in §. æque, Instit. de actionib. nu. 24. cum seq. Idem consil. 6. incip. Illustris, num. 30. lib. 2.* Quia a syluis tanquam prædio seruienti

enti seruitus illa venandi castro, vel villæ, tanquam fundo dominanti debetur. Nam seruitutes non personis, sed prædiis debentur, *per tex. notab. in l. vnus ex sociis, ff. de seruit. rust. prædior.*

Item seruitus venandi ad hæredes transit, & pro ea asserenda, datur contra quemcunq; possessorem, syluæ, actio in rem confessoria, *per tex. in l. 2. ff. de seruit. vendic.* Licet † communis sit opinio, quod Iura venan- 5
di aucupandi in alieno, hauriendi aquam ex vicini puteo, ligna ex sylua secandi, pasca pecorum pacta sint personalia, & non proprie seruitutes vti refert, *Zach. d, ca. 11. num. 10.* quæ probatur, *per gloss. in l. pecoris, ff. de seruit. rustic. præd. in verb. non eadem, gloss. in l. vt pomum, ff. de seruit. in verb. non potest. gloss. in l. Mela, §. fi. in verb. persona, ff. de aliment. & cib. leg.* Verum notissima Germaniæ consuetudine opinio Zasii in praxi obseruatur, & secundum eandem in Camera Imperiali iudicatum asserit, *Andr. Gail. practicar. obseruation. lib. 1. obseruat. 66. n. 2. ex eo,* quod huiusmodi iura ad hæredes transeunt. Quæ † consuetudo, tanquam optima 6
legum interpres seruanda est, *c. cum dilectus, de consuetud. & l. si interpretatione, ff. de legib.*

Sed quia hodie Romanorum Imperator ius venandi, seu ius foresti, vulgo *den Wildbann oder Forstliche Oberkeit* Ducibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus concedit in feudum, non quidem vt Regale, sed vt accessorium ius Ducatus, Comitatus, Baroniæ, Castri, &c. dici † potest 7
ius venandi seruitus Iurisdictionis (improprie seu generalissima significatione) seu Iurisdictionalis, quæ tamen naturam realis seruitutis nihilominus habeat, quæ nempe debetur a syluis & nemoribus plebeiorum, castro, vel Villæ Ducis, Comitis, Baronis, Nobilis, &c. sicq; a re rei. Hinc tamen non sequitur, si quis priuetur mero, & mixto imperio, cum Iurisdictione, quam habet in aliquo territorio amittat quoq; ius venandi. Nisi expresse etiam priuetur iure venandi seu iure foresti, vel additum sit cum omnibus iuribus & pertinentiis.

Merum † enim & mixtum imperium, nec non Jurisdictio, & ius ve- 8
nandi, seu ius foresti, separata & diuersa sunt. At separatorum & diuersorum, separata & diuersa est ratio, *l. si maritus, l. a. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi scilicet, n. 1. l. Papinianus, ff. de minorib. 25. annor. & l. ff. C. de calumniat.* Sic † etiam Ius foristi necessario non importat merum im- 9
perium, &c. Licet quandoq; contingat, quod ibi quis etiam merū imperium habeat, vbi ius foresti habet. Moribus † tamen Germaniæ, qui ha- 10
bet ius venandi, tam in alieno fundo, quā proprio, is etiam habet alia iura Juri foresti (*denn Wildbān*) accessoria, vt ius edicti & prohibitionis venationis & aucupii, vulgo, *Gebott vnd verbott des Iagen vnd Vogelfangens* & ius glandis legendæ seu fructus syluestris, vulgo *Eychelen, Frucht, vnd ander-*

ander VValdtobs, so im Forst ervvechst auffzulesen, zuueretzen. Item ius prohibendi, ne fructiferæ arbores excidanter *Gerechtigkeit vber die berende Beum zugebieten.* Hæc tamen iura non ita generaliter obseruantur, cum ius glandis legendæ in dubio ad dominum syluæ spectet, sicuti infra dicemus & arbores fructiferæ, vtiles, & inutiles eius sint, cuius est solum.

11 Verum † hic non inutiliter quæritur. An possessores, vel domini syluarum venatoriarum, vulgo *der Fron vnd Schvvartzvvelden*, in quibus Principes & Domini terrarum ius venandi habent sublimes & annosas arbores magno numero vna vice excidere, & ad quæstum proprium transferre possint? Et quia ius venandi inter seruitutes reales recte recensetur, respondendum est ad hanc quæstionem negatiue. Nam hoc fraudi & damno esset Domino seruitutem venandi habenti, quæ serui-
12 tus eo ipso longe deterior fieret. Atqui † iuris est expediti, quod nemo propria authoritate seruitutem recte constitutam deteriorem facere possit, *per text. notab. in l. seruitutes, §. si antea, ff. de seruit. Vrban. præd. & in l. sed si quid, §. proprietatis, ff. de vsufruct. Andr. Gail. lib. 2. obseruat. 67. n. 7.*
13 *cum multis allegatis, vbi nu. 8.* infert, Dominum † syluæ venatoriæ, tale quid nouare, & attentare volentem, competentibus remediis implorato Iudicis officio prohiberi posse, ne faciat. Et tali casu, cum de damno irrecuperabili agitur, quia grandes & annosę arbores, vna vice, magno numero succisæ, non possunt hominis ætate pristinæ altitudini & vtilitati restitui, mandata etiam sine clausulæ iustificatoria, contra dominum & possessorem syluæ venatoriæ decerni posse, vt ab incepto, vel proposito
14 desistat. Nam † quando periculum est in mora, tunc receditur a regulis iuris communis, *l. de pupillo, §. si quis riuos, vbi Roman. nu. 1. & Alexandr. num. 1. ff. de noui oper. nunt. l. si quis filio ex hæreditate, §. hi autem, ff. de iniust. rupt. testam. l. Diuus, ff. de petit. hæred. glos. in l. fi. in verb. fideiussion. C. de feriis.*

15 Quod † si proprietarii syluarum, dolo malo venationis detrimentum versarentur, actionis doli quoq; non iniuria fierent rei, *l. 1. §. deniq., l. si in meo. ff. de aqua plu. arcen. l. si eo, ff. si seruit. vendic. Zoanet, l. 2. n. 208. C. de*
16 *pact. inter empt. & vendit.* At † cum quilibet rei suæ sit moderator & arbiter, *l. in re mandata, C. mand.* supra dicta resolutio ita accipienda est, vt dominus & possessor syluæ venatoriæ, in qua Princeps, Comes, vel Baro, aut alius temporalis Dominus, ius venandi habet, non prohibeatur ex ea ligna cædere, ac arbores ad vsum ædificiorum, vel ob aliam necessitatem commodi & lucri sui gratia, aliis vendere, dummodo moderate hoc fiat, more maiorum & secundum consuetudinem antiquitus obseruatam, ita videlicet, ne officiat seruituti iuris venandi, *per text. in l. ex sylua, ff. de vsufruct.*

vſufruct.cum mult.ſimilib. Alias enim quis rei ſuæ nullam haberet vtilitatem, nullum vſum, quod eſſet abſurdiſſimum, *l.Diuus,ff.de vſu & habitat.* Sed quia fructus ſyluæ venatoriæ ex venatione conſtat. *l.venationem.ff. de vſur.l. item ſi fundi, §.aucupiorum, & l.vſufructuarium,ff.de vſufruct.gl.ibid.in verb.dicitur*, ideo res ex bona fide agenda, vt ciuiliter & humaniter tali facultate proprietarius ſyluæ vtatur, & non in præiudicium alterius, *per tex. in l. creditor, §. Lucius, in fi.ff.mand. & in l.ſi cui,ff.de ſeruit.ibi ciuili tamen modo. Ita Gail,d.obſeru.67.n.9.*

Sed † an poſſit induci conſuetudo, vt liceat in nemore ſcindere ligna, 17 vel in alieno fundo paſcere animalia, *Abb. in c. dilecti filii*, de arbitris reſpondet affirmatiue, dummodo conſuetudo non ſit inducta per violentiam, quod tamen intellige oblato pretio, ſed limitationem recipit, quādo ligna, & paſcua domino, & extraneo ſufficiunt, alias enim dominus præferendus eſt.

Nullam † tamen dubitationem habet, dominum ſyluæ venatoriæ to- 18 tam ſyluam radicitus, & ſtipitus euertere, aratrum inducere & inuerſo ceſpite arborum radices necare, adeoq; ex ſyluis agrum noualem facere non poſſe, quia hoc pacto tota forta mutaretur, totaq; venandi ſeruitus inutilis fieret, quod iuri & æquitati conſentaneum non eſt, *per tex. notab. in l.3.§.reficere ſi.de itin.actuque priuat.tex.in l.præſes, & in l. manifeſte, C. de ſeruit.& aqua,text.in l.2.C.ad l.Aquil.& in d.l.ex ſylua, Capoll.tract. de ſeruit.rusticor.præd.c.9.nu. 40. cum ſeqq.* vbi concludit, dominum prædii ſeruientis, non poſſe paſcua aut ſyluam reducere in culturam, inuito eo, cui ſeruitus iuris paſcendi debetur, & præterea docet, qua actione agendum ſit, pro reductione ſeruitutis nouatæ ad priſtinam & antiquam formam, refert & ſequitur, *Gail.de obſeruat 67.n.10.*

Cæterum, † ex his non prohibetur proprietarius ſyluæ vel fundi ſyl- 19 uam, fundum, ſeu agrum proprium, deſtinatum ad paſcua, vel culturam, in quo Princeps, vel Comes, aut Baro, ſeu quiſpiam alius ius venandi habet, propter culturam aut paſcua, aperire, Vepres, virgulta & fruteta radicitus excidere, & extirpare, ac ſic exciſa & extirpata, combuere, terram aratro vel ligone inuertere, eamque conſeminare. Sicuti in quibuſdam Germaniæ partibus, præfertur Almangauiæ fieri ſolet. In quibus agricolæ non tam proprios, quam communes fundos, & montes propter fruges & paſcua aperiunt, & exciſa, & extirpata Virgulta & fruteta comburunt, quod licitum eſt (vulgo dicunt. *Ein Brandmachen*) *Plin.lib.18.* Ε- fruteta igne optime tolluntur) Sylua enim paſcua eſt, quæ paſcuis pecudum deſtinata eſt, *l.ſylua cædua,§ fi.ff.de verb.ſignif.*

Nam † naturali & æquitati & iuſtitiæ congruit, vt qui habet in feudo, 20 vel monte ius paſcendi, colligendi fructus, & herbam falce ſecandi, ha-

M beat,

beat etiam ius fundum, vel montem plenum spinis, Vepribus, virgultis
20 & frutetis, purgandi & aperiendi. Nam † vno concesso, reliqua concessa intelliguntur, sine quibus illud commode explicari non potest, *l. 3. §. qui habet ff. de seruit. rusticor. prædior. l. 1. §. 1. ff. si vsusfruct. pet. l. 2. ff. de Iurisdict. om. iudic. Nic. l. Euchard.* in loco a concessione antecedentis. Hoc enim modo seruituti iuris venandi, cuius exercitium ad syluas & nemo-
21 ra proprie restrictum est, non officitur. Quamquam † enim Principes & Domini terrarum, omne ius venandi ad se transtulerint, ita quidem, vt etiam domino priuati prædii in propriis fundis venari & capere feras non liceat, attamen exercitium iuris venandi restrictum est ad syluas, nemora, saltus, & ea loca, in quibus per illud priuatis fundis nullum inferatur damnum. Nam si quod infertur, illud resarciendum est, vti supra *1. parte, c. 4. n. 7. 19. & 220. diximus.*

Hinc tenentur Domini ne ex eruptionibus ceruorum, & similium ferarum, messibus exitium ac deuastatio inferatur, aut feras includere in
22 sylua venatoria, aut damnum illatum restituere. Et solent etiam Domini, qui ius venandi habent, succisis lignis cingere syluam venatoriam in capturam ferarum, vulgo, *Iagen, Zas. d. consil. 6. n. 1. facit tex. in l. ff. locati, vbi 1. C. cingere syluam dicit, Virg.* cingere saltus indagine, *Ouid.* ambire syluas nexilibus plagis, *Lucretius*, sepire saltum plagis, dixerunt. *Den Forst oder Waldt mit Garten vmbrichten. Zas. d. consil. 6. n. 3.* 23. fines & banna syluarum, siue bannum syluestre, vocat quod Germanice *Forst*, vel *Wiltbann* appellatur. Vnde Iura foresti. *Forstliche Gerechtigkeit oder Obrigkeit. Andr. Gail. obser. lib. 2. obseruat. 68 n. 7.*

23 Est † tamen hic etiam obiter notandum, quod fructus syluæ venatoriæ, seu ius legendæ glandis in dubio ad dominum syluæ spectet, in eo enim non modica vtilitas domini versatur, & huiusmodi fructus sunt pars syluæ: glans caduca est, quæ ex arbore cecidit, *d. l. sylua cædua, §. glans, ff. de verb. signif.* De aliis fructibus syluestribus (licet glandis nomine omnes fructus contineantur, *l. vnic. ff. de glande legenda*) perpendendum est, an in constituenda seruitute de iis, vel etiam de glande legenda aliquid nominatim conuentum sit, nec ne, sit conuentum, pacta seruentur, *l. 1. & l. iurisgẽtium, §. prætor ait, ff. de pact. d. l. in lege, & l. ea lege, ff. locati, l. semper*
24 *in stipulationibus, ff. de reg. iur. l. fin. §. 1. C. de Iure dom. impetran.* Valet † enim conuentio & pactum, quod sylua feudalis, vel emphyteutica, ita tamen, vt fructus syluestres domino directo cedant, *l. certo generi. ff. de seruit. rusticor. præd. vbi gl. in verb. actum erit, §. si quis velit Instit. de seruit. prædior.* Modus enim seruitutibus adiici potest, *l. seruitutes, La. 3. §. si. ff. de seruitutib, l. si quis duos, & l. seq. ff. de seruit. Vrban, præd. l. si quis duas, & l. si in venditione, ff. commun. prædior.*

Quod

Quod si nihil in specie conuentum sit, videndum est, quomodo longo vel longissimo vsu sit obseruatũ. Vetustas enim vicem legis obtinet, si agri lex non inueniatur, *l. 1. §. fi. ff. de aqua plu. arcend. l. 1. C. de seruit. & aqua*. Vbi † dicitur, longi temporis consuetudinem vicem seruituris obtinere, *vbi gl. verb. longi*, decem vel viginti annos sufficere ait, quibus suffragatur, *tex. in l. venditor, §. 1. ff. commun. prædior. Gail. d. obseruat. 68. n. 182*. Ad † inducendam consuetudinẽ sufficere decem annos sine distinctione, siue sint præsentes, siue sint absentes, qui consuetudinem introduxerunt, tradit, *gl.* a Doctoribus communiter approbata in Rubr. (quæ sit longa consuetudo. Plerumq; † tamen vtiles & inutiles fructus syluestres, syluæ seruienti pro vsu & alimentis ferarum debentur. Vno enim concesso & reliqua concessa intelliguntur sine quibus illud commode explicari nequit, *supra alleg. t. s Iurib. n. 20*.

(Margin: 25 at "Vbi † dicitur"; 26 at "Ad † inducendam"; 27 at "Plerumq; †"; 28 at "Vno enim")

Coronidis loco hic annotare libet ex *Francis. Patric. de institut. Reip. lib. 7. tit. 5*. Quod † sylua quadrifariam diuiditur, nempe in saltus, nemora, syluam cæduam, & materiariam. Saltus appellarunt veteres, in quibus frutices, virgulta, & minores arbustulæ, ad vsum pecoris, inter herbas passim oriuntur, in illis vtiles sunt myricæ, arbuti, cythisi, dumi, lentisci, salices, & calami syluestres, & præcipue hyberno tempore: Nam minus a niuibus pessundantur. Myrteta etiam vtilia essent, non modo pecori, verum coriariis, scrota enim illis foliis præcipue molliuntur. Iuniperi baccis suis hybernas volucres nutriunt, quibus etiam capones saginati, elegantiores mensas nostro tempore adiuuant. Ligna etiam igni admota, adoratum fumum mittunt, & saluberrimum, per æstatem ad omnes noxios flatus pellendos. Nemora † syluæ sunt maiores, in quibus arbores proueniunt, quæ baccas habent, aut glandes, aut castaneas, suillo pecori vtiles admodum, & syluestribus animalibus, quæ propter venationis vsum, non iniucunda sunt, nec ciuibus respuenda. Venatio † robustiores Iuuenes reddit, desidiam ignauiamque vmbratilem tollit, & populum promptiorem alacrioremque ad rem bellicam præstat.

(Margin: 29 at "Coronidis loco"; 30 at "Quod † sylua"; 31 at "Nemora †"; 32 at "Venatio †")

Nemus † Græcum est nomen, & a pascendo ducit originem, nemo enim pasco est, quo circa non possum non admirari, quosdam nostri temporis nemora, syluas manufactas opinari, & voluptatis duntaxat gratia inuentas, & præcipue cum non modo verbi origo, sed Virgiliana proprietas illa in ore pene omnium sit, cum ait. 33

Venatum AEneas, vnaq; miserrima Dido
In nemus ire parant, vbi primos crastinus ortus
Extulerit Titan, radiisq; retexerit orbem.

Non enim ex syluis voluptatis gratia censitis descendunt feræ

illæ, quas paulo post Ascanius mediis in vallibus optare inducitur a Poeta, cum ait:

Spumantem dari pecora inter inertia votis,
Optat aprum, aut fuluum descendere monte leonem.

34 Sylua † cædua est, quæ in hoc habetur, vt cæderetur. Seruius tamen Sulpitius ait, eam esse syluam cæduam, quæ succisa rursus ex stitipibus aut radicibus renascatur, vt scribit Paulus Iurisconsultus, *l. sylua cædua, ff.*
35 *de verb. signif.* Sylua † materiaria ea dicitur, quæ materiam ædificiis nauigiisque præstat. Hanc diligentius asseruandam esse scribit, *Patric. d. loco*, emendandamque singulis annis a sentibus ac Vepribus, ne nouis surculis arbusculisque crescentibus impedimento sint, ita *Patric. citato loco*, cuius verba referre volui, eo quod pulchre species syluæ describat.

SVMMARIA.

1 Seruitus iuris Venandi quomodo probetur.
2 Patientia in corporalibus pro traditione habetur.
3 Practica articulandi seruitutem.
4 Ad præscriptionem iuris venandi sufficit longum tempus, &c.
5 Actus vnicus sufficit, ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis.
6 In præscriptione sufficit extrema probare.
7 In præscribendis iuribus incorporalibus, an sit necessaria scientia, & patientia, & n. 12.
8 In præscriptione immemoriali, non requiritur scientia aduersarii.
9 Testes de tempore immemoriali, quomodo recte deponant.
10 In antiquis testes senes requiruntur.
11 Tempus centum annorum, an idem sit, quod tempus immemoriale.
13 Quando tempus immemoriale, non sufficiat ad præscriptionem.
14 In præscriptione contra summum Principem, an sufficiat scientia ipsius officialium.
15 Ignorantia officialium, & procuratorum nocet Domino.

CAPVT QVARTVM.

Quomodo probetur ius venandi, & an patientia & scientia aduersarii, sit necessaria in præscriptione seruitutis iuris venandi.

1 PRobari autem seruitutem iuris venandi in sylua aliena, per actus possessorios, si quis aduersario sciente & patiente, longissimo
2 tempore in sylua venatus sit, communiter tradidere, D d. Quia † per patientiam & scientiã aduersarii inducitur quasi possessio seruitutis,

uitutis,adeoque patientia in incorporalibus pro traditione habetur, *per text.in l.quoties,la.1.& l penult.ff.de seruitutib.vbi Bart.n.3.dicit.* Ad probandam † præscriptionem seruitutis, scientiam & patientiam aduersarij 3
in libello disertis verbis articulandam, quod videlicet ea seruitute tanto tempore patiente & sciente aduersario vsus sit,idem annotauit,*Bart.in l. seruitutes,14.n.6.ff.de seruitutib.*Verum supra,*cap.1.n.14.& 22.hac.2.par-* 4
te,ostendimus,contra communem opinionem, ad præscriptionem seruitutis iuris venandi sufficere longum tempus decem annorum cum titulo inter præsentes,viginti vero inter absentes, *l.fin.in fin.C.de præscript. long.temp.* Sine titulo vero,longissimum tempus, scilicet 30.vel 40.annorum,*tot.tit.C.de præscript.30.vel 40.annorum.* Et † ad constituendam 5
quasi possessionem iuris incorporalis,sufficit vnicus actus, vt communiter tradunt *Dd.Couar.c.possessor.2.part.initio,n.6.de reg.iur. in 6.* vbi multos allegat.

Sed † & in præscriptione sufficit extrema probare, nempe principi- 6
um præscriptionis,& finem,*gloss.in cap.volumus, 16.quæst.4.* Et hæc est communis opinio secundum *Panormitan.in cap. accedentibus num. 6.de priuileg.Imo & Bart.*dicit, *in l.Celsus, ff.de vsucap.*sufficere, quod probetur initium possessionis,& allegetur nunc possessio de præsenti. Et quia seruitutes & omnia iura incorporalia, vt Iurisdictio, consuetudo,ius venandi, & similia iura territorijs cohærentia sine patientia & scientia aduersarij non acquiruntur, infertur hoc contra ignorantem nullo modo præscribi posse.Etenim † iurium incorporalium quasi possessio non aliter acquiritur,nec retinetur,quam per patientiam eius, contrà quem acquiritur,vel retinetur,*d.l.quoties,§.fin.& l.fin.ff. de seruit.& l.si a te emero, ff si seruit.vendic.*.

Quibus accedit,quod seruitutes adeoque iura incorporalia non aliter constituantur quam per traditionem,& patientiam, *l.si ego, §.1.ff.de publican.in rem act.l.1.ff.de seruit.rusticor.prad.*sed patientia & traditio sine patientia non contingunt,*l.qui patitur,vbi gloss.ff.mandat.*Non enim pati dicitur,qui omnino ignorat, *l. 1.§.scientiam, ff. de tribut.act.l.2.§.fin.ff. solut.matrim.* Nam patientia est actus voluntatis concedentis,aut tollerantis aliquid,secundum Philosophos.Atqui nemo dicitur id pati, quod ignorat.Nam voluntas non fertur in incognitum,& quod latet ignotum est:Ignoti nulla cupido.

Denique probatur hæc ratio,*per l.2.C.de seruit.& aqua.* Vbi Imperator,si aquam,inquit,per possessionem Martialis,eo sciente duxisti, seruitutem exemplo rerum immobilium tempore quæsiisti. Ex quo textu aperte colligitur,quod scientia,adeoque patiētia requiratur ad quasi possessionem seruitutem iuris venandi, hanc rationem reddit. *Crauett.de*

antiquit.tempor.4.part.§.absolutis, num.15. & 16.Bart.in l.si publicanus,§. in omnibus,ff.de publican. & vectigalib.Idem l.1.§. denique,ff. de aqua plu. arc.& plures alij.

Verum contra hanc communem sententiam insurgit,*Ioan. Longoual. in repetit.l.imperium,ff.de iurisdict.om.iudic.4.art.*2.Vbi dicit falsum esse, Iurium incorporalium, quasi possessionem non aliter acquiri, quam per scientiam,hocque pluribus probat. Primo,*l.quoties, 2.ff.de seruitut.* Vbi dicitur, ad quasi possessionem seruitutis sufficere vsum, cumque esse instar traditionis. Igitur superflue requiritur scientia aduersarij. Deinde *per l.vsum,ff.quemad seruit.amitt.* Vbi dicitur solo vsu retineri seruitutē. Tertio per *d.l.1.§ 1.ff de itiner. actuque priuat.* qua probatur, vsum seruitutis sufficere,vt quis experiri possit de itinere actuque priuato,& secundum *Bart.*ibi scientia non est necessaria, cum tamen secundum eundem *Bart.*id interdictum ei competat,qui ius seruitutis possidet. Consequitur ergo iurium incorporalium quasi possessionem acquiri absque scientia illius,in cuius præiudicium quasi possidetur. Denique probatur Longouallij opinio auctoritate,*textus in d.l.fin.C.de præscript.long.temp.*Vbi Imperator primum sanciens in rerum corporalium vsucapione, scientiam non requiri,subijcit,idem iuris esse in vsufructu & cæteris seruitutibus. Vnde probatur in eo responso ad iurium incorporalium quasi possessionem,scientiam eius,contra quem præscribitur,non esse necessariam. Ad communis opinionis argumentum respondet Longouallius, negando minorem, quod patientia sine scientia consistere non possit, vult enim, quod etiam is dicatur pati,qui non impedit, & si non sciat, sicuti is dicitur consentire,qui non dissentit, etiam si sit ignorans, *d.leg. 2 §.voluntatem,ff.solut. matrimon.* contenditque patientiam, quæ loco traditionis habetur, nullam inferre aut exprimere scientiam, quod is, qui non impedit, dicatur pati, & per illam patientiam coniunctam cum vsu acquiratur quasi possessio iuris incorporalis, *leg.etsi forte,ff. si seruitut. vendicat.*

Sed hæc Longouallij responsio falsa est: Nam proprie ignorans, quatenus ignorat,vt non consentit, ita non patitur, proprie loquendo,cum patientia sit actus voluntatis, & voluntas præsupponat cognitionem intellectus,per supradicta. Et confunditur Longouallij solutio, per *d l.2.§. voluntatem,ff.solut.matrim.*Vbi habetur,filiam,quę sapit,non aliter consentire repetitioni dotis per patrem factæ, quam si expresse vel tacite sciens non contradixerit; Et probatur, *l.non videtur, vbi Dyn.& Dec.ff.de reg.iur.*vbi non videtur consentire, qui errat, pulcher *text.si per errorem, ff.de iurisdict.om.indic.l.non idcirco,C.de iur.& facti ignor.* Nam errantis vel ignorantis nulla est voluntas,*l.sed hoc ita,ff.de aqu.plu.arc.*Si nulla volun-

luntas: Ergo nulla patientia. Nam patientia præsupponit voluntatem, voluntas requirit scientiam. Aliter respondet, *Couar. in c. possessor. 2. part. initio n. 8. versic.* Ego vero, constituens ac distinguens duos casus. Aut enim agitur de constituenda seruitute, aut alio iure incorporali, vel ea tradenda ex contractu & consensu constituentis, & tunc necessaria est scientia, & patientia illius ad hanc expressam constitutionem, & traditionem. Etenim in hisce iuribus incorporalibus patientia illius, qui tradere & constituere potest, pro traditione habetur. Et hoc casu tenetur constituens, vel ex contractu concedens, seruitutem, patientiam præstare. Et hoc casu intelligendæ sunt, *d. l. quoties, 1. l. 1. §. vlt. ff. de seruit. d. l. 1. de seruit. rust. prædior. d. l. si ego, §. 1. ff. de publican. in rem act. & d. l. si a te emero, ff. si seruit. vendic.* Aut vero secundo tractatur de acquirenda seruitute, aut alio iure incorporali, per præscriptionem, tunc quasi possessio acquiritur ac retinetur per vsum seruitutis, ac iuris, absque vlla scientia illius, contra quem præscribitur, modo is non impediret eiusdem seruitutis aut iuris vsum. Ita accipiendo sunt Leges pro Longouallij opinione adductæ, scilicet *d. l. quoties, 2. ff. de seruit. d. l. 1. §. 1. ff. de itiner. actuque priuat. d. l. fin. C. de præscr. long. temp.*

Deinde † communis opinio, quæ habet, quod in rerum incorporaliũ præscriptione requiratur scientia & patientia, non habet locum in præscriptione immemoriali: Etenim vbi hæc præscriptio fuerit probata, nõ est necessaria scientia aduersarij, *glos. in l. hoc. iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiu. Couar. d. loco versic.* Tertio, vbi plures allegat, *Anthon. Gabriel. commun. cnnclus. lib. 5. tit. de præscrip. conclus. 1. n. 61. vbi vltra 50. citat. Mynf. Cent. 1. obser. 30.* Ratio huius est: Quia præscriptio immemorialis est priuilegiata, ita quod nec titulum, nec bonam fidem, nec scientiã, nec quicquam aliud in ea necessum sit probare, cum hæc omnia vel fingãtur, vel præsumantur a iure, ita *Gabriel. d. conclus. 1. n. 61. & Couar. d. vers. Tertio, vbi versic.* Deniq; in fine dicit, quod hi, qui hanc communem sententiam veram esse censent, facile admittant hanc assertionem, licet contrariæ opinionis auctores præmittant, non tantum fore necessariam scientiæ allegationem, sed etiam eius probationem, vtilem tamen semper esse scientiç allegationem his præscriptionibus, quarum tempus memoriam hominum excedit, quod si ea probari potuerit, cõtrouersia cesset, sin autem non probetur, obseruandum esse, quæ opinio ex his iustiorem habet causam. 8

Testes † autem de tempore immemoriali recte deponunt, si dicant, se vidisse semper ita fieri, & nunquam viderint contrarium actum esse, & a senioribus & maioribus audiuisse, id ita factum fuisse, nec vnquam audiuisse contrarium actum esse, atque huius rei publicam esse famam, 9

& opi-

& opinionem, *gloss. in ca. 1. in verb. memoria, de præscript. in 6. & ibi Philip. Franc. Couar. in d. c. possessor. 2. part. §. 3. n. 7. de reg. iur. in 6. Mynsing. d. obseruat. 30.*

10 Nam † quoties de antiqua probanda, vel facto antiquo agitur, recurrendum est ad seniores, *l. si chorus*, ibi & sæpe audiuisse rusticos senex ita dicentes, *ff. de lega. 3.* licet alias sit arbitrarium, cui nempe sit credendum, Iuueni aut seni, *gloss. in l. cum quid, in verb. nouum, ff. si cert. pet. Panor. in c.*
11 *quoties, n. 2. de testib. Spec. in tit. de testib. § nunc tractandum, in fin.* Hic † tamen & illud obiter est notandum, cum de tempore immemoriali se offerat sermo, quod *gloss. in prin. d. c. 1. de præscript. in 6.* quam plerique ibi sequuntur, erret, dum putat tempus centum annorum idem esse, quod tẽpus immemoriale minus centum annis, vt si ante 90. annos possessio initium cœperit, eius tamen nemo recordetur. Rursus potest esse, quod ante centum & viginti annos possessio cœperit initium, & de initio constet. Ex quo colligitur, non idem esse tempus centum annorum, quod immemoriale, vt docet *Couarru. in d. cap. possessor. 2. part. §. 3. num. 7. de regul. iuris, in 6.*

Ad Argumentum Longouallij supra *ex l. 2. C. de seruitut. & aqua* desumptum, respondendum est, quod illud procedat eo casu, quo quis si-
12 ne titulo præscribit seruitutem, vel aliud ius incorporale. Nam † in præscriptione iurium incorporalium, quoties titulus non concurrit, cum quasi possessione, est necessaria scientia & patientia aduersarij. Verum si præscribens habeat titulum, nempe constitutionem seruituris ab eo factam, qui rei dominus non est, tunc non est necessaria scientia nec patientia domini. Ita est concordanda, *d. l. vlt. C. de præscription. long. tempor. cum d. l. 2. C. de seruitut. & aqua*, quarum illa in seruitutum præscriptione nullam, hæc scientiam requirit. Nam, *l. vlt.* loquitur in casu, quo quis præscribit sine titulo, *ita Couar. d. c. possessor. 2. part. initio, num. 8. versic. Secundo.*

Ex his manifeste apparet quasi possessionem iurium incorporalium ab vsu illorum, & sufficienti exercitio, etiam absque vlla scientia & patientia illius, in cuius præiudicium possidentur. Quod vero *in d. l. 2. Cod. de seruitut. & aqua*, requiritur aduersarij scientia, id non fit, quod sine ea seruitutis quasi possessio nequeat haberi. Verum potius quod Iura incorporalia proprie non possideantur, & seruitutes plerunque absque titulo præscribantur.

13 Est † igitur huius sententiæ, quam hactenus probauimus, vera ratio: Quia, quando agitur de acquirendis Iuribus incorporalibus, quorum vsui & exercitio ius ac præsumptio iuris resistit, vel quorum acquisitio in magnum vergit Summi Principis præiudicium, tunc enim exigitur scientia

entia Summi Principis. Etenim quando præscriptio contingit in illis, in quibus contra præscribentem est vehemens, & constituta iuris præsumptio, non sufficit quasi possessio ad præscriptionem, nec tempus immemoriale, sed vlterius requiritur sententia Principis, contra quem præscribitur, ita obscure, *Cranet. de antiquit. temp. 4. part. c. absolutis, n. 15.* clarius & apertius, *Couar. d. 2. part. initio, versic. Denique mihi, prope finem. Idem 2. part. §. 2. n. 8. versic. tertia species, per text. in d. c. 1. de præscript. in 6.* tradidi ego supra *c. 2. n. 21. 2. hac parte.*

Sufficit † tamen scientia officialium, vel Magistratus, qui Summi Prin- 14
cipis nomine, eo loci exercent venationes. *Cranet. d. loco, n. 23. Gabriel citato loco, n. 64. Bart. in d. l. si publicanus, §. fin. ff. de publican. & vectigalibus, Franc. Balb. de præscrip. 2. part. 6. part. princ. quæst. 3, dubio, 2. Couar. d. 2. par. initio, n. 8 versic. Tertio.* (qui etsi loquantur de iurisdictione, idem tamen locum habet in iure venandi, ex identitate rationis, vbi enim militat eadē ratio, ibi idem ius statui debet, *l. illud, ff. ad l. Aquil. & l. Titio, ff de verb. oblig.*) Nam ignorantia officialium & procuratorum nocet Domino, *l. procuratoris, ff. de trib. act.*

SVMMARIA.

1 *Vnicus actus sufficiens est, ad quasi possessionem iuris incorporalis constituendam.*

2 *Ad complendam præscriptionem iuris incorporalis, requiritur continua, & nunquam interrupta quasi possessio.*

3 *Sine possessione vel quasi, nulla procedit præscriptio.*

4 *Possessio vel quasi non probatur, nisi per actus possessorios.*

Actus possessorij ad iustificandam possessionem vel quasi alicuius rei, vel iuris probandi sunt testibus ibid.

5 *Testes singulares, regulariter non probant.*

6 *Fallit in nobile, & in probanda Iurisdictione, aut seruitute.*

7 *Ad probandum vnum integrale, sufficit probare eius partes per testes singulares.*

8 *In incorporalibus, satis est probare possessionem vel quasi, certi temporis, & proximi ante litem motam.*

9 *Turbatus in iure venandi, aucupandi & piscandi, & duo habet remedia contra turbatorem.*

10 *Forma pronunciandi contra turbatorem seruitutis iuris venandi, &c.*

11 *Quando non solum actor, sed etiā reus, se contendit in iuris venandi quasi possessione esse, & testes actoris & rei contraria & repugnantia testimonia, de actibus possessoriis dixerint, quid faciet Iudex, &c. & nu. 15. & sequentibus.*

CAPVT QVINTVM.

In probanda seruitute iuris venandi ex actibus possessoriis, an testes singulares sufficiant, & quid faciendum iudici, quando non solum actor, sed etiam reus contendit, se in iuris venandi quasi possessione esse, & testes actoris, & rei contraria de actibus possessoriis testimonia dixerint.

1 ET † quamquam ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis, vnicus actus sufficiens, sit, vt est communis Doctorum sententia, quam tradit, *Ripa in c. cum Ecclesia, de caus. possess. & propriet. num. 52. & sequentib. text. optimus, in cap. consultationibus, de iure patronat. gloss. Panorm. & alij in cap. si vero eod. tit. Couar. cap. possessor. 2. part. initio, n.*
2 *6. de reg. iur. in 6.* Vbi † plures allegat. Attamen ad complendam praescriptionem iuris incorporalis, vt iuris venandi, aucupandi & piscandi, requiritur longum tempus, si adsit titulus; si desit titulus, longissimum scilicet 30. vel 40. annorum, vt supra haec *2. part. c. 1. n. 14. & 22.* diximus, & continuata & nunquam interrupta quasi possessio, nempe quę medio tempore non fuerit interrupta, & *si quis diuturno, ff. si seruitut. vendic. & l. 2. C. de*
3 *seruit. & aqua.* Etenim † sine possessione vel quasi, nulla procedit praescriptio, *l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itiner. actuq. priuat. ca. cum olim, de praescript. cap. sine possessione, de reg. iur. in 6. l. qui in seruitute, ff. eod. tit. l. sine possessione, ff. de vsucap.*

4 Possessio † autem vel quasi non probatur, nisi per actus possessorios, actus autem possessorij, ad iustificandam possessionem vel quasi, alicuius
5 rei, vel iuris probandi sunt testibus. Vnde † hoc venationis tractatu diligenter obseruandum est, quod licet regulariter testes singulares de actu vel facto aliquo deponentes, nō probent, *l. ob carmen, in fin. ff. de testibus,*

cap. li-

cap. licet et causam, versic. quamquam de probat. c. bona memoria, elect. 1. versic. porro, de elect. & elect. potest. Felin. c. licet ex quadã, n. 2. cum seq. de testib. Specul. tit. de teste, §. 1. versic. item quod testes varij, Bald. in l. iurisiurandi, n. 4. C. de testib. Hippolyt. de Marsil. in repetit. l. vlt. C. de probat. idẽ singul. 114. Vbi † hoc limitat in Nobile, cuius tanta sit apud omnes spectatę fidei, integritatis, & probitatis opinio, vt Iudicem ad indubitatam fidem adducere queat. *Paul. de Castr. in l. admonendi, ff. de iureiur. & in l. Lucius, ff. de his, qui not. infam.* quod fuse prosequitur. *Andr. Tyraquell. de nobilitate, c. 20. n. 33. facit text. in §. sancimus, Auth. de testib. vbi gloss. in verb. perdignitatis, & in verb. militia, text. in l. 3. ff. eod. gloss. ibid. in verb. plebeius.* Licet inquam testes singulares, de facto vel actu aliquo deponentes, non probẽt, attamen hoc non obtinet in probanda Iurisdictione, vel seruitute, vt plene & eleganter notat, *Felin. in d. cap. licet ex quadam.* Vnde † in seruitute venãdi, vnus testis deponat de vno actu, alius de alio, licet singulares sint, tamen probant. Ratio est: Quia ad probandum vnum integrale, sufficit probare eius partes per testes singulares, quia respectu eiusdem finis cõcordant, etsi in tempore & actibus discordent, & sic non dicuntur singulares. *per text. notab. in l. qui sententiam, C. de pœnis,* ibi, in vnum conspirantes concordantesque rei finem, *Andr. Gail. practicar. obseruation. libro 2. 66. num. 10. & 11.* Ad eundem scopum tendunt, quæ scribit *Ioachim, Mynsing. cent. 2. obseruat. 20.* Vbi dicit, testes per varia media ad eundem finem tendentes, non dici singulares. Et per diuersa genera probationum, vnam perfectam fieri probationem, si ibi ad inuicem consonent, & per consonantiam sint coniuncta, quia ex multis consonantijs formalis intellectus augeatur, *cap. fin. de success. ab intestat. Bald. in l. per hanc, 3. quæst. Cod. de tempor. appellat.* Quin † & in corporalibus satis est probare possessionem certi temporis, & proximi ante litem motam, *Ioann. Fab. §. retinendæ, num. 23. Institut. de Interdiction. Couarr. practicar. quæstion. cap. 17. in fin.* 6 7 8

Notandum † est autem, quod is, qui turbatur in Iure venandi, aucupandi & piscandi duo habeat remedia, quibus se cõtra turbationem tueri potest. Nam potest, vel interdicto vti possidetis experiri, *l. sicuti autem, §. Aristot. versic. dicit igitur, in fin. ff. si seruit. vendic. l. 1. §. fin. in fin. ff. de aqu. plu. arcen. l. penult. ff. de seruit. gloss. in l. seruitutis, 14. in verb. certam, ff. eod. tit. gloss. notab. in l. apud Trebatium, in verb. impediri. ff. de aqu. plu. arc.* Vel actione confessoria, quæ datur contra quemcunque possessorem turbãtem, vel impedientem aliquem vti seruitute, vel iure, *l. 2. & d. l. si quis diuturno, § fin. ff. si seruit. vendic. & d. l. 1. § fin. vbi gloss. in verb. quasi, ff. de aqua plu. arcen. § aquæ, Instit. de act.* 9

Et † probata seruitute iuris venandi, & piscandi, &c. ex temporis 10

præſcriptione,& actibus poſſeſſorijs, ſententia fertur definitiua, quod nempe reo turbatori non licuerit,actorem in iure venandi,piſcandi,&c. taliter turbare,& quod in poſterum non turbet, & eo nomine ſufficienter caueat *per text.in l.harum actionum,ff.ſi ſeruitut.vend c tex.in l.egi ius, ff.eodem,gloſſ.in d.l.2 in verb.qui negat.gloſ in d.l.apud Trebatium, in verb. non proſpexerit,Bart.in l.1.§.interdictum,ff. vti poſſidetis: Andr.Gail.d.obſeruat.66.num.13.& Ferrarienſ.in forma libell.pro turbata poſſeſſione, verb. ad ceſſandum.*

11 Porro † quando non ſolum actor, verum etiam reus in iuris venandi aucupandi & piſcandi quaſi poſſeſſione,ſe eſſe contendit, vt plerumque accidit,& teſtes actoris & rei,contraria ac plane repugnantia teſtimonia de actibus poſſeſſorijs dixerint, quid faciet iudex, cuius actoris,an vero rei teſtibus fidem adhibebit, & vti actori ne, an reo quaſi poſſeſſionem
12 iuris venandi,aucupandi, & piſcandi adiudicabit? Ad hanc quæſtionem antequam reſpondeamus,ſciendum primo,quod interdicto vti poſſidetis,tanquam iudicio duplici,vbi quilibet contendit ſe poſſidere, vterque litigãtium dicitur actor & reus,*l.1.§.hoc interdictum,l.ſi duo, §.1.ff.vti poſſidetis,§.penult.Inſtit.de interdict.c.ex literis,de probat.* Hinc etiã eſt,quod actor poſſit vti defenſionibus rei, & e contra reus defenſionibus actoris ad obtinendam victoriam,ſecundum *Bart.in d l.1.§.quod ait prætor, in fin. ff.vti poſſidetis.*

13 Deinde † ſciendum eſt. Duplex eſſe interdictum vti poſſideris, directum & vtile, Directum pro poſſeſſione rerum corporalium competit. Hæ enim proprie poſſideri dicuntur, *l.poſſideri in princ.ff. de acquir.poſſ.* Vnde & verba,& mens legis, directam hanc actionem producunt. Vtile vero pro tuenda quaſi poſſeſſione rerum, & iurium incorporalium datur, ſecundum *gloſſ.1. in l.1.ff. vti poſſidetis,& in l.1.ſuper verb.fundum, C. eod.text.in d.l.ſicuti,§.Ariſtot.in fin.ff ſi ſeruit.vendic.cum ſimilib.iurib.ſupra allegatis.*

14 Et † pro defenſione iurium incorporalium vim vi repellere licet, vt tradit *Bart.in l.1.§.hoc interdicto,ff.de itin.actuq.priuat.Angel.in d.§.aqua,*
15 *in fin.Inſtit.de actionib.* Ad † propoſitam ergo quæſtionem reſpondendum eſt,Quod vbi actoris,& rei teſtes,contraria &repugnantia teſtimonia de actibus poſſeſſorijs dixerint,tres gradus obſeruandi ſint, ne in huiuſmodi perplexa cauſa, iudicantis animus, ob varios motus confundatur,cæcutiatque in dijudicanda veritate. Hi ſunt, Auctoritas perſona-
16 rum,qualitas teſtimoniorum,& numerus teſtium. Primo † itaque perſonarum auctoritas, & honeſtas reſpicienda eſt, quæ in dignitate mori-
17 bus,ac grauitate conſiſtit,*per l.2.& 3.ff.de teſtibus.* Nam † ſeniori iuniori,nobilis ignobili, decurio plebeio, vir fœminæ, ingenuus libertino, incul-

inculpatæ vitæ homo irreprehensibili, diues pauperi præferendus est, *d. l.3.& c.testium fides, 4.q.2.l.vlt.ff.de instrum.l.semper.de iure immun.l.non debet, de dolo, & l.in multis, ff.de statu hom.* Secundo, † Si qualitas personarum par sit inter testes, tunc respicienda sunt testimonia, ac considerandum qualia sint, id est, quam verisimilia, quam naturę negotii, quo de agitur conuenientia, *d.l.ob carnem, §.si testes ff.de testib.vbi tex.est pulcherrimus, qui hos duos gradus probat.* 18

Ex † quo discimus, in testibus ponderanda quoq; argumenta dictorum testium, hoc est rationes, quibus dicta testium firmentur. Hinc *Bal. in l.testium, C.de testib.* inquit, testes, qui dicta sua melioribus rationibus consulciunt, melius etiam probare; & eos qui factum, siue negotium probandum melius cognitum habent, melius etiam probanda astruere. Vnde etiam recte dicitur, testibus non testimoniis credi oportere, *d.l.3.§.Idem.*. 19

Tertius † gradus, vt si testes, & personarum & testimoniorum fide sint pares, tum demum, ad numerum testium recurratur, *per tex. in c. nostra, vers.mandamus.de testib & d.l.3.§ eiusdem quoq;, de testib.* Hos tres gradus recenset, *Mynsing.cent.4.obseruat.38 per tot.idem cent.1.obser.93.* tradit etiam, *Syluest.in summa, verb.testis.quæst.7.* 20

Verum † tamen in his non potest certa & inuariabilis regula præscribi, sed in vniuersum hæc tota res pendet ex arbitrio boni, & circumspecti Iudicis, cuius est perspecta varietate & qualitate actuum, & factorum æstimare quantum fidei testibus adhibere debeat, *d.l.3.§.1.& d.l.ob carnem, §.si.ff.de testib.* dummodo supra relatos gradus: in discutienda fide testium, non prætersiliat, *Mynsing.d.obseruat.38.in fi.* Quibus addendum est, Quod dominium est iuris, non facti, testis autem tenetur dicere de facto, vnde ad probationem dominii testes debent deponere de facto, non de iure, *vt not.Cyn.in l.cum res, C.de probat.* Dominium enim est difficilis probationis, vt notant, *Dd.in d.l.cum res.* 21 22

Deniq; † hic quæri potest; An subditi in causa in iuris venandi, pro & contra Dominum testificari possint. Ad hanc quæstionem breuiter respondeo, quod subditi etiam in causis Dominorum (relaxato iuramento) testificari possint, si non sentiant priuatum commodum ex testificatione, *Felin.in c.ex literis, de testib.Dd.in l.idonei, C.eod.tit.idem Felin.in c. insuper, d.tit.de testib.* Et maxime probant huiusmodi testes, quando sumus in mero possessorio, in quo non tam exactum requiritur testimonium, sicut in petitorio. Testes † autem, qui pro aliquo produci nequeunt, contra illum produci possunt, secundum *Bar.post gl.in l.vltim.ff.de testib. & l.omnibus, C.eodem.* 23 24

SVMMARIA.

CAPVT SEXTVM.

Inquiritur, quod sit Iudicis officium, quando actor, & reus iuris venandi actus possessorios pariter testibus probat.

1 MAIOR † tamen difficultas est, quid iuris, si testes sint numero & dignitate pares, & actor & reus seruitutem Iuris venandi actibus possessoriis probet, vtri Iudex, actori ne an reo seruituté iuris venandi adiudicabit? Ad hanc quæstionem antequam respondea-
2 mus, hic rursus monere opus est, Quod † etsi iura incorporalia, vt seruitutes, ius venandi, piscandi, & similia iura proprie non possideantur, attamen

men quasi possidentur, *l.sequitur, si viam. ff. de vsucap. l.si ædes, §. libertas, ff. d. seruit. vrban. prædior. cum similib.* Vnde pro illorum quasi possessione vtile interdictum vti possidetis retinendæ possessionis competit, secundum, *Bar. in l. 1. in prin. ff. vti possidetis, & Bart. in l. fin. ff. quor. bonor. Specul. tit. de causa possess. & propriet. §. 1. vers. cæterũ, & vers. si quæritur, & per Dd. in c. querelam, de elect. Bald. in cons. 425. in 3. vol. & Philip. Dec. cons. 136. co. 1. Rober. Maran. in spec. suo 4. part dist. 7. n. 27.* Nam Iura Canonica & eorum commentatores non dubitant, quin possessio iurium animo etiam retineatur, & fit repetitio vsus vltima vice facti, & sufficit si actor probet se vsum illa vltima vice, *Ioan. Fab. §. retinẽda, n. 22. & 23. Insti. de interdict.*

Ad † propositam quæstionem cum distinctione quatuor casuum respondeo. Primo, aut enim actor probat actus possessorios antiquiores iuris venandi, piscandi, &c. & reus actus possessorios recentiores, seu iuniorem iuris venandi, vel piscandi quasi possessionem, hoc casu ius venandi vel piscandi, in loco controuerso actori adiudicandum est: Ratio est: Quia † eo ipso quod actor de antiquiori quasi possessione probat, pręsumitur rei quasi possessio iunior, clandestina, violenta, vitiosa, *cap. licet causam, de probat. ca. vl. de restit. spoliat. Bal. in l. penult. nu. 15. C. si a non compet.* Quamquam † enim olim cogebatur, quis ad victoriam probare, se litis contestatæ tempore possedisse, *§ sed interdicto, Instit. de interdict.* Attamen cum hodie locupletiora sint hæc remedia, non ita arctatur litigator, sed sufficit ei antiquiorem atq; iustiorem possessionem probasse, *d. c. licet causam, Bar. in d. l. 1. § quod ait prætor, n. 13. & 18. ff. vti possidetis, Ias. in l. non hoc, C. vnde legit. Couar. c. possessor, 2. part. § . 1. n. 4. vers. sed expressim, de reg. iur. in 6. Ferrar. in form. libell. pro turb. possess. verb. hodie tenet, n. 3. & 4. Mattha. Wesenbec. in addit. margin. ad Schneideuin. §. pen. Instit. de interdict.* Quin † probata possessione temporum extremorum, initii quidem & finis, præsumitur ipsa possessio medio tempore continua, *gl. in c. volumus, 16. q. 4. & in c. cum Ecclesia de possess. & propriet.* nam probatis extremis, media præsumũtur, *c. inter delictos, & ibi Abb. & Feli. de fid. instru. c. accedens, vbi gl. de controu. coniungat, l. talis script. vbi Bal. ff. de leg. 1. Cou. d. loco, n. 1.* Et licet is, qui habet possessionem vel quasi iuniorẽ, probaret de titulo, tamen præfertur habens antiquiorem sine titulo: nam ille titulus pręsumitur habitus ab iniusto actore, stante possessione vel quasi, antiquiore, *Paul. de castr. cons. 445. col. 2. in 2. vol.* Vbi plus dicit, quod id, quod dicitur in possessorio obtinere eum, qui probat de titulo, intelligatur stante probatione æquali in tempore hinc inde, secus quando vnus probat de antiquiori possessione, quia tunc non curamus de titulo, refert & sequitur, *Robert. Marant. d. dist. 7. n. 19.* Vbi subiicit, quod isto casu, quãdo antiquior possessor vult obtinere, debeat allegare in suis articulis.

quod

quod eius aduersarius possideat clam respectu suæ possessionis, secundum, *Bart. in l. si de eo, §. si ff. de acquir. poss.* Quem Dd. communiter sequuntur, alias enim si hoc non articularet, succumberet: Quia præfertur is, qui probat de titulo. Si tamen is qui probat de antiquiore possessione vel quasi, cecidisset ab ea facto suo, puta per propriam alienationem, quia tunc non prodest ei antiquior possessio, *Philip. Dec. consil. 56. col. fi. Ma-*
8 *rant. d. loco, nu. 25.* Dominus † autem stultitiæ agitur, si petitoris locum suscipiat, quando est in possessione seruitutis, cum sufficiat illi sola possessio, siue illa iusta, iniusta sit, *l. si de possessione, C. de probat. l. iusta, ff. vti possidet, Luc. de pen. in l. si coloni, vers. 3. quæritur, C. de agric. & censib. lib. 11.* dummodo non sit violenta, clandestina aut precaria, *l. 1. ff. vti possidet.*

9 Secundo † aut de possessione vel quasi antiquiore iuris venandi constare nequit, tunc is obtinere debet, qui meliorem & iustiorem ac magis coloratam possessionem vel quasi probauit, *Iason. in l. naturalem, §. nihil commune, n. 39. ff. de acquir. possess. Bart. in d. l. si de eo, § si seruus, n. 3. ff. eod. tit. Cyn. in d. l. 1. num. 16. C. vti possid. Montan. tract. fi. regund. c. 67. n. 4. & 8. per ostensionem tituli, idem c. 59. n. 3. & 4.* contra quem non valent probationes coniecturales ac præsumptiuæ. *Socin. cons. 194. n. 9. cum seq. vol. 2. Crauet. de antiquit. temp. part. 1. §. viso de fama, n. 32. Montan. præcitato loco, c. 60. n. 12. aut per testes firmiores, digniores, honestiores, c. 3. l. cet de probat. VVesenbec. supra allegato loco.*

10 Tertio, † aut actor tantum prouocauit ad iudicium, & vterq;, hoc est, actor & reus pariter de possessione vel quasi, æquali titulo, pari numero & dignitate testium probat ius venandi, nempe per actus possessorios, ita vt per omnia sint æquales probationes, & sciri non possit, quis illorum meliorem & iustiorem possessionem, vel quasi probauerit, hoc casu pro reo erit pronunciandum, vt is absoluatur ab actione eius, qui prouocauit, *Bald.* & communiter, *Dd. in l. in tribus, ff. de Iudic. Ias. post Alexan. & Imol. in l. duo Iudices, n. 14. ff. de re iudic. Canonist. in d. c. licet de probat. late Montan. d. tract. fi. regund. c. 48. n. 1. 6. & 7. c. 59. n. 18. pro quo facit tex. in c. ex literis, verb. possessoris testes præferantur,* quem ad hoc notat ibi, *Panor. n. 19. de probat.* sequitur, *VVesenb. citato loco.*

11 Quarto, † Aut vterq; simul prouocauit ad iudicium, ac vterq; æqualiter probauit, de possessione vel quasi seruitutis Iuris venandi, eiusdem temporis, de æquali titulo, ac pari numero & dignitate testium, ita vt per omnia probationes omnino sint pares, hoc casu reperiuntur quatuor
12 opiniones. Prima † est quorundam antiquorum glossatorum tenentium, quod Iudex debeat pronunciare simpliciter, vti possidetis, ita possideatis refert, *gloss. in d. l. 1. & ibi Iacob. Butrius, C. vti possidet, & in d. c. licet causam, in verb. vti possidetis, de probat.* Verum hæc opinio, *per d. gloss. in d. l. 1. &*

l 1.& d c.licet causam, & ibi per omnes, Dd. reprobatur. Quia sententia hoc casu non esset certa, neq; per se, neq; per relationem ad aliud, contra *§.curare, Institut.de actionib.& l.ex sententia, C.de sent.quæ sine cert.quant. profer.* neq; per talem sententiam imponeretur finis controuersiæ, sed eam in primæuis terminis Iudex relinqueret, & partes de facili ad rixas & arma venirent contra, *l.æquissimum, ff.de vsufruct.* Nec obstant verba, *l.1. ff.vti possidetis*: Quia sunt verba edicti, non sententiæ.

Secunda † est opinio, quod Iudex debeat supersedere, & possessionē, 13 vel quasi, suspendere & reponere in sequestrum, vt partes tædio ductæ per amicos & arbitros componant controuersiam, *arg.l.si vsusfructus, §.si.cum d.l.æquissimum, in prin.ff.de vsufruct.* Videlicet ob timorem armorum, quod non iniquum est, quando non apparet vter possideat, *Panor. c.2.n.14.de sequest.poss. Ioan.Andr.c. locupletari, col 3.de reg.iur.in 6. Bal. consil.224.num.1.part.1.Corn.consil.292.incip. visci, n.6. vol 3.* Et quanquam iura incorporalia propriè non possideantur, attamen quasi possidentur, vnde Iuris venandi quasi possessio vtriq; parti adimi & prohiberi, & alteri committi potest, qui neutrum ad actus possessorios venandi in loco controuerso admittat, donec causa finiatur in iudicio, *d l.si vsusfructus, §.fi.cum l.fi.ff.de offic.procura.Cæsar.* Sed quia partes & tali dilatione etiam de facile ad arma venirent, & hæc opinio a plerisque reprobatur.

Tertia † est opinio: Quod forte lis sit dirimenda, *arg.l.sed cum ambo,* 14 *ff.de Iudic.& l.si duobus, in princ.C.Commun.de legat.* At quia hæc quæstio, quis sit possessor vel quasi est facti, & iudicium sortis non habet locum in facto incerto, *l.duo sunt Titii, ff. de testam. tutel.* sed tantum in dubio iuris, *d.l.sed cum ambo.* Et hæc opinio a Bart.& communiter, *Dd.in l.si duo, ff.vti possid.* reiicitur, nisi partes super hoc conuenirent, vt talis sententia pronunciaretur, hoc enim facere possunt, *l. cōueneris, ff. de re iud.*

Quarta † est opinio, *Bart.in d.l.si duo, num.4.* quod Iudex debeat adiudi- 15 care possessionem vtrique parti pro dimidia parte, pro indiuiso. Et mouetur hac ratione, quia inquit, idem videmus esse in legato, quando pluribus insolidum vna res legatur, & vterq; eam rem in totum habere non potest, faciunt sibi legatarii partes per concursum, ita, vt quilibet habeat dimidiam partē rei legatæ, vt notatur post *tex.in l. coniunctim, ff.de leg.3.* Ita & hic dicendum est, quando vtraque pars plene probauit de quasi possessione seruitutis iuris venandi in solidum, cum non sit possibile duos in solidum eiusdem rei, seruitutis vel iuris esse dominos, possessores vel quasi, *l.3.§.ex cōtrario, ff.de acquir.possess.* Iudex pronunciabit vtrumque istorum possidere communiter & pro indiuiso. Nec obstat, quod tunc iudex videtur pronunciare super non petitis, cum de iure sententia

O debeat

debeat esse conformis libello, *l. fi. C. de fideicom. libert.* Nam satis vtraque pars hoc petiit, dum quilibet petiit alium a turbatione compesci. Vnde & Iudex vtriq; præcipere debet ne alterum turbet, quo minus medietatem pro indiuiso possidere liceat, vt inquit, *Abb. d. c. licet causam, num. 37. circ. med.* refert & sequitur, *Ioan. Schneideuuin. § retinenda, n. 92. Inst. de interdict.* eandem tenet sententiam, *VVesenb. additio. marginalib.* ad eundem *Schneid.* præallegato loco.

16 Et † hoc casu, quo ius venandi ad duos, vel plures insolidum spectat, non debet illud ius, quantumuis indiuiduum ab vno sine aliis exerceri, *per tex. in l. si fundum, §. litis verbis, ff. de legat. 1. text. notab. in l. itinere, ff. de seruit. rusticor. pradior. tex. in l. vnus ex sociis, ff. eod. tit. tex in l. 2. ff. de seruit. tit. generali, tex. in l. per fundum, ff. seruit. rustic. & in l. hæredes mei, §. fi. ff. ad. S. C. Trebel. Natta cons. 294. vol. 2. Felin. c. cum omnes, de constitut. Andr. Gail. de pignor. obseruat. 20. n. 4.*

17 Et † quamuis seruitutes sint indiuiduæ, eo quod sint incorporales, *l. 1. §. vsusfructus ff. ad l. Aquil. l. 2. §. ex his, vbi Iason, n. 2. & l. stipulationes non diuiduntur, & ibi gl. & Bar. ff. de verb. obligat. l. via, ff. de seruitut. §. incorporales autem, Instit. de reb. corporalib. & incorporalib.* Ius venandi autem sit seruitus, & quidem realis, vti supra, *hac secunda part. c. 3. n. 1. 4. & seq.* probauimus, & ideo indiuiduum, licet inquam seruitutes diuidi non pos-
18 sint, attamen vsus & modus illarum diuidi potest. Hinc † seruitutis iuris venandi vsus, modus, & exercitium diuidi potest, ita vt vnus habeat vsum & exercitium venandi in tali loco, & alius in alio; Vel vt vsus seu exercitium venandi alternis annis, & alternis vicibus recurrat, *per tex. in l. cum constet, §. fin. ff. de aqua quotid. & astiu. Bart. in l. inter tutores, n. 6. ff. de administrat. tut. per illum, tex. Gail. d. obseruat. 20. n. 6. tex. etiam in l. via, §. vsus,* vt *Iurisconf.* inquit, vsus seruitutum temporibus secerni potest, forte vt quis post horam tertiam vsq; ad horam decimam eo iure vtatur, vel vt alternis diebus vtatur, hactenus Iurisconsul. Sic fieri potest, vt alternis temporibus quis seruitute iuris venādi vtatur, *tex. in l. Lucio, & ibi glos. elegans in verb. vtile iudicium, ff. de aqu. quotid. & astiu. Angel. in d. l. 2. § ex his, ff. de verb. oblig.* Vbi allegat. *Innocent. in c. prudentiam, in glos.* quæ incipit nobis, *ext. de offic. de legat. panor. in c. fi. in 1. col. ext. de re indic.* qui allegat, *glos. peregrinam, in c. licet, 16. q. 3. Iacobin. de S. Georg. tract. de feud. verb. Marchio, §. dubitatur etiam nu. 5.* qui omnes licet de Iurisdictione loquantur, idem tamen est in iure venandi, & alio quolibet iure incorporali seu seruitute ex identitate rationis. Et probatur ante allegatis legibus. Nam seruitutum vnum & perpetuum ius esse, & vsum quidem intermissione temporis diuisum esse, ius non esse. Sic enim Iurisconsultus comparat ius seruitutis, & eius vsum, *l. 1. §. duo autem sunt genera, ff.*

ra.ff.de aqua quotid. & æstiu. Ioan. superior in repetit. l. 4. seruitutes, 4. §. modum, n. 2. ff. de seruitut.

Deinde † vsusfructus diuidi potest, *d §. vsusfructus, gl. in d. l. stipulationes non diuiduntur.* At captæ feræ venationis sunt fructus, & ad fructuarium syluæ vel fundi pertinent, *l. item si fundi, §. aucupiorũ, ff. de vsufruct. l. vsufructuarium venari, ff. ad tit. l. venationem, ff. de vsur.* Vbi dicitur venationē in fundi fructu esse, si fructus fundi ex venatione constet. Non † 19
20
tamen sequitur feras intra fundum enutritas esse fundi proprium fructũ vel eas pertinere ad vsufructuariũ iure dominii, cum Ipse in iis quæ melius sunt, & iure naturali communia censentur, non plus iuris habeat, quã quiuis alius, nisi eas cæperat, vti supra, *1. par. c. 9. n. 5.* diximus.

In † multis Germaniæ partibus vsu & consuetudine introductum est, vt pluribus ius venandi in eadem sylua, diuersis tamen respectibus competat, vni nempe ius venandi minores feras, *Fuchs, Hasen, Rephuner,* alteri maiores, *Hirsch, Groß. Grob oder Schvvartz vvildt,* & quilibet se intra præscriptos seruitutis iuris venandi fines se continere debet, *l. si mater, §. si quis iter, ff. de excep. rei iudic. Andr. Gail. de pignorationib. obseruat. 24. num. 7.* 21

Sed † quæret hic aliquis quid iuris, & quid facit Iudex, aut quomodo iudicabit, quando neuter probauit de possessione vel quasi Iuris venandi, & non apparet vter possideat vel quasi seruitutem iuris venandi. Respondeo, Iudicis officio incumbere inter loquendo vtrique parti præcipere, ne venentur in syluis & locis controuersis, & ne ad arma & contentionem priuatam accedant, donec casu fuerit discussa, in ordinario iudicio scilicet petitorio. Hæc interloquendi praxis ex Iurisconsulti responso, *in d. l. æquissimum, in prin. & ibi gloß. ff. de vsufruct.* deducitur, *& apud practicos Hispanos interim appellatur. Couar. practicar. quæstion. c. 17. n. 1.* 22

Quin † & hoc casu Iudex, si sibi videbitur ob metum annorum, poterit Iuris venandi quasi possessionem alicui tertio committere, qui neutrum ad actus possessorios venandi in syluis & locis controuersis admittat, nisi prius de Iure venandi & eius quasi possessione in ordinario iudicio liqueat, *d. l. si vsusfructus, §. fi. cum, l. seq. æquissimum, ff. de vsufruct. & d. l. fi. ff. de procurat. Cæsar.* Quod non iniquum est, quando non apparet vter possideat, *Panor. in d. c. 2. n. 14. de seq. poß. Ioan. Andr. in d. c. locupletari, col. 3. de reg. iur. in 6. Bald. d. consil. 224. num. 1. part. 1. Cor. d. consil. 292. incip. visis, n. 6. vol. 3.* 23

Hinc in S. R. I. Imperio saluberrime prodita est constitutio super litigiosa possessione, de qua in ordinat. Cameræ Imperialis *part. 2. tit. 21.* disponitur & promulgata & reuisa & ampliata fuit in Comitiis Wormac.

& Augustanis Anno 1521. Anno 1548 & Anno 1555. Ne igitur partes ad arma veniant, pacemq; publicam violent. potest Imperator, vel vice suæ Cæsareæ Maiestatis Camera Imperialis vtriq; parti ex officio, vel alterutra parte postulante inhibere, vt possessione abstineant, vel loco inhibitionis possessionem sequestrare poterit, tantisper, donec summarie cognoscatur, vtri momentanea possessio adiudicanda sit, *Andr. Gail. lib. 2. practic. obser. obseruat. 5. n. 2. Ioach. Mynsing. Cent. 2. obseruat. 96.*

Hanc inter loquendi praxim seu practicam Hispani interim, Galli Recredentiam, Belgæ Prouisionale remedium, siue fiduciariam possessionem, alii processum informatiuum appellare solent, *Gail. d. loco, n. 3. & Couar. pract. quæstion. c. 17. n. 1.*

24 Quod † si constat de iure venandi & eius quasi possessore, non debet Iudex vsum & exercitium auocare & interdicere, sed mandare alteri parti, ne quasi possessorem Iuris venandi impediat, nec eum in sua possessione vel quasi, vsu & exercitio venandi turbet, donec causa in ordinario cognoscatur, *Bald. in l. vnic. num. 1. C. de prohibit. seq. & in l. vlt. n. 10. C. de edict. Diui Adria. toll. Zabarell. Clem. 1. n. 9. de prohibit. sequest. facit, l. penult. ff. de aq. quotid. & æstiu. & d. l. æquissimum, & d. l. si. ff. de offic. procurat. Cæsar.*

25 Ex † quibus tandem consequitur, vsum vt & fructum Iuris venandi commode diuidi posse iuxta partem ac portionem, quam quis vel maiorem vel minorem in saltibus & syluis venatoriis habet.

SVMMARIA.

1 *Pignorationes omni iure sunt prohibitæ.*
2 *Nemo alterius odio debet prægrauari.*
3 *Constitutio pignorationis in sacro Romano Imperio prodita est.*
4 *Pignorationis processus.*
5 *Mandatum super pignoratione sine clausula decernitur.*
In causa mandati fit præceptum de restituendis pignoribus, vel relaxatione personarum ibid.
6 *Constitutio pignorationis vt locum habeat quæ inter venire debeant.*
7 *Primo requiritur, quod vterq; pignorator & pignoratus sit immediate sub imperio.*
8 *Secundo requiritur possessio ex parte pignorati.*
9 *Tertio noui iuris vsurpatio.*
10 *Quarto requiritur, quod res alia capiatur propter rem aliam.*
11 *Quinto vt sit causa ciuilis, non autem criminalis, & n. 9.*
12 *Capiens & auferens feras vel pisces inclusosq; viuariis, leporariis, piscinis & stagnis alterius furtum committit.*
12. *Exceptio maleficii admittitur ante paritionem.*

14 Fo-

14 *Forum quis sortitur ratione delicti, in loco delicti.*
15 *Captus in loco domicilij ab alio ob commissum maleficium est relaxandus, & qua actione dominus territorij.*
16 *Fraus legis fieri non debet.*
17 *Iurisdictiones confundi non debent.*

CAPVT SEPTIMVM.

Quomodo consulendum sit Principi, Comiti, Baroni vel Nobili cuius saltuarij, venatores, canes venatici, plagæ, retia & alia instrumenta ob contentiosam quasi possessionem iuris venandi, aucupandi & piscandi capiuntur pignorique accipiuntur?

FIt non raro maximo cum subditorum innocentium malo & dispendio, vt Princeps, Comes, Baro, aut Nobilis, alterius Principis, Comitis, Baronis vel Nobilis saltuarios venatores, piscatores, canes venaticos, plagas, retia, & alia instrumenta ob contentiosam quasi possessionem iuris venandi, aucupandi & piscandi, capiat, & pignori accipiat, quæpotest, quomodo consulendum sit Principi, Comiti, Baroni vel Nobili, cuius saltuarij, venatores, canes venatici, &c. capti & pignori accepti sunt.

Et † quoniam pignorationes omni Iure prohibitæ sunt, *ca. 1. de iniur. li. 6. Auth.* vt non fiant pignorationes pro alijs personis. *Auth.* vt nulli iudicium, *§. quoniam vero contingit, & tot. tit. C. vt nullus ex vicar. pro alien. vicarior. debit. teneat. l. nullam, C. de executorib. & exactorib. lib. 12. l. hac definitione, C. de omni agro deserto, lib. 11.* 1

Nemo † enim alterius odio prægrauari debet, *tot. tit. C. ne vxor pro marit. & l. non debet, ff. de regul. iur. cap. non debet, eodem tit. lib. 6. cum simil.* Non enim habet rationem alium quidem esse debitorem, alium vero exigi, sed nec alteri molestum esse pro altero quodam, tanquam inuasionem, aut iniuriam committentem, aut alium quasi vicarium existentem cædi, aut iniuriam sustinere, & aliquid pati, quod non competit pro alio, & absque legitima occasione quamlibet perferre calumniam, & supplicia sustinere in corpore; ita Iustinianus Imperator, *in d. Authen. vt non fiant pignorationes, §. 1.* vbi dicit, pignorationes esse inhonestas, & odio dignas. 2

Hinc † in sacro Romano Imperio saluberrime proditum est remedium Constitutionis pignorationis, vt patet ex *odinat. Cameræ Imperialis, part. 2. tit. 22.* 3

Ideo Princeps, Comes, Baro, seu Nobilis pignoratus, vel cuius subditi, serui seu famuli capti vel pignorati sunt, supplicabit in Camera Imperiali super dicta Constitutione pignorationis pro mandato de relaxandis captiuis, vel restituendis rebus ablatis, cui dato (quod sine clausula iustificato- 4

ficatoria decernitur) pignorator sub certa pœna pecuniaria parere debet, nimirum captiuos ilico & sine suis sumptibus *ohne Entgeltnuß* relaxare & pignora capta, seu res ablatas è vestigio, integre pleneque restituere, adiecta citatione, non ad contradicendum, vel allegandum causas, quare non teneatur mandato parere, sed docendum de vera paritione, & demum ad deducendum & allegandum causas pignorationis in termino præfixo sub pœna perpetui silentij, iuxta *text. in l. Tertia. ff. de accusation.* Et
5 hæc citatio ad possessorium retinendæ, seu interdictum retinendæ possessionis pertinet, quod datur solum pro possessione rerum immobilium, *l. 1. §. hoc interdictum, ff. vti possidetis, l. possideri, ff. de acquir. possess.* & appellatur directum interdictum, vtile vero datur etiam pro quasi possessione rerum & iurium incorporalium, *gloss. 1. in d. l. 1. & in l. 1. sub verb. fundum, C. eod.*

6 Verum † vt prædicta constitutio locum habeat, & citato super iure pignorationis in Camera impetretur quinque requiruntur. Primo requiritur, quod vterque pignorator, & pignoratus immediate subsint im-
7 perio. Nam † si vterque immediate Imperio subiectus non sit, processus ex illa constitutione scilicet, mandatum sine clausula iustificatoria de captiuo relaxãdo vel restituenda re ablata, & citatio super iure pignorationis in Camera obtineri nequit, sed pignorator coram competente iudice
8 conueniendus est. Secundo, † quod pignoratus sit possessione vel quasi eius loci vel iuris, cuius respectu facta est pignoratio. Et notandũ est quod sufficiat aliquem esse in possessione vel quasi iuris venandi, etiamsi alius, dominus scilicet sit in possessione loci, & dominiũ rei habeat: Hæc enim separata sunt, *l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. vel amit. poss.* Etenim fieri potest, vt alter possessor sit vel quasi, dominus non sit: alter dominus quidem sit, possessor vero non sit, vt inquit Vlpian. *in l. 1. §. huiusmodi autem interdicti, ff. vti possid. §. retinenda, Instit. de interdict. l. inter litigantes, ff. de Iudic.* Item potest quis habere ius venandi in aliena sylua iure seruitutis, *l. 1. & l. Item sic, & tot. tit. ff. de seruit. rust. præd.* & vsus talis iuris pro possessione habetur, *l. penult. ff. de seruitut. l. seruitutes, ff. de seruit. vrb. præd.* Qui ergo in iure venandi, aucupandi vel piscandi turbatur, aut eo vti prohibetur captis pignoribus, vtili interdicto vti possidetur ex Constitutione Imperij de pignorationibus recte aget, *d. l. penult. & l. sicuti autẽ, §. Arist. versic. dicit igitur, in fin. ff. si seruit. vendic. l. 1. §. fin. in fin. ff. de aq. plu. arc. glos. in l. seruitus, 14. verb. certam, ff. de seruit. d. l. 1. §. hoc interdictum sufficit, ff. vti possidetis, gloss. notabil. in l. quod Trebatium, in verb. impediri. ff. de aqua plu. arc.*

9 Tertio † requiritur, quod pignorator ibi loci, vbi fit pignoratio aliquid, noui iuris sibi pro huiusmodi pignoratione vsurpare & acquirere velit,

talis

talis enim pignoratio ad interdictum vti possidetis pertinet, ne vis ei fiet, qui possidet, *d l.1.§.sed si inter eum,§.seq. ff. vti possidetis.* Quarto † requiritur, quod res tertia, & quidem innocens, quod alius pro alio grauetur: illa enim turbatio pignoratio dicitur, *d.cap.vnic.de iniur.lib.6. & iurib.supra allegat.* Quinto † requiritur, quod pignoratio facta sit ex causa ciuili non ob delictum, & commissum maleficium, quia constitutio pignorationis maleficia expresse & nuncupatim excipit, ne crimina maneant impunita, ibi *allein Malefitzsachen außgenommen*, hoc est, criminalibus causis tantum exceptis. Interest † enim Reipubl. ne maleficia impunita maneant, vulgo, *l.ita vulneratus, in fin.ff.ad l.Aquil.l.si operis, C.de pœnis, l. Stichum, ff.de solutionib.l.congruit, ff.de offic.præsid.c.vt fama, de sent.excom. Andr. Gail.lib.de pignorat.obseruat.3.per tot.* Ex quo infertur, si alicuius Principis, Comitis, Baronis, vel Nobilis tanquam Status Imperij, subditus, alterius Principis, Comitis, Baronis vel Nobilis etiam Status Imperij, feras vel pisces inclusos viuarijs, leporarijs, piscinis & stagnis capiat & tollat, quod talis furtum committat. Ratio est: Quia huiusmodi feræ & pisces a nobis possidentur & custodiæ nostri subiecti sunt, & proinde qui eos capit, contrectat rem alienam inuito domino, & per consequẽs furtum cõmittit, *l.3.§. Item feras, ff.de acquir.poss. & l.vsufructuarium venari, §.si in viuariis, ff.de vsufruct. Natta consil. 375. vol.2.nu.9. Couar.cap.peccatum, 2.part.§.8.nu.14.de reg.iur. in 6.* Carolus V. Romanor. Imperator in S.R. I. cõstitutionibus pœnalibus cõstitutione 169. ibi, *welcher auß Weyern, Reussern, oder Behaltnussen Fisch stilt, ist auch ein Diebstal gleich zustraffen.* Id est: Qui ex stagnis, lacubus, seu viuarijs alienis clam pisces aufert, furti pœna quoque tenetur.

Vnde † si captiui Princeps vel Dominus ex constitutione pignorationis agat pro relaxatione captiui, & pignorator in termino citationis, vel paritionis opponat contra iniunctam paritionem, causam esse criminalem, captiuum detineri ob maleficium, vt furti, homicidij, &c. profecto ante paritionem audiendus est, quia hunc casum constitutio pignorationis disertis verbis excipit, hocque optima ratione, ne crimina maneant impunita supra allegatis iuribus. Etenim malefici comprehendi & carceri mancipari possunt & debent, *l.1.ff.de custod. & exhib. reor.* maxime si in territorio eius, qui cœpit, delictum commissum sit. *Auth. qua in prouincia, C.vbi de crim.agi oportet.* Forum † enim quis sortitur non solum ratione originis & contractus, *cap.1.§. contrahentes, de foro compet. & l.c. origine, Cod.de incol.libro 10. & l. hæres absens, §.fin.ff.de iudicio,* sed etiam ratione maleficij, si ibi loci reperiatur, & in vincula conijciatur, *cap.fin.de foro compet. & l.si cui, §.idem Imperator, & l.fin.ff. de accusat. l.fin.Cod.vbi de crim.agi oport. Canonistæ, in ca.licet ratione, de foro comp. Andr. Gail.lib. de pigno-*

de pignorat.obseruat.14.n.4.vbi & nu.5.dicit,captum in loco domicilij ab alio ob commissum maleficium non esse relaxandum, eo quod sæpedi-
5 cta † Constitutio pignorationis generaliter causas criminales excipiat absque illo discrimine, sed turbatum in sua iurisdictione ob captum suũ subditum in loco domicilij ordinaria iuris via coram competente Iudice contra turbatorem actione iniuriarũ, aut ratione violati territorij actione,*l.Iulia,de vi publica experiri debere,l.fin.ff.de offic.præfect.vrb.gloss.ibid. in verb.iubere,& l.3.ff.de offic.præsid.*

16 Quapropter † supra relata quinque requisita diligenter obseruanda sunt,ne fiat *d.* constitutioni fraus, & beneficio primarum instantiarum,
17 quod Statibus † & Nobilibus ex Imperij Ordinationis præscripto, concessum est,derogetur,& ne Iurisdictiones confundantur, *11.quæst.1.l.nemo,C.de Iurisdict.om.Iud.gloss.ibid.in verb.auxilium,* §.*nulla, Auth.de defensorib.ciuitat.Guid.Papa decis.436.n.3.*

SVMMARIA.

1 *Mutuæ pignorationes an sint licitæ nec ne & nu.3.*
2 *Bellum pro defensione rerum an sit licitum.*
4 *In iure venandi ab alio pignoratus recte & sapienter facit,si non repignoret,sed supplicet pro mandato de relaxandis captiuis, vel restituendis rebus ablatis.*
5 *In iuris venandi quasi possessione ab alio turbatus instituere potest vtile interdictum vti possidetis.*
6 *In vtili interdicto super iure venandi tria probare oportet.*
7 *Turbatio qualiscunque sufficit in interdicto vti possidetis.*
8 *Quasi possessio iuris venandi an probari debeat, duobus temporibus adfuisse, nempe tempore litis contestationis, & tempore illatæ turbationis.*
9 *Olim possessor,hodie possessor præsumitur.*

CAPVT OCTAVVM.

Pignorato in iure venandi an liceat rursus repignorare nec ne. Etsi non liceat quomodo ei sit consulendum.

SCopius tamen accidit,vt non vnus tantum possideat vel quasi ius venandi,aucupandi & piscandi, & alter turbet, sed vt alteruter se magis possidere contendat,quo casu solent mutuæ & reciprocæ pignorationes fieri,vulgo *Gegenpfandung* magno profecto subditorum seruorum & famulorum,malo & detrimento. Quæritur ergo: Vtrum † licitæ
1 sint huiusmodi pignorationes,præsertim prius pignorato & offenso. Et prima facie videtur affirmatiue esse respondendum; Eo quod vim vi repellere

pellere omni iure sit licitum, *l. vt vim, ff. de iust. & iur. l. 1. §. vt vim, ff. de vi, & vi arm. l. itaq; & l. scientiam, §. qui cum aliter, ff. ad l. Aquil. c. si vero el. 1. de sent. excom. & c. significasti, el. 2. in fin. de homicid.* Adeoque † bellum iustum existimatur, quod pro defensione rerum suarum suscipitur, vt tradunt *Dd. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. Bart. in l. hostes, nu. 9. ff. de capt. & postlim. reuers. Innocent. in ca. olim causare, nu. 2. de restit. spoliat. Iacob. de S. Georg. tract. feud. in verb. & promiserunt, n. 10.* 2

Verum † ad hanc quæstionem negatiue est respondendũ, nempe mutuas pignorationes esse illicitas, quia illæ non ad necessariam defensioné, quæ in continenti cum moderamine inculpatæ tutelæ permittitur, *d. l. vt vim,* & ibi communiter Dd. Pignoratus enim via iuris, id est repignorationis ius suum & possessionem vel quasi defendere & tueri debet, *l. extat, ff. quod met. caus. l. quod meminerint, C. vnde vi, §. si quis vero, de pace tuend. & iuram. firm. author. Sed omnino, C. ne vxor. pro marit.* Hinc in Camera Imperiali, si fiat repignoratio, siue mutua pignoratio, vtrique parti in causa mandati paritio iniungitur, vt scilicet ablata pignora restituant, non obstantibus quibuscunque exceptionibus, vt tradit *Andr. Gail de pignorat. obser. 12. n 2.* 3

Recte † ergo prudenterque faciet Princeps, Comes aut Baro in iure venandi vel piscandi ab alio statu pignoratus, si non repignoret, sed supplicet pro mandato de relaxandis captiuis vel restituendis rebus ablatis, vti superiori capite diximus. Quod † si aliquis status ab alio statu in iure venandi vel piscandi non pignoretur, sed solum in eius quasi possessione turbetur, instituere poterit turbatus vtile interdictum vti possidetis, quod pro tuenda quasi possessione iurium incorporalium, in qua quis turbatur, competit, *l. quoties ff. de seruitut. l. sicuti, §. Arist. ff. de seruit. vend.* cum alijs iuribus, superiori capite sub num. 8. allegatis, & probant *Dd. in l. 1. C. vti possideis, & in cap. licet, de probat. teste Bart. in l. 1. in princip. ff. vti possidetis.* 4 5

In † hoc autem vtili interdicto super iure venandi potissimum hæc tria ponere & probare oportet: Primum, quod actor sit in quasi possessione iuris venandi, vel piscandi, in quo turbatur & molestatur: Deinde quod hactenus vsus sit iure venandi, vel piscandi: Denique, quod aduersarius conuentus actorem in iuris venãdi quasi possessione turbet & molestet, iuxta Dd. in locis supra allegatis, facit, *§. sed interdicto quidem, Instit. interdict.* 6

Sed † & turbatio qualiscunque sufficit in interdicto vti possidetis, & per quemcunpue modum sit facta, vt probant *Gloss. & Dd.* & præsertim, *Bart. in d. l. 1. §. restituendæ, ff. vti possid. & l. vna facit, ff. de vi & vi arm. & l. vim facit, ff. quod vi aut clam.* adeoque vt etiam contra diffamatorem de- 7

tur hoc interdictum secundum *Bart.d.l.1.§.hoc autem interdictum,n.2.& in l.si priusquam,n.3.ff.de nou.oper.nunciat.*

8 Et † quamquam regulariter quasi possessio iuris venandi probari debeat, quod duobus temporibus adfuerit, videlicet tempore litis cōtestationis & tempore illatæ turbationis, *§.retinendæ, & §. commodum, Inst.de interdict. Bar.in d.l.1.§.ait prætor, Ferrar.in libel.pro turb.poss.verb.hodie te-*
9 *net & possidet.* Attamen † si quis probet se fuisse in possessione vel quasi iuris venandi ante cæptum iudicium, & ante factam turbationem per aliquod tempus, allegãdo se adhuc possidere vel quasi, tunc præsumitur suā possessionem fuisse continuatam. Ratio est: Quia si probet se possedisse ante redditum iudiciū, cum possessio retineatur animo, iuxta *l.3.in princ. & §.in retinenda, ff de acquir.poss.* Ergo nunc etiam de præsenti præsumitur possidere per *l.sine possideatis, C de probat. Couar.c.possessor,2.part.relection.§.1.n.1.de reg.iur.in 6.* tradidi ego supra hac *2.par.c.6.n.6.* Nisi ex aduerso probetur de medio tempore, quod alius ingressus sit possessionem, & quod actor desierit habere animum possidendi, & se suspicetur posse repelli, *l.quod meo,§.vlt. & l.peregre,§.fin. & l.Pomponius,§.quæsitum, & §. præterea, ibi gloss. & Dd.ff.de acquir.poss.*

Hinc probatio præsumptiua tolleratur circa tempus possessionis, vt tradunt *Canonist.in d.cap.licet causam, & probat. & Bart.in l.si duo, ff. vti possidetis.*

SVMMARIA.

1 *Forma priuilegij primæ instantiæ ad amussim ratione actionis super iure venandi seruanda est.*
2 *Vnica requisitio, an sufficiat in den Außtregen.*
3 *Nobiles, Barones & Comites, mediate Imperio subiecti, Comites, Barones, & Nobiles immediate Imperio subiectos in Camera in prima instantia conuenire possunt.*
4 *Princeps conuentus a Comite, Barone, vel Nobile mediate Imperio subiecto super iure venandi, &c. habet priuilegium primæ instantiæ.*
5 *Actor agens vtili interdicto vti possidetis ratione turbati iuris venandi, vt obtineat, aliquando necesse habet probare de dominio vel quasi.*
6 *Aduocati in interdicto vti possidetis, facere debent positiones & articulos probatorios, non tantum super possessione, sed etiam dominio & titulo.*
7 *Præsumptum dominium in iudicio proponi & allegari debet.*
8 *Actor in vtili interdicto vti possidetis, debet petere reum comdemnari ad quatuor.*
9 *Forma libelli in vtili interdicto vti possidetis ratione iuris venandi.*
10 *Forma libelli in actione confessoria ratione iuris venandi.*

CA-

CAPVT NONVM.

Conuentus super iure venandi, an & quatenus priuilegium primæ instantiæ habeat, vel non. Item traduntur duæ breues formæ libelli, vna super vtili interdicto vti possidetis: altera super actione confessoria.

CÆterum † meminisse oportet, quando Princeps Imperij contra 1
alium Principem Imperij, vel quando Princeps contra Prælatum, Comitem, Baronem, aut Nobilem immediate Imperio subiectũ, ratione iuris venandi seu iuris foresti, &c. agere velit. Quod forma priuilegij primæ instantiæ, *vermög der Außträg* in Ordinatione Cameræ Imperialis *part. 2. tit. 2. itẽ tit. 3. & tit. 4.* præscripta ad amussim obseruari debeat, modo non intercesserint pignorationes, de quibus duobus præcedentibus capitibus egimus. Item vice versa, quãdo Comes, Baro vel, Nobilis conuenire vult Principem, tuenda est eadem forma. Pari ratione, quando Prçlati, Comites, Barones aut Nobiles Imperij se inuicem ratione iuris venandi, &c. conuenire volunt, seruanda est ordinatio, *par. 2. ti. 5.*
Reus † enim in prima instantia in Camera conueniri non potest, nisi ad 2
requisitionem actoris, non tres, sed vnum vel duos tantum Principes nominauerit, quo casu, quia non est satis factum legi, absq; vlteriore requisitionis necessitate, decurso mẽsis spatio causa ad Cameram deuoluitur, quo casu etiam vnica requisitio sufficit, vt tradit *Gail. lib. 1. obser. 1. n. 35. & Mynſ. cent. 1. obser. 91.* Vel nisi pignorationes intercesserint, quo casu causa etiam in prima instantia ad Cameram pertinet, dummodo quinque illa requisita interueniant, de quibus supra hac *2. part. ca. 7. n. 7. 8. 9. 10. & 11. egimus.*

Nobilis † tamen, Baro, vel Comes, qui non subest immediate Impe- 3
rio, sed alicui Principi, & ratione iuris venandi, &c. alium Nobilem, Baronem aut Comitem immediate subditum Imperio, conuenire potest in Camera: Nam hoc casu conueniendus non habet priuilegium primç instantiæ, scilicet *der außtråg.* Quia *secundum præfatum titulum, 5. seu Rubricam, 5. d. 2. part Ordinationis,* vterque & actor & reus immediate subiecti esse debent Imperio adhoc, vt priuilegium primæ instantiæ locum habeat, *d. iſt die außtråg ſtat haben, Mynſ. d. cent. 1. obſ. 89. & Gail. d. obser. 1. num 17.*

Secus † tamen esset, quãdo Nobilis, Baro vel Comes Imperio mediate 4
subiectus conuenire, seu in ius vocare vellet, aliquem Principem ratione iuris venandi, &c. quia tali casu habet locum priuilegium primæ instãtię. Rationem differentiæ esse existimat. *Gail. cit. n. 17.* quod statibus & ordinibus Imperij ita visum fuerit, forte propter præeminentiam & excellẽtiam principalis dignitatis.

5 Illud † tamen vel maxime obseruandum est, quod actor agens ratione turbati iuris venandi, vtili interdicto vti possideris, vt obtineat, aliquando necesse habet, probare de dominio vel quasi, quando nempe vterque tam actor, quam reus de possessione vel quasi probãt, tunc enim ille obtinet, qui etiam de dominio vel quasi & titulo probauit. Ipsius enim possessio tunc iustior præsumitur, *d.c. licet causam, de probat. Ferar. in form. libel. pro turb poss. super verb. tenuit & possedit.*

6 Hinc † aduocati debent esse cauti, vt pro agente & conuento Interdicto vti possidetis faciant positiones & articulos probatorios, non tãtum super possessione, sed etiam dominio & titulo. Neq; poterit pars aduersa contra tales articulos tãquam impertinentes excipere, quasi agatur possessorio non petitorio iudicio. Quia respondetur hoc casu esse pertinentes articulos, cum vtraque pariter probante de possessione obtineat ea, quæ probauit titulum, & multo magis, quæ dominium, *Lanfranc. Orian. in repetit. Rubr. de caus. possess. & propriet. §. nunc est transeundum, num. 27.*

7 Et † quamuis ex possessione dominiũ præsumatur, *l. 2. & ibi gloss. in verb. dominium, Cod. de probat. gloss. in l. cum res, in verb. vacuam, in fin. & ibid. Dd. C. eod. tit.* tamen ad victoriam necesse est tale præsumptum dominiũ in iudicio proponere & allegare, *Bart. in l. rem alienam, n. 6. ff. de pign. act. Bald. in l. etiam, n. 10. C. de except. rei iudic. Iason, in l. cum quid, prima Lect. n. 23. ff. si cert. pet.*

8 Et † quoniam turbatus in iure venandi duo habet remedia, vti sæpe diximus, potest enim vel vtili interdicto vti possidetis, vel actione confessoria contra turbatorem experiri. Et petere debet in vtili interdicto vti possidetis reum ad illa quatuor cõdemnari. Primo, vt cesset a turbatione. Secundo, vt in futurum non turbet. Tertio, vt caueat de non turbando in futurum. Quarto, vt restituat ablata, damna & interesse. Et poterit libellus in vtili interdicto super iure venandi in hunc vel similem modum formari.

9 Coram † vobis Domine Iudice, comparet N. actor, & actionem instituit contra N. breuiter dicendo. Quod quamuis actor in possessione vel quasi venandi & aucupandi in sylua N. fuerit, & adhuc sit, ita vt a nemine in sua possessione vel quasi molestandus, turbandus, vel inquietandus sit. His tamen minime perpensis, maxime etiam, quod omnes probationes & molestationes in iure prohibitæ sint, reus actorem in vsu & exercitio venandi in dicta sylua turbauit, inquietauit, & plagas actoris deiecit atque abduxit. Per hoc actorem in sua quieta possessione vel quasi iniuste turbando. Quare super hoc actor a reo exigit solidam ac Cathegoricam responsionem, eaque facta, petit iure decerni ac pronunciari, actorem a reo iniuste turbatum esse, & hunc a tali turbatione ac molestatione

lestatione desistere, actori ablatas plagas, cum restitutione interesse & damnorum reddere & restituere. Insuper actorem in sua possessione vel quasi venandi de facto turbare vel inquietare minime debere, sed ad sufficientem cautionem de amplius non turbando præstandam, cum refusione expensarum teneri, eumq; legitimis iuris remediis compelli. Petens super his & singulis sibi ius & iustitiam administrari, &c.

Libellus in actione confessoria breuiter ita formari poterit.

Coram † vobis Domino Iudice comparet N. Actor & proponit con- 10
tra & aduersus N. Reum actionem. Quod quamuis longissimo tempore retro acto in vsu & quieta possessione vel quasi venandi in N. loco & circumcirca fuerit. Eo tamen non attento & quod omnes illicitæ turbationes & molestationes iure communi vetitæ sint Reus actorem in exercitio venandi in loco præfato turbauit & inequitauit, eiusq; plagas abduxit, venantes ibidem pignorans, eaq; pignora apud se de facto, contra iura & æquitatem, cum damno & iactura Actoris detinens. Quamobrem Actor iudiciali vestra sententia pronunciari & declarari petit, quod Reus Actorem in iure venandi impediens & turbans, iniuste fecerit, & post hac Actorem in vsu & exercitio venandi citra molestationem & turbationem relinquat, & sufficientem cautionem de non vlterius molestando vel turbando præstet, pignora vna cum refusione expensarum interesse & damnorum restituat. Super omnibus & singulis vestrum nobile officium implorando.

SVMMARIA.

1 *Diebus festis an licitum sit piscari & venari.*
2 *Venantes diebus festis non audita missa peccant mortaliter.*
3 *Venatio non est seruile opus.*
4 *Tempore festo etiam non audita missa, & nulla vrgente causa venans, an teneatur ad restitutionem captorum.*
5 *Tempore quadragesimæ & ieiunii illicita est venatio.*
6 *Venatio inferens damnum proximo, est illicita.*
7 *Venatio illicita redditur ex qualitate personæ, vt quia Clericus vel Monachus.*
8 *Affectus immoderatus reddit venationem illicitam.*
9 *Venatio redditur illicita, si contra voluntatem Domini in loco alterius exerceatur.*
10 *Prohibens venationem, quando obligetur ad restitutionem emolumenti, quod verisimiliter impediuit.*
11 *Serui, famuli, & subditi tempore prohibito iussu domini venantes an peccent.*
12 *Metus nunquam excusat nec a mortali, nec a venali crimine.*

13 *Omnes Christi fideles diebus dominicis & reliquis festis sacrum seu missam sub reatu mortalis culpæ audire tenetur.*

14 *Serui famuli & subditi, si a dominis suis iubeantur die prohibito non prius audita missa venari, parere non debent.*

15 *Affirmatio & negatio, ad idem referuntur genus.*
Omissio pura, cur dicatur factum negatiue ibid.

16 *Nolle audire sacrum, non est tam actus omissionis, quam commissionis ratione acediæ vel contemptus.*

17 *Actus coactione vel metu factus licet non sit secundum quid voluntarius, est tamen simpliciter talis.*

18 *Die festo vel tempore ieiunii quando venari liceat.*

CAPVT DECIMVM.

Venatio quando & quibus ex causis reddatur illicita.

1 ILlud † tamen omittendum non est. Quod etsi Venatio, piscatio & aucupium exercitia sint licita, attamen ratione temporis illicita redduntur. Diebus enim festis nec piscari nec venari licitum est, ne homines impediantur & retrahantur studio venandi ab officiis diuinis, *gloss. & Dd. in c. Esau, & c. qui venatoribus, 86. dist.* Non tamen peccant, qui piscantur die festo, certum piscium genus, quod tantum certis diebus aduenit, vel conspicitur, & ilico recedit, nisi tunc capiatur. Quod genus sunt Thuni, Haleca, & Sardæ. Est tamen aliqua Eleemosyna in Ecclesias viciniores, aut pauperes eroganda secundum, *tex. in cap. licet, de fer. cum ibi notat, per gloss. & Panorm. Angel. in summa, verb. feriæ, § 34. & 35. Caiet. 2.2. q. 122. art. 4. Syluest. verb. piscari, & verb. dominica, quæst. 5. nu. 7. vbi ex d. cap. licet*, dicit in maioribus solennitatibus (nempe natiuitatis Domini, diei Epiphaniæ, pascæ, Ascensionis Domini & Pentecostes, (vt tradit, *gloss. in d. c. licet*,) illicitam esse piscationem, in dominicis vero, vel inferioribus licitam solum ex causa vrgente, & cum licentia, quam intelligo proprii Episcopi, vel Parochi, Causa autem vrgens est lucrum fortuitum, statim periturum, & quia apparet halecia, & huiusmodi, & a fortiori fames, *dict. cap. licet.* Et quamuis *d. c. licet*, non loquatur, nisi de Halecibus, siue Aringuis, eadem tamen ratio idem suadet in reliquis nominatis piscibus *Martin. ab* Azplicuet. *in Enchirid. confessar. c. 13 n. 9. vbi & nu. 11. inquit.*

2 Venantem † festis diebus non audita Missa peccare mortaliter secundum omnes, non tamen si eam audit, etiamsi venaretur quæstus seu lucri
3 causa, *Caiet. in summa, verb. festos dies, & verb. feriæ, § 11.* Ratio est: Quia venatio non est seruile opus, neq; de numero quinq; non seruilium prohibitorum, neque lucelli finis efficit, vt tale sit, quicquid dicant Rosella,

verb.

verb. dominica, *q.5.* & *Syluest. eod. verb. d. q.5. n.7.* Sed & qui tempore festo etiam non audito missa, & nulla iusta vrgente causa venatur, non tamen tenetur ad restitutionem eorum, quæ ex venatione habuit, quamquam male agit, quod tempore festo venationem exerceat. Ratio est: Quia Canones festis diebus prohibentes venationem, non prohibent nec vetant acquisitionem ipsarum ferarum, sed vsum tantum causa honestatis, pietatis, seu cultus diuini. Ideo nulla oritur a venatione prohibita obligatio restituendi, sicuti supra, *1.ª part. c.5.* fuse tradidimus. 4

Pari † ratione tempore Quadragesimæ & ieiunii illicita est venatio, nisi necessitas vrgeret. *gl. in d. c. qui venatoribus, 85. dist.* & *c. quid prodest ead. dist.* Vbi dicitur, Quid prodest ieiunare visceribus, & luxuriari venatibus, abstinere a cibis, & errare peccatis, & c. an putatis, *ead. dist.* Vbi dicitur. An putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non beatorum Martyrum sancta loca perquirit, sed surgens congregat seruulos, disponit retia, canes producit, saltus syluasq; perlustrat, seruulos inquam secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes, & voluptatibus suis peccata accumulat aliena, nesciens reum se futurum tam de suo delicto, quam de perditione seruorum. 5

Secundo † illicita redditur venatio, si fiat cũ periculo aut damno proximi, non considerando, quod homo lędi aut percuti possit, aut si damnũ inferatur agris, & fiat venatio cum agrorum aliorum populatione, nec damnum restituitur, *Hostien. in sum. de pœnit.* & *remiss. Syluest. verb. venatio, in fi. Martin. ab* Azplic. *in Enchir. confess. c. 17. n. 125.* 6

Tertio † illicita efficitur venatio ex consideratione personæ, vt quia Clericus vel Monachus, *c. quorundam, 34. dist. Clem. Ne in agro, §. porro, de statu Monach. c. 1.* & *tot. tit. de cler. venat. vbi Dd.* 7

Quarto, † ex immoderato affectu, ex qua causa facile omnia humana opera redduntur illicita, *Dd. d. c. 1. de Cler. ven.* 8

Quinto † si contra voluntatem Domini, quis in eius loco venatus fuerit, *§. feræ, Instit. de rer. diuis.* 9

Sexto † si quis prohibuerit venationem, cum iuste prohibere nõ posset, hoc enim casu obligatur ad restitutionem emolumenti, quod verisimiliter impediuit, *Gabriel, in 4. sent. dist. 15. q. 5. art. 2. conclus. 5. corol. 1. arg. l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom. Martin. ab* Azplic. *d. c. 17. n. 120. Dd. in c. non est, de Decimis.* 10

Verum † hic quæritur. An serui famuli, & subditi tempore prohibito iussu Domini venantes peccent necne? Ad hanc quæstionẽ respõdeo cum distinctione duorũ casuum. Aut enim serui famuli vel subditi sunt iussi & compulsi a suis heris & dominis ad venandum festis diebus non ob contemptum festorum, sed ob incidentem vrgentem ne- 11

cessi-

cessitatem, vt famis, vel si agri & vineæ a bestiis vastarentur, & hoc casu non peccant, maxime si ob id missa non fuerit prętermissa, Imo si ob imminens huiusmodi periculum vel damnum personale, aut reale audiri missa non potuerit, similiter non peccant, non solum serui & famuli, sed etiam ipsorum heri & domini, necessitas enim non habet legem, per allegata iura a nobis supra, *1.cap.num.51.part.1.* Aut iussi sunt venari in contemptum festorum & Ecclesiæ, quæ ea sanxit, & obedire dominis non tenentur, quando nimirum illis prius missa audire non permittitur. Licet enim venari opus seruile non sit, neq; de numero quinq; non seruilium prohibitorum, attamen diebus festis venantes non audita missa peccant mortaliter, vt paulo ante notauimus. Est enim contra illud præceptum: Primum quærite regnum Dei. Hoc tamen posteriori casu videntur excusari, si coguntur per iustum metum, vt inquit, *Ioan. Tab in summa, verb. venatio, n.2. Pisan. & Angel. eod. verb. Turre crem. d. c. an putatis, 86. dist.* Quod ego verum esse existimo, vt excusentur, non a toto peccato, sed a tanto, id est eos saltem venaliter peccare.

12 At † metus etiam mortis neminem excusat nec a mortali, nec veniali crimine, *text. in c. sacris, & ibi Abb. de his quæ vi metusue causa.* Nam mihi nihil male venaliter factum, potest dici iusto metu factum, cum omnis culpa etiam venalis, sit maius malum, quos alio malo, quod non est peccatum; secundum *Abb. in d. c. sacris, & omnes Theologos ac Canonistas, & gloss. in c. si aliquid, 22. q. 4. Couarr. in Epitom. lib. 4. de sponsalib. 2. part. cap. 3. §. 4. n. 3.*

13 Cum † ergo omnes Christi fideles diebus dominicis & reliquis festis sacrum seu missam sub reatu mortalis culpæ audire teneantur, *c. omnes fideles, c. Missas, & c. qui de solenni, de consecrat. dist. 1.* Consequitur seruos, famulos & subditos dominis tempore prohibito, & maxime non audito sacro venari volentibus, mortem gerere non debere, *d. c. sacris.* Et huiusmodi famuli seu serui stipendiarii, finito tempore, in quod operas suas locarunt, discedant a suis dominis, nec intra id tempus debent parere suis dominis, si iubeantur non audita prius missa, die prohibito venari.

15 Nec † obstat, si quis obiiciat, ac dicat: Peccatum est dictum, factum, aut concupitum contra legem Dei, vt hoc definit *S. Augustin. lib. 2. contra Faustum, c. 27. & sequitur gl. in c. Ille Rex, de pœnit. dist. 3.* At peccati definitio non videtur cõuenire puræ omissioni, quæ nec dictum est, factum aut concupitum. Nam non audire die festo sacrũ est pura omissio, quæ non consistit in dicto, facto, aut concupito. Etenim respondeo: Licet illa omissio (audiẽdi sacri) non sit dictum, factum aut concupitum affirmatiuum, est tamen negatiuum, cum sit non dictum, quod debeat fieri,

dici, non factum, quod debebat fieri, vel non concupitum, quod erat concupiscendum, quoniam affirmatio & negatio reducitur ad idem genus, vt docet, *S. Thom. 1. 2. q. 17. art. 6.* & probatur, *per l. si mora, ff. solut. matrim.* quæ non factum, quod fieri debebat, vocat factum, vt ibi adnotauit, *gl.* Ibi enim Iurisconsultus appellat factum omissionem traditionis dotis faciendæ mulieri, *& gl. recepta ibi per Bart. Alex. & alios, in l. 2. ff. de verb. obliga.* ait diuisionem illam Iurisconsulti, qui diuidit stipulationem, in stipulationem de faciendo & dando, comprehendere etiam stipulationem de non faciendo & non dando. *Martin. ab Azplic. in Enchirid. confess. prælud. 7. n. 6.*

Deinde † dici potest; Si quis nollet audire sacrum, vel non haberet voluntatem audiendi sacrum, non esset tam actus omissionis, quam commissionis, nempe ratione acediæ, vel contemptus. 16

Deniq; actus coactione vel metu factus (vt hic venatio & omissio sacri facta a seruis die prohibito contra illorum voluntatem, adeoque per metum dominorum) licet non sit secundum quid voluntarius, est tamen simpliciter talis, vt docet *S. Thō. 1. 2. q. 6. art. 6. c. merito, 15. q. 1. l. 2. ff. quod met. caus.* Nam coacta voluntas est voluntas, *l. si mulier, § si metu, ff. quod met. caus.* Vnde Versus: 17

Sumq; volens factus, quod nollem velle coactus.

gl. in d. § si metu, verb. volui. Is enim qui metu mali alicuius quippiam facit, vult illud, quamuis non propter se, sed propter aliud, vt tradit, *Martin. ab Azplic. in Enchirid. confess. prælud. 6. n. 4.*

Postremo dari potest casus, quo etiam tempore festi, vel die ieiunii licita est venatio non solum laicis, sed etiam clericis vel Monachis, nempe si apri, lupi, vel vrsi, aut similes bestiæ nociuæ venirent vastare segetes & vineas, nam tunc huiusmodi bestias venari & capere etiam clericis vel Monachis licitum est. *Marian. Socin. sen. d. c. 1. n. 12. de cler. venat.* Similiter licitum est Clericis & Monachis venari ob vrgentem necessitatem famis, vti tradidimus, *supra 1. part. c. 1. n. 50. 53. & 54.* 18

SVMMARIA.

1 *Venatio militiæ comparatur.*
2 *Occidens hominem in venatione, an teneatur de homicidio, & n. 5.*
3 *Homicidium casuale quid sit? & casus quid, ibid.*
4 *Operam dans rei illicitæ, & omnem tamen adhibens diligentiam, quam potest, ac debet, & si inde nihilominus sequatur homicidium, an puniendus sit pœna ordinaria, & n. 6.*
6 *Homicidium casuale an & quando sit peccatum mortale, vel non.*
8 *Actus illicitus quis dicatur.*

9 *Dans operam venationi prohibitæ & illicitæ, etiam si omnem adhibeat diligentiam ad præcauendum homicidium, an contrahat irregularitatē.*
10 *Episcopus venator, qua pœna puniatur.*
11 *Presbyter venator quomodo puniatur.*
12 *Diaconus & Subdiaconus venantes, an puniendi sint.*
13 *Pœna maior imponitur maiori.*
14 *Ex persona pensatur qualitas delicti & pœna.*
15 *Clericus in minoribus Ordinibus constitutus, si venetur, qua pœna puniatur.*
16 *Venatio causa necessitatis & vtilitatis clericis licita est.*

CAPVT VNDECIMVM.

Homicidium si in venatione committatur, an, & qua pœna sit puniendum, & de opera licita & illicita ad casuale homicidium quædam traduntur.

1 CÆterum, † quia venatio ferarum est spectaculum cruentum, *l. cruenta spectacula, C. de gladiat. lib. 11.* Xenophon in Cyripædia, cum sit rei bellicæ comes, & rerum bellicarum meditatio, in qua omnia bellica intercedunt, fit, vt nonnunquam non sine vitæ periculo venatio exerceatur, & in ea homicidia committentur. Quæri potest:
2 Quid † si quis venando interficiat hominem, puta sagitta, sclopo, arcu-
3 buso seu bombardæ globulo an teneatur de homicidio. Ad † quam quęstionem antequam respondeam, præmittendum primo, quod homicidium casuale est, quod casu fortuito præter intentionem & voluntatem committentis, vel causam illi dantis accidit. Casus enim est; vt inquit *Aristot. 2. Physicor.* causa agens præter intentionem. Secundo prætermittendum est, Quod magna sit Doctorum concertatio, Vtrum is, qui dedit operam rei illicitæ, omnem tamen quam potuit, ac debuit, diligentiam adhibuit, & inde secutum est nihilominus homicidium, veniat puniendus pœna ordinaria. Ratio dubitandi est: Quia huiusmodi homicidium præter intentionem euenire videtur, *D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 8.* quē postea secutus est, *Dom. de Soto, lib. 5. de Iustit. & iure, q. 1. art. 8.* dicunt talem posse puniri vt homicidam voluntarium. Cuius hanc assignant rationem. Nam qui non remouet ea, quæ remouere debuisset, & præcauere, si inde sequatur homicidium, incidit in eius pœnam. Sed is qui dat operam rei illicitæ, non remouet ea, quæ deberet remouere. Igitur, &c. Verum Iurisconsulti vtuntur hac distinctione, quod scilicet veniat quidem puniendus talis, sed tamen non pœna ordinaria, sed extraordinaria, vti tradit, *Bar. Rom. tract. de homicid. par. 3. n. 36.*
5 Ad † supra propositam quæstionem respondeo cum distinctione aliquot casuum. Nam aut interficiens hominem venatur in loco prohibito, aut

to, aut non prohibito. Primo casu, aut interfecit prohibentem, aut alterum: Si interfecit prohibentem, tunc quia dabat operam rei illicitæ, tenebitur de homicidio. Quando nimirum non adhibuit diligentiam, quam debuit & potuit, ne prohibens occidatur. Quod si dolo & data opera venans in loco prohibito prohibentem occidat, tenetur ordinaria pœna Legis Corneliæ de Sicariis nempe homicidii, pœna autem ordinaria homicidii est pœna mortis, & quidem gladii, seu amputatio capitis, *l. 3. ff. d. l. pen. ff. ad l. Cornel. de Sicar. l. pen. C. eod. §. Item lex Cornelia, Instit. de public. Iudic.* Secundo autem casu, vt venabatur cum armis prohibitis, aut non. Primo casu tenebitur de homicidio. Etenim non est licitum venari cum armis, nisi ad animalia periculosa, vt in venatione Leonum, Vrsorum, Luporum & similium, ne publica pax violetur, *Dd. in §. nemo retia, de pace tenend. in vsib. feud. Capoll. tract. de seruit. rusticor. præd. c. 21. tit. de aucupat. n. 10.* Secundo casu, aut vsus est ea diligentia, præcauendo ne interficiat, seu percutiat hominem, aut non. Primo casu non tenebitur, sed reputabitur fortuitus casus, de quo nemo tenetur. Casus enim fortuitus extra dolum & culpam est, qui humana diligentia prouideri non potest, *l. quæ fortuitis, C. de pignor. act. Abb. in c. 1. commodati*, vbi dicit casum fortuitum esse inopinatum rei euentum, quem nulla hominum prouidentia vel cura cauere aut præuidere possit. Secundo autem casu de homicidio tenebitur. Nam imputatur illi homicidium, quod non adhibuit diligentiam, quam adhibere, & tenebatur & poterat ad præcauẽdum ne homicidium sequeretur. Sed † & is, qui dat operam rei illicitæ, si 6
adhibuit diligentiam, quam debuit & potuit, ne homicidium casuale sequeretur & nihilominus casu id contigerit, erit reus illius actus illiciti, cui dabat operam, non tamen homicidii, sicut nec quo ad peccatum erit homicidii reus, qui dedit operam rei illicitæ, & aliam absq; dolo culpam habuit, tenetur tamen pœnitere, *gl. & Dd. in c. presbyterum, de homicid. tex. in c. vlt. 15. q. 1. Conar. in Clem. si furiosus, 2. part. §. 4. num. 1. de homicid. Martin. ab Azplicuet, in manuali confessor, de quinto præcepto decalogi, c. 15. n. 6.* vbi dicit. Ad † hoc, vt homicidium casuale sit peccatum mortale, 7
vel non, parum ad rem facere, an opus, quo mors consequitur licitum sit, vel illicitum. Nam vtroq; casu crimen erit lethale, si præcessit culpa, in non adhibendo, debitam diligentiam, ad periculum mortis vitandum, neutro vero, si ea fuerit adhibita. 8

Hic † tamen aduotandum est eum actum dici illicitum, qui prohibitus fuerit ratione huius periculi ad homicidium, vel mortem, aut membri abscissionem. Nam si actus non prohiberetur ratione huius periculi, sed ex illa causa, profecto huius prohibitionis transgressio nullam nec minimam haberet homicidii culpam, vt docte tradit, *Couarru. cit. §. 4. n. 10.*

9 §.4.n.10.*versic.* Secundo deducitur, vbi & versic. Quarto † infertur, inquit, dantem operam venationi prohibitæ, & illicitæ, etiamsi omnem venator adhibuerit diligentiam ad præcauendum homicidium contrahere irregularitatẽ, vbi nimirum venatio esset prohibita ob pericula homicidii, mortis, aut vulnerum, quæ solent contingere ex simili venandi modo. At vbi venatio esset interdicta propter honestatem, vt clericis interdicitur, aut propter custodiam animalium, tunc nullam contrahi vult irregularitatem, si nulla alia culpa in ipso actu contigerit, quam quod operam venator debeat interdictæ venationi. Etenim illa culpa illicitæ venationis non ad homicidium pertinet, sed tantum ad transgressionem præcepti de non venando constituti, quæ non sufficit ad irregularitatem ex homicidio priuato constituendam. Nam si non esset interdicta venatio, nulla contraheretur ex hac specie irregularitas. Igitur irregularitas non est dicenda ex illa culpa, quæ nulla ex parte ad homicidium fertur, sed ad transgressionem præcepti, cuius violatio iuxta canonicas sanctiones non producit irregularitatem, *ita Couar. præcitato loco.*

Loco coronidis huius capitis libet breuiter pœnas, quas personæ Ecclesiasticæ, quibus venationes prohibentur, incurrunt, an nectere. Hæc recensentur, *in c.1. de Cler. venat.* his verbis. Episcopum presbyterum, aut Diaconum, canes aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet, quod si quis talium personarum in hac voluptate sępius detentus fuerit, Si Episcopus est, tribus mensibus a communione, Si † presbyter, duobus, Si Diaconus ab omni officio suo suspendatur. Eadem † pœna, qua punitur Diaconus, punitur etiam Subdiaconus, vt tradunt, *Dd. communiter, in d. cap.1.* Et † quanquam videatur imposita maior pœna minori, quam maiori, quod est contra illud, *cap. homo, 40. distin. cap. nulli, 19. dist.* plus † tamen punitur hic Episcopus & Presbyter, quam Diaconus, maior enim reputatur ista pœna in Episcopo, vel Presbytero, quam suspensio a beneficio in Diacono vel Subdiacono, propter maius scandalum ex persona enim consideratur iniuria, *§. atrox, Instit. de Iniur.* Sic † & pœna ex persona iudicatur parua vel magna, *gloss. fi. d.c.1. de cler. ven.* Cæterum clerici in minoribus ordinibus constituti puniuntur arbitrio Iudicis, *Ioan. Andr. & Host. d.c.1. Iacob. Menoch. de arbit. Iudic. lib.2. cent.5. casu 413. nu.18.* Hæc tamen intelligenda sunt de venatione, quæ fit cum clamore, & casu voluptatis vel vaginationis. Nam † venatio causa necessitatis & vtilitatis clericis licita est, vt si fiat forsan ad excitandum clamorem naturalem, vel etiam appetitum, *d. cap.1. de cler. venat.* argumento in contrario sensu, dum dicitur, in hac voluptate sæpius detenti, secus ergo si rarissime & non causa voluptatis, sed necessitatis nempe exercitii & valetudinis gratia, excitando appetitum propter morbũ præcedentem

Margin numbers: 10 11 (beside "tus fuerit"), 12 (beside "ter, duobus"), 13 (beside "communiter"), 14 (beside "nulli"), 15 (beside "Sic"), 16 (beside "cum clamore").

dentem venatio fiat, *cap. dilectus, de homicid.* dummodo clerici non alant canes de redditibus Ecclesiæ, nec eos retineant in proprijs domibus. Et maxime Prælatis & Ecclesiasticis personis causa necessitatis, & recreationis cum retibus, laqueis & canibus venari licet, si habeāt in venationibus redditus, *Syluest. verb. venatio*, tradidi ergo supra, *1. part. c. 1. n. 46.*

SVMMARIA.

1 *Venatio conducit sanitati.*
2 *Venationibus Principes delectantur.*
3 *Venatio militia comperatur.*
4 *Venatio homines duriores, robustiores & animo promptiores reddit.*
5 *De laudibus venationis qui auctores scripserint.*
6 *Qui Imperatores, Reges & Principes venationibus delectati fuerint, & n. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & 16.*
9 *Viriatus Lusitanus ex pastore venator, ex venatore Imperator belli factus est.*
17 *Venatio peculiare exercitium Regum, Principum & hominum Nobilium.*
18 *Venator venationem somniat, piscator Maria, lacus, flumina, retia, pisces, &c.*
19 *Aucupium finitimum est venationi.*
20 *Aucupij, quod cum accipitribus exercetur, initium a Thracibus manauit.*
21 *Aucupio, quod cum accipitribus exercetur, recreantur Reges, Principes & Nobiles quique homines.*
22 *Aucupium cum accipitribus etiam militia comparatur.*
23 *Piscatio est honestum & vtile exercitium, & non solum laicis, sed etiam clericis & religiosis licitum.*
24 *Piscatio militibus nocet.*
25 *Venatio est minus decora, quam piscatio, & cur venatio clericis sit prohibita, ibid.*
26 *Venatio caret exemplis Sanctorum.*
27 *Apostoli fuere piscatores.*
28 *Venatio fit cum maiori sumptu, quam piscatio.*
29 *Caro ferina luxuriam fouet.*
30 *Venari est magis luxuria, quam rationis.*
31 *Venatio infert damnum agris alienis.*
32 *Venatio rixam parit.*
33 *Piscatio Ecclesiasticis personis indistincte permissa est, non sic venatio.*

CAPVT DVODECIMVM.

Quæ sit vtilitas venationis, aucupij & piscationis.

1 ET † quoniam quęlibet res ab vtilitate, quam hominibus & Reipub. affert, commendari, vel incommodo, quod ijsdem infert, vituperari solet, libet hoc capite venationis, aucupij & piscationis vsus tanquam licitum & humanæ necessitati & valetudini seruientem laudare & commendare. Nam venationis exercitium non solum vtile est Reipublic. sed etiam valde conducit sanitati conseruādæ. Cyrus Rex Persarum, vt auctor est Xenophon, suos non prius ad prandium siue cœnam ire sinebat, quam sudassent: Itaque in venationem educebat, qua sudor maxime euocatur, damnabat autem otium & desidiam perinde ac rem pestiferam & corporibus valde nociuam. Vnde Plato in *libro 6. de legibus.* monet adolescentes alendis canibus, & reliquæ venationi operam dare, & *libro 7. in fin.* inquit, optimam esse quadrupedum venationem, quę equis, canibus, corporis viribus agitur. Nam quibuscunque diuinę curæ est fortitudo, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telisque manu propria venando vincere debent: Et paulo post: sacros hos venatores, vbicumque venari velint, nemo prohibeat. Et Cicero *libr. 1. offic.* Suppeditant, inquit, & campus martius, & studia venandi honesta exercitia. *Diogenes, Sygnopaus, teste Laertio,* in eius vita, pueros, quos instruendos habebat, ad venationem educabat. *Heraclytus in Politia Cretensium* scribit: docebat eū, qui pueris præerat, ex lege eos ad venandum educare debere. Lacedæmonij ex legibus Lycurgi, studia circa venationes per omne tempus agebant, nisi forte militiæ vocarent, *teste Plutarcho,* in vita ipsius *Lycurgi.*
2 Hinc † venatio claris Principibus semper gratissima fuit, & quasi pecu-
3 liaris quædam exercitatio: nec quidem immerito: Speciem † enim non paruam fortitudinis præ se fert, & similitudinem quandam cum re bellica tenet. In ea enim omnia bellica exercentur. Ducem præficit sibi venatio, cuius dicto omnes auscultant, hostem excursoribus prouocat, exploratores in speculis disponit, insidias abdit, apertum Martem simulat diuortia,

uortia, quæ ad fugam patent, obseruat, per saltus & arua pedites præmittit, loca plana & aperta equitum alis præcingit, cornuum strepitu progressui receptuique canit, dat signa prædæ ac victoriæ, prædam aduentātem, aut euadentem significat, moueri castra indicat, adeo vt concludendum sit venationem bello ac pugnæ simillimam esse. Nam † in ea dilucu- 4
lo surgere, & equitare, currere, prosilire, atroces feras obseruare, excipere, ac iaculo petere, æstum frigusque perferre, sæpe etiam famem pati necesse est, ita vt venatores feris congrediendo fiant duriores, robustiores, nec non animo promptiores. De † laudibus venationis præclare scripse- 5
rūt Xenephon Socraticus, ille Philosophus, qui ob suauitatē dicēdi Musica Attica cognominatus est, quem refert & sequitur *Francis. Patric. Senens. de regno & Regis institutione, lib. 3. tit. 6. Aristot. lib. 1. Polit. c. 5.* & plures alij, quos recenset *Andr. Tyraquell. in tract. de Nobilit. ca. 67. num. 139.* *Alexander Macedo*, qui ob res præclare gestas, dictus est *Magnus*, vbi ab acie & armis quies aliqua dabatur, assidua venatione oblectabatur. Nam † Leonem miræ magnitudinis quasi laborū Herculis æmulus per- 6
emit, & præcipuam venatorum curam semper habuit, & maxime post prandium diem venatu consumpsit, vt scribit Plutarchus in vita ipsius. Mithridates † Rex Ponti, qui cum Romanis sex & quadraginta annis va- 7
ria fortuna bellum gessit, quum puer admodum patrem amisisset, vitam non solum noto antidoto tutatus est, sed venationis quoque studio. Altero enim venenum, quod sibi quotidie tutores dilurbant, euasit: Altero autem insidias. Similabat quidem se nimia venationis voluptate teneri, adeo vt reliqua omnia studia contemptui neglectuique haberet. Annos enim circa semptem neque vrbis, neque ruris tecto vsus est, sed inter sylues quasi errabundus vagabatur, & vt sors ei præbebat occasionem diuersis regionis montibus pernoctabat, ignaris omnibus vbi locorum esset, sic quotidie feras cursu fugare atque insequi consueuit, & cum ferocioribus beluis etiam viribus congredi, quibus quidem studijs & proditionis insidias euasit, & corpus ad omnium laborum tolerantiam obdurauit, effecitque, vt animi etiam virtutibus omnes ætatis suæ Reges anteiuerit, & dignitate maiestatique Imperij Priscos quoque omnes adæquauerit, refert *Patric. d. loco.* Vnde venatio maximarum rerum meditationi valde idonea est, testis est Plinius Secundus Iunior *lib. ad Cornel. Tacit.* Pelopedas † Thebanus vir animi & corporis robore præcellens, primam 9
militiæ suæ institutionem a venationis meditatione accepit, vt tradit *Plutarchus in vita illius*, & Viriatus Lusitanus primus ille in Hispania magnus Dux, qui canendi peritia omnibus Imperatoribus ac Ducibus sui temporis, prælatus est, qui Romanos quoque annos circiter decem vario Marte fatigauit, quum pastor esset, militarem disciplinam ex
sola

ſola venatione didicit, cui quidem diuturnam operam dedit: & a venatoribus Dux factus, quum nulla generis aut maiorum commendatione clarus eſſet, vniuerſum Hiſpaniæ exercitum magna cum laude diutius du-
10 xit. Philopæmenes † Achæorum Dux præclariſſimus, quoties ab armis otium nactus eſſet, venationi operam dabat, vt qui opinaretur eam rei militaris Comitem eſſe, & Regum, Imperatorum, Ducumque palæſtrã.
11 Perſarum † Reges, quorum maieſtas auguſtior, ſanctiorque habebitur, venatione etiam gloriabantur, hoc cernimus ex inſcriptione ſepulchri Darij, quam eiuſmodi fuiſſe Oneſicritus ſcripſit, vt refert Strabo: Amicus amicis fui, eques & ſagittator optimus, venatores omnes ſuperaui: & quæcumque volui, facere potui. Quæ & alia refert *Patric. Senenſ. de re-*
12 *gno & Regis inſtitutione libro 3. titul. 6.* Pompeius † Magnus, cum Numidiam victor peragraret, venationibus Leonum & Elephantum aliquot
13 diebus operam dedit. Traianus † Imperator venationes frequentes cum amicis & familiaribus exercebat, vt tradit D. Caſius & Hadrianus illius in Imperio ſucceſſor, venandi ſtudio vſque ad periculum tenebatur, te-
14 ſte Spartiano. Antonius † Pius venando ſe multum oblectauit, vt ſcri-
15 bit Iulius Capitolinus. Marcus † quoque Antonius Philoſophus venationi operam dedit, teſte eodem Capitolino. Alexander Seuerus ve-
16 natione ſe exercebat, teſte Ælio Lampridio, in vita eius. Pulchre † Statius de venatione ſcribit *libro 2. Achilleidos*, apud quem Achilles venator dicitur.

-- ---------------- Quid nunc tibi pralia dicam.
Syluarum, & vacuos ſano iam murmure ſaltus,
Nunquam ille imbelles oſſaa per auia Lynces
Sectari, aut timido paſſune cuſpide damas
Sternere, ſed triſtes turbare cubilibus vrſas,
Fulmineoſque ſues, & ſicubi maxima trigis,
Aut ſubducta iugis fata ſpelunca leana
Ipſe ſedens vaſto facta expectabat ab antro.

Horatius vero lib. 1. Epiſt. 18. de venatione ſic ſcribit.

Pulmenta laboribus empta
Romanus ſolenne viris opus vtile fama,
Vitaque & membris

Et Homerus lib. 5. Iliad. Scamandrium † laudat tanquam bonum venatorem a Diana edoctum. Ex quibus exemplis patet venationem eſſe peculiare exercitium Regum, Principũ & hominum nobilium. Nam † Principes nulla re magis delectantur & creantur, quam venatione, & nonnunquam ad reprehenſionem vſque, & cum periculo venatu inuigilant, ſyluaſque fatigant, adeoque nihil ſomniant, quam venationem, quod illuſtre

luſtre illud & ſanctitatis & eruditionis exemplar, *D. Thomas* Morus ele-
ganti pulchroq; expreſſit diſticho.

Venator defeſſa thoro cum membra reponit,
Mens tamen ad ſyluas & ſua luſtra redit.

Tanta enim vis eſt veteris conſuetudinis & vitæ exercitationis,
quam agimus, vt eam ſæpiſſime ſomniemus. Hinc eſt, quod piſcator
fere ſomniet maria, lacus, flumina, retia, piſces, venator, nemora, ſaltus,
montes, feraſque: miles tubarum ſonitus, fragores armorum, vulne-
ra, ſanguinem, cædes. Lepide quidam apud Theocritum piſcator, o-
mnis, inquit, canis panes ſomniat, & ego piſces, tradit *Benedict. Perer. lib.
de obſeruat. ſomnior. quæſt. 2.*

Finitimum † venationi eſt aucupium, quod cum accipitribus exer- 19
cetur, quod Priſcis ſeculis aut prorſus ignotum, aut paucis agnitũ fuit.
Etenim Græci ſcriptores, qui in minimis etiam rebus fuerunt vel dili-
gentiſſimi, vel curioſiſſimi, hoc egregium exercitium non tacuiſſent.
Quanquam † illorum reperiantur ſcripta, quibus docent, quo ſibilo, 20
quave fiſtula aues alliciuntur, quibuſq; decipiantur dolis & quibus re-
tibus irretiuntur, quo etiam modo area concinnatur, quæ ſemina ſpar-
guntur, quo geſtu, plagaq; ex tugurijs obducuntur. Aucupij, † quod cum 21
accipitribus exercetur, initium à Thracibus manaſſe exiſtimat, *Patric.
d. lib. 3. tit. 7.* Hoc † exercitij genere mirũ in modum recreantur Reges, 22
Principes, Nobiles & ingenui quique. Habet † enim non diſſimilẽ ſpe-
ciem à diſciplina militari, diſponit namq; iuuenem Comitatum, equi-
tum quaſi alas adijcit, indagatores cum ſagaciſſimis canibus, quaſi mi-
lites leuis armaturæ præmittit, qui aues terrore excitens, & ad volandũ
compellant, ſpeculatores in montium verticibus ſtatuit, qui volatum
obſeruẽt. Adſunt ſuo ordine, qui elata ſiniſtra manu accipitres ferant,
aduerſuſq; volantes alites artificij iactu eos dimittant. Alij ſurgentem
è terra volucrem, quam primum reperiunt. Alij per opertũ volantem
inuadunt. Alij in ſublime ſeſe offerentẽ, deinde ſinguli vocati, ſibiloq;
allecti ad notam proprij heri lænam, redeunt, *Patric. d. tit. 7.* & naturam
Accipitrum deſcribit. Cæterum † piſcatio, cuius & honeſtum & vtile 23
exercitium, & non ſolum laicis, ſed etiam clericis nec non religioſis li-
citum, vt docui ſupr. *1. part. c. 1. n. 47. & 48.* & pluribus in locis plurimum
adiuuat tenuem atque inopem turbam. Hæc † tñ militibus officit, eo 24
quod piſces male nutriant, & corpora inualida atque ægrota præſtent
(quod Homeri quoq; teſtimonio probari poteſt, qui bellatores ſuos,
qui iuxta littus maris caſtra habebant, nunquam piſcẽ guſtare facit, &
helleſpontianos piſces Ichthyophagos per irriſionẽ appellat, quaſi im-

belles & effœminatos) tum quod piſcator algens nudus atque inops
ſemper videatur, vt inquit *Patria.d.lib.7.tit.12.*
25 Et † licet venatio ſit exercitium & nobile & vtile, eſt tamen ve-
natio minus decora, minuſq; grauis ipſa piſcatione, ea ratione, quod
hæc indiſtinctè clericis ſit licita, non illa, quid enim turpius, quam cle-
ricum huc illucq; pedibus curſitantem, aut equo volitantem videre,
vnde venatio tantum hominibus ſæcularibus, & præſertim nobilibus
conuenit, cum ſit rei bellicæ meditatio, & omnia bellica in ea exer-
ceantur. Hinc ſicut clericis prohibetur pugnare in bellis & prælijs, *cap.
clerici, & c.quicunque, 23.q.8.cap.clericum qui, & c.de his clericis, 50.diſt. cap.ex
multa. de voto.* ita eis prohibita eſt venatio non ſolum propter pericula
homicidij, mortis, aut vulnerum, quæ ſolent ex ſimili venandi modo
contingere, vt docet experientia, ſed etiam propter honeſtatem, *c.quo-
rundam, 34. diſt. clem.ne in agro, §.porro, de ſtatu Monach.cap.1.& per tot.tit.de
cler. venat.* vbi Dd. Vnde venatio magis affert periculum vitæ homini,
26 quam piſcatio. Deinde † venatio caret exemplis Sanctorum, *cap.Eſau,
27 86.diſt.ibi.* Eſau † venator erat, quia peccator erat, & penitus non inue-
nimus in ſcripturis ſanctis, ſanctum aliquem venatorem, piſcatores
inuenimus ſanctos, cum piſcatio ipſos habeat Apoſtolos ante & poſt
reſurrectionem, imo Chriſtum ipſum approbantem & iubentem re-
28 tia laxari, ac de piſcatione comedentem, *Luca & Ioan.cap.vlt.* Tertio † ve-
natio fit cum maiori ſumptu, comedunt beſtiæ, quod Chriſti pauperes
alere deberet, contra illud Euangelij, non eſt bonum ſumere panem fi-
29 liorum, & dare canibus. Quarto † carnes ferinæ luxuriam fouent, &
vitia ſubminiſtrant, quod non faciunt piſces, ideo tempore ieiunij il-
30 læ prohibentur, hi permittuntur. Quinto † perſequi feras eſt magis
appetitus & luxuriæ, quam rationis vel neceſſitatis, vnde venator pro-
pter delectationem, qua detentus eſt, non poteſt interim de diuinis co-
31 gitare, *gloſſ.d.c.Eſau.* Sexto † plerunq; à venatoribus infertur damnum
prædijs, agris, aut ſatis alienis, quod non fit in piſcatione, aut ſaltem ra-
32 ro. Septimo, † venatio rixam parit inter venatores & dominos agro-
33 rum prohibentes ingreſſum eorum. Denique † piſcatio Eccleſiaſticis
perſonis indiſtinctè permiſſa eſt tanquam ius magis licitum & ſpecta-
culum minus cruentum, quam ſit venatio, *cap.1.& 2.de cler.venat. & c.1.
2.ne cler.vel monach.c.1.& 2.34.diſt.* Quo enim cruentius eſt ius venatio-
nis, eo videtur magis ab humanitate eſſe alienũ, *l. cruenta ſpectacula.C.de
gladiat.lib.11.Xenephon in Cyripædia,* minuſq; Eccleſiaſticis conuenire per-
34 ſonis, *d.c.Eſau.* Et † præterea piſcatio abundat exemplis Sanctorum, &
quandam ſignificationem habet ad prędicationem Euangelicam, ideo
liber

libet aliquanto plenius hoc loco in piscationis materiam discurrere. Sciendum igitur, duplex esse genus piscandi. Quoddam † enim genus 35
piscandi fit retibus, quoddam hamo, *gl. Archid. Turrecrem. & Bellam. c. est aliud, 24. q. 1. de retibus dicitur, c. non turbatur, 24. q. 1. vbi dicitur.* Non turbatur nauis, quæ Petrum habet, turbatur illa, quæ Iudam, etsi multa illic discipulorũ merita nauigabant, tamen adhuc eam proditoris perfidia agitabat. In vtraq; Petrus, sed qui suis meritis firmus est, turbatur alienis, caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem, ne per vnũ fluctuemus plurimi. Ergo nõ turbatur hæc nauis, in qua prouidentia nauigat, abest perfidia, fides superat, quemadmodum enim turbari poterat, cui præerat is, in quo firmamentum Ecclesiæ est? Illic ergo turbatio, vbi modica fides, ibi securitas, vbi perfecta dilectio. Deniq; & si alijs imperatur, vt laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur: duc in altum (*Lucæ 5.*) hoc est in profundum disputationum, quid enim tam altum, quam altitudinem diuitiarũ videre, id est, scire Dei filium, & ipsam professionẽ diuinæ generationis assumere, quam licet mens nequeat humana plenæ rationis inuestigatione cõprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur, *ita c. non turbatur.* De altero vero genere piscandi dicitur. *c. est aliud, ead. caus. & q. his verbis.* Est aliud Apostolorum piscandi genus, quo genere solum Petrum piscari Dominus iubet, dicens, mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascẽderit, tolle hactenus, *c. est aliud.* Et hoc genere piscandi solus Petrus iussus est à Domino vti, ad finem soluendi tributum. Vnde dixit *Matth. 17. cap.* vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, quem primo apprehenderis, tolle, & aperto ore eius, inuenies staterem, illum sumens, da eis pro me & te, qui iam Petrum fecerat Capitaneum super alios Apostolos, soli enim Capitanei soluebant tributum. Vnde *Augustinus lib. q. N. T. ait.* Saluator noster cum pro se & Petro dari iubet, pro omnibus soluisse videtur, quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij, ita etiam post Saluatorem, omnes in Petro continentur, ipsum. n. constituit caput eorum, vt pastor esset gregis Dominici, *Turrecr. d. c. est aliud,* dicens, *gloss. ibid.* intelligere per hamum iurisdictionẽ, quam ipse præ alijs habuit in vniuersum orbem. Vnde vocatus est in plenitudinem potestatis. Vtroq; igitur genere piscatus est Petrus, primo genere piscãdi piscati sunt & alij discipuli. Primum genus piscandi, quod fit in rete, inquisitionem denotat diuinæ scientiæ & sapientiæ: Sapientiæ, quantũ ad diuinitatem Christi, & scientiæ, quantum ad humanitatem eiusdem. Secundum piscandi, ꝗ fit in hamo, ligandi, atq; soluendi potestatem insinuat. Petrus autem omniũ Sacerdotum figuram tenebat: rete ergo Petrus & alij piscantur,

quia non solum Sacerdotes, sed & alij prudentes viri, de ministerio sa-
pientiæ & scientiæ Dei scrutantur. Soli Petro conceditur piscari in ha-
mo, quoniam solummodo Sacerdotes habent potestatem ligandi, atq;
soluendi, ratio namque cum perplexis filis intexta, verborum diuino-
rum perplexitatem insinuant, quibus de interioribus Christi sacra-
mentis disputatur. In hamo vero lineæ, vbi velut funi ferrum coniun-
gitur: ferrea, id est, inconuincibilia Ecclesiæ vincula, designantur, vel
secundum aliam mysterij cõsiderationem, putari etiam potest soli Pe-
tro, vtrumque genus piscandi esse concessum, quippe, & si cæteri di-
scipuli piscarentur, specialiter tamen de Petro fit mentio, cum ei soli
dicitur, duc in altum rete, in primo genere piscandi signatur ventilatio
rationis fidei: In secundo causa depositionis Episcopi. Episcopus enim
præeminens in sua Diœcesi, est quasi piscis, primo ascendens de mari,
quia solo hamo Petri capitur, quando soli Apostolo Episcoporũ cau-
sa criminalis terminanda committitur, *cap. quamuis, 3. quæst. 6.* Similiter
quando ratio fidei ventilatur, ad Sedem Romanam defertur. Hæc *Ar-*
36 *chid. & Bellam. d. c. est aliud. 24. q. 1.* Hinc † piscatio si fiat propter necessita-
tem, sicuti faciunt illi, qui ex illa victum quærunt, est licita *S. Greg. super
Ioan. 21.* vbi leguntur Apostoli post Christi resurrectionem redijsse ad
opus piscationis, cum Matthæus post conuersionem ad opus telonei
37 non resederit. Denique † etiam licita est piscatio, si fiat propter sola-
38 rium adhibitis debitis circumstantijs. Si † tamen fiat deficiente aliqua
debitarum circumstantiarum, est illicita, & peccatum veniale, vel mor-
tale, secundum distinctionem, quam de venatione posuimus. *Turre-
crem. d. cap. qui venatoribus, nu. 6. distin. 86. Chassan. in catalogo de gloria mundi,
part. 11. consid. 11.* Et † quanquam piscationis, venationis & aucupij vsus
39 humanæ necessitati perutilis sit, studiosis tamen adolescentibus, qui
literarum studijs incumbunt, nimius vsus obest iuxta illud tritum.

Per pisces & aues multi periere scholares.

40 Fuerunt † etiam qui habuerunt piscinas celebres. Sergius Ostrea-
rum viuaria primus omnium habuit. Licinius Murena reliquorũ pi-
scium viuaria primus instituit. Lucullus ad piscium receptacula mon-
tem excidit iuxta Neapolim. Varro scribit Marcum Catonem Vticen-
sem, cum hæres testamento Luculli, seu Luculli esset, pisces de piscina
eius quadraginta millibus vendidisse. Murenarum viuaria *C. Hirtius*
excogitauit, qui cœnis triumphalibus Dictatoris Cæsaris sex millia
murenarum mutua appendit & dedit in pondus. Vedius Pollio imma-
nissimus, cum piscinas magno studio coleret, volebat seruos occidere,
eosq; piscibus vorandos præbere, vt hominũ cruore pasti, delicatiores
essent,

essent, curauit & piscinas. Hortensius Orator murenam adeo dilexit, vt mortuam multos dies abstractus fleuerit. Antonia Drusi murenæ, quam diligebat in aures, hoc est ornamentum ex aure dependens, addit. *Chassan. in catalog. de gloria mundi, part. 11. consid. 51.*

Hæc sunt candide Lector, quæ in materiam iuris venandi, aucupandi & piscandi commentari volui, quæ pro tua in me beneuolentia & humanitate boni consules, etenim tui commodi gratia hæc typis mandaui, quod si te benignum lucubrationum mearum æstimatorem intellexero, aspirante Deo, hunc tractatum auctiorem castigatioremque aliquando in lucem edam. Et si quid interim vel mea festinatione, (cum enim in colligendo hoc tractatu operam meam ponerem, ab Illustribus, Generosis, Nobilibus Strenuis & Clarissimis Dominis, D. Præsidente & Consiliarijs Regiminis & Cameræ superiorum, Austriæ, Prouinciarum, Oeniponti commorantibus, Dominis meis clementibus, benignis, perpetua fide & obseruantia colendissimis nomine sacræ Cæsareæ Maiestatis ad administrationem Præfecturæ vtriusq; Domini Brigantini & Hochenecensis vocatus fui) vel operarum incuria emendandum exciderit, tu id temporis breuitati, qua interclusus fui, adscribes, non etiam ignarus communis Typographicæ sortis, pro tua humanitate condonabis, cum & hoc prudentissimis & vigilantissimis non raro euenire soleat. Vnum tamen volo tibi plane persuadeas, me hoc in tractatu in nullius vel fauorem, vel odium quicquam scripsisse, atq; ita me nulli adulatum fuisse, nec quenquam acerbe perstrinxisse, sed me tractasse materiam iuris venandi, aucupandi & piscandi pro vtroque foro, tam interiori (quod conscientiæ appellant) quam exteriori (quod contentiosum vocant.) His igitur pro tuo libitu libere vtere, fruere, donec Deo adiutore meliora aliquando in tuum vsum proferam, & mei apud Deum subinde in tuis precibus recordare.

HVIVS TRACTATVS FINIS.

IVRIDICA

ELEGANS DISPV-TATIO DE IVRE VENAN-DI, AVCVPANDI, ET PISCANDI,

INSCRIPTA SERENISSIMO PRINCIPI ac Domino, Domino Maximiliano, Comiti Palatino Rheni, vtriusque Bauariæ Duci, &c. & publice proposita, in celeberrima Ingolstadiana Academia,

PRÆSIDE,

NOBILI, CLARISSIMO, ET Consultiß. viro Dn. Hieronymo Arnoldo Rathio, J. V. Doctore, & ibidem Professore ordinario.

RESPONDENTE,

IOANNE GEORGIO HAYDEN-PVECHER à KAVFFRINGEN, Nobili Bauaro.

Anno M. DC. V.

DISPVTATIO IVRIDICA, DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI, ET PISCANDI.

Quantumuis prima fronte videatur hæc de Iure venandi disputatio non tam ex ipso Iure petita esse, quam ex communi fere locorum consuetudine & hominum vsurpatione: atque ideo de eo multum inquirere non magnopere ad Iurisconsultos pertinere: summa tamen ratione non passim omnes, sed certos tantum, & hos nobiliores sibi solis Venationem sumere, satis ex sequentibus intelligetur. Et hanc quidem rem quanti referat bene discutere, satis etiam me tacente, ex infinitis controuersiis, quæ inter Principes, nobilesq; viros quotidie enascuntur est videre.

THESIS PRIMA.

QVAMVIS vtroq; iure cum Gentium, tum Ciuili multi ac varij modi sint inuenti, quibus rerum dominia acquirantur, inter illos tamen facile antiquissimus ac latissime patens habetur, occupatio earum rerum, quæ nullius sunt, *§. singulorum instit. de rerum diuis. & ibidem Doctores.*

II. Complectitur vero occupatio hæc præter aliam etiam Venationem, Aucupium & Piscationem: de quibus nos hîc agemus. Et hoc quidem ordine, vt primo de Venationibus in genere, deinde de singulis earum speciebus tractemus. *Videatur, §. flumina, seqq. §. feræ, §. aptum instit. dict. tit.*

III. Licet vero Venationum tres species soleant recenseri: Oppressiua, Arenaria, & Saltuosa siue Syluatica, nos tamen de hac tantum posteriore, quæ proprie venationis vocabulo continetur, hîc agere constituimus. *Videantur gloss. Dd. & Canonistæ, ad c. vident, c. quid prodest, dist. 86. Sebastianus Medices in tracta. de Venatione, part. 1. q. 3. num. 1. & seqq. Hieronymus Schurpfius, consil. 1. initio centur. 3.*

IV. Est ergo hæc venatio libera facultas occupandarum ferarum animantium, in nullius dominio existentium, Iure naturali, gentium & ciuili hominibus concessa, *c. 1. Genes. l. 1. 3. l. qui in littore, ff. de acquir. rerum dom. l. vnic. C. de Venat. ferar. lib. XI. l. in pecudum. ff. de vsur. Couarruuias part. 2. relect. ad c. peccatum, de Regulis Iuris, §. 8. num. 1. tom. 1. Franciscus Zoannet. de duplici Venat. nu. 21.*

V. Et hinc omnia animalia quæ mari, cœlo & terra nascuntur, simul atq; ab aliquo capta fuerint. Iure gentium statim illius esse incipiunt, *Iam d. Iuribus. Dd.*

VI. Quod tñ non obtinet in animalibus mansuetis natura, vel feris quidem, sed arte cicuratis, vel alias dominio alicuius per occupationem,

nem, aut inclusionem subiectis: hæc enim si quis alius lucrandi animo acceperit, neq; domino restituere voluerit, tam furti, quã ad exhibendum actione huic tenebitur, *§. gallinarum, instit. d. t. l. 3. §. fin. l. 5. §. 1. l. 6. cum similibus, ff. ad exhiben. iunct. l. naturalem, in fin. ff. de acquir. rer. dom.*

VII. Ferarum autem Venatio adeo libera est, vt nihil referat siue quis in suo, siue in alieno; siue priuato, siue publico loco eas cœperit. Fundum tamen alienum Venãdi gratia ingressurus, recte ab eius fundi domino, si id præuiderit, ne ingrediatur, prohiberi potest, *d. §. feræ, & d. l. 3. ff. de acquir. rer. dom.*

VIII. Cuius prohibitione neglecta, si quis nihilominus ingrediatur, iniuriarum actione ob id illi tenebitur. Sic tamen captam à se feram, non obstante prohibitione, nihilominus suam facit, *l. iniuriarum, 13. §. vlt. ff. de iniur. d. §. feræ, d. l. 3. §. plane, & sic gloss. ad l. Diuus, 16. ff. de seruit. rustic. præd.*

IX. In loco vero publico hoc amplius obtinet, quod nec prohiberi quis possit, quo minus illum ingrediatur, vel ibi venetur: prohibens quoq; recte iniuriarum actione à prohibito conueniatur. Nisi post factam prohibitionem alter ius illud eo loci acquisierit, vt sibi soli ibi venari liceat, *d. l. iniuriarum, l. 2. §. si quis, ff. ne quid in loc. publ. l. si quisquam, ff. de diuers. & tempor. præscript. videatur Wesenbecius in Paratit. suis, T. de rerum dom.*

X. Et hæc quidem circa facultatem vbiuis Venandi olim ita constituta fuere: postea verum Principum constitutionibus ea paulatim immutata sunt. Quemadmodũ & hodie ex recepta & inueterata Germaniæ consuetudine aliter videmus obtinere.

XI. Atq; primum Imperatoris Friderici constitutione interdictum fuit hominibus priuatis, præsertim rusticis, ne in publicis locis atque saltibus retia, laqueos, & alia instrumenta tendant, nisi ad lupos, vrsos, & similes noxias bestias, *c. 1. §. si quis rusticus arma, vers. nemo retia, T. de pace tenend. & eius violat. in vsibus Feudor. & ibi Aluarot. & alij.*

XII. Potuisse vero Principes ius Venandi sibi solis sumere, atque alijs Venationem interdicere, vel quia Principes sunt, vel quia id longa consuetudine ita introduxerunt, vel quia iustæ eos causæ mouerunt, communis apud Dd. nostros est receptum, & quoq; nos defendemus, *Videatur Wesenbec. d. T. de acquirendo rer. dom. Couar. supra d. loco. num. 1. Zoannettus de duplici Venatione nu. 42. & seqq. D. Andreas Fachinæus Præceptor meus obseruandus, lib. 1. controu. iur. c. 1. licet contra velit Crauetta. par. 4. consi. 643. per totum, par. 5. cons. 945. nu. 6. part. 6. cons. 518. num. 18. Schurpfius cent. 3. consil. 1. nu. 12. nu. 31. & alij quos citat. Couar.*

XIII. Quin

XIII. Quin & illud licuisse Principibus defendemus, vt subditis non hoc tantum interdicerent, ne in publicis locis venarentur, sed etiam ne quis in suis priuatis. Atq; illud cum iustitia non pugnare. *Per ea qua tradit Couar.d.loco n.12.Zoannetus,d.loco n.51.& seqq.*

XIV. Et hoc ius Venandi ita subditis ademptum, tam in priuatis, quam publicis locis, postea singulari Imperatorum priuilegio in inuestituris feudorum, recte Imperii Electoribus, Ducibus, Comitibus, aliisq; Nobilioribus conceditur, *facit, l.seruitutes,14.§.publico,ff.de seruit.l.2.initio, §.si quis a principe,ff.ne quid in loco publico,Zoannetus,d.loco n. 41.& seqq. maxime,70.*

XV. Vtrum vero & inferiores a Summo Principe, qui tamen ab eo omnem iurisdictionem per inuestituram acceperint, idem subditis prohibere valeant, valde controuertitur. Nos eos putamus posse ad tempus, & ex iusta causa. *Per ea qua docet Couar.d.loco n.2.Sebast. Medices part.1. q.5.D.Fachinaus d.loco.*

XVI. Immo dicimus etiam hos idem posse in perpetuum, si illud iuris habuerint a summo Principe, vel tacitus, vel expressus consensus subditorum interuenerit, vel legitimae praescripserint. *Idem Couarr.d.loco ex Cardin.Hostiens.atq; aliorum sententia, quos ibi citat Binsfeld.tract.suo, de Iniur.& dam.dat.quast.4.conclus.10.*

XVII. Et in tantum Principes aliis Venationem prohibere posse putamus, vt hoc ius quod habent etiam ex priuilegio possint remunerationis ergo Vasallis, & Nobilibus suis concedere, vt scilicet in certis aliquibus locis soli venentur, ibiq; alios prohibeant. *Argumento,l.venditor,ff.communia prad.l.si quisq;,ff. & de diuers. tempor.prascript.l.sane si maris,ff. de iniur.& sic, Couar.d.loco,nu.10.Natta, cons.522.n.22.prout eum citat & sequitur Zoannetus,ad l.2.n.170.C.de Pact.inter empt.& vend.Medices par. 1.quast.28.n.1.& 2.*

XVIII. An autem & sic minores Vasalli subditis suis Venationem interdicere poterunt? Id negamus, nisi subditi acquiescerent, subsequereturq; praescriptio, vel sic inuestitura quoq; cautum fuisset, *Iacobin. d. S. Georgio in tract.de feud. vers. & cum Venat.Bossius,T.de regalibus,num.4. vti eos citat, & sequitur Medices, quast.7.secunda partis, d.l.*

XIX. Illud valde controuertitur, num ius Venandi sit de regalibus? Vbi licet de consuetudine aliud videatur esse dicendum, iure tamen nostro verius esse existimamus illud, excepta Piscatione in publicis fluminibus, inter regalia non numerari. *Videatur, c. vn. T. qua sint regalia, lib. 2.in vsibus, FF.Tyraquellus de Nobilitate, ca.37.n.150.Decius consil.197. Medices parte 1.q.27.n.2.3.*

XX. Illud autem verius existimamus, Venationem ab Imperatore, per

S inue-

inuestituram Vasallis Principibus, atq; Nobilibus non aliter concedi, quam accessionem ditionum, & seruitutem in fundis subditorum, Iurisdictioni Principum debitam. *Vt docet Zoannetus in sua duplici venatione, n. 105. & seqq.*

XXI. Ita tamen ut qui hoc ius vel ex principali rescripto, priuilegio, præscriptione, vel consuetudine habent, teneantur suis subditis, damna, quæ iis venando vel occasione Venationis intulerunt, vel quia feras abigere prohibuerunt compensare, *Toto T. ff. & C. ad l. Aquiliam, & maxime, l. qui occidit, §. in hac. ff. eod. 9.*

XXII. Quinimo amplius dixerim, quod si ex hac causa, nimia multitudine ferarum subditorum fructus immensum damnum paterentur, quod ob hoc ipsum domini feudi, vasallos feudo possint priuare. *Albericus de Rosate, in l. bene a Zenone; C. de quadriennii præscrip. affl. Etus, decis. 265. n. 15. & seqq. Zoannetus, d. loco n. 75.*

XXIII. Quo tamen casu oportet prius Vasallum a domino aliquoties fuisse admonitum: alias feudo eiici non posset, *C. 1. §. publici latrones, vbi Bald. & Aluarot. T. de pace tenend. Curtius de Feud. par. 6. n. 11. Zoannetus, d. loco, n. 77. vbi dicit se ita de facto consuluisse.*

XXIV. Controuersia vero magna inter Dd. est, vtrum ius Venationis instar realis, vel personalis seruitutis se habeat? Et nos quidem eam inter reales potius, quã personales debere numerari existimamus, & plerũque a subiecto territorio adiunctæ iurisdictioni deberi. *Ita Zasius, singular. intellect. c. XI. & in §. aq3. Instit. de action. n. 24. cum seqq Zoannetus, d. loco n. 105. Geyl. lib. 2. ob. 66. n. 1. & seqq.*

XXV. Dicitur plerumq;, non enim semper ius Venandi territorio, vel iurisdictioni cohæret: nec ideo sequitur vno concessio, alterum quoque concessum videri. *Facit, l. 1. §. plane, ff. de vi & vi armat. l. obligationum fere, §. placent. ff. de Obligat. & action. & ea quæ tradit Baldus & Iason, in l. 1. C. de iure Emphytent.*

XXVI. Et hinc pro diuersitate actuum dicimus aliquando ius Venandi venire tacite in consequentiam, aliquando vero non.

XXVII. Vt vendito castro, vel vniuersitate cum omnibus iuribus & pertinentiis, etiam locis syluestribus, vbi plurimæ sint feræ, licet nihil dictũ sit de iure venandi, transit tamen illud vna cum reliquis. *Facit, l. quæro, 39. ff. de action. empt. Bald. & Iason. d. loco, Ludolphus Scharderus, tract. feud. part. 3. c. 4. n. 48. cum seqq.*

XXVIII. Contra vero si quis inuestitus sit de aliquo castro cũ omnimoda iurisdictione, talis non censetur simul etiã accepisse ius Venandi, nisi expresse de eo dictum fuerit. *Ita Bart. Castrens. Ias. ad Imper. ff. de iurisdi. omnium iud. pro vt eos refert & sequitur Noe Meurer, in tract. suo de iure Foresti, par. 2. c. 18. & sic quoq. Schrad. d. loco n. 47.*

XXIX.

XXIX. Quemadmodum vero ſeparatum quid a iuriſdictione eſt Venatio, ita quoq; in ipſo iure venãdi notandũ eſt quædã eſſe ſeparata, nec ideo vno genere venandi conceſſo, cenſeri quoq; ſtatim conceſſum alterũ. *Vt videre eſt ex generali locorum conſuetudine, & tam: d. Dd.*

XXX. Et hinc illa quæſtio etiam deciditur, non eo ipſo quod quis vnũ, vel alterum venationis actum exercuerit, poſſe ſtatim alios omnes qui ſub nomine Foreſti, vel Venationis comprehenduntur, exercere. *Facit, l. maritus, 1. C. de donat. inter vir. & vxor. l. Papin. ff. de minor. & cum aliis quos citat Andr. Geyl. lib. ſingul. de pignor. obſer. 24. n. 3. 4. & ſeqq.*

XXXI. Et illud diſputant, Dd. an generali facta conceſſione Venationum in aliquo loco, veniat quoq; facultas feras venandi nobiliores, vulgo *Hohes Wildt?* Vbi exiſtimamus eas ex communi loquendi conſuetudine non venire, niſi expreſſe dictum fuerit. *Argumento, l. 1. ff. de off. eius demand. eſt iuriſdict. & ſic quoq; Schraderus, ſupra d. loco n. 47.*

XXXII. Ex his patet Principes & Nobiles in publicis priuatiſque locis venationes iamdudum aduerſus ſuos ſubditos conſuetudine & præſcriptione acquiſiuiſſe: Atq; ido hoc nomine eos plane ſecuros reddi. *Facit, l. ſi quis diuturno initio, ff. ſi ſeruit. vendic. l. 3. §. ductus aqua ff. de aq. quotid. l. ſi. ff. de aq. plu. arcen.*

XXXIII. Neq; præſcriptione tantum hoc ius venãdi acquiri poteſt, ſed & feudi nomine, emptione, donatione, ſtipulatione, teſtamento, & aliis ſimilibus modis. *Argumento, §. fi. inſtit. de ſeruit. prædior. l. Si partem, §. 1. ff. quemadmod. ſeruit. amit.*

XXXIV. Si vero in feudum datum ſit, tunc recte probabitur ex ipſis literis inueſtituræ aliiſq; inſtrumentis, viuis quoq; teſtibus. *Per l. 3. l. vbi, ff. de teſtib. l. vlt. C. de probat. & t. t. ff. & C. de fide inſtrum. & de teſt.*

XXXV, Quemadmodum & prẹſcriptio potiſſimum probatur viuis teſtibus, de actibus poſſeſſoriis deponentibus, Quod ſcilicet in alieno ſaltu ſciente & non contradicente domino per legitima temporum ſpacia quis venatus fuerit. *Facit, l. 2. C. de ſeruit. & aq. l. 1. in fin. ff. de ſeruit, ruſtic. præd. l. ſi ego, §. 1. ff. de Publicana.*

XXXVI. Teſtes autem melius eſt adhibere ſeniores qui dicere poſſint, ita ſe ſemper vidiſſe, & ex maioribus ſuis audiuiſſe, nec ab vllo vnquam fuiſſe, ante completam prẹſcriptionẽ, impeditum. *Facit l. ſi chorus, ibi ruſticum ſemen dicentem, ff. de leg. 3. & ſic Andr. Geyl. lib. 2. obſ. 66. n. 7. & 8.*

XXXVII. Probãt quoq; teſtes, ſingulares, modo tamen in vnum finem conueniant, vno ſcilicet de vno actu venandi deponente, alio de alio: alias ſiquidem teſtes ſingulares nihil probant. *Facit, l. qui ſententiam, C. de pœnis, c. l cet cauſam, 1. verſ. quanque Ext. de Elect. & late Andr. Geyl. d. loco num. 10.*

XXXVIII. In constituta vero venandi facultate si quis turbetur, vel ea vti prohibeatur, is contra turbantem, vel impedientem interdicto vti possidetis, vel confessoria actione experiundi potestatem habet. *Facit, l. vn. C. vti possidet, l. sicut autem. §. Aristoteles, ff. si seruit. vendic. l. 2. §. final. de aqui. plu. arcen. l. fina. ff. de seruit. Dd. communiter, in §. atque institut. de Action.*

XXXIX. Reus itaque victus refusis damnis actori ex turbatione illatis sufficienti præstita cautione eundem securum reddere debet, neque se, neque successores suos eum deinceps in venatione impediturum, *Sic Andr. Geyl. sup. d. l. n. 13. & facit, l. egi ius, ff. si seruit. vindic. l. fi. ff. de seruit.*

XL. Quod circa damni æstimationem partes non consentiant, nec cõuenire possint, Iudex Actori iuramentum defert, vt scilicet iuret quantũ damni acceperit, vel rerum suarum deterioratum fuerit. *Argumento, l. 3. C. de reb. credit. & l. admonendi cum simil. ib. ff. de iureiur.*

XLI. Quemadmodum vero diximus supra, Principes subditis suis Venationem posse prohibere, ita quoq; & multo magis potestatem venandi possunt restringere: vt scilicet non nisi has, vel illas feras, hoc illo tempore, vel instrumento alii capere possint, *Dd. in supra, d. c. nemo retia, de Pace tenenda, Couar. sup. d. l. n. 3. Medices, q. 10. par. 1. Schneid, in comment. instit. ad §. fera, T. de rer. diuis. & ibid. alii.*

XLII. Et hinc videmus solere aliquando prohiberi certorum animalium Venationem, quando nimirum ea circa partum sunt, oua ponunt, aut partum editum nutriunt. Similiter passim fere prohibent, ne quis venetur tempore niuium, aut quadrigesimæ, certis escis, aut instrumentis quibus multa simul pereãt, *Dd. iam d. locis. Et ratio est, vt ea animalia melius in suo genere conseruentur, cuius non tam singulorum, quam totius vniuersi interest.*

XLIII. Non tamen hanc amplam Principum aliorumq; venandi potestatem ita accipere debemus, quasi & aliis quibus, vel ab illis ipsis, vel aliunde venandi facultas concessa fuit, vel alias iure competit, præiudicare amplius queant. Dicimus enim eos nec hoc posse, nec etiam in dubio censeri velle. *Facit, l. 2. ff. ne quid in loc. publico, l. id quod nostrum, ff. de reg. iur. l. meminerint, C. vnde vi, l. digna vox, C. de legib. videatur, Panor. ad ca. quæ in Ecclesiarum, ex. de constit. Cum aliis quos citat Gabriel, com. conclu. 1. de iur. quasi non tollendo circa initium.*

XLIV. Quod vero ante dictum est in alieno fundo, si non fuerit interdictum, venari licere cum canibus, auibus, &c. non eo debeat extendi vt quoque retia, laqueos, vel similia instrumenta ad instituendam Venationem in alieno solo quis possit tendere, *c. 1. §. nemo retia, T. de pace tenen. l. Si fundum, C. de rei vindic. l. per agrum, C. de seruit. & aq.*

XLV. Du-

XLV. Dubitatur quoque, an fundum alienum ingrediens, non obstā-te prohibitione, tamē feram quam ibi cepit suam faciat? Et hic Dd. communiter sic distinguunt, vt si ingressus fundum sit, cuius fructus totus in venatione fuerit, feram suam non faciat, sed ad eius restitutionem teneatur In alijs vero fundis, feram quidem suam faciat, sed tamen actione iniuriarum teneatur, quia ingressus fuerit. *Videatur glos. in l. Diuus. ff. de seruit. rustic. pred. l. 3 ff. de acquir. rer. dom. §. fera, Instit. de rer. diuis. l. venationem, ff. de vsur. Et sic Florentinus, quem citat Cœpolla de seruit. rust. pred. c. 21. n. 2. Et latius dictum supra.*

XLVI. Quod vero damnum quis alterius frugibus, vel fundo sua venatione intulerit, illud indistincte semper domino fundi refundendum est, siue eum ingredi prohibuerit, siue non. *Facit, l. nam hoc natura, ff. de condict. indebit. cum aliis vulgaribus, videatur Couar. supra, d. l. n. 11. & gl. in d. l. Diuus. Et quoq; insinuatum supra.*

XLVII. Vbi etiam ratio habetur eorum animalium, quæ secundum tempus & locum certa imminebant, vt scilicet si ea extraneus quis non cepisset, dominus fundi ipse ea certo sua facturus fuisset. *Ita Sebastian. Medices, parte 1. quæst. 18. & 19. argumento, l. ait Lex, in fin. cum l. seq ff. ad l. Aquil.*

XLVIII. Alias vero interesse, siue lucruus cessans venationis, piscationis & aucupij, peti non potest, cum incertum sit, & multa accidere possint quo minus capiatur, imo nec certo probari possit. *Per l. quemadmodum, §. plane, ff. ad l. Aquil. & sic Medices, d. q. 18.*

XLVIX. Amplius quæritur, an venatores fera animalia contra iustam prohibitionem capta, adeo sua faciant, vt nec in foro conscientiæ ea restituere teneantur? Et veriorem esse existimamus opinionem eorum, qui affirmant etiam in foro conscientiæ eos securos reddi. *Videatur Couarr. d. l. n. 2. 3. 5. 9. vbi etiam alios plures citat huius sententiæ auctores.*

L. Quod tamen sic intelligēdum est, nisi Lex, vel Princeps in pœnam, aut aliam ob causam, etiam ferarum acquisitionem impediat: tunc siquidem etiam in foro conscientiæ animal ita captum veniret restituendum, neque fieret capientis. *Sic Couar. supra, d. l. num. 10. vers. verum quo R. P. Gregorius de Valentia, tom. 3. disput. 5. quæst. 6. de restit. puncto 5. vers. secundus casus.*

LI. Imo & hoc casu in foro exteriori dominij translatio impedietur, quique talia animalia cepit, etiam in hoc foro ea restituere debebit. *Ioannes Faber, & alij in d. §. fera, Instit. de rer. diuis. Potest siquidem non minus Princeps, quam lex ipsa dominij translationem impedire, vt videre est, l. vlt. C. de reb. alien. non alienan. auth. res quæ, com. de legat.*

LII. Et hinc quoque sequitur, eum qui contra prohibitionem simpli-

cem venationis, in alterius fundo venatus est, cum illud ipsum suum faciat, non posse ab aliquo dum id rursus restituat, in eo fundo retineri. *Per d.l.3.§.plane,ff.de acquir.rer.dom.Auth.vt nulli iudic.§.quia vero, collat.9. Capol.de seruit.rust prad.c.21.n.3.*

IV. Vnde praeterea efficitur, si quis etiam contra poenam statuto comprehensam venatus fuerit, eum quidem ad dictam poenam praestandam teneri, non tamen ad restituendam feram captam. Nisi venatio in fructu eius loci fuerit, vel prohibita etiam ferae acquisitio. *Sic Ioannes Medina.q. 12.de restit.vers.est tamen dubitatio. Prout eum citat Medicis q.7.part.1. Et d.supra.*

LIV. Ardua quoque apud Dd. nostros illa quaestio est, quae poena Principes eos punire possint, qui contra edicta sua venationibus operã dant? Verius autem nobis videtur eos ex prima venatione morte, vel membri mutilatione mulctandos non esse, sed vel poena carceris, vel pecuniaria tantum, aut simili. *Sic D. Fachineus in suis controuers.c.1.vbi multos in hanc rem Dd.citat, vt Sotum, Nauarrum, Alphonsum de Castro, &c.*

LV. Venantibus vero contra Principum edicta non semel ta ntum, sed iterum & saepius, non tantum dictae poenae infligi possunt, sed & relegationis, imo & corporalis: Si ita facti & personarum qualitas requirat. *Per l.3.C.de Episcop. Audien.l.capitalium,§ solant,ff.de poenis, l.3. vers.si plures, ff.de re militari.*

LVI. Quod si vero quis pluries contra Principis edicta venerit, adeo quidem, vt eum quoque videatur contemnere, & incorrigibilis factus esse, talem etiam paena capitali aliquando plecti posse putamus. *Per l.1.C de super Exactoribus, lib.X.in verbis capitali periculo, & sic D. Fachineus, d.loco. Atque huc faciunt ea, quae tradit Prosper Ferinacius criminal.pract.lib.1. q.22.n.2.*

LVII. Vt autem saepius delinquens grauius quoque hoc nomine puniri possit, id verum esse existimamus, siue is antea saepius punitus fuerit, siue nunquam. *Per ea quae tradit Gomezius tom.3.Tit. de furto, numero 9. & sequent. & Farinacius d.loco, quos etiam citat Fachineus loco supra citato.*

LVIII. Colophonem venationi in genere imponat Nobilis illae quaestio, quanto nimirum tempore ius venãdi praescribi possit? Et reiecta distinctione continuitatis & discontinuitatis decem annis inter praesentes, & viginti inter absentes illud praescribi iuris esse dicimus. *Per l.foramen, ff.de seruit.vrb.prad.l.fin.C.de praescript.long.temp.l.2.C.de seruit.Late Wesenb.in Paratit.ff.de seruit.*

DE VE-

DE VENATIONE IN SPECIE.

LIX.

VEnatio in specie recte definitur ius persequendi feras terrestres, atque id genus quadrupedum. Quod quam olim late patuerit, & quam hodie restrictum sit, iam satis ex superioribus patet.

LX. Quamtumuis autem Principibus Nobilibusque viris, & hæc venatio nostris moribus sit acquisita, ita tamen eos venari oportet, vt quam minimum subditis & pauperibus damnum inferant, eorum segetes & vineas non poterant. Quod si contra fecerint, prȩstare ijs damnum illatum tenentur, etiam sub pœna peccati. *Facit l. item Mela, §. item cum eo, ff. ad l. Aquil. l. qua vulgo, ff. de Ædilit. edict. & sic Couar. supra d. l. num. 11. & dictum supra.*

LXI. Et huc quoque illud spectat, vt nec illorum canes ad venationem educti, alienis auibus & animalibus noceant: vel etiam feræ bestiæ subditorum fruges, vel agros deuastent. *Facit l. 2. ff. si quadrup. pauper, & t. T. ff. & C. ad l. Aquil.*

LXII. Vnde & subditis aduersus feras sepimenta facere licebit, modo in locis vsitatis id faciant, & cum debito interuallo & altitudine: non vero fraudulenter, vt feræ ijs implicentur, & sic capiantur. *Per l. finalem, & ibi Dd. ff. finium regund. l. ergo in fin. ff. de seruit. rust. prad. l. in re mandata, C. mandat. & sic Capol. d. c. 21. in fine.*

LXIII. Quod autem dictis locis etiam vbi venari licitum est, captum fuerit, eo vsque occupantis manet, donec custodia eius coercetur, vel reuertendi consuetudinem retinet: quam si deseruierit, cuiuis eam postea capienti, rursus acquiretur. *§. fera, Instit. de rer. diuis. l. 3. ff. d. t. de acquir. rer. dom.*

LXIV. Tunc vero dicitur fera nostram custodiam excessisse, & naturalem libertatem recepisse, cum vel oculos nostros penitus effugerit, vel in conspectu quidem nostro adhuc versetur, sed ita, vt eius persequendi facultas videatur esse adempta. *L. 5. ff. de acquir. rer. dom.*

LXV. Itaque reiecta Trebatij, & aliorum sententia, recte constitutum est, bestiam etiam lethaliter ab aliquo vulneratam, aut laqueis eius irretitam, non prius tamen illi acquiri, quam si eam ipse quoque, aut canes sui apprehenderint, vel vinculis exemerit. *§. Illud quæsitum, d. T. l. naturalem, §. 1. l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom. Bartolus in l. quo minus, q. 5. ff. de fluminib.*

LXVI. Attendenda tamen erit hic, loci cuiusque consuetudo, quæ in materia ista venationum plurimum valet, cui, vbi vigebit, semper standum est. *Ita passim Dd. & c. ad §. illud quæsitum, Instit. d. t. & §. ex non scripto de iure natur. gent. & ciu. ibid.*

LXVII. Sed quæritur, quid si aliquis in suo fundo, vel nemore mortifera plaga effecerit bestiam, vel quam alias canes acriter insecuti fuerint in aliam syluam, antequam cadat, an licitum sit eam persequi & apprehẽdere in vicini fundo? Et respondetur, id esse licitum, modo fiat sine clamore, & sonitu buccinæ siue cornu, nec consuetudo loci sit cõtraria. *Argumento, d.l. naturalem, §.1. Ioannes a Platea, Schneidenwinius & alij, in d. §. illud quæsitum, Binsfeld. cap. 4. de iniur. & dam. q. 4. conclus. 14. vbi etiam plures recenset.*

LXVIII. Rursus quæritur, an stante statuto quod capienti lupum, vel vulpem detur aliquod præmium, si quis caperet lupam, vel vulpem prægnãtem, an debeat habere vnum vel plura præmia? Dicimus quod vnum tantum, nisi lupam lactantem cum lupatinis ceperit. *Bald. in l. fin. ff. de liberal. caus. facit, l. qui in vtero, ff. de stat. hom. Immola in l. in lege, ff. ad l. Falcid. quos citat, & sequitur Medices, d. loco q. 14. parte 2.*

LXIX. Quid si autem lupus inuadat ouem, vulpes gallinam, accipiter columbam, alius vero obuiam veniens eam prædam ex faucibus & vnguibus illorum rursus eripiat, an ereptam suam faciat, an vero priori domino restituere debeat? Et verius est, quod restituenda illi sit, cuius ante fuit. *Argumento l. Pomponius in fine, ff. de acquir. rer. dom. sic Medices d. loco q. 19.*

LXX. Occasione venationum & illa hic quæstio se offert, cum fiat sæpe vt feram petens, hominem traijciat, quæritur an talis teneatur de homicidio? Quod negamus. *Per l. 1. l. in lege Cornel. ff. ad l. Cornel. de sicariis, Medices part. 2. q. 8.*

LXXI. Id quod dubitari posset, an foueas facere liceat, vel laqueos, & similia instrumenta tendere ferarum capiendarum gratia? Et decisum est posse, modo non fiat in locis & itineribus publicis, vnde pecoribus sit aliquod periculum: nisi & eius rei denunciatio præcessisset, vel in eo loco simile quid solitum esset fieri. *L. qui foueam, cum l. sequent. ff. ad leg. Aquil. & ibi Dd.*

LXXII. Quæritur etiam, an quemadmodum de fructibus, ita quoque de venationibus Ecclesiæ soluendæ veniant decimæ? Et existimamus venire. *Facit ca. in aliquibus, & t. T. Ext. de Decimis, l. venationem, ff. de vsur. & fruct.*

LXXIII. Sed an ita quoque vsuram committat, qui venatur in agro pignori dato? Quod non videtur, nisi fructus fundi ex venatione constaret. *Per d. l. venationem, ff. d. t. l. item, §. aucupiorum, ff. de vsufruct. & quemad. & sic Medices 2. part. q. 13. d. loco.*

LXXIV. Cum vero ius venandi, vt supra dictum est, seruitutibus annumeretur, etiam illud inde recte sequitur non posse loci seruientis dominium,

minum, aliquid in eo facere quo iuri isti præiudicetur. *argumento l. seruitutes §. si antea. ff. de seruit. vrban. præd. l. sed si quid, §. proprietatis, ff. de vsufr. & quemad. Geyl. lib. 2. obs. 67. n. 4. 7. & seqq.*

LXXV. Et hinc arbores licet annosas, ibi pro suo libitu excindere, quot velit non potest, vti nec quot velit nec quæuis animalia ibi pascere; sed tantùm ad necessitatem & vtilitatem suam, prout antiquitus obseruatum fuit. *d. LL. Capolla item de seruit. rust. præd. T. de seruit. iuris pascendi c. 9. n. 40. & seqq.*

LXXVI. Illud certum planè est multò minus dominum syluæ eam prorsus posse eradicare, vel inuerso cespite arborum radices necare, vel illi aratrum inducere, agrumq; noualem facere, quo aliquod iuri venandi incommodum adferatur. *Facit l. 3. §. reficere, ff. de itinere actuq; priu. l. si manifestè C. de seruit. & aq. ita Andr. Geyl. d. loco num. 9. Couar. pract. quæst. c. 37. tom 2 & lib. 1. var. resol. c. 17. n. 11.*

LXXVII. Si tamen sylua cædua esset, ibi pedamenta & ramos benè excindere dominus potest: quemadmodum & aliis eam vendere, locare non prohibetur. Quantumuis alij in ea ius venandi habeant. *Per l. ex sylua cædua cum seqq. ff. de vsufruct. & quemad.*

LXXVIII. Quod verò de arboribus excindendis ex sylua sua ad vtilitatem & necessitatem supra dictum est, id adeò obtinet vt etiam alteri, imò duobus vel tribus hoc ipsum locare possit, siquidem sylua illa omnibus sufficiat. *argumento l. Lucio, ff. de aqu. quotid. & æstiu. l. 2. §. final. ff de seruit. rust. Capolla de seruit. rust. præd. c. 22. n. 15.*

LXXIX. Nec illud absurdum est, vt aliquis sibi in aliquo nemore ius aliquod venandi reseruet, & aliis aliquod concedat: cum & plures diuerso iure, & quoque singuli in solidum in eadem sylua venari possint. Vnde videmus sæpè eodem loco vnum maiora animalia roth vnd vnd schwartz Wild/ alios minora tantum posse capere. *Ita Zoannetus in suo lib. rer. quotid. c. 56. nu. 2. allegans in hanc rem Paulum Castrens. Alexandr. quibus adde Andr. Gayl. lib. singul. de pignorat. obser. vlt. nu. 7. Zasium in l. 3. §. ex contrario, conclus. 18. 19. ff. de acquir. rer. possess.*

LXXX. Posse quoq; vsufructuarium venari eo loco in quo vsumfructum habet, nec in eo posse illum à proprietario prohiberi, iuri nostro maximè est consentaneum. *l. item si fundi, §. aucupiorum l. vsufructuarium, ff. de vsufruct. & quemad.*

LXXXI. Imò & potest vsufructuarius aliis permittere & potestatem facere vt in fundo suo vsufructuario venentur; quemadmodum & quosuis prohibere, ne fundum suum venationis gratia ingrediantur. *Per d. iura & sic Couar. d. l. loco n. 9.*

LXXXII. Et hinc quoque sequitur pecuniam quæ eo casu pro-

missa est pro illa potestate venandi, ad vsufructuarium pertinere. *d. l. Couar.*

LXXXIII. Ad quem ius glandis pertineat difficilis est quæstio? Nos putamus verius esse, illud ad dominum syluæ pertinere, non ad illum qui in ea ius venandi prætendit: nisi consuetudine, vel legitima præscriptione aliud alicubi obtineat. Quemadmodum in multis Germaniæ locis videmus. *l. Iulianus §. glans ff. ad exhibend. l. vn. ff. de glande legen. Andr. Gayl. d. obser. 68. n. 1. & seqq. Noë Meurer in tract. Foresti, fol. 25.*

LXXXIV. Et licet glandis nomine omne genus fructuum intelligatur, nihilominus tamen inutiles & viles fructus syluæ seruienti, pro vsu & alimentis ferarum debentur. *l. sylua cædua §. glans ff. de verb. signif. & facit l. 2. ff. de iurisdict. om. iud. & ibid. Dd. maximè Iason num. 11. videatur Gayl. d. loco.*

LXXXV. An autem sylua venatoria succisis lignis cingi possit in capturam ferarum, ab eo qui ius venandi habet, vulgò Hagen/ quæstio quoq; trita est? Vbi affirmatiuam sententiam, vt communiorem ita & veriorem putamus. *Zasius consil. 6. n. 1. vol. 2. incipiente Illustrissime, facit l. in lege ff. locati, l. refectionis ff. communia præd. ita quoq; Gayl. d. l. n. 7.*

LXXXVI. Quæstio etiam illa mouetur à Dd. casu quo tàm domino proprietatis, quàm qui ius venandi habet in sylua, eius custodia incumbit, an iste possit in dicta sylua domunculam extruere, an verò proprietarius tantum? Et existimamus etiam hunc posse. *Per l. veluti in fine ff. de seruit. rust. præd. Et sic Noë Meurer in tract. Foresti. fol. 28. Capolla d. loco c. 16. n. 1.*

LXXXVII. De Vasallo quæritur, an is possit in fundo feudali venandi seruitutem, sine domini consensu alteri constituere? Et hoc quoque eum posse facere iure defendi potest, vt tamen ea res domino feudi, si quando ad illum feudum reuersurum sit, non præiudicet. *c. 1. §. quid ergò de inuestit. de re alien. facta, facit quoque l. is cui. §. 1. ff. quemadm. seruit. amitt.*

LXXXVIII. Circa tempora Venationis & personas quæ venari possint quoque difficultates aliquæ sunt. Et hinc quæritur primò, an etiam diebus festis, dominicis, & tempore quadragesimæ venari liceat? Et simpliciter loquendo dicimus non licere: si tamen vel necessitas, vel euidens vtilitas ita requireret, nec ideò diuina officia omitterentur, putamus, nec istis temporibus esse prohibitum. *c. Esau, c. quid prodest, c. an putatis, & ibi Dd. 86. Sebast. Medices, d. l. parte 1. quæst. 3. & 11. per totum.*

LXXXIX. Secundò quæritur de clericis & aliis personis Ecclesiasticis, an & hi in syluis suis licitè venari possint? Et hic quoque simpliciter

citer loquendo, dicimus iis Venationem illam clamorosam & syluaticam esse interdictam: Non tamen, quin vel necessitatis, vel vtilitatis, vel honestæ recreationis causa, modestè tamen, venari possint. *Facit T in decretal. de Clerico Venatore. Clement. nesn agro, §. porrò, de statu Monach c. cum Apostolus, §. Archidiaconi, Extr. de Censib. Syluester in summa sua, verbo, Venatio, Zoannettus, d. loco, nu. 27. & seqq. Medices d. loco, quæst. 5. n. 14. 1. parte. Menochius consil. 221. nu 50. & seqq. Vbi quod recreationis gratia venari possint multis probat ex gloss. Abbate & aliis.*

XC. Illud quoque controuertunt, si non constet quo animo & fine Clericus sit venatus, in quam partem debeat fieri interpretatio, an quod licito, vel illicito modo venatus fuerit? Et putamus in dubio sumendam benigniorem interpretationem, quod scilicet vel vtilitatis, vel recreationis gratia, vel similem ob causam licitam venatus sit, &c. *Per ea quæ docet Menoch. supra, a. l. Alexandr. libr. 1. consil. 72. nu. 13. Per text. l. meritò, ff. pro socio, c. 2. Ext. de re iudic. Qui etiam in hanc rem citat Cardinalem, ad c. qui Venationibus 86. d.*

DE AVCVPIO IN SPECIE.

XCI. Aucupium dicitur auium atq; id genus volatilium iusta persequendi facultas.

XCII. Nec hic quoque distinguitur publico ne loco fiat; an priuato suo, an alieno: licet alium prohibere possimus, ne fundum nostrum Aucupij gratia ingrediatur. *d. l. 3. §. plane, ff. de acquir. rer. diuis. l. quemadmodum. initio. ff. ad l. Aquil. & latè dictum supra.*

XCIII. Quemadmodum & hic consuetudine aliud introductum, quam olim obseruatum fuit, vt scilicet non amplius cuiuis vel aream construere, vel inescationes, vel retia, vel viscum, vel decipulas ponere liceat, nisi cum potestate illorum qui hoc ius sibi quæsiuerunt.

XCIV. Auium autem appellatione, intelligimus hic omnia volatilia, quæ pennis sunt decorata, & oua ponunt, item quæcunque volare possunt. *Vt videre est, §. apum quoque, & §. pauonum cum seq. & ibi Dd. instit. de rer. diuis.*

XCV. Et hinc legatis auibus veniunt quoq; anseres, phasiani, gallinæ syluestres, & auiaria, si modo talia testator habuerit, nec aliud expresserit. *l. auibus. ff de legat. 3. Medices parte 1. q. 1. n. 29. & seqq.*

XCVI. Fit verò Aucupium variis modis, & præcipuè falconibus, accipi accipitribus, retibus, laqueis, pedicis, visco, hamo, sclopo: & quæcunq; sic capta fuerint, etiam contra prohibitionem cedunt occupanti. *Ita Medices, q. 1. n. 36. parte 1. Et patet ex dictis supra.*

XCVII. Quod tamen intelligendum est de auibus feris, non verò mansuetis: hæc enim occupantis nunquam fiunt. Licet eæ consuetudinem reuertendi amiserint. *§.gallinarum, instit.d.T.*

XCVIII. In quo rursus feræ differunt à mansuetis: illæ enim licet cicuratæ semel fuerint, simul atque tamen animum reuertendi amiserunt fiunt vnius cuiusq; qui eas ceperit *d.§.pauonum, d.T.*

XCIX. Qui verò anseres, aut gallinas alterius, licet conspectum domini effugerint, quocunque loco ceperit, adeò suum nihil facit, vt etiam detinendo furtum committat: Si quidem lucrandi animo detinuerit. *d.§.gallinarum.*

C. Disputant verò Dd. quid si etiam aues feræ insidiis alterius animum reuertendi amiserint, vt si v. g. quis columbis vicini inescationes parauerit, an eas suas faciat? Et sanè tantum hoc abest, vt etiam furti sic captarum columbarum nomine teneatur: atq; sic non in animæ tantum iudicio, sed etiam in foro exteriori eas debeat restituere. *Facit l. Pomponius, §. idem Pomponius ff. fam. erciscun. l. qui seruo. cum l. seqq. ff. de furt. Mynsingerus in d.§. pauonum, Couar. d. l. n. 14.*

CI. Minus verò ille peccat, qui columbas alterius in syluis vel campis ceperit, quam qui surripit de columbario, idque propter damnum quod inferunt frugibus. Vnde nec columbaria inuitis vicinis habere licet, nisi de suo alat. Licet aliud de consuetudine obtineat. *Ita Sotus lib. 6. de instit. & iure q. 6. a. 4. quem citat & sequitur Sebastianus Medices parte 1. q 7. n. 4. & 5.*

CII. Quæstio pulchra hic mouetur à Dd. si inter Aucupandum alicui falco iunctis sonalcis pedibus euadat, anis occupantis fiat, vel priori domino sit restituendus? Et verius putamus, vt priori domino restituatur. *Ita Bartol. in tract. de Falcone. Medices 2. parte q. 38. per l. falsus §. si iactum ff. de furt. Capoll. de seruit. rust. præd. d. c. 21. n. 7.*

CIII. Quod si verò Falco occasione mali cibi interierit, tenebitur capiens actione in factum ad damnum, quod ea ratione domino Falconis factum est. *Per l. qua actione, §. Celsus, ff. ad l. Aquil. Bartol. ibid.*

DE PISCATIONE.

CIV. Piscatio est captura Piscium, similiter licita, tam in communi, publico, quàm suo flumine. *Sapè d. §. feræ, & ibi Dd. instit. de rer. diuis. sit VVesembeccius d. T. ff. de acquir. rer. dom. n. 7.*

CV. Et hinc adeò cuilibet iam dictis locis piscari licet, vt si prohibeatur, eo nomine aduersus prohibentem iniuriarum actionem habeat *l. iniuriarum §. si quis me, ff. de iniur. & dictum quoq; supra.*

CVI. Quod verum est, nisi alius in quasi possessione esset illius iuris.

ris, vt ibi solus piscaretur: tunc enim alium ibidem piscari volentem rectè prohibet, imò & contra eum interdictum vti possidetis intentat. *l.si quisquam.ff.de diuers.& tempor.præscript.& sic Mynsinger.& Schneidevvinus ad §.& quidem naturali iure.instit.de rer.diuis.*

CVII. Potest siquidem quis triginta vel quadraginta annis in mari, aut flumine publico illud ius piscandi soli sibi acquirere. *Facit l.diligenter.l.vsum aquæ,C.de aq.duct.lib.11.l.præscriptio,& l.fin.ff.de vsucap.*

CVIII. Illud verò valdè Dd. controuertunt, an hoc casu sufficiat aliquem tanto tempore solum aliquo loco esse piscatum, an verò illud quoque requiratur quod alios ibidem piscari volentes prohibuerit? Et prohibitionem hanc quoque requiri putamus. *Per ea quæ docet Schurpfius centur.3.consil.1.n.21.& seqq.Henningus Goden consil.76.num.7.& seqq.Vbi etiam hoc addunt nihil interesse siue illa prohibitio iudicialis fuerit, siue extra iudicialis.*

CIX. Quæ verò dicta sunt de mari & fluminibus quod ibi piscari liceat, eadem obtinent in lacu, stagno, torrente, vallibus aquosis, publici tamen iuris & vsus: nisi diuersum vel populi, vel Principis voluntate, vel præscriptione vel consuetudine vel pactis sit constitutum. *Latè Capolla T.de lacu.c 30 n.6. T.de Torrente c.38.n.1.T.de vallibus aquos. n.2.d. libro de seruit.rust.præd.*

CX. In alieno verò piscari omninò licitum non est: quod secus esse in Venatione & Aucupio dictum supra. Si tamen fundus alienus inundatus esset a flumine, & istuc pisces aqua opportasset, tunc eos ibi piscari cuius licitum foret. *Facit l.fines,& ibi glos.ff.de act.Empt.l vsufructuarium,§ Si viuariis.ff de vsufruct.l.fructus,ff.de rei vindic.cum aliis. Et sic Medices parte 2.q.23.*

CXI. Quæstio huic non absimilis est, num quando aqua tui stagni ita creuit vt inde multi pisces ad meum fundum deuenerint, an tu illos sequi & recipere possis? Et rectè negatur. *Ita Chassanæus in consuetud. Burgund.rubr.4.q.24.§.2.verbo de droit & appar.*

CXII. Pisces verò regulariter eius esse qui cepit, non verò eius qui retia retendit iam constat ex dictis, supra thesi 65.

CXIII. Nec illud hic præterire Dd. solent, an pisces quemadmodum & feræ & volucres, inter mobilia, vel inter immobilia sint numerandi? Item an vendito fundo venditi quoque censeantur pisces ibi existentes? Vbi respondendum putamus secundum distinctionem Sebastiani Medices q.17. primæ partis. Et breuitatis ergò videatur quoque Chassanæus d.loco num.23.

CXIV. Circa Piscationem verò illud in primis quoque notandum est, debere quem ea vti bona fide, maximè si titulo conductionis Piscationem

tionem habeat. Et hinc ab omnibus illis modis abstinendum, quibus vel omnes, vel magna pars piscium tolleretur. *Facit l. si merces, ff. de conduct. & locat. l. 1. ff. de vsufruct. & quemad.*

CXV. Coronidis loco hæc quæstio sit vtrum ius Lutras & Castores capiendi, spectet ad ius Venationis & nemoris, an verò ad ius Piscationis? Et communius obtinuit, illud potius ad Piscationem esse referendum. *Sic Noë Meurer de iure Forestic vlt. fol. 61 per l. qui sentit, ff. de divers. R. I. citans ad hoc Ioannem Fabrum, instit. de lege Fusia, &c.*

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM COPIOSISSIMVS.

PRIMVS NVMERVS, PARTEM, ALTER CAPVT, TERTIVS NVMERVM MARGINALEM, QVARTVS PAGINAM DEMONSTRAT.

Anima-

B

C

Cuio

Fera.

In

L

Occidens

Piscari

Poſſeſ-

Venatio

FINIS.

